

Tidskrift

for

Landøkonomie.

Udgivet

af

J. C. Hald,

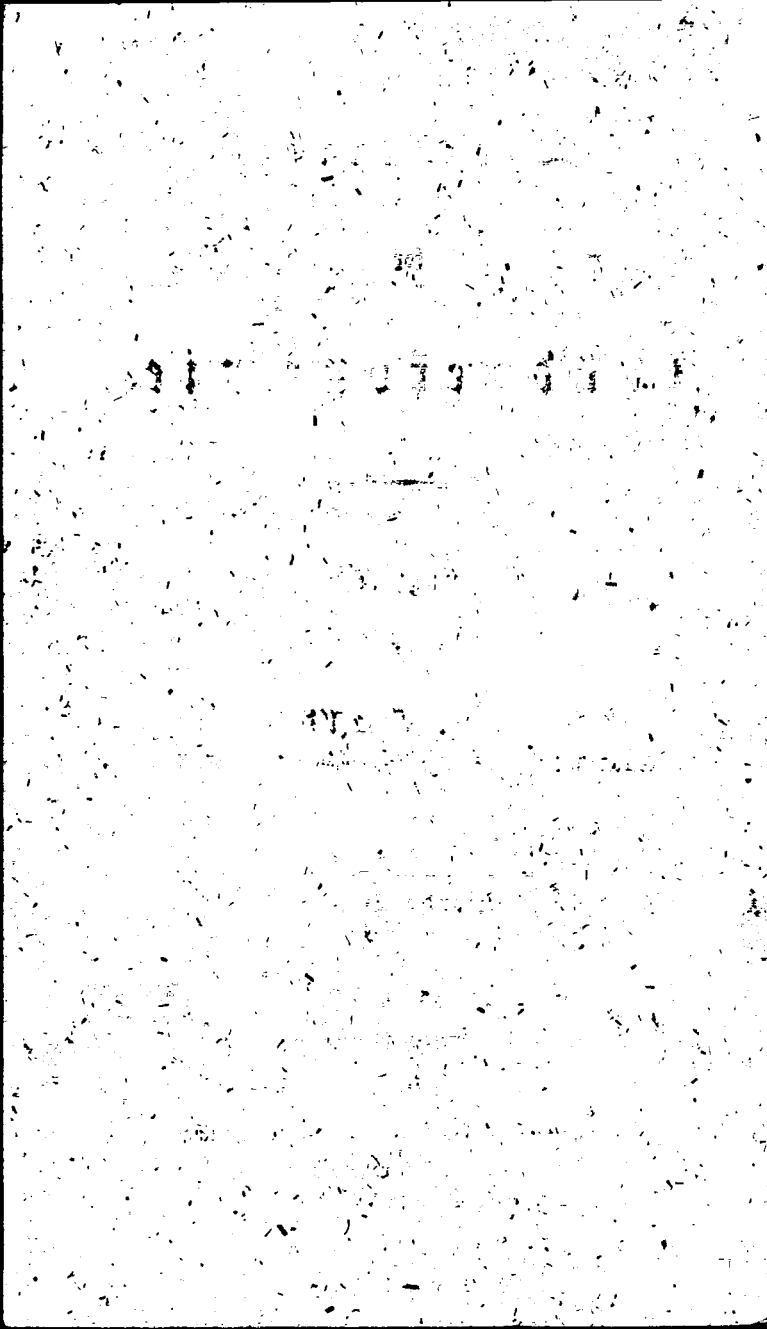
Secretair i det Kongelige Landhuusholdnings = Selskab.

Fjerde Bind.

Kjøbenhavn 1836.

Forlagt af J. S. Schubothes Boghandling.

Trykt hos G. E. Møller.

Indhold af fjerde Bind.

	Side
Nogle Uddrag af fremmed landøkonomisk Literatur, med et Par indledende Ord om en Kundskabs-Prøve for unge Landmænd; af C. Luno	1.
Om en i Hertugdømmet Holsteen oprettet Gramens-Commission for Landmænd, især Gods- og Avls-Forvaltere; ved C. Luno	72.
Fortsat Beretning om Præmiepløininger, foranstaltede af det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab	80.
Præmiepløining ved Sorø, foranstaltet af Sorø Amts landøkonomiske Selskab. (Af en Beretning til Landhuusholdnings-Selskabet)	114.
Beddepløining ved Tüschenbeck	117.
Swingpløenes Indførelse og Udbredelse i den østlige Deel af Randers Amt. (Af et Brev fra Grenaae Egnen)	118.
Foranstaltninger, truffne af Sorø Amts landøkonomiske Selskab, til Huusdyrenes Forædling	125.
Stubroer; ved C. Luno	130.
Fortrækelig Landboslid, udbiist af Gaardeier Frederik Møller i Salten By, Skanderborg Amt	134.
Hvor meget tørret Hø giver en vis Vægtmængde af Enggræs; besvaret af Dr. Gleitsmann paa Wil-denhaiu	174.
Valgmøde i Landhuusholdnings-Selskabet, den 17de December 1834	175.
Avlsbrug i Sjælland, Fyen og Jylland	177.
Landøkonomiske Blandinger, meddeelte af Justitsraad C. A. Fjellstrup til Sindinggaard	241.
Om Kartoffelbyrktningens Forhold til Kornbyrktning og Gjødningsproduction; af Kreyzig	270
Om det Beatoniske System, og hvad der i denne Anledning senest har tilbraget sig i Lybftland, af Gaardeier C. Luno	281.
Et godt Middel til at forebygge Brand i Hvede	307.

	Side
Undersøgelse om, hvilke Hønsææg skulle vælges til at ud- ruges og hvilke til at opbevares; af Postmester Becker	310.
Om Fodring med hele Kartofler og Munkelroer	314.
Et Par Ord om Landbruget i de forenede nordamerikan- ske Stater	317.
Om Kornets Indhøstning i fugtigt Veir	322.
Noget til Kundskab om Marksneglene og deres Udøddelse	326.
Slagelse og Randers Baner i 1835	330.
Literatur:	
Skriftet: „Kortfattet Underviisning i Agerdyrkning;“ anmeldt af Kammerraad Drewsen	368.
Preis-Courant over Agerdyrknings-Maskiner og Redska- ber, som forfærdiges hos Mechanicus Bøeg	375.
Om Indhegningers Indflydelse paa Afgrøden af Agre, Eng og Græsgange; Af G. W. v. Hönstedt	377.
Kogsaltets fordeelagtige Virkning paa Høavlen.	392.
Aarsagen til at Sæden i Almindelighed giver saa faa Guld, og Midlerne herimod; af Postmester Becker i Fena	397.
Kløverets Dyrkning	410.
Baarsædens Dyrkning; af Professor Pohl	412.
Høstebønner; af Schwarz	421.
Chinesisk Oliereddike	448.
Landoekonomiske Blandinger, udtagne af fremmed Lite- ratur, ved Gaardeier C. Luno	469.
Undersøgelse af Landboens Krav paa at maatte brænde Brandeviin	518.
Det italienske Raigræs	549.
Nyopfundne Lærskemaskiner	554.
Tobaksdyrkning i Ungarn (Af en Meddelelse til Land- huusholdnings-Selskabet)	558.
Landhuusholdnings-Selskabet angaaende	561.

Nogle Uddrag af fremmed landoeconomisk
Literatur,
med et Par indledende Ord om en Kundskabs-
Prøve for unge Landmænd.

Det er, som vi vide, først i den nyere Tid at Agerdyrkningslæren er bleven een blandt de meest indgribende Videnskaber. Men for den reenpractiske Landmand, hvis Stilling i Almindelighed nu engang ikke har været, eller for det første formodes at ville blive efter, at skaffe sig grundige, systematiske, theoretiske Kundskaber — og herhen høre ikke alene de fleste mindre Jorddyrkere, men og Mængden af dem, til hvilke de større Jordbrug anbetroes, som Udsforvaltere, Forpagtere o. s. v. — bliver der altsaa længe ikke andet at gjøre, end til hans indsvede Praxis og i flere Aar erhvervede Erfaring at føie, hvad beviist Exempel i Nærheden afgiver, og stundom at berige Tankegangen med Frugterne af Læsning i Faget.

Med Glæde see vi, at den ene udmærkede Mand efter den anden fremstaaer i andre Lande, og bygger practisk fremad paa Thærs Grundlag. At

oplyses om, hvorledes andre Nationer tænke og handle under samme Omstændigheder som vi selv leve i, kaster et nyttigt Overblik over vore egne Idrætter, forsøger dem med Interesse og bibringer os Kundskab. Da det saaledes ikke kan være danske Landmænd ufjært, i Korthed at læse noget herom, benytter jeg den Leilighed jeg har til fremmed landoeconomisk Litteraturs Læsning, til heraf at meddele, hvad jeg formoder kan nytte og interessere.

Det er maaskee her ikke paa urette Sted at meddele en ældre Idee, der ved denne Leilighed har opfrisket sig hos mig.

Saavidt min Erfaring gaaer, har jeg stedse lagt Mærke til, at Familiefædre have anseet det som en mindre god Forsørgelse, ofte som et Nødmiddel, naar de bestemte et af deres Børn til Landvæsenet, og at det da gjerne var et af de mindre lykkelige begavede. Denne Erfaring opvakte tvende Betragtninger hos mig: nemlig, at man i Almindelighed antager, at Landvæsenet er en maadelig Forsørgelse, som Levebrød betragtet, og dernæst, at Landvæsenet paa denne Maade for endeel blev betjent med mindre duelige Subjecter, hvilke det Lidet, der udfordres des, aabnede en let Udgang. Hvad det Første angaaer, da synes det modsigende, at den Stand, hvorfra alle andre i Danmark, tilligemed alt hvad Godt og Skjont her virkes, meer og mindre drage deres Næring, skulde netop være den, der, som Stand betragtet, mindst gav det daglige Brød, lige-

som det er unaturligt, naar ellers Alt er som det bør være, at Moderen kan lide Nød, naar Sønnen formenes at have det nogenlunde godt.

Med den anden Betragtning kommer jeg den Gjenstand nærmere, hvilken jeg egentlig ved denne Leilighed ønskede at udhæve.

Med Forsørgelse eller Anbringelse af et Subject til Landvæsenet forstaaes i Almindelighed, at lade sit confirmerede Barn paa et eller andet Sted indøve sig nogle Aar i de hidtil, alene sædvanlige, practiske Færdigheder og Forretninger. I vor almindelige Praxis har der ikke synderlig været noget at oplyse om, andet end hvad Lærlingen selv kunde daglig lægge Mærke til og opfatte: enkelte Haandgreb, Omgangen med saa og simple Redskaber, visse Læder daglig, og efter Aarstid, at udføre visse Arbejder. Creatur: Nøgt og Fødning var hidtil eensartet og uden synderlig Beregning, i det mindste for Lærlingen. Naar nu Tiden kom og Leilighed gaves, gik en saadan Lærling over til enten at blive Eier af en lille Gaard, Avlsforvalter paa en større Gaard, eller endog Forpagter af et Gods. — Om dem, der under Over: Bestyrelse forvalte et Gods, kan Talen her ikke være. — Et saadant Subject medbringer saaledes, med Gradrag af Dvænnævnte, ikke synderligt flere Kundskaber i sin nye Stand end sine Skoles lærdomme, og er han derhos tungnem, vil han saameget sildigere ved den Erfaring han nu selv kan erhverve blive klog og duelig, som her ikke er noget

theoretisk inde at bygge Praxis paa, og hæfte den ved. Jeg troer derfor ikke at den Slutning er saa aldeles urigtig, at Landvæsenet tildeels betjenes ved Hjælp af mindre duelige Subjecter.

Jeg veed heller ikke rettere, end at det almindeligt er antaget, at Danmarks Landvæsen først i nyere Tid er vakt fra sin Barndom, og at Oversættelsen af Thærs Grundsatninger først for Alvor har bragt den rette og livlige Aand i det, og virkelig seer man paa ikke saa, mindre og større, Eiendomme betydelige Forandringer, væsentlig forskjellige fra den hidtil almindelige Maade at dyrke Jorden paa. Men see vi hen til Belgien, England, Frankrig, Italien og Tydskland, da træffe vi der, meer eller mindre almindelig, en udvidet Dyrkning af flere Frugter, og selv vore sædvanlige Sædarter dyrkede paa en anden Maade, efter andre Grundsatninger og med andre Redskaber, uden at just vort Clima i det hele taget, og i de vigtigste Dele, kunde være hinderlig i at efterligne, ifald vi vare overbeviste om at finde Fordeel derved.

Vi see ligeledes stor og almindelig Opmærksomhed henvendt paa Hesteavl, Qvægavl og Faareavl, under forandrede Grundsatninger, baade med Hensyn til Race, Parring, Underholdning og Føding, alt i den Hensigt at gjøre sig Fordeel.

Man maatte meget tage fejl, dersom Verdens almindelige Gang og Erfaring ikke overbeviste os om, at ligesom vi, i det Haab at handle til vor

Fordeel, have begyndt at efterligne, hvad der i andre Lande er mere almindeligt og fremmere, saaledes vil og den Tidspunct komme, da en saadan Praxis her bliver aldeles almindelig. Er dette nu i Sandhed saa, hvormeget snarere ville vi ikke da fremkalde en saadan Tid, dersom vi bidroge til, at de Kundskaber, der unægteligt udfordres til en dygtigere og forbedret Haandtering, og herom begynder alt den blotte Practiker at yttre sin Overbeviisning, ikke savnedes hos dem, der nærmest skulle udføre den; det vilde da ikke længer blive Faderens mindst begavede Son, ved hvis Hjælp man udførte, og i hvis Hænder man ofte overlod Dispositionen over saa vigtige Sager for Danmark, som Sæd; og Qvægavl m. v.

Man har i senere Tider anseet det nødvendigt og nyttigt, at befrie visse Næringsfag, saavidt muligt, for Mangel paa Fag:Kundskab og for Juskeri, ved at befale Vedkommende, inden de blive selvvirkende, at underkaste sig en offentlig Prøve, ja selv Haandværkeren, hos hvem dog Concursen gjorde det mindre fornødent, maa underkaste sig en Prøve; skulde ikke en saadan Bestemmelse i Landvæsenfaget medføre de største Fordele? og mon det ikke just her var af Vigtighed at sikke sig og fremme Flid og Kyndighed?

Hvormangen Mand har jeg ikke kjendt, som med ængstlig Omhu søgte en duelig Avlsforvalter, og blindt hen har maattet overlade sig til Tilfældet

og upaalidelige Attester. De Unge savne baade Theorie og fornøden Praxis, de Eldre for det meste den nu faa erkjendt nødvendige Theorie. Hvormang en ung Forpagter begiver sig ikke paa Lykke og Fromme med en Capital i Haanden til en Bedrift, han først efter Aars Forløb, men med tom Lomme, til Skade baade for sig og Eieren, tilgavns forstaaer at haandtere, og mon ikke theoretisk Kundskab i hans Sag, hvormed gjerne følger Lyst til endmere at udvide sine Kundskaber, skulde have veiledet ham mere fordeelagtigt, og skaanet ham for mangen Misregning? Forpagterne af de store Landeiendomme udgjøre en Stand af stor Betydning for Staten, de bør være i Besiddelse af omfattende Sagskundskab, de ere ikke alene Agerdyrkere i det Store, men de maae og forhandle Betydeligt af Sæd og omsætte mange Heste og meget Qvæg. Skulde det være forneget, naar jeg paastaar, at en duelig dansk Godsforpagter, foruden den sædvanlige Theorie og den Praxis, hvilke til ovennævnte Diemed ere fornødne, tillige fra Aar til andet maa holde Die med Udlandets Sæd og Qvægavl og begges Priser. Impulsen kommer oftest udvendig fra til os, den overraster gjerne, uden at Bedkommende kjende dens Aarsager, hvilke de tildeels kunne forud have haft Kundskab om, og indrettet sig efter. Agerdyrkningen fordrer fremfor Alt Omtanke itide, og det er vist, at halve Forholdsregler her ere værre end aldeles ingen.

En saadan Prøve, som ommeldt, maatte tillige gribe betydeligt ind i det practiske Landvæsen, dets Bedrift og Handel, og vilde derved volde, at Vedkommende itide forskaffede sig saadanne Kundskaber, der tildeels forslidigt i Livets Praxis erhverves, hvilken sidste og først bliver af Betydenhed, naar der er en solid Grund at bygge den paa.

Dog, det kan ikke være min Agt her at gaae ind i en næiere Detail heraf, men blot at antyde nogle af saadanne Grunde, der forekomme mig at tilraade deslige Forholdsregler.

Jeg kunde ikke længer tilbageholde disse ældre Ideer ved at læse efterfølgende Sted i et tydsk Skrift fra 1832.

"Enhver Stat har lige saa stor*) Trang til et Ministerium for Ugerdyrkning, med Hensyn til sine materielle Fornødenheder, som til et Ministerium for Cultus med Hensyn til de aandelige. Tilvisse var det blandt Napoleons vise Statsindretninger, da han ansatte den som Techniker, Chemiker og Agronom m. v. ligestore Chaptal i Ministeriet for det Indre, der nu som Pair lever i en politisk Rolighed. Han var en bedre Raadgiver end Talleyrand og fra den Tid han nu atter privatiserer paa sine Godser, meddeler denne 74aarige Veteran nu og da i sit Fædre:

*) Jeg tør sige større, da Livets Praxis lærer os, at vor aandelige Uddannelse er afhængig af vore materielle Fornødenheder.

neland's Literatur den Vises Raad. Paa samme Raade gavnede Washington sit Fædreneland.

Der er ingen af Chaptals ministerielle Colleger, der med mere financier Klogskab styrer deres Departement, eller viser større Høi: og Edelmød paa deres Post, end han sine Godser, og ved Opmærksomheden for den talrige arbejdende Classe han skaffer Livets Underhold.

En anden Veteran, General Lafayette, vedblev endnu i sin høie Alder at være en politisk Sværmer, men gavnede derved sit Fædreneland mindre end Chaptal, der forsmaaer at lyse paa Frankrigs mørk:politiske Horizont, for derimod i agronomisk Henseende at lade sine Kundskaber, og deres for: ständige Anvendelse, fremdeles virke til Gavn for sit Lands Agerdyrking.

Skjøndt i en mindre Sphære virker ligeledes i vor Nærhed og i samme Land Geheimeraad og Professor Hermbstädt i Berlin paa sit Landgods i Porskov; det er ham vi have at takke for betydelige videnskabelige Oplysninger, saavel med Hensyn til Sædarterne, som til Sjødemidlernes Indflydelse paa disses Production."

Er. v. d. Leyens Kartoffelkultur og Braksystem.

(Af Råder.)

I vor, den forbedrede selskabelige Ordens, Tidssalder forestaaer, tilligemed Statshuussholdningen, ogsaa Landvæsenet en stor Reform. Neppe har Thaar lukket sine Dine, førend et Partie af rationelle Ugerdyrkere hæver sin Stemme mod mange af hans Lærdomme i Markkultur og Faareavl; hans Fortjenester erkjendes, men hans Bildfarelser oplyses tillige.

Hertil har Landraad Rebbien i sin "Einrichtungskunst der Landgüter auf fortgehendes Steigen" og endmere den nederrhinske Godsbesidder Gustav Franz v. d. Leyen i hans "Seele der Landwirthschaft" givet deres Skjærv. Talen vil her blot være om den Sidstes meget interessante Kartoffelkultur.

Kartoffelen lægges med Spidsen iveiret, fordi de tidligste Dine saaledes drives hurtigere. Man nsies med at lægge af Middelsstorrelsen. Den tidlige Kartoffel udmærker sig fremfor den sildige derved at den har de fleste Dine paa Spidsen : mod det Sted Kartoffelen slaaer Rødder, nedentil bliver Dinene altid sjeldnere, og ophøre aldeles paa de allertidligste; paa det sildige Slags ere Dinene ligelig fordeelte, trængte mere nedad, ligge dybere, og ere mindre uddannede. For at have eensdannede

Kartofler, vælger man dem med mange Dine paa Spidsen, og fjærer de nederste Dine ganske bort.

De første Skud som vise sig i Kjelderer maa man aldrig forstyrre, da man derved forsinker og forringer Høsten. Før Lægningen begynder, bringes Kartoffelen fra Kjelderer paa tørt Straa og et luftigt Sted. Man lægger dem aldrig i dybe Rønder, men hellere 4to dybt i ophøiede Rygge, 8 à 10to fra hinanden, og har saaledes med Høningen mindre Umage. Er Toppen voxet godt til, maa Høningen ophøre, thi en ny Tilhøying forarsager altid, at Bladene visne langsommere, da den friske Jord lokker Planten til at sætte nye Rødder og Knolde, som unddrage de ældre deres behøvende Næring. Kartoffler, som ikke blomstre for stærkt, give tidligere spiselige Knolde, fordi Planterne ei behøve at afgive til den mindre Blomstring megen Næring, hvilken den da desto rigeligere kan meddele Knoldene.

Siden Hr. v. d. Leyen tog Godset Palmersheim ved Bonn i Besiddelse, hvis meste Jord er af 2den, og den mindre Deel af 3die Klasse, fulgte han paa $\frac{1}{10}$ Deel af sin Eiendom Thaers System at dyrke Rødder med stærk Gjødning istedetfor Brak, og vedblev i 7 Aar at meddele disse Rødder, især Kartofflerne, den bedste Gjødning. Den efter Rødderterne dyrkede Hvede erholdt kun den halmsbandede Sommergjødning.

Først i 1816 blev det klart for ham at han

ikke haandterede rigtigt, da han bestandigt avlede mindre Straae. Aldrig saasnart var han vendt tilbage til reen Brak, og atter ladet Vintersæden i Gjødning indtage sin Plads i den første Mark, før han fra det første Aar af vandt dobbelt Straae og Kjerne ved den umiddelbare Gjødning, Gjødningens ligeligere Fordeling og Brakmarkens bedre Forberedelse i det Hele.

Men Afgifterne forhoiedes og Sæden faldt i Prisen. Hr. v. d. Leyen bemærkede under disse Omstændigheder, at det let kunde gaae ham som saamangen anden, at hans Bedrift nemlig kunde tage af; for da at redde sin Eiendom for sig og sine, anstrængte han sin Eftertanke saameget mueligt. Da blev det ham paafaldende, at Kartoffelen var en Væxt, som til sin fuldstændige Reproduction kun behøvede den halve Vegetationsperiode mod Vintersæden, og desuagtet frembragte den tredobbelte Masse af Næring, den maatte altsaa besidde en ganske usædvanlig Tilegnelsekraft i at fravinde Jorden sin Reproduktionsforødenhed, følgelig baade være den fordeeligste og tillige den fordringsløseste Sædart.

I samme Efteraar pløiede han 36 Morgen Havrestub saa dybt som mueligt, lod Jorden ligge i Radfurer Vinteren over og gjennemtrænge af Sne, Frost og Atmosfæren. Disse Furer bleve næste Foraar saa tidligt som mueligt revne itu af Træharven med Jerntænder, derpaa pløiedes det Hele paa tværs, blev da atter revet fra hinanden og

tilharvet. Kartoflerne bleve nu lagte efter Ploven, og kom mørkegrønne frem, da de vare 5 à 6 to høie brugtes først Skuffelploven og siden Kartoffelhacken; Toppen blev ikke høi, men Knoldene bleve kraftige. Siden den Tid blev det ham klart, at vel den bedre Jord leverer flere Kartofler end den flettere, men at Gjødningen ved en større Top leverer mindre Knolde, efter den bekjendte Erfaring, at alle Værter, som skyde meget i Top eller Straae, aale færre Frugter og Knolde, end de af modsat Art; thi i den rige Jord føle Værterne ligesom at de besidde Overflodighed til fuldkommen Uddannelse, hvorimod de i den magrere ile med at sætte Knoldene og danne Sæden. Den paa Kartofler anvendte Gjødning er en Udselhed, thi til at tilveiebringe en rig Indtægt af Kartofler, er det kun fornødent at pløie kraftigt, og fuldkomment at smuldre den sammentrykte Overflade, at holde Jorden skjor og tilsidst hyppede Kartoflerne. Den dobbelte Bearbejdning under Vegetationen forstyrrer Ufrudtet mellem Raderne, og er den herligste Forberedelse til reen Brak, og det Ufrudt, der endda kan blive staaende, undertrykker Kartoffelskyggen gandske eller dog tildeels, og efterat have pløiet Kartoflerne op, kommer dette ubetydelige Ufrudt sjelden igjen til Kræfter før Vinteren. Fremdeles træder en stærk Dug i Regnens Sted, hvor Jorden er meget skjor, denne er da ligesom en Svamp for Duggen. I en fast Jordskorpe udtærer Solen om Dagen, endog dybt

Mattens Dug, men dens Straaler brække sig paa den smuldrede Overflade, derfor er Hynning og Jordens Omrøren saa tjenlig for Planter.

Thaer lader i 4de Vind der rat. Wirthschaft S. 466 Tab. No. 8 pr. Morgen Kartofler med 9 Læs Gjødning følge Sommerbyg, Klever, Havre, WErter med 4 Læs og Rug og Viffer med 3 Læs Gjødning; men Thaers Marker vare ogsaa urene, for hvilket man maa frikjende de v. d. Løyenske.

Sidstomtaste derimod tilstod sin rene Brak 8 Læs Gjødning, og havde en rigelig Rug: eller Raps: høst, den anden Sæd var Klever eller WErter, den 3die Hvede efter Klever, Havre efter WErter, den 4de i Almindelighed Kartofler. Denne Sædsølge fulgtes kun paa 180 Morgen Land, fordi de Kartofler han avlede paa de 36 af disse vare tilstrækkelige til hans Brænderiefornødenhed; har alle Stykkerne af disse 180 Morgen Land baaret Kartofler, overføres de i en anden Lod, hvori vexler Brak, Vintersæd, Viffer og Havre.

Til Thaers Kartofler ødsledes med Gjødning, de fortærede den, havde stor Top, men saa Knolde. Sommerbygget, denne saa kraftigt udtømmende Bæxt, tilegner sig hvad Kartoflerne have ladet tilbage og forekommer derfor Hr. v. d. Løyen at være en uhensigtsmæssig Eftersæd. Kleveren eller Havren kunne efter 2de saa udtømmende Sædarter, om og Jorden er frie for Ukrudt, ikke voxe yppig. WErter maa man aldrig saae i Gjødning, ellers lægge de sig

tidligt, give flet Straa og faa Urter. Modnes Urterne sildigt, mangler det paa Tid til at behandle Jorden tilbørligt til Rug, den maa derfor, allerede formedelst den forsildige Saaning, i Almindelighed mislykkes; Vikkerne indstjød Thaer til Ure for sin Frugtveksel, havde han givet Vikkerne og ikke den følgende Rug de 3 Læs Gjødning, vilde dette have gavnet Rugen mere, eftersom Gjødningen da vilde have været mere opløst.

Forforskjellen mellem den v. d. Leyenske og Thaerske Sædfølge bestaaer deri, at Kartoflerne i den første flet ingen Gjødning faaer, derimod forskaffe de Sæden Gjødning ved at anvende Kartoflerne til Brændeviin, hvorfra Affaldet opfodres. Det er sandsynligt, at jo mere Kraft Kartoflerne aldeles have fravundet Jorden, en desto større Tiltrækning af Atmosfæren vil ved den derpaa følgende Brak finde Sted. Da denne tillige blev meget stærkt gjødet, høstede v. d. Leyen i Aaret 1829 over 21 Scheffel Brakrug af hver Morgen Land. I 5 Aar har han nu overbevist sig om, at den rene Brak, stærkt gjødet, sætter den meest udtærede Jord i den høieste Kraft, og at denne ved de foran Brakken dyrkede Kartofler holdes fuldkommen frie for Ukrudt.

At denne Hr. v. d. Leyens Opdagelse vilde bringe Europas Folkemængde til at stige $\frac{1}{2}$, da man derved formaade at underholde flere Mennesker, synes ham indlysende; men ligesaa sandt er det, at en gjødet Brak maa følge efter den store

Udmattelse ved de ugjødede Kartofler. Hertil leber den formerede Gjødning Midlet, da de Landmænd, som følge denne Maade, i Kapsens og Vintersædens stærktgjødede Jord naturligviis kunne aile meer Kjerne og Straae, selv paa den mindre Overflade, altsaa vinde meer Gjødning og forhøie deres Jordkraft. Dog forekommer det mig som en Godeeier, naar han istedetfor at holde Brænderie, føder sit Malke og Fedeqvæg med raa eller Dampkartofler, da begrunder en høiere Indtægt af sit Qvæg og endnu mere forsøger sin Gjødning end ved Værmen.

Men de, som ville efterligne Hr. v. d. Leyen, ville kun da finde Nyttten af hans Kartoffeldyrkning uden Gjødning fuldkommen bekræftet, naar de ikke undlade med lige Omhu som han, ved Brakken atter at skaffe den af Kartoflerne udsugede Mark Kraft, og efter i det høieste at have taget en Sommer eller Vinterafgrøde af Marken, da ikke det følgende Efteraar eller Foraar derpaa atter tilsaae Marken, men uafsladeligt til henad næste Efteraar behandle den med forskjellige og passende Redskaber til følgende Diemed:

a) at rense Marken fra alt Ukrudt af Frøe og Rødder, da dog selv Brakken alene i vaade Sommere ikke ganske formaaer at tilveiebringe dette, skjøndt Frostten, som trænger i den om Efteraaret dybt pløiede Jord, faaer Bugt med endeel.

b) for at standse Udmattelsen af bestandig at bære

Frugter, og atter samle den Kraft i Jorden, som er fornøden til ny Vegetation. Man vinder derved paa Leerjorder med dyb Ploining, og selv uden Gjødning, bedre Afgrøder, end de, som pløie grundt og gjøde stærkt. Lhaer, som vilde holde Bog selv over Industriens tilfældige Resultater, der hvor Naturkræfterne komme den til Hjælp, vovede den Hypothese, at beregne Virkningen af den ved Brak forhøiede Jordkraft, efter hans Formening til 10°.

Enhver veed hvor uendelig stor Indflydelse Veirliget har paa Graden af Krafttilgængelsen. At Jorden beriges ved Tilgængelser af Atmosfærens befrugtende Gas, vide vi, men om høvledes dette gaaer til, ville vi maaskee bestandigt forblive i Mørket.

- c) for, ved den oftere Bearbejdning af Brakken, at blande Gjødningen saa nøie med Jorden, at dens Opløsning meddeler den samtlige Masse den raadne Gjæring, hvorved den sættes istand til at befordre en yppig Vegetation, og Leiesæd undgaaes.
- d) for at pulverisere Jorden, især den lerede, at de fine Koder kunne udbrede sig til alle Sider og hænge ved.
- e) for bedre at kunne fordele Markarbeidet. Den, som holder reen Brak, har med sit Spænd og sine Plovkarle intet i Marken at gjøre fra Mai Maaned til ultimo Juni, undtagen no:

get Skuffelarbeide. Han har følgende kun om trent 4 Maaneder igjennem Arbeide i Marken, og da Vinterrapsen modner tidligt nok, for at Jorden efter dens Høst kan forberedes til Sæd, hvilket er væsentligt nødvendigt, naar Vintersæd 2 Gange skal følge hinanden, især deleshed paa Jord af 2den Klasse, og da fremdeles Urter og Bitter, de eneste i det Store forbedrende Sommerafgroder man dyrker, ofte modnes sildigt i September, faa vilde den Landmands Efteraarsarbeide, der dyrker i det Store og ikke holder reen Brak, i for høj Grad forøges. Uden reen Brak vilde man neppe tilstrækkelig kunne faae Bugt med Ukrudtet, eller fuldkomment pulverisere svær Jord; den, som i Begyndelsen af Mai tilbørligt besørger sin Sommersæd, har Tid nok til at behandle sin Brak, og behøver ei at frygte for at Ukrudtet skal tage Overhaand i de følgende Sædarter, ligesom han og vil bemærke, at Braksæden, saaet samme Dag som anden Sæd, altid modnes 8 Dage tidligere. Hr. v. d. Leyen fraraader vel at lade 2de udtømmende Vinter:Sædarter som Raps og Hvede følge hinanden; men 30 Aars Erfaring i Holsteen beviser det Fordeelagtige heri, da man der, paa en ikke altfor let Jord, uden Betænkning lader Hvede eller Rug følge efter Brakraps.

Da Vintersæden behøver den meste Gjødning,

og ligeledes igjen afgiver samme rigeligst, lader han den aldrig savnes i Brakmarken.

Hr. v. d. Leyens Paastand er ligesaa paafaldende som sand, at Frugterne bør følge efter hinanden i Forhold til deres Reproductionsevne. De som besidde denne Evne i ringere Grad have først deres Plads i den ved Brakken fuldkommen rensede og kraftigt gjennemgjødede Jord, og ligesom nu Jorden aftager i Kraft, komme de Arter, hvis Reproductionsevne staaer i omvendt Forhold til Jordkraften.

Overs. Bemærkninger:

Endskjøndt jeg ikke kan dele v. d. Leyens Anskuelse med Hensyn til en stadig Braks Nødvendighed, er jeg dog fuldkommen enig med ham i hans Reflexioner mod at gjøde til Kartoffer. Det er alt flere Aar siden, at jeg af samme Grunde har op hørt dermed, og har altid havt et tilfredsstillende Udbytte, og derimod afbenyttet Gjødningen til Staldfodring.

Da imidlertid de senere Aars lave Cædpriser gjorde det ønskeligt for mig at have, foruden en Kartoffel- og Slaae-Bikkemark, endnu en Handelsvæxts Mark, men jeg troede at have erfaret, at den Jord, som i 2 Aar havde baaret Kveber, var pløiet eengang til Havre, og derefter under at blive gjødet og bære Slaae-Bikker, var behandlet med Ploven 4 Gange, endnu ikke var som den burde være til Raps, besluttede jeg, med Hensyn til min tidligere

Erfaring om Kartofler uden Gjødning, og længe førend v. d. Leyens Cultur var kommet mig ihænde, at henlægge Kartoffelmarken i Enden af Rotationen, saaledes at dens Behandling til Kartoflerne umiddelbar derpaa maatte komme saavel de gjødede Vikker, som den derefter følgende Raps o. s. v., tilgode.

Det var mig saaledes interessant at træffe paa ovenstaaende Kartoffelcultur.

Sischers nye Marksystem.

Denne Keiserdømmet Østerrigs Landvæsenes Reformatør tilraader:

1) Om Vinteren at gjøde ovenpaa Sæden og strax at sprede Gjødningen, ja endog at anvende samme Fremgangsmaade paa den til Kartofler bestemte Mark. Jo dybere Gjødningen nedploies, jo ringere bliver Virkningen. Den spredte Gjødning opløser sig ved Indvirkning af Atmosfæren og trænger dybt ned i den sprøde Jord, hvorved den gøres langt frugtbarere end ved at begrave Gjødningen under Overfladen.

2) Allene at smuldre Jorden 3 Tom. dybt med Scarificatoren og ikke at vende den med den sædvanlige Plov, hvorved den frugtbare Jord kommer ned og den ufrugtbare op. Scarificatoren kan, om man finder det fornødent, til Nød naae 20 Tomers Dybde; han paastaar dermed at befordre en mindre Udsæd og Sædens hurtige Oploben, thi

Bygforret maa paa denne Maade nedbringes 1½ Tom. og Bælgfrugterne 2 Tom. dybt. Saanningen maa skee paa jevnet Jord, at Udsæden ikke ruller sammen.

3) Ikke at styrte Kieverlandet, men i Aug. at oprive det 3 Tom. dybt med skarpe stærke Harver, og at gjentage dette i Septbr., og saaledes lade Kiever-Rødderne roligt forraadne i Jorden hvor de længe meddele en gjødende Virkning og Fugtighed fra Dybden og en smuldret Overflorpe tilveiebringes til en efterfølgende rigelig-Høst.

Hr. Fischer lægger Naturlovene til Grund for et nyt, simpelt og fordelagtigt Markbrug, hvor Mængde af Staldgjødning ikke udfordres, og heller ikke Sommerbrak, kun Overgjødsning, Vinterbrak, let Smuldring og vekselsidig Indvirkning mellem forskjelligartet Jord og Planter.

Hans Bog herover udkom 1830 hos Sollinger i Wien.

Ridders Bemærkninger i Anledning af Landgodsers Bortforpagtning.

Denne for de større Landgodsers Dykkomst saa vigtige Gjenstand afhandles i de saa hensigtsmæssigt redigerede Mecklenborger Annalen.

Den brittiske Godsherre betinger sig den høieste Afgift, han vedligeholder kun saa og lidet kostbare Bygninger til Boepæl og Bedrift, da Creaturene i

det engelske Laageklima heller ikke lide synderligt af Kulden, og desforuden bjerges Sæden og Høet fordømmeste i Skure, som man foroven giver et Slags Straaetag. Hos den brittiske Forpagter vides ikke synderlig Luxus i Bygninger, den findes i høiere Grad i Nordtydskland.

Indtræffer meget lave Sædpriser eller en stor Misvæxt, er det en Væresag at tilstaae Forpagterne en Estergivelse, der vel ikke holder dem skadesløse, men dog letter Tabet.

Forfatteren af hün Afhandling synes at det er nødvendigt, at der maa finde et vist Forhold Sted imellem Forpagtningssummen og de aarlige Sædpriser, dog indrømmer han, at vi hidtil fattes almeengyldige Regler for en saadan Forpagtnings-Contract.

Han har Ret, naar han paastaer, at en Forpagtnings-Contract egentlig burde være saaledes affattet, at den afgav Fordeel for begge Interessentene naar Jorden blev mere frugtbar og Sæden steg i Prisen. Ligesaa billigt er det, at Forpagteren, naar det Modsatte finder Sted; maa dele den Skade, der følger af ulykkelige Tilfælde.

I det frugtbare Italien hersker en Andeels Bedrift, hvoraf Gubernialraad Bürger fortræffelig har skildret Detaillen for det østerrigske Italien, men vee det Land! der vilde indføre den derværende Praxis hos sig; den fremmer paa ingen Maade

Forpagternes Velstand, heller ikke Dagleierens eller Tyendets lykkelige Lod.

Der gives saamange Rige, som besøge Italien i mindre betydende Niemeed, det være sig nu enten for Sprog, de dannende eller tonende Kunster. De kunne derved tilfredsstille deres Fornøielse, og et eller andet antiqvarisk Liebhabereri, men i det allerværstentligste gavne de isandhed Verden kun lidet. Hvad om en Mand, der var grundig bekendt med sit Fædrelands Landvæsen, fri som Borger og uden Ejenesteforhold, sindig bereiste det øvrige Ober-Italien, det vil sige, det Gardinske faste Land i Dale og Bjerge, og ligeledes Parma, Modena, Lucca og endelig det toscanste Gebeet og Kirkestaten, og noie tog i Diesyn, isærdeleshed de der herskende Undeelsbedrifter i en tredobbelt Hensigt:

- a) Nyttten for Gods og Grundherren.
- b) Nyttten for Forpagtere, Dagleiere og Tyende.
- c) Nyttten for Staten, og Jordens forhøiede Vegetationskraft.

Jeg skulde tænke at en saadan Reise waatte for en sand Agronom have mere tillokkende hos sig end Skæferi; Besøgene, som kun berøre en liden Deel af Landvæsens Bedriften, og lade saamange vigtige Dele upaaagtede.

Bürger har Ret i, at den italienske Godsherre staaer sig godt, eller troer at staae sig godt ved sin Naturalcontract, hvilken han endog udstrækker til Silkegevinsten, men hvor Jorden ikke ved Hjælp af

Banding, dyb Bearbejdning og klog Jordblanding med Hensyn til Underlaget har erholdt en høi Kraft, der er den hidtilværende Andeelsbedrift imellem Gods: eier og Forpagter i Gouvernementet Venedig en Societas leonina, hvorefter den hele Overflødighed synes at tilfalde Gods: eieren, men ikke gjør det; thi hans fattige Forpagter bliver ham bestandig skyldig, og da han er fattig, forbedrer han ikke Jorden.

I Sydmailand overdrives aabenbart Attraaen efter Silkegevinst ved de der talrigt plantede Mor: bærtræer. Den der sig opflyngende Ranke, som i sin Vind har ringe Værd, beskygger i den Grad de til Hø, Sæd og dybttrængende Væxter bestemte Marker og Enge, at Italiens herligste Clima der giver et mindre Product, end det langt mere raa Nord: eller Sydtydskland.

Jeg vender nu atter tilbage til Forfatterens Idee, hvorefter vi skulle lære Bortforpagtningen af store Landgodser. I denne Anledning forsikkrer han os: at det Forsøg, at lade sig levere en Qvantitet Sæd og Smør som Afgift, mislykkedes det euntiske Rentekammer. Jeg troer ogsaa at man derved vil have befundet sig slet, thi kun det allerbedste Smør, hvilket man under saadanne Omstændigheder ikke er holdt, vilde afgive en høi Priis; før vilde en Qvantitet Sæd og Handelsvæxter være tænkelig; men saalænge Nordtydskland ikke behandler sine Kaps: marker dybere end hidtil, og med mere Omhu sørger for Vandafledning om Vinteren, og ikke i rette

Lid faaer Kapsen, og, som Belgierne, hypper den for Winter, saalænge bliver en anseelig Høst, der sjelden mislykkes, umulig. Vi maa ikke alene søge at erholde Belgierens rige Jordbund, om muligt ved Blanding med Underlaget, men og tilegne os hans sindige Methode og Flid i selve Markbedriften og dens ordnede Udførelser.

Forfatteren erindrer, at man maa tage Hensyn til Landgodsets Producter i det Hele, og udfinde den aarlige rene Jndtægt. At udfinde denne ved Køb; beldriften falder mindre vanskeligt; men han tager meget fejl i, at de samme Producter aarligt skulle vindes i næsten ligestor Mængde, og at kun de forandrede Priser foranledige en mærkelig Forskjel i Størrelsen af Penge; Jndtægten. Snarere maa man over hans høie, rene Gjennemsnits Gewinnst, og hvor ofte seer man sig ikke skuffet i sin Forventning! Mindre betydelig er Dalen i Meierie-Productet, som Mælk, Smør, Ost og Fedesviin, men selv der virker ofte skadeligt, snart den dalende Torvepriis i London, snart en Smørhandlers Bankerot; og nu endog Quantummet af et af de forædlede Skæferiers Producter, dets Beder, Martsfaar o. s. v.

At ville beregne samtlige Bedriftsomkostninger efter billig Erfaring for Løbet af flere Aar, lyder godt fra Papiret, men er i Praxis umuligt. Endog ethvert Salg er paa Landet forbundet med et Slags Gjæstfrihed. Hvo kan forudberegne alt Slikt?

Man skal taxere Inventariet, og godtgjøre, det

være nu enten Godsherrn eller Forpagteren, Kenterne, fremdeles antage et Medium for Vedligeholdelse af Bygninger, Gluser, Broer, Afgifter og Assurance. Af det som da bliver tilovers skulde, efter Forfatterens Idee, den 4de, 5te eller 6te Part overlades Forpagteren.

Med Hensyn til Sædfølgen var den firaarige Græsning i Rod i en 11 Aars Markdrift mig paa faldende. Jeg seer der, at Forfatteren endnu ikke indseer, at man, hvor der ikke er Marskgrund, nødvendig maa udlægge Jorden med Klevet, men kun 2 Aar i Rod og følgelig maa indskyde de 4 Aar i 2de Gange af den 11aarige Kobbeldrift; thi efter 2 Aars Forløb er Klevet ikke af synderlig Værdi uden paa Jorder der overrisles eller i hyppig Leerjord.

Dagleiere, med deres Familie, kunne vel komme ud af det med den til nedsatte Priser ansatte Dageløn, men de maae da have en rummelig Hauge med 1 a 2 Røer og saameget Agerland, med Baaning paa, til billig Afgift, at de paa en nyttig Maade kunne beskæftige sig paa Hviledage eller i Tider hvor ingen Dagleie er at fortjene.

En Godsherre kan først gjøre Regning paa Troeskab, naar han har indrettet det saaledes for sine Arbeidsfolk, at de kunne tjene ham med Glæde og see deres Flid belønnet.

Hos Forpagtere er det samme Tilfældet.

En Forpagter vil altid være paa Veie med at formere Kilderne til sin rene Indtægt, idet han be-

flitter sig paa at drive visse Grene i et Fag, han isærdeleshed forstaaer til yderste Fuldkommenhed og derved sættes istand til at betale Godsherren en høiere Indtægt end selv dennes ærligste Forvalter.

Forfatterens hele Plan forudsætter, hvor den bliver udført, at Forpagteren for samtlig Regning maa holde ærlig Bog og derefter fordele den rene Indkomst. Følgelig maa Godsherren tilsidst forlade sig paa Forpagterens Ærlighed, og naar han nu vil og maa dette, raade vi ham til selv at bestyre ved Administrator, som gandske opoffrer sig denne Beskæftigelse, og foruden en Natural- og Penge-Indtægt tillige trækker en høiere Fordeel i Procenter, naar han forbedrer Godsets rene Indkomst. I vore Dage gives der flere forstandige Forvaltere end forhen, og ærlige, kun maa de belønnes naar de forhoie den rene Indtægt.

Undeelsforpagtninger for endeel i Naturalier dadler jeg ikke, men Forpagtningen paa Gevinst og Tab imellem Godsherren og Forpagteren er theoretisk glimrende, men udsførlig.

Det er en Sandhed, at Haabet paa en høiere tilkommende Godsindtægt forsvinder ved Bortforpagtninger blot i Penge. Leger derimod Godseieren endeel af Afgiften i Sæd, vil han og have en høiere Gevinst naar denne stiger.

V i E E r

ere overalt et afholdt Nægsfoder, naar de flaaes strax efter deres Blomstren. Landvæsens-Selskabet

i Græs tilraader fortrinlig at lade Hvede følge paa Vikker, da den saa lykkes ligesaa fortræffelig som efter Kløver. Vikker ere tillige en fortrinlig Næring for Bier, de tye ikke hellere til nogen anden Plante, og suge Honning ikke saameget af Blomsteret som af Stængelen i Bladkrogene; de indfinde sig der for Solens Dpgang og forblive der endnu længe efter dens Nedgang.

Den hvide Lupine

er ikke ømfindelig for et raat Clima og forlanger ingen god Jord, den elsker meest en tør, lidet leeret men desto meer sandet Bund. I feed Jord har den naturlig en kraftigere Væxt og skyder sildig i Høst nye Blomster. Man saaer den ved St. Hans Dag og tromler den ned efter dens første Blomstret, pløier den derefter ned og saaer Vintersæd uden anden Gjødning. Denne Sæd staaer i Begyndelsen ikke saa frisk som den gjødede, men den voxer stadig frem og busker sig, og sammenlignet med den i Gjødning vinder den saameget meer Forspring, jo mere sandet Jorden er og jo hedere Veiret er. Høsten efter Lupine i yppig Væxt er større end efter gjødet Brak.

T u r n i p s.

(Af The Farmers Magazin 1832).

Jeg har stedse lagt Mærke til, at Saarene, naar der paa en og samme Mark har været bredt

saet og radsaet Turnips, altid lugte til de rad-
saede og derpaa fortære de bredsaede; først naar
der ikke ere flere af disse, tage de omsider fat paa
hine. Jeg kunde længe ikke forklare mig denne For-
kjærlighed, indtil jeg udsøgte nogle af de bredsaede
de og fandt, at de for det mæeste havde een
Pælerod, og tillige smagte mildt, behageligt og sødt.
De radsaede derimod havde foruden Pæleroden for-
skjellige smaae Siderødder. Da jeg smagte
paa disse radsaede Roer, bemærkede jeg, at de vare
noget seige, hyppigt bittre, og almindeligviis ikke
saa søde.

For endmere at overbevise mig, tog jeg en
Quantitet af hvert Slags, og mærkede mig noie de
Radsaede, hvorpaa jeg lod dem kaste for Jaarene,
mien atter aad de først de bredsaede, og først der-
efter de andre.

Denne mindre gode Smag hos de radsaede
Turnips kunde maaskee hidrøre fra, at der bringes
saameget Jord tæt op omkring dem, hvilket foraar-
sager, at de skyde mange Siderødder, og at mueligt
Smagen derved forringes.

Sicilien maa nu indføre Sæd.

Da de græske Colonier, Romere og Karthager
fordum benyttede denne De i dens høieste Frugt-
barhed talte den i det mindste 10 Millioner Mennes-
sker, nu neppe 1,800,000. I bemeldte Tidrum af

dens stærke Befolkning var Sicilien et Kornland for Africa og Italien og havde ikke færre Jordrystelser end nu. Thaer mener i hans rationale Landwirthschaft, at Jordbunden ikke mere var saa gunstig som tilforn, fordi de gamle Sicilianere havde udmattet den.

For 2000 Aar siden vare de Sumpe, som nu forpeste Luften, den frugtbareste Jordbund, hvorfra alt overflødigt Vand bortledtes, Bjerglandet blev godt dyrket og samtlige Floder havde et aabent Udløb i Havet uden Sandbanker; følgelig rigt dyrkede Lande, som Floden kunde overskylle og hvilke alle nu udgjøre Sumper. Da dengang Jorden, baade den høie og lave, var godt dyrket, saa lykkedes altid, endog i ugunstigt Veirlig, i det hele taget den største Deel af den sicilianske Kornhøst fortræffelig og Den udførte i Fredstider stedse megen Olie, meget Vov og Korn.

Africanerne og Grækerne bearbejdede for 2000 Aar siden altid deres Jord i Sicilien meget dybt med Plov og Spade, men nu pløie Sicilianerne deres Marker meget let og boe ofte langt fra dem. Allerede derfor var i sin Tid Kornhøsten i et saa varmt Land meget sikkrere, men er nu ved den skjødelsløse Behandling bleven mere ufrugtbar og ikke fordi Jordbunden er udmattet, thi vi vide, at en dueelig behandlet Brak, endog med svag Gjødning, formaer atter at fravinde den meest udmarvede Jord flere Afgrøder.

S e s t e = O p d r æ t .

Schweiz har i det gamle District Sargans den bedste Hesteavl, og forhandler dem over Eugano til Italien eller Rhindalen. Middelpriisen for 2½ Aars Heste er fra 9—15 og for ældre indtil 19 Schild-Louisd'or. Hæset er i mange Egne ikke godt nok for Hornqvæget, og en Sommergræsning koster kun 7 til 9 Gûlden. Føllenes Middelpriis er 55 Gûlden. Avlen forbedres ved Hingste fra Uznach. De Sarganser Heste have en stærk Bygning og megen Udholdenhed og Kraft, men ere ikke store.

Hr. Domaineraad Vogge paa Warnkenhagen i Mecklenburg, som nu selv underholder et Stutterie, bemærker, at alle øvrige Producter i Landvæsenet, paanær forædlede Heste, vare stærkt dalede i Prisen, og at de høiforædlede store, stærke og lette Fuldblods- hingste levere Heste, som ere stikfede til ethvert Brug. Fuldblodshestenes Overlegenhed bestaaer ikke i Traiteringen, det vil sige Indøvelsen til et hurtig Løb, men i Forberedelsen til den mueligste Ans- strængelse af de Kræfter, der ere nødvendige til Ud- holdenhed i Arbeide, uden at de derved udmattes. For at kunne formaae dette, maae Hestene ved strængt Arb- ide gives det meest nærende Foder. Den Fær- dig- heds lœnge at holde Mandedrættet vilde man ved Or- else og Bane vel kunne uddanne og fremhæve, men paa ingen Maade skabe. Altfor megen Tid stader ofte Bæddeløberen mere end den gavner. Det overdrevne Temperament er ingen naturlig

Egenskab ved Fuldblodsheste, og for megen Fedme er en Folge af for megen Hvile. Til svært Arbeide vilde i Grunden Halsblodsheste være bedre end Fuldblods. Efterkommerne af forædlede Heste tiltage i Størrelse ved udsøgt Fodring og opmærksom Pleie. Man opdrager netop de stærkeste og beenrigeste Heste efter stærke Fuldblodshingste og forædlede Hopper, hvilke naar de ogsaa ere store og stærke give den bedste Efterflægt. Det er ikke den udsøgte Fodring alene, der med Tilforladelighed giver store og stærke Heste, og man vil træffe paa kraftløse Heste saavel blandt de Forædlede som Uforædlede. Først ved fortsat Parring med Fuldblodshingste vil man efter et Par Generationer erholde den fortrinlige værdifulde Ride- og Kjørehest, og dette alt med Hensyn til, som Moderen har været meer eller mindre forædlet. Uden Blanding af noget ædelt Blod faaer man ikke nogen Kjørehest, der i England sættes Priis paa.

Kongen af Württemberg har et Stutterie i Klein-Hohenheim, som bestaaer af reen arabisk, persisk og nubisk Race, fremdeles store Hopper fra York, hvilke ved Parring med en stor Araberhingst ere bestemte til at lægge Grunden til et stort Slags Vognheste. Denne ophviiede Monark har med Sagkundskab fastsat Grundsætningerne for Parringen, og lader deres Jagttagelse nøie paasee. Man vilde ved en velberegnet Krydsning af visse Racer for:

Skaffe sig det fuldkomneste reneſte Opdræt, og man veed nu, at det, man har attraaet, er blevet opnaaet:

- 1) Et reent arabisk Slags Rideheſte.
- 2) Et ſtort, ædelt Slags Vognheſte.
- 3) Forbedringen i det Hele af Landets Heſteavl.

Dette er lykkes ved kraftig Næring og en rigtig ledet Parring, men iſærdeleshed ved under en fuldkommen Keenparring af ædle orientalske, fornemmelig arabiske Heſte, at ſkaffe diſſe under Opdrættet et ſtørre Legeme, uden at derved endogsaa een af deres eiendommelige, fortrinlige Egenſkaber var bleven tabt.

I det kongelige Stutterie ſeer man et fuldkomment ſtærkt, kraftigt arabisk Hingſtſøl med bredt Bryst og 15 (Fauſt) høj. Denne er ikke den eneſte, da allerede mange af ſamme Slags ere blevne ſolgte ſom Overcomplete.

I Stutteriet Weil og andre Hof: Kammerrals godſer, tillades private Hopper, ſom dertil egne ſig, at blive bedækkede af de ædleſte Stutteriehingſte. Endnu lader Kongen de ſmukkeſte Føl i Landet opkjøbe og opdrætte paa Monrepos, hvor kun forefindes Føl over 2 Aar. Diſſe Føl af eens Alder græſſe der hos hinanden. Den ægte Araber er from, har et næſten bart Hoved, fiine, tynde, korte Haar og en ſilkelig Hale og Manke.

Frankrig indfører aarlig, fordetmeſte fra Lydſkland, 14000 Heſte efter Fradrag af udførte Heſte,

og uagtet der i dertil flikkede Departements findes mange Stutterier i det Store.

Det vilde være interessant, om Hr. Weckherlin vilde meddele os Efterretning over de Württembergske Stutteriegaardes finansielle Indretning og Beføstning til Underretning for andre Stater, tillige over den Maade, paa hvilken Hestene afbenyttes i Sæd, Raps og Høehøst, for at skaffe nogen Indtægt til Lættelse i de medgaaende Udgifter.

Gjennemforsningen af mange udstrakte Græsgange, som forhen bestode af tæt Skov, sætte Træerne istand til at give flere Agern og Bog end forhen. Overforstraad Cotta i Sachsen har forlængst foreslaaet dette, men i Württemberg er først hans Idee practisk traadt for Lysset, paa denne Maade at benytte Bjergenes Soelside og Skrænter.

Alt efterlignende dette System i de nordlige Egne vilde kun berøve Skovene liden Forstgrund, og i stærkt befolkede Egne vilde det gavne Mennesker og Landvæsen; Culturen, samt hjælpe paa Arbeidsdyrene. *)

*) En Ven af mig besaae for nogle Aar siden dette Württembergske Stutterie, og fandt det saaledes som her er beskrevet. Han tilføier blandt Andet, at han der saae Kongens Livhingst, som nu fik Naadesbrød, 39 Aar gammel. Nogle af de yngre nedstamme fra denne. Egeledes saae han der 7 arabiske Hingste, og hvoraf de han saae røres, udmærkede sig ved Kraftfuld Beenbygning og det jordvindende Fodskifte, som er den arabiske Race saa egen, og som om Vinteren fodredes til Bedækningstiden, og vor-

Credit paa et Lands Grundeiendomme.

Denne Credit er meget vigtig og maa begrundes ved en viss Pante og Arve-Eovgivning, der passer sig for vore Tider, og som vel tilstæder Testamente, men klart og tydeligt bestemmer Arveordenen, og ikke paalægger overflødige Formaliteter, ikke læder den paa Eiendommene hvilende Pengeforpligtelse være for liden, eller udstrække sig for knapt, efter Exemplet af den franske og romerske Ret, thi jo mere man tilstæder at Arvemidler udstrækkes, jo færre Fattige har man. Det er ogsaa mindre rigtigt, i flere end 10 Aar efter Arveladerens Død, at forbeholde fraværende Medarvinger deres Anpart.

tes af Kongen selv. I denne Marstald stode desuden nogle og tredive graatavlede deels Hopper, deels Ballakker, samt nogle faa af andre Farver (hvilke alle vare opkjøbte hos Landboerne) og hvoraf H. Majestæt har befalet at lade Afkommet præsentere for sig, førend det kan afhændes. Deres Bestemmelse er at remontere de kongelige Spænd.

Ogsaa findes der endnu en anden Race, opdrættet paa arabiske Hingste og Trachener Hopper. Denne udmærker sig ved sin brune Farve og større Høide end forangaaende, ligeledes ved stærk Beenbygning, ja enkelte Individuer havde Haseled af 9to Bredder.

Som Foler ved Mødrene græsses i Almindelighed alle Racer løse i dertil bestemte Wange paa Scharnhousen. Paa Klostersveyle opstaldes de i 2det Aar. Hopperne opstaldes ogsaa der til Føling i Indelukker. Der saacs paa den Tid 9 saadanne.

Dversf. Anm.

Alle Rets; Burderinger ober Grundstykker ved Auctioner ere overskødige, naar deres daværende gangbare Priis er bleven vurderet af Kyndige i Sognet og indført i sin Tid i Pantebogen eller senere efter Bygningernes og andre Grundstykkers Beskaffenhed. Kun Indhegninger, Båndafledninger og Jordforbedringer, Mergling, nye Bygninger og betydelige Skovforbedringer ere Gjenstande for en ny Taxation, hvilken alligevel i rolige Tider hvert 30te Aar maa fornyes paa Statens eller Communens Bekostning.

Pantsættelser, Salg og Omskrivninger maae volde saa faa Bekostninger som muligt, ligeledes Indløsninger, Udsættelser og Udskrifter, og kun i Egne, hvor Mark; og Eng;Afdelinger ikke ere indfrosede, gjøres det nødvendigt, at indskrænke Udparcelleringen til et bestemt minimum; thi der, hvor Indhegninger finde Sted, falder det naturligt, at enten en Medarving efter Overenskomst overtager det Hele, eller at det under eet bortauktioneres.

Mange Menneſker paa store Eiendomme misbruge aldeles deres store Credit, og, til Skade for Staten, ruinere sig selv. Skal en Landeiendom blomstre, maae Jordforbedringerne vedblive at forhøje Vegetationen, thi her gjelder det samme som ved industrielle Fabrikker: man maa fortrinnsviis lægge sig efter de Producter, som for Driablikket staae i høieste Priis paa Torvet, og den Lethed, hvormed de ikke store Besiddere see sig istand til at stifte Ra:

cer, Kultur og Sædeart, staaer ikke i de Størres Magt, der maae haandtere mere normalt, og derfor med mindre Fordeel, isærdeleshed da den største Deel af Eiendommen ligger fjernet fra Boepælen.

Kun ved Hjælp af sin Familie og sit Lyende forskaffer den mindre Besidder sig sin hele Indtægt, og bærer mange Afgifter og Renter, men det mindre Areal, han stedse er i Nærheden af, benytter han alt af den Aarsag høiere end Andre. Herster der blandt Folket en livlig Aand for landlige Foretagender, finder han heri et Middel mere til at benytte sin Jord høit, fremfor Besidderne af større Strækninger. I enkelte lykkelige Aaringer vil denne maaskee vel kunne gjøre sig en høiere Fordeel, men i det Hele vil hiin vide at behjælp sig med større Lethed, naar han først har bearbejdet sin Jord til at blive modtagelig.

En større Lethed i at skaffe sig Credit sætter vel den større Besidder istand til maaskee et Aar længer at lade sine Vare af Sæd og Handelsvæxter henligge usolgte, derpaa ere de smaae Besiddere mindre indrettede, men den tøvende Speculant er ikke altid den Heldige, og den Velsignelse, der følger med Spadecultur og Hagedyrkning, Opelskning af al Slags Frugt, Bier, Smaakræe, foruden ofte et hensigtsmæssigt Erhverv ved Siden af Hovedgjensstanden er alene forbeholdt de mindre Eiere eller Forpagtere.

Paa saa forskjelligartede, men dog indbringende,

Erhvervsgrene af Landvæsenet kan Landmanden i det Større aldeles ikke tage Hensyn.

De preussiske Credit-Indretninger for de adelige Godser have meget Godt hos sig, men de befordre alt for meget Gods-handelen fra den ene Speculationshaand i den anden, ere ofte til Hinder for den saa nødvendige og nyttige Bortforpagtning af langt fraliggende Jorder, og gjøre ikke terminviis Afbetaling af Capitalgjelden til Betingelse, hvilket altid er velgjørende. I de vestlige Provindser maae Landskaberne overtage flere Godser for Gjæld, sælge eller lade dem bestyre med Lab.

Ikke ved et saadant specielt Creditvæsen, men ved i Almindelighed at lade regulere Godsseierens og hans Bønders indbyrdes Forhold, er Velstanden i de preussiske Lande bleven meget forbedret, Skjøndt de adelige Godser i Ost- og Vestpreussen, Posen og Pommern endnn bestandig staae i meget lav Priis.

I Baiern tænker man paa at udstrække et lignende Creditsystem til Bøndergaarde, og er det vist nok forbunden med nogen Besværlighed at lade saadanne smaa Eiendomme administrere, i det Tilfælde at et Landskab maatte overtage saadanne for Gjæld, da er det jo igjen lettere, hurtigt at finde Liebhave-re til disse, og Bonden er jo en saadan Hjælp lige saaa værdig, som Besidderen af et Riddergods.

Endelees velgjørende vilde det dog være for Preussen, dersom Landskaberne begyndte paa, at staae de forarmede Godsseiere bje, som, for at redde

sig ud af deres Gjæld, solgte eller bortforpagtede en Deel af deres Jord. Efter alle Erfaringer i Høstéen lykkes de mindre Jordbrugeres Haandtering bedre, da de boe i Midten af deres Jord, og fornemmelig udrette meget ved hele Familiens Bistand, isærdeleshed naar de boe i Nærheden af Kjøbstæder.

Hampavl i Tydskland.

Blandt de Artikler, som den tydske Landmand i tilstræffelig Grad kunde producere, men ikke gjør det, kan man nævne Hamp, for hvis Indførelse til Forbrug i Landene aarlig udgaae betydelige Summer til Rusland. Centneret af den russiske Hamp koster 10 til 14 Rthlr. Vel paaftaaer man at Hampen fra Norden er bedre, men ogsaa denne er af ulige Godhed, og fra Baden og Oldenburg leveres ogsaa herlig Hamp. Vilde man stænke dette Products Dyrkning og Behandling en større Opmærksomhed, vilde man ogsaa her kunne levere en bedre Hamp. Den bedre russiske eller kønigsbergske Hamp udmærker sig ved Størrelse, Fasthed, Længde og Farve, og søges af denne Aarsag isærdeleshed med Hensyn til Anvendelsen; men man bekommer ogsaa Vare, som slet ikke svare hertil. Heller ikke lykkes Hampen hvert Aar i lige Grad. Jordbunden og Veirløbet have stor Indflydelse paa dens Godhed, men meget afhænger af dens omhyggelige og punctlige Behandling, hvorom man let vil overbevise sig

ved at betragte, hvorledes det gaaer til ved dens Tilberedning.

Hampen behøver en god frøed og veltilberedt Jord, og den man finder saadan paa Steder, der tillige kunne oversømmes, er isærdeleshed udmærket. Naar man tyndt besaaede et lille Stykke Land med Hamp, eller bedre radsaaede den, vilde man snart selv kunne avle den nødvendige Udsæd.

Hvad Behandlingen og Tilberedningen angaaer, da vilde man snart blive bekendt med det Fornødne og lære at træffe det Rigtige, naar man gjorde sig lidt Umage herfor. Den tydske Hamp er bedre Kjøb, og betales sædvanlig pr. Centner med 9—11 Thaler, men den lønner sin Dyrker for Umagen. Sæt ogsaa, at man til forskjellige Ting ikke kan undvære den russiske Hamps Længde og Fasthed, dens Styrke og bedre Farve (thi den nordtydske Hamp er ofte sort og graa), saa kunde Reebagerne dog forarbejde de almindeligste og jevnlige brugte Vare af tydske Hamp. Vel er Hampens Dyrkning og Tilberedning forbundet med meget Arbeide, men netop dette anbefaler den, da mange Mennesker leve heraf. Allerede den til forskjelligt Brug saa fornødne Vast giver Udbytte, ligeledes Frøet, som bruges til Olie. Lægge vi alt dette sammen, fortjener Hampavl særdeles at anbefales.

Maatte i det mindste de mindre Bedrifter beskæftige sig noget mere hermed, og det ikke alene til eget Forbrug, men og i den Hensigt at forskaffe sig

en Vi-Indtægt. Det hændes her ofte, at man ikke har den fornødne Beskjæftigelse for sig og sine; denne tilbyder Hampdyrkningen og uden nogen sær-egen Udgift. Saaledes som det nu er, finder man Egne, hvor der i flere Byer ikke er en Hampestilk at see, og dette burde ikke være. *)

Skrevet til at befordre Humleavl i Thüringen.

Det var værd at ønske, at vore Forfædre for 30, 40 og flere Aar tilbage med større Flid og mere Iver havde drevet Humleavlen; den betydelige Sum rede Penge, der nu aarlig gaaer til Böhmen og Brunsvig, kunde da have blevet hjemme.

Det er en urigtig Formening, at den udenlandske Humle har Fortrin for Landets egen, fordi dens ne ved Røgningen ikke saa hurtigt skulde kunne bringe

*) I Wenssysjel, hvor dog Strandinger afgive betydeligt Reeb til Brug for Gaardene, seer man alligevel at Hampen overalt dyrkes af Bønderne til eget Forbrug. Og vilde enhver Aalsbruger beregne, hvormeget der især nu, da Markfredens Overholdelse bliver almindeligere, gaaer ud af hans Pung til Løirereeb alene, vilde Hampens Dyrkning, i det mindste til eget Forbrug, blive bragt mere under Overveielse. At gaae uden for dette kræver nøiere Overlæg og Kundskab om dens nærværende Betydning som Handelsvare. Jeg har nylig fra Königsberg seet bemærket, at Hampforbruget aftager siden man til Skibs har begyndt at bruge Jern-Rjettinger.

ges til den Fuldkommenhed som den fremmede, og som Følge deraf meddele Ølet en for stærk Bitterhed; der maatte da bruges meer Brænde, hvilket vilde forsøge Brygnings-Omkostningerne.

Silvise har vor indenlandste friske Humle meer Kraft og Styrke, men gjemmer man den i Forraads-kamrene en 3 à 4 Aar i det mindste, lader den sig ligesaa hurtigt fuge, og bliver i enhver Henseende ligesaa fuldkommen som den udenlandste. Hvorfor den böhmiske og brunsvigiske Humle giver en behageligere Drik, er netop fordi den er gjemt flere Aar førend vi komme til at brygge af den. Den friske Humle meddeler Ølet den skarpe og ubehagelige Bitterhed den tilligemed et vist raat harpiragtigt Extractivstof har hos sig; men er man endelig i den Nødvendighed at skulle benytte Humlen frisk, da behøve man kun at tage det Halve af hvad man ellers bruger til en Bryg, og gjentagne Forsøg vilde let lede til det rette Forhold, for dog i nogen Grad at formindste dette Onde.

Naar der kun staaer 600 Stofke med 4 Fods Mellemrum paa en Ager, som er 168 Quadratrødder à 14 Fod stor, og 15 saadanne Stofke aarligt kun give 7 Mæser*) Humle, Mæsen à 14 Potter, beregnet til 4 Groschen, saa vilde 600 Stofke, endog kun i en maadelig Høst, give 280 Mæser Humle

*) En Mæse er i Almindelighed omtrent $\frac{1}{8}$ Tende dansk Maal.

eller 6 Brunsbøiger Malter *) à 48 Møder, i Penge-
værdie 48 Thaler.

Dette Opgivende er aldeles ikke overdrevent,
da man endnu kan naae en langt høiere Indtægt
ved udmærket Behandling i mild, smuldret og stærkt
gjødet Jord. Hvor var det og ellers muligt, at de
ubetydelige Strækninger i Böhmen og Lydskland
kunne være istand til at forsyne os med den nød-
vendige Humle, dersom denne Plante, som er mod-
tagelig for en meer end almindelig Forædling, var
mindre giftig. Det er derfor til Nytte at anvende
paa dens Anlæg en Udgift af 40 til 50 Thaler og
10 à 12 Thlr. aarlig til Arbeidsløn og Stænger.

Vel vilde en Humlehave's Anlæg i det Store
være meget lettere for den mere formuende end for
den fattige, som til sit Huses Fornødenheder maa
benytte den Smule Jord han eier; men ogsaa han
kan desuagtet bruge mangen lille Plet Jord paa
Marken eller i Haven, ja enhver tom Plet i Gaar-
den og ved Huusvæggene til Humle, og lade den,
istedetfor de dyre Stænger, opranke med Strikker,
som befæstes nede ved Jorden, eller foroven paa
Laget. I Nürnberg's Forstæder saae jeg i ofte park-
mæssige Anlæg, overalt Pladse, hvor Humlen paa
denne Maade blev opvunden.**)

*) En Malter er $1\frac{1}{2}$ Tønde dansk Maal.

**) I Tyskland fra Weile og nordpaa bruges for det meste
Halmstær fra Korset over Stangen i Midten af Kulen
og nedefter. I Benhøjsel avles af Mangel paa Stænger
stet ikke Humle, i hvis Sted der bruges Malurt.

Spørger man om Ursagen til at Humle dyrkning i den Grad forsømmes i Thüringen og Erfurt, at man hellere kjøber den dyre udenlandske Humle, eller tager sin Tilflugt til et slet Surrogat, saa vil man finde den i den Fordom, at man troer, bedre at kunne benytte Ugeren, og at det fattes paa Stænger, vel ogsaa ofte i Mangel paa rigtig Kundskab om Humlens Behandling.

Vil man gjøre et Humle-Anlæg, er en passende Skræntning, hvor denne kan have, unægtelig den bedste Plads, thi her lider Humlen mindre af Vindene og Laage. Erfaring har nemlig lært, at en skadelig Dug paa den Tid Humlen blomstrer, ofte kan i een Nat tilintetgjøre den hele Hof. Jorden til denne Plante maa helst være feed, mild, sprød, stærkt gjødet og overhovedet behandlet med Omhu, thi saaledes kan Sommerens Regn og Vinterens Snee lettere trænge igjennem, og Planten folgelig bedre vore og lykkes. Man lader Jorden grave omtrent 1 Alen dybt og renser den for Steen, Ukrudt og Rødder; derpaa bliver der om Efteraaret radviis gjort dybe Huller, 2 Fod i Firkant, $1\frac{1}{2}$ Fod dybt og $4\frac{1}{2}$ Fod fra hinanden, disse lader man Vinteren igjennem staae aabne, at Jorden kan skjones og tilbørlig gennemtrænges af Regn og Snee. Disse Huller fyldes om Foraaret 1 à $\frac{3}{4}$ Fod tykt med Parkdynd og Feieskarn, blandet med aargammel Klegmøg, hvilket alt trædes fast sammen. Ovenpaa dette Underlag kastes af den opgravede Jord,

for at Humlerodderne i den fugtige Blanding ikke skulle gaae i Forraadnelse. I ethvert Hul og i denne Jord lægger man derpaa i Marts Maaned 3 Humlerodder eller Afstæggere, det vil sige, Stykker af affkaarne Humlestokke med Rødder, hvilke, som bekendt, forplante sig som Ukrudtet, og skyde under Jorden. Rødderne fordeles lige i Jorden, den midterste Deel af Hullet betegnes med en Stok, og det Hele fyldes derpaa fuldkomment med Jord. De bedste Rødder skjærer man fra de gamle Stokke, naar man i April Maaned luster og renser disse, de maae idetmindste være 8 à 10 Tom. lange og saa tykke som den lille Finger, til begge Sider maa de foroven have sunde Spirer og Dine og være godt rensede for Siderodder. Mange lægge Rødderne skjævt i Jorden, skjøndt de da ved den senere Behandling let beskadiges. Den bedste Tid at lægge dem paa er i Midten af April, noget før og noget efter ligesom Veirliget er til. Saasnart de unge Skud skyde frem, hævster man dem med Siv eller Straabaand til Stokke man har stuktet i Jorden; eller man binder dem sammen, naar Rankerne ere 3 à 4 Fod høie, thi i det første Aar frembringe de dog ingen eller i det mindste kun faa Hoveder. Naar de unge Spirer vise sig, luges omhyggeligt, og mellem Stokkene kan man plante alle Slags Raal, Raalrabi o. s. v., for dog i nogen Henseende at gjøre sig Omkostningerne betalte, kun ingen Plante der kan berøve Stokkene for megen Næring

eller slaae for dybe Rødder og bedække Humlespirene, f. Ex. Kløver, Esparcette o. s. v. I det første Efteraar kan man uden Skade skjære Rankerne reent bort, thi de sætte dog ikke Hoveder, og i al Fald kun flette. Til enhver Stof bruger man en lille Bør god feed Gjødning, som nedhaffes, og Jordens Behafning forsømmer man ikke 3 Gange aarligt, i Marts, Mai og Juli.

Naar de unge Spirer atter bryde frem til Marts Maaned næste Aar, saa brækker man dem af indtil 4 eller 5 af de allerstærkeste, som bekjendt give de en velsmagende tidlig Salat eller koges som Asparges i Rjødsuppe. Istedetfor den mindre Stof, sætter man nu en høi glat Humlestang, hvortil man binder de fremvoksende Ranker. Da de slynge sig selv om Stangen, har man ikke nodig at binde dem høiere oppe. Humlen er moden i Begyndelsen af September eller i Slutningen af August, naar Hovederne blive gule. Rankerne skjæres af, og Stængerne trækkes op, hvorefter Humlen afplukkes og tørres. Man maa ikke udsætte det for længe, thi naar Humlen bliver overmoden, bortvisfter Vin: den det Meelstøv, som indeholder den egentlige Humlekraft, og Humlen duer da kun lidet. Mange holde og for, at det er gavnligt for Humlen, naar man om Sommeren stryger dens Blade af fra neden og opad saa langt man kan række, da Drivkraften saaledes ikke fordeles formeget, men trækker sig op: ad. Naar Humlen er tørret paa et luftigt Sted

— Englænderne tørre den paa en Art Maltkølle — maa den omhyggelig forvares i tykke Sække eller vel tilbegeede Fæde, da den ellers taber meget af dens Kraft og Styrke; lader man den modtage Paavirkning af Luften, staaer den efter 2 à 3 Aars Forløb ikke mere til at bruge. Englænderne kjende ogsaa dette meget godt, de have store firkantede Kasser af stærke Planker, hvori passes en stærk tæt Sæk. Denne fylde de med Humle, hvilken de bringe under en Presse, og presse den tæt sammen, derpaa fylde de den atter og presse den atter, indtil Sækken er aldeles compact og fuld. Derpaa tages Kassen fra hinanden og Sækken tages ud og lægges paa Loftet. Paa denne Maade holder Humlen sig ved fuld Kraft og Styrke i 10 til 15 Aar uden at dens harpikholdende og flygtige Dele i mindste Maade svækkes. Naar man ønsker at bruge af den, aabner man Sækken og hugger et Stykke af. Af denne Humle bruges langt mindre end af den sædvanlige, og de speculative Englændere kjøbe den ofte i stor Mængde, naar den er let Kjøb i det Brunsvigske, og sælge den igjen i dyre Aaringer til de Tydske for engelsk Humle og med store Procenter. I Aaret 1818 gik der saaledes fra Mai til August ud af Tydskland over Hamburg og Bremen til England 675 Tønder*) Humle til en Priis, der oversteeg 600,000 Thaler.

*) Tonnen. Høst os beregnes Humlemaal efter Baller.

Den bedste böhmiske Humle kaldes rød Humle. Den almindelig erkjendte Godhed ved den brunsvigiske Humle, der affættes endog til Rusland, hidrører blot fra den omhyggelige Behandling.

Den til Brygning afbenyttede Humle kan anvendes til at stoppe Madratser, Sofaer, Stole o. s. v. I Sverrig beitses Humleranken med Søvand, og behandles derefter som Hør eller Hamp, for at spindes og væves til Lærred. I England forarbejdes der naar ret gode Lysevæger heraf. Strøes Humlen paa Loftgulvet, fordriver den Kornormene ved sin gjennemtrængende Lugt. De tidlige Foraarsspirer besidde en stærk urindrivende Kraft. I Lægevidensskaben træder Roden istedetfor den sved- og urindrivende Sassaparille, ja sælges i Lothringen ofte for denne; ligesom Humlesaften er en Hovedbestanddeel ved Ølet, saaledes er den ogsaa et mavestyrkende og fordelende Middel.

Der anvendes ikke altid den tilbørlige Opmærksomhed paa Humlestængerne. De unge ranke Naales træer ere unægtelig de bedste; de give et skjønt Udseende, og da de kunne stilles ligevidt fra hinanden, saa kan Sol og Luft for modne Humlen. De krumme derimod, som tages af gamle Træers Grene, ere varigere baade i og over Jorden. Har man imidlertid ikke andre, kan man og bruge Pål og Elletræ. Det er en Feil at bruge altfor lange Humlestænger, man faaer længere Ranker og flere Blade, men mindre Humle. Man gjør derfor vel

i, naar man i den bedste Jord tager omtrent 6 M. lange Stænger og i mindre feed Jord knap 5 M. Naar Ranterne muligt skyde op over Stængerne, er det godt at flaae Spidserne foroven af, Væxten standses da til Gavn for Buskningen.

Man maa ikke hoste sin Humle eller plukke den af i vaadt, regnagtigt Veirlig, Hovederne blive ellers fortagtige og uanseelige; man oppebie en smuk, klar Dag, og give sig meget tidligt til Arbejdet, om end Humlebuskene ere gjennemduggede, det skader ikke, thi medens man skjærer Humlen af, har Luft og Sol forlængst tørret Blade og Buske. Humlehaber passe især for de mindre Landbrug og i Nærheden af store Stæder.

Resultater af Humleavlens i Hertugdømmet Gotha.

Gartnerforeningen, som først gjorde opmærksom paa denne Green af den landlige Erhverv, har bragt følgende Resultater til almindelig Kundskab:

- a) at den paa den østlige Side af Krähenberg ved Gotha af Hr. Arnoldi anlagte Humlehave har givet en riig Høst.
- b) at skjøndt Schulhopfenberg i Wechmar blev anlagt sildig, i Slutningen af April, har den dog baaret 24 Pd. Humle for 8 Rthlr.
- c) at 100 Qvadratrodde Humleland i Wechmar har givet $1\frac{1}{2}$ Centner Humle, og efterat Humlens kryderagtige Kraft havde staaet sin Prøve,

solgtes Centneret til 40 Rthlr. Til nærværende høie Priis, og med Fradrag af 20 Rthlr. i Dyrknings-Omkostninger, giver saaledes $\frac{1}{2}$ Ager, Ageren beregnet til 160 Quadratrødder, 50 Rthlr. reen Indtægt, den hele Ager altsaa 80 Rthlr. Det vilde paa denne Maade ogsaa lønne sig at dyrke Humle paa andre Steder.

d) at den Humle, som til Forsøg blev dyrket paa fri Mark, var frie for Insector, hvilket ikke var Tilfælde med den paa Hopfenberg i Wechmar.

Overs. Bemærkninger.

At det vilde lønne sig at dyrke Humle i Danmark til Salg, isærdeleshed i Nærheden af Rjebstæder og fremfor alt omkring Hovedstaden, kan ikke være Tvivl underkastet, naar man først er kommen til den Erfaring, at vi kunne producere den af samme Godhed som den brunsvigiske. Der forbruges f. Ex. til Brygning for Rjebenhavn, i de 43 Bryggerier, aarlig circa 12000 Edr. Malt, og til hver Ed. Malt bruges i Gjennemsnit i det mindste 3 Pd. Humle; regner man nu at 1 Epd. Humle af bedste Slags i Aaret 1833 kostede 250 Rbdlr., i Aaret 1834 150 Rbdlr., og at dens Priis i andre Aar har været 100, ja endog 80 Rbdlr., men kun bringer sidstnævnte laveste Priis her under Beregning til at bøde paa, ifald — hvilket dog ikke formentes — Maltforbruget skulde være noget for høit anslaaet, saa vilde herefter Humleforbruget, der for

det meste er fra Udlandet, alene for Kjøbenhavn beløbe sig til over 100,000 Rbdlr., og man tænke sig nu, hvad dette vilde udgjøre for hele Landet, efter Fradrag af den her hjemme avlede Humle! Hvorvidt isøvrigt denne altid kommer Landet selv tilgode, beroer paa Kjøbmandens Speculation, der ofte kjøber den af den omreisende fyenske Humlesører, og giver ham 2 Lpd. fremmed Humle for 1 Lpd. fyenskt. Denne tiltusfede Humle affætter da Humlesøreren hvor han bedst kan; man kan imidlertid slutte sig til, at ovennævnte indførte Humle, som saaledes efter Ombytning her sælges til Forbrug, ikke maa være af den bedste Qualitet, ligesom det jo og var muligt, at den tiltusfede fyenske forsendtes til andre Steder.

Hvorom alting er, synes det ønskeligt og fordeeltigt, at Humleavlen udvidedes i Danmark, og det bedste Middel hertil er at gjøre opmærksom paa dens Forbrug, Priis og Dyrkningsmaade.

Om Midler til at forudsige Veiriget.

(Fra det Engelske, efter Loudons Encyclopædie).

At studere Atmosfærens Forandringer har til alle Tider meer eller mindre interesseret de Mennesker, som beskæftigede sig med Agerdyrkning og Dvægavl, og man forundres over den Grad af Fuldkommenhed de Gamle havde opnaaet i denne Kunst. Dog maa man ikke forglemme, at Ægypt:

tenz, Grækenlands, Italiens og det europæiske Fastslands Clima er forskjelligt fra vort, og at det er lettere at forudsige Veiret i saadanne Egne, hvor Maaneder svinde hen uden Regn eller skyfuld Himmelmel, og hvor atter Uger efter hinanden forløbe under Regn og Sne. Man kan med Sikkerhed paastaae, at Veiret i London er i een Uge mere afvejlende, end i 3 Maaneder i Rom, Moskwa eller Petersborg. Det er derfor ingeniunde et Beviis paa vor Udarten, eller Indflydelsen af vor kunstige Leve-maade, naar vi ikke, saa bestemt som de Gamle, formaae at forudsige Veiret, men snarere noget, der kan tilskrives vor særdeles Beliggenhed.

Saa afvejlende det engelske Clima end mon være, kan man dog studere det, liggt ethvert andet, saavel almindeligviis, som localiseret, men et saadant Studium forlanger ogsaa, som ethvert andet, Fagtagelses-Evne og Eftertanke. Vil man bringe det til en Grad af Fuldkommenhed heri, maa man ikke behandle det paa sædvanlig Viis, paa Slump, eller som en Sag, der er Hvermand bekjendt, eller hvor til Enhver er dygtig, men som et alvorligt og svært Foretagende.

Veiret lader sig forudsige af naturlige Aarsager, af kunstige, og af Fortiden. De naturlige Aarsagsfor dette Studium ere:

Planteriget. Mange Planter lukke eller aabne deres Blomster, sammentrække eller udvide

deres Dele o. s. v., naar der forestaaer en Temperatur; Forandring i Atmosphæren.

Dyreriget. Mange Dyr give ved forestaaende Forandringer Tegn fra sig, hvilke isærdeleshed ere mærkværdige ved Hornqvæg og Faar; Faarene især ere at ansee som de meest sanddrue Veirpropheter.

Mineralriget. Stene, Jord, Metaller, Salte og egne Urter af Vand afgive ofte Tegn til forestaaende Forandringer.

Tilsyneladelse i Atmosphæren, i Maanen, Aarstidernes almindelige Character. Sædvanlig iagttages ogsaa Skyernes Natur; det Herkende ved visse Binde o. a. m.

Den største Deel af Menneskeslægten har til alle Tider troet paa Maanens Indflydelse paa Veireriget. Af samme Mening vare de gamle Philosopher, og flere Fortrinlige i den senere Tid have ikke holdt saadant uværdigt deres Iagttagelse. Skjøndt Maanen, saavidt man kan bestemme, kun virker paa Oceanets Bunde ved Ebbe og Flod, er det dog, ifølge Iagttagelser af Lambert, Coaldo og Cotte, meget sandsynligt, at Maanen ogsaa frembringer store Forandringer i Atmosphæren og følgelig i Veireriget. De af dem over denne interessante Gjenstand antagne Meninger støtte sig paa følgende Grundfættninger:

I ethvert Kredsløb af Maanen, naar dens Indvirkning paa Atmosphæren er størst, gives der

10 Stillinger, i hvilke Veirligets Forandringer hurtigst finde Sted. Disse ere:

1 og 2) Ny: og Fuldmaane, naar den udsver sin Indfyndelse i Opposition eller Conjunction med Solen, og

3 og 4) Maanequartererne, eller saadanne Skitfesser Maanen har, naar den er 90° fra Solen, eller i Middelpunctet af dens Kredsløb mellem Conjunctions: og Oppositions:Punctet, nemlig første og sidste Qvarteer.

5) Jordens Nærhed, og

6) Jordens Fjernhed (Jordfjerne), eller de Puncter i Maanens Kredsløb, hvor den er i mindst og størst Graastand fra Jorden.

Begge Maanens Gjennemgange gennem Equator, af hvilke Toaldo kalder den ene

7) Maanens opstigende, og den anden

8) Maanens nedstigende Equinoctium, eller som de la Lande siger, Lunistitier, det er Maanens Wendepuncter.

9) Det nordlige Lunistitium, naar Maanen i enhver Lunation, eller Periode fra en Nymaane til en anden, saameget muligt nærmer sig vor Zenith, eller det Punct paa Horizonten, der er lige over vort Hoved.

10) Det sydlige Lunistitium, naar Maanen er længst borte fra vor Zenith; dens Virksomhed forandrer sig efter Forholdet af dens skjæve Stilling.

Toaldo sammenligner med disse 10 Puncter en

Label over Jagttagelser i 48 Aar, hvoraf Resultatet er, at Sandsynligheden for Forandringer i Veirliget i en vis Maane-Periode staaer i følgende Forhold:

Nymaane	som 6 til 1.
Første Kvarteer	— 5 — 2.
Fuldmaane	— 5 — 2.
Sidste Kvarteer	— 5 — 4.
Jord-Nærhed	— 7 — 1.
Jordfjerne	— 4 — 1.
Opstigende Æquinoctium	— 13 — 4.
Nordlig Lunistitium	— 11 — 4.
Nedstigende Æquinoctium	— 11 — 4.
Sydlig Lunistitium	— 3 — 1.

Man kan vædde 6 mod 1 at Nymaane bevirker en Forandring i Veiret. Enhver ny Stilling af Maanen forandrer den Tilstand i Atmosfæren, som blev frembragt ved den foregaaende, og uden en Forandring af Maanens Stilling, træffer der sjelden en Forandring ind i Veiret. Disse Stillinger ere af en sammensat Natur med Hensyn til deres ulige Perioder, og den største Virkning frembringer Foreningen af Syzygierne (eller Conjunction og Opposition med Solen) med Apsiderne (eller med de Puncter i Banen, i hvilke de ere i den største eller mindste Frastand fra Jorden). Følgende Forhold finde Sted hos dem i den Kraft som frembringer Forandringerne:

Nymaane som træffer sammen med

Nærhed af Jorden 33 — 1.

Jordfjerne 7 — 1.

Fuldmaane som træffer sammen med

Nærhed af Jorden 10 — 1.

Jordfjerne 8 — 1.

Disse Stillingers Sammentræffen foraarsager sædvanlig Storm og Uveir, og det i en høiere Grad, eftersom de ere nærmere Maanens Gjennemgang gennem Equator, især i Maanederne Marts og September. Ved Ny- og Fuldmaane i de samme Maaneder, ja endog ved Solhverbstiderne, især Vintersolhverv, antager Atmosfæren en vis Character, der kan vare 3, undertiden 6 Maaneder. De Ny-maaner, som ikke frembringe nogen Forandring i Veiret, ere de som falde i nogen Afstand fra Upsidderne. Saasandt det er, at enhver ny Stilling af Maanen forandrer den Tilstand i Atmosfæren, som en anden har frembragt, saa har man dog iagttaget, at nogle Maanestillinger ere godt Veir, andre slet Veir isærdeleshed gunstige. Det Sidste finder Sted

ved Nærhed af Jorden,

— Ny- og Fuldmaane,

— Nordlig Lunifitium,

— Gjennemgang gennem Equator.

Det Første finder Sted

ved Jordfjerne,

— Maanequarterene, og

— Det sydlige Lunifitium.

Ejelden finder en Forandring Sted i Veiret paa den Dag Forandring i Maanens Stilling indtræffer, men den kommer gjerne foran eller bagefter. Jagttagelser have viist, at de Forandringer, som hidrøre fra Maanestillingerne, indtræffe de 6 Vintermaaneder før og de sex Sommermaaneder efter disse.

Udenfor Maanens Vendepuncter maae man iagttage den 4de Dag for Nymaane og den 4de Dag for Fuldmaane. Disse kaldes Octanter. Paa denne Tid viser Veiret sig tilbøieligt til Forandringer, og man vil lettelig bemærke, at disse ville følge ved næste Forandring af Maanens Stilling. Virgil kalder denne 4de Dag en sikker Prophet. Ere Hornene paa Maanen denne Dag klare og skarpe, har man Ursag til at vente godt Veir, ere de derimod dunkle paa Randen og ligesom udslittede, da er det et Tegn paa, at slet Veir vil følge. Vedbliver det Samme uforandret hos Maanen den 4de, 5te og 6te Dag, kunne vi antage, at det saaledes vil vedvare til Fuldmaane, ofte endog til næste Nymaane; i dette Tilfælde er Forandring i Maanens Stilling ikke af synderlig Betydenhed. Nogle Naturkyndige ville have bemærket, at en nærmende Forandring af Maanens Stilling i visse Maader kan være critisk for Syge.

Jo nærmere den Tid da Maanen træder ind i Fuldmaane, Nymaane eller Qvartererne er Midnat, det vil sige 2 Timer før og efter, desto smukkere

vil Veiret efter Dr. Herschels Mening blive om Sommeren, men jo nærmere Middag, jo mindre smukt. Ogsaa kan der følge smukt Veir efter Maas nens Indtræden i Fuldmaane, Nymaane og Qvarstere i de 6 Eftermiddagstimer, f. Ex. fra 4 til 10, dog er dette fordøtteste afhængigt af Vinden. Indtrædelsen i alle Timerne efter Midnat, de 2de første undtagne, er godt Veir ugunstig.

Det samme kan man næsten anvende om Vinteren.

De kunstige Tegn erholde vi fra Barometret, Hygrometret, Pluviometret og Thermometret.

Barometret skaffer os paa en vis Maade igjen, bemærker Taylor, hiin Kundskab om at forudsige Veiret, som de Gamle usfridig vare i Besiddelse af, skjøndt alligevel de kjendetegn, hvorpaa de grundede deres Slutninger, ere os ubekjendte.

Chaptal er af den Mening, at man ved Hjælp af Barometret med større Sikkerhed vil kunne forudsige det Veirlig der er ivente, end en Landmand der besidder de meest udbredte Kundskaber om Maasnen, og tillige forstaaer i denne Henseende at benytte ethvert andet Middel. Vi ville derfor meddele saas danne Regler, som indtil nu ere bleve anseete for de tilforladeligste til, ved Hjælp af Barometret, at bestemme Veirligets Forandringer.

1) Stiger Nørgsølvbet, betyder det i Alminderlighed, som bekjendt, smukt Veir; ligesom slet Veir naar det falder, som Regn, Sne, Blæst og Storm.

2) Er det meget varmt i Veiret, især med Søndevind, og Qvægsølvbet da falder pludseligt, er det Tegn til Uveir, Tordenveir.

3) Stiger Qvægsølvbet om Vinteren, betyder det Frost; falder Qvægsølvbet i Frostveir 3 à 4 Grader, kan man vente Tøveir; men stiger det under vedvarende Frost, betyder det Sne.

4) Naar der, efterat Qvægsølvbet er falden, strax indtræffer slet Veir, holder dette ikke længe ved; men man kan endnu haabe paa vedvarende smukt Veir, naar Qvægsølvbet fort derefter begynder at stige.

5) Er det graat i Veiret, og Qvægsølvbet stiger betydeligt, og det under samme Veirlig vedbliver at stige 2 à 3 Dage, da kan man gjøre Regning paa vedholdende smukt Veir.

6) Naar Qvægsølvbet, under smukt Veir, falder meget og dybt, og vedbliver at falde 2 à 3 Dage før der falder Regn, kan man vente meget Vaadt og heftige Vinde.

7) Er Qvægsølvbets Bevægelse ustadig, er det Tegn paa at Veiret vil forandre sig.

8) Betræffende de Hentydninger til Veiret, som ere anbragte paa Barometrets Scala, kan man bemærke: at de ikke kunne stemme noie overeens med Tilstanden i Veiret, skjøndt de i Almindelighed ikke staae i Modsigelse med Qvægsølvbets Stigen og Falden.

9) Isærdeleshed maa man henvende Opmærks-

somheden paa dem, naar Qvægsølvbet stiger fra "foranderligt," og ligesaa naar det falder fra "foranderligt." Herforuden ere de ikke til Nytte; thi da den Begivenhed alene at Qvægsølvbet stiger, forkynder en Tilbøielighed til smukt Veir, ligesom dets Falden en Tilbøielighed til slet Veir, saa følger deraf, at skjøndt det i Røret gaaer fra "bestandigt" ned til "smukt", kan dog denne Falden være ledsaget af nogen Regn.

10) Stiger Qvægsølvbet fra "megen Regn" til "Regn", viser dette kun en Tilbøielighed til smukt Veir, skjøndt det fugtige Veirlig derhos bestandig kan vedvare, men i en ringere Grad end det var da Qvægsølvbet begyndte at stige. Men skulde nu Qvægsølvbet, efterat være faldet til "megen Regn", stige til "foranderlig", saa tilkjendegiver dette smukt Veir, men af en kortere Varighed, end om det var steget endnu høiere. Dersom derimod Qvægsølvbet staaer paa "smukt" og falder til "foranderligt", tilkjendegiver dette slet Veir, skjøndt ikke af saa lang Varighed, som ifald det endnu var falden dybere.

11) Ønsker man til et eller andet Tiemed nøiere forud at lægge Mærke til Veiret, da betragte man Qvægsølvbet i den øverste Deel af Barometer-Røret; er Qvægsølvbet concav eller huult, da betyder det Regn, og derimod Lørveir, naar det er convex eller fremragende.

12) Mod Enden af Marts, eller sædvanligt i Begyndelsen af April, synker Barometret meget

dybt til slet Veir; efter denne Tid falder det sjeldent dybere end $29^{\circ} 5'$ indtil den sidste Halvdeel af September eller October, da det igjen synker dybt til stormende Vinde; thi da begynder Vintertilstanden i Atmosphæren. Fra October til April falder Barometret fra $29^{\circ} 5'$ til $28^{\circ} 5'$ og undertiden dybere, hvorimod Qvægsølvbet, under Luftens Sommertilstand, sjelden staaer lavere end $29^{\circ} 5'$. Saaledes gaaer det til, at det om Sommeren er et ligesaa sikkert Tegns paa Regn, naar Qvægsølvbet falder $\frac{1}{10}$ Tomme, som om Vinteren $\frac{2}{10}$ à $\frac{3}{10}$ Tomme.

13) Man maa imidlertid lægge Mærke til, at denne Barometerhøide kun gjælder om de Steder, der ligge nær ved Havets Flade. Prover have lært, at Qvægsølvbet, for omtrent hver 80 Fod perpendicular Høide Barometret hæver sig over Havsladen, synker henved $\frac{1}{10}$ Tomme; derfor er det kun ved Forsøg man kan bestemme den Grad hos Qvægsølvbet, der for et eller andet Sted betegner smukt eller slet Veir.

At studere Veirliget efter Sammenligninger fra Fortiden afgiver nyttige Vink til at bestemme de tilkommende Aarstiders Character. Visse almindelige Resultater lade sig udlede deraf. Kirwan har en Mængde Jagttagelser som ere anstillede i England fra Aaret 1677 til 1789, en Periode af 112 Aar. Ved anstillet Sammenligning har man fundet:

At naar der ingen Storme finder Sted foran

eller efter den 21de Marts, pleier Sommeren i Regelen at være tør, idetmindste de 5 Gange af 6.

Ut naar det blæser med Storm fra Østen den 19de, 20de eller 21de Mai, vil Sommeren i Regelen være tør, idetmindste de 4 Gange af 6.

Ut naar der opstaaer en Storm den 25de, 26de eller 27de Marts og der ikke nylig har fundet nogen Sted, vil Sommeren i Regelen blive tør de 4 Gange af 5.

Stormer det derimod fra Sydbest eller Vest: Sydbest den 19, 20, 21 eller 22 Marts, vil Sommeren i Regelen blive vaad, idetmindste de 5 Gange af 6.

Naar Veirliget i England om Winteren og Foraaret er tørt, pleier det ogsaa at være koldt, er det fugtigt i disse Aarstider, pleier det at være varmt. Derimod er tør Sommer og Efteraar forenet med Varme og en vaad Sommer med Kulde, saa at naar man lægger Mærke til Sommerens Fugtighed eller Tørhed, kan man temmelig rigtigt slutte sig til dens Temperatur.

I Almindelighed regner det i England mindre i Marts end i November, omtrent som 7—12, i April mindre end i October, som 1—2, i Mai regner det mindre end i September, som 3—4; men skulde det træffe sig, at der i Mai faldt stærk Regn, saa falder saameget mindre i September, og omvendt.

Kirwan har beregnet Sandsynligheden for at der paa særegne Aarstider følger andre lignende,

og skjøndt hans Jagttagelser isærbeleshed ere beregnede paa Irlands Clima, ville vi dog nævne nogle af hans Slutninger, da der kun er liden Forskjel paa Aarstiderne i Irland og Storbritannien.

I 41 Aar havde man 6 vaade Foraar, 22 tørre og 18 foranderlige; 20 vaade Sommere, 16 tørre og 5 foranderlige; 11 vaade Efteraar, 11 tørre og 19 foranderlige.

En Aarstid gjælder for vaad, naar den har 2 vaade Maaneder. Den Quantitet Regn som falder i tørre Aaringer, beløber sig til mindre end 5to, i vaade Aarstider derimod mere. Foranderlige Aarstider ere saadanne, i hvilke der falder mellem 30 og 36 Pund Regn, et Pund Regn = 0,157639to.

Januar er under enhver Bredegrad den koldeste Maaned. Juli den varmeste under enhver Brede under 48°; i en lavere Brede er August sædvanlig den varmeste. Forskjellen imellem de varmeste og koldeste Maaneder tiltager efter Forholdet af Afstanden fra Equator. Enhver beboelig Brede har idetmindste i 2 Maaneder en Mellem-Temperatur af 60°, hvilket er nødvendigt til Sædens Frembringelse.

Tillæg af Oversætteren.

Man har i de senere Aar moret sig meget med Veirspaadomme, og Dagbladene have ikke sjældent omhandlet Materier, Veirlyget vedkommende.

Det har ogsaa fra Arilds Tid været et Yndlings-
Thema for Landmænd, Jægere og Søfolk, men
tildeels har Overtroe eller falske Lærdomme spillet
en større Rolle i Prognostiken, end Sandheden kan
være tjent med. I Ordsprog og Spaadomme ind-
klædte Fædrene deres Visdom og Erfaring, og paa
denne Maade have vi modtaget Meget som er kom-
met os tilgode, vel ogsaa Gjælde af Overtroe deris
blandt, og af begge Dele havde de Gamles prog-
nostica sin Part.

Som en interessant Læsning har Hr. M.
Bugge i et lidet Skrift fra 1816 opbevaret os
nogle ældgamle danske Bonderegler, Mærkedage og
Julemærker for Veirliget, hvoraf de fleste ere sam-
lede fra Christendommens Indførelse og indtil 200
Aar før vor Tid, og nogle endog en Læsning fra
Hedenold; men af Bogen selv seer man, at det ikke
har været Forfatterens Hensigt hermed at ville ud-
brede Troesartikler, hvorvel det med nogle Regler
kan i Almindelighed have sin Rigtighed, som til
Ex. for Januar Maaned: "Naar Dagene længes,
da Vinteren strænges," o. fl. a. Havde Bonden i
denne Bog læst sig til, at Bondereglerne og Mærke-
dagene havde hjemme i den gamle Calendar, og at
der behøvedes en Reduction for at udfinde dem i
den ny, ja at selv denne ikke altid var tilstrækkelig,
saa vilde han, med sin Vedholdenhed i at Veirliget
er afhængigt af selve Dagene, ikke i saa mange
Aar have dyrket Guder han maatte erkjende for

uægte, og altsaa heller ikke brede^s over, at de gamle Helgen^s og Martyrn^savne, hvortil de fleste Mærke^s dage ere knyttede, fra nu af, skjøndt sildigt nok, forsvinde, for at gjøre Plads for noget mere Brugeligt.

Endog^saa hos den ovenomhandlede Encyclopæ^s dies Forfatter selv findes Lærdomme, som den nyere Tid forkaster, idet man troer at være kommet til Visshed om, at Naanen ingen Indsydelse kan have paa vor Atmosphære, idetmindste ikke i den Grad, at en Veirforandring kan resultere heraf; ikke desto mindre har jeg dog anseet det Umagen værdt at oversætte dette Afsnit, deels formedelst sin interesse^s fante Forbindelse med det Øvrige, denne yndede Materie vedkommende; men især fordi Vedkommende muligt derved kunde bevæges til ogsaa i dette Tid^s skrift at ville meddele de Lærde^s senere Jagttagelse^s med Hensyn til vor Affinitet til Naanen, og Umuligheden af dens Indvirkning paa Veirliget.

Der bliver endda nok at speculere over i denne Materie, og søge at bringe til mere Evident^s og almindelige Resultater. Den menneskelige Kløgt er stor, og Naturens Bog endnu større, og da det har viist sig, at dette Emne har mange Liebhave^re, tør jeg maaskee endnu ved denne Leilighed meddele af mine Optegnelser Følgende, for hvis Oprindelse jeg ikke kan gjøre videre Rede.

D m T ø r k e .

Dyrenes Legemer angribes mærkeligt af Forandring^e i Luften. Har man Heiren i sit Naboer

lag, da lægge man Mærke til dens Flugt; flyver den høit midt paa Dagen, er det Tegnet paa vedvarende tørt Veir. Naar, efter vedvarende Tørke, Faaret en Stund førend sin sædvanlige Tid gaaer til sit Foder, Røerne kaste Hovedet iveiret og med Fornoielse indsuge Luften, naar alt Dvæget, der ved den lange Tørke er mat og har tabt sin Appetit, igjen faaer Udelyst, da udebliver Regnen ikke, om der endog ikke endnu er en Skye at see. Kreaturets Bevægelse er da baade let og hurtig.

Komme Fiskene i Tørken alt i flere Dage ikke frem, men derpaa vise sig paa Overfladen, tyder det Regn; de elske den fugtige Luft.

Ormene søge dybt i Jorden ved Tørken; saas længe man ei seer dem vil Tørken vedvare.

Træfangets Lethed, Eimknagen, Tørhed paa Marmor og glatte Stene tyde vedvarende Tørke, kun maae disse Ting ei staae i Forbindelse med Jlden.

Staaer Solen lille op paa en klar himmelblaae Luft, og er for klar til at stirre paa, vedbliver Tørken. Regnagtig Luft gjor Solen tilsyneladende større, og viser den i en brændende rød Farve, skjøndt den med denne Luft ogsaa kan være bleg, ikke klar, mat. Derimod gaaer den i Tørke eens op, som om Middagen, og i samme uudholdelige Glands.

Klar Maane og Stjerner, og Maanens spidse Horn, tyde paa Tørke.

Er Himmelen fri for Skyer og Solen gaaer

lyserød ned, sees kun faa lyse Skyer i Vesten ved Solens Dpgang, og disse snart fordele sig, lader endelig Vinden til at blive staaende i et af de tørre Hjørner Nord eller Østen — Sønden og Vestens vinde medbringe som oftest Regn — da ville alle disse samstemmende Tegn tilhobe tilfide Landmanden, at belave sig paa en vedvarende Tørke.

D m R e g n .

Al det Foregaaende vil man kunne uddrage nogle Kjendetegn paa Regn, saasom naar hængende Skyer om Morgenen svømme i Vesten, og ei adspredes ved den opstaaende Soel m. m.

Naar Regnen samler sig i Luften, pudse Gjøds og Vender deres Hjære, og ere muntre end sædvanligt; den kloge Krage skriger fra Træet, eller flyver omkring med Støi og aabent Ræb; Sværterne flyve lavt, Paafuglen skriger. Faar og Lam løbe muntre om og lege, Koen kaster Nakken iveiret og slikker Snuden. Utsammen et Vidne om Dyrenes Fornøielse over den sig nærmende Regn.

Er Regnen nu nær, nærmer Kragen sig Bække og Grave, Qvæget samler sig ved Hække og Træer, og vender Hovedet fra Vinden. Bierne blive i deres Kurve. Myrene krybe dybt i Jorden og tage deres saakaldte Eg med. Alle de Blomster der lukke sig mod Østen, lukke sig nu, især de som aabne sig sil digst; tørt Veir aabner dem ganske; de sammentrække deres Blade langsommere og hurtigere, efter:

som der er meer eller mindre Regn i Luften, efter som den er nærmere eller fjernere. Paa den lille røde Kornblomst, Pimpernissen, kan man saaledes en heel Dag forud vide Regnens Komme. Løvetanden paa Græsmarkerne, der ved smukt Veir see ud som Fjærkugler, trække sig sammen mod Regn. Kloveren staar mere lige og stiv end ellers, med opsvulmet og stærk Stængel. Fyrretræets Brædder isærdeleshed udvide sig mod Regn.

Seer Solen rød og stor ud ved sin Dypgang, og Skyerne strax derpaa samle sig, seer Luften tyk og vaadagtig ud, da kan man vente Regnen saar meget snarere, som Veiret er varmt til; er der dets imod strax, eller noget efter, en blaalig eller hvidagtig Cirkel, eller en Deel af en Cirkel om Solen, kommer først Regnen længer opad Dagen. Har Maanen i en Fraastand om sig en stor bleg Cirkel, glimre Fixstjernerne mindre og see større og dunklere ud end sædvanligt, har endelig mange smaae Skyer om Aftenen samlet sig i Vesten, da kan man den følgende Dag vente Regn. Ere Skyerne paa denne Tid store, tykke og svære, skabte for en levende Phantasi som Klipper og Bjerge, er det tegn paa megen Regn og ofte paa Torden. Regnbuen — der som bekjendt opstaaer af Vandstraaler — tyder gjerne paa Forandring i Veiret; efter lang Tørke forkynder den megen Regn, efter megen Regn smukt Veir. Efter en klar Regnbue i Osten følger almindeligviis megen Regn.

Ere Vanddunsterne om Morgenens tykke og strax derpaa fordele sig, følger smukt Veir, blive de hængende i Luften, kommer den maaskee først efter een eller flere Dages Forløb.

Om smukt Veir.

En klar Himmel om Morgenens og Solens klare Dpgang ere de naturlige Tegn paa en smuk Dag.

Gaaer Solen om Aftenen ned paa en klar og lysrød Himmel uden svære Skyer, har man Aarsag at vente godt Veir den følgende Dag.

Seer Maanen lys og klar ud, har den ingen dunstagtig Cirkel om sig, er det et godt Tegn. Sikkest flutter man fra Maanen, naar den er nogle Dage gammel. Mod Høsten betragte man Ny-maane vel; see Hornene skarpe, klare og lyse ud, kan man til Fuldmaane og længer rimeligviis vente smukt Veir. Ligeledes er det et Tegn til at Luften vil vedblive at være klar, naar Stjernerne glimte stærkt og see skarpe og klare ud.

Hvide, smaa og adspredte Skyer i Nordost er og et Tegn paa flere Dages smukt Veir. Lette Dunster, hvidlige, som tidligt om Morgenens samle sig over Bandet, og snart fordele sig, ligesaa.

Er ved Regnbuen den blaa Farve stærk, den gule klar, betegner dette ligeledes smukt Veir.

Sværme Myggene om Aftenen, og lyse St. Hans-Ormene om Natten, følger gjerne smukt Veir.

Flyve Bierne ud, og komme siddigt hjem, følger smukke Dage. Heiren, Høgen og Svalen flyve da og hoit, Svøfuglene forlade Bredden, og Uglens Skrig er rolig og sagtelig. Fiskene springe høit, og Spindelvæven, hvis fine Legeme endnu ikke føler nogen Forandring i Veiret, hænger sin Væv i Luften.

Endelig lægge man Mærke til den tykke sorte Himmel, der undertiden lader sig tilsyne uden Solskin og Regn, hvilket ofte indtræffer mod Høst; paa en saadan Himmel følger useilbarligt smukt Veir, men ligesaa sikkert strax derpaa igjen Regn.

D m B l æ s t.

Er Himmelen om Morgenens rød og dunkel, og Solen staaer hvid og bleg op, kan man vente pludselige Vinde, som oftest ledsaget af Regn. Er Solen ved sin Nedgang bleg, og gaaer ned bag en svær tyk Skye, følger almindelig Regn om Natten, og næste Dag en stærk Blæst.

Seer Maanen meget klar ud, men har 2 à 3 uafbrudte Kredse om sig, er det et stærkt tegn til Storm. Saavel dette tegn, som naar Stjernerne ere talrigere og mere glindsende end sædvanligt, tyder paa heftigere og stærkere Storm, end de fortværende Vinde i Almindelighed. Især lægge man Mærke til naar der findes endeel smaa sorte Skyer adspredte paa Himlen, og bevæge sig uordentlig hist

og her, disses Vinde er det som gjøre størst Skade paa Landproducterne.

Er en Regnbue tykkere end sædvanligt, er det Tegn paa Vind og Storm; har den meget rødt, og dette er meget brændende, faaer man heftig Storm. Er dens Kredſ afbrudt og adskilt i mange Dele, er det altid et Tegn paa Blæst.

Trække Søefuglene sig hurtigt sammen ved Brederne, kommer sikkert en pludselig og heftig Storm, og naar de opholde sig ved Strandkanterne, og ikke vove sig i aaben Søe, kommer stærk Blæst, thi jo klarere Luften er, jo hellere, og længere ud, holde de sig paa Søen.

Der er en lille Fugl, kaldet Stormfugl, den har saadan Frygt for Storm, at den ved Fare som nærmer sig, usfortøvet begiver sig til Land; i aaben Søe følger den Skibene, og er altid Skipperen et sikkert Kjendetegn paa uventet Storm.

Historien leverer et mærkeligt Exempel paa, af hvilken Betydning det undertiden kan være at kunne forudsee Veirliget. Pichegru stod i Aaret 1794 i Holland, og fortvilede om dets Erobring. Og hvo var det, der hjalp ham ud af denne Forlegenhed? — En lille Edderkop!

Det synes mig derfor ikke overflødig at slutte Veirforudsigelsernes Afhandling med det, som Dr. Hermann fortæller om

Aræanologien.

Naar Korsedderkopperne aldeles ikke arbeide, faaer man Regn og Blæst; begynde de derimod en ny Væv, medens Uveiret vedvarer, tydes derved paa Obergang til bedre Veir. De mindre iblandt dem begynde at arbeide 2 à 3 Dage førend de større; men spinde de blot korte Traade, saa bliver Veirliget foranderligt. Derimod indtræffer der varigt, Skjont og tørt Veir, naar Mangfoldige arbeide, og spinde lange Traade i store Væve. Istandsatte de ved heftig Storm Hovedtraadene i deres hjuldannede Væve, saa lægger Vinden sig 10 à 12 Timer der efter. Sønderribe de selv en Deel af deres Væv, saa skeer dette for at bevare Resten mod hastig forbigaaende Storm og Regn. Arbeide de i Regnveir, saa varer dette ikke længe. Hver 24 Timer forandre Edderkopperne sædvanligt deres Væve. Seer dette mellem Kl. 6 à 7 om Aftenen, tyder det paa en meget klar Nat. Naar Edderkopperne skyde Huden, er dette et Tegns paa meget smukt Veir.

Huusedderkopper, der spinde en horizontal Væv i Hjørnerne, fremskikke Hovederne naar smukt Veir er ivente, og udstrække Benene saameget længere fra det Skjul hvor de sidde, som det gode Veir bliver varigere; bliver det meget varigt, udvide de deres Væve. Vende de derimod Bagdelen frem, tyder dette paa megen og stærk Regn. Nogle af disse Huusedderkopper arbeide om Vinteren og forudsige Frost ved at spinde nye Væve. Naar Edder:

Koppen lægger Jeg, kan man gjøre Regning paa
smukt Veirlig.

Rødoure Mark, den 5te Februar 1835.

C. Luno.

Om en i Hertugdømmet Holsteen oprettet
Examens-Commission for Landmænd, især
Gods- og Avls-Forvaltere.

Hoslagte Oversættelse af Kieler Correspondenzblatt
af 24de Januar d. A., som igaar blev sendt mig,
ønskede jeg at maatte blive optaget i det Hefte af
Tidskrift for Landoeconomie, som er under Trykken.
Da jeg tilforn har givet mig den Frihed at indsende
til Redactionen nogle Bemærkninger, vedkommende
den vordende Landmand i Danmark, hvorom jeg
er bleven underrettet, at de ere bestemte til Indryk-
kelse i bemeldte Tidskrift, og i hvilken Anledning
jeg ligeledes alt har indsendt practiske Forslag til
det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, vilde det
være mig saameget behageligere, ogsaa at see denne
Efterretning fra Kiel optaget, da den falder ind i
den samme siebliflige Interesse.

Rødoure Mark, den 10de Februar 1835.

Urbødigt

C. Luno.

Til

Redactionen for Tidskrift for Landoeconomie.

Landhuusholdnings: Selskaberne i Wagrien og ved den Schleswig: Holsteenske Kanal have nylig henvendt deres Opmærksomhed paa, hvorledes man kunde bevirke og udbrede en større theoretisk og praktisk Dannelse iblandt Landmænd; og tillige skaffe de Godseiere, der maatte ønske det, en Slags Borgen for, at de kunne erholde Forvaltere o. s. v., der ikke mangle de fornødne Kundskaber.

Lil at opnaae dette dobbelte Niemed, ansaae de nævnte Landhuusholdnings: Selskaber Oprettelsen af en Landvæsens: Examen for passende, hvilken det kunde staae enhver aaben at underkaste sig, uden at det derfor paalagdes Noget som Pligt.

En saadan fuldkommen frie Indretning, der kun ved sin indre Værd kan hæve sig til en nyttig og indskydelsesriig Virksomhed, vil sikkert i sin Begyndelse møde saamegen Understøttelse og Velwillie, at den kan faae Leilighed til at vise den Fordeel, der saavel for Godseiere o. s. v., som ogsaa for Decroner selv og tilstundende Forvaltere, kan opstaae derved, at man nogenledes iforveien kan underrette sig om de Sidstes Kundskaber og Duellighed, og disse paa den anden Side igjen documentere deres Indsigter og Dygtighed.

Den nærmere Indretning ved denne Examen kan man skjøne af Følgende:

Bestemmelser

for en Examens: Commission for Landmænd.

Da det ved en Beslutning af Landhuushold:

nings-Selskaberne i Wagrien og ved den Schleswig-Holsteenske Kanal er fastsat, at der for Fremtiden skal dannes en Examen's-Commission af deres Midte, for hvilken der skal gives Landmændene i Hertugdømmene Leilighed til at aflægge Prøver paa de Kundskaber og Færdigheder deres Fag udfordrer, saa er i denne Anledning følgende Regler anordnede:

1.

Examen's-Commissionen bestaaer af begge Directeurerne, 6 af Selskabernes valgte Medlemmer, 3 af hvert, og en Examinator som den 9de, hvilken for hvert Aar vælges af Collegiet selv, uden at han derfor behøver at være Medlem. Denne Examen's-Commission kommer aarligt, i den sidste Halvdeel af October, sammen paa et Sted hvor man har fundet det passende at afholde Examen, dog afvexlende, det ene Aar i Wagrien, det andet ved den Schleswig-Holsteenske Kanal.

2.

Commissionen udfører sit Embede under Forsæde af Directuren i det Landhuusholdnings-Selskab i hvis Midte Examen foretages. De valgte Medlemmer blive 3 Aar i Embedet, og derefter træder aarligt et Medlem af hvert Selskab ud efter Lodkastning. Efter 6 Aars Forløb udtræde aarligt 2 efter Ancienniteten af deres Embedstid. I det mindste 5 af Collegiets Medlemmer bør overvære Examen. I Tilfælde af lige Stemmer, har Directuren den afgjørende.

3.

De Landmænd, som ønske at underkaste sig Examen, melde sig skriftlig for St. Hans Dag hos den præsiderende Directeur, med Bilag af deres Bidnesbryd og Levnetsløb. Directeuren bestemmer dem da en Dag, paa hvilken de under hans Opstgt maae forfatte en skriftlig Prøve over en af ham selv opgivet Gjenstand.

Disse Specimina, som circulere blandt Medlemmerne af Examen's Commissionen, bestemme, om de Landmænd som have meldt sig, i det Hele kunne stædes til Examen, hvorom da Directeuren foranstalter dem underrettet inden Michaeli.

4.

Hvad Examen selv betræffer, da skulde denne bestaae af 2de Classer:

- a) For Avlsforvaltere.
- b) For Godsforvaltere, som iforveien have bestaaet den første.

5.

Gjenstandene for 1ste Classes Examen ville blive:

- a) Agerbrug, efter en udarbejdet Plan.
- b) Eng; Dyrkning.
- c) Meierie; Videnskab.
- d) Opdræt, Bedligeholdelse og Benyttelse af de Landhuusholdningen vedkommende Dyr.
- e) Godtgjørelse for at besidde Kundskab om de practiske Arbejder og Haandgreb, som høre til Landhuusholdningen.

- f) Bogføring, saavidt en enkelt Gaards Bedrift vedkommer.

6.

For 2den Klasse:

- a) Den rationelle Landoeconomie.
- b) Bygningsvæsen.
- c) Forskundskaab, Omgang med Tørveffjær og Seglbrænderie, forsaavidt deres Anvendelse findes Sted paa de større Godser.
- d) Landmaaling og Nivelivering.
- e) Kundskab om Lovene for den militaire Udskrivning og andre i Faget almindelige Gjenstande.
- f) Bogholderie, saaledes som det i alle Dele af Godsadministrationen udfordres.
- g) Godsadministration i Almindelighed.

7.

Efter overstaaet Examen meddeles Candidaten et udførligt Vidnesbyrd, underskrevet af den hele Examens-Commission, hvori hans Duelighed anføres i ethvert enkelt Fag, paa hvilken Prøven har været rettet og i Forhold til det Udviste. Sluttelig sammendrages dette Vidnesbyrd til en bestemt Character.

8.

At være Examinator er et Æresembede, og at blive examineret maa ikke volde Candidaterne nogen Udgift.

Kiel den 14de Januar 1835.

Solstein. Baudissin. Reventlau.
Neergaard.

Bemærkninger i Anledning af Oven:
staaende.

Jeg troer det er almindeligt antaget, at Holsteenske Agerdyrkere yndes i Danmark. Godseiere bortforpagte som oftest gjerne, Mange helst til dem. Man maatte heraf slutte, at deres Duellighed er større end sædvanlig, og virkelig finder man, at de fleste holsteenske Agerbrugere i Danmark komme godt ud af det, saa man næsten maa undres over, at ikke flere Holstenere kjøbe Gods og opdyrke de mange enten slet ikke, eller kun halvt, benyttede Strækninger samt venale Eiendomme hist og her; det er vistnok hverken af Mangel paa Penge, eller formedelst de høie Priser. Fremdeles er det holsteenske Agerbrug i mange Dele endog vel omtalt i Udlandet. Desuagtet har man ikke alene fundet det passende med Læderne, men endog nødvendigt, ved offentlige Prøver at fremme større Duellighed hos de holsteenske Landmænd. Jeg tør saaledes vel antage, at der alt heri ligger et Beviis for, at saadanne Prøver i Danmark saa meget mindre ville være overflødige.

Hvad angaaer Proverne af 2den Klasse, da udkræve disse saadanne Kundskaber, som i Almindelighed kun erhverves paa de høiere Agerdyrkningskoler fra Cathedret. Da vi ikke have saadanne Indretninger hos os, kan kun Proverne af første Klasse her være Gjenstand for Dmtale, og ved disse vil jeg blot bemærke:

Man synes at ville lægge nogen Bægt paa: "En saadan fuldkommen frie Indretning," og har iforveien betegnet denne Frihed ved, at det ikke skulde paaligge nogen Landmand som Pligt at underkaste sig Examen. Der er faa Ord i Sproget som er mere misforstaaet og mindre forstaaet end Ordet Frihed. I den her omhandlede Materie er f. Ex. Valget af Levevei "frit;" Naaden at forskaffe sig de Kundskaber paa, et Fag eller Embede udfordrer, bør og være "fri;" derimod bør det ikke staae Enhver "frit for" at ville udøve et Fag, hvor: til udfordres Kundskaber og Duellighed, uden Beviis for, at han er i Besiddelse af disse, der som dette til det Heles Vel paabydes, da den Enkeltes Forgodtbefindende maa vige for det Almindeliges Velbefindende, uden at hans Frihed derved kan siges at være beskaaret. Jeg indseer heller ikke, hvorledes nogen Enkelts Frihed krænkes, ved et saadant Paabud, men vel at det Hele vinder, saavel som de, der paabydes kun at maatte benytte Examinerede til at practisere, med Fuldmagt.

Vi trænge til at anstrænge os i betydelig Grad til Landvæsens Producters Forøgelse og Godhed, derom er man enig; men dertil udfordres solidere Kundskaber end hidtil var almindeligt; dette tilfører Fornuften. Disse Kundskabers Tilveiebringelse kan imidlertid kun skee ved at der staffles Bedkommende større Leilighed til at erhverve dem og især ved at

der sørges for, at kun de saaledes erhvervede bruges til Befordring i Praxis.

Det er ikke for Videnskabens Skyld at Theologen, Juristen og Lægen skulle underkaste sig Examen, heller ikke har man anseet det for et Frihedsbrud, at Apothekere, Forstmænd, Mæglere, ja endog Detailhandlere o. s. v., ikke maae practisere uden en Betyggelses-Prøve paa deres Kundskaber. Mon Agerdyrkingsfaget, med Hensyn til Bigtigheden af Statens Conservation, staaer tilbage for noget andet? Men den menneskelige Natur og Erfaring stadfæste, at der til en kraftig Udførelse af de menneskelige Anliggender i Almindelighed behøves foruden Veiledning og Opmuntring, tillige Haab om rimelig Forret, som Løn for anvendt Tid, Noie og Bekostning. Derfor vilde det efter min Formening være et for det meste unyttigt Arbeide at fastsætte en aarlig Prøve i Landvæsenfaget, dersom ikke Udgangen til Faget nægtedes for de Ikke-Examinerede, fra samme Tid den udelukkende tilstædes de Examinerede; dog med Undtagelse for dem som kunne bevise, at de havde practiseret med Fuldmagt, førend en saadan Bestemmelse tog sin Begyndelse, eller fra ethvert daværende Individ 18de Aar. Disse Forholdsregler hjemles baade i Stats- og Folkeretten.

Fortfat Beretning om Præmiepløininger, foranstaltede af det Kongelige Landhuus= holdningselskab.

I England har man intet virksommere Middel fundet til at udbrede Svingplove og i det Hele til at fremme god Pløining, end offentlige Vedde: eller Præmiepløininger, hvorved ei blot mangen Tjenestes karls Uvillie imod et ham tilforn uvant Redskab bes kæmpes og en gavnlig Rappelyst vækkes iblandt Pløiokarlene, men tillige Landmændene, som i stort Tal pleie at overvære disse Sammenkomster, faae Leilighed til med egne Dine at overbevise sig om det fortrinlige Arbejde, som ved gode Svingplove lader sig udføre. Da Landhuush. Selskabet for adskillige Aar siden var blevet sat i Stand til at virke for Svingploves og andre arbeidsparende Agerdyrkningsredskabers Udbredelse, besluttede det, efter Englands Exempel, tillige at anvende Præmiepløininger.

I Løbet af Aarene 1820—1828 foranstaltede Selskabet saaledes 11 Præmiepløininger paa forskjellige Steder i Sjælland. Beretning herom er efterhaanden givne i "Nye landoconomiske Tidender," sidste Gang i 7de Bind, Side 130 o. følg. Som

Fortsettelse heraf meddeles her Udfaldet af de følgende Præmiepløininger:*)

*) Da Niemedet med disse Præmiepløininger fornemmelig skulde være at vække Sands for god Pløining ved at belønne de dygtigste Plovkarle, som fremstillede sig, og da det ansaaes afgjort, at den Karl, der pløiede bedst med den Plov, som vanskeligere styres, maatte i ethvert Tilfælde være den bedste Pløier, — har Selskabet fundet det rigtigst, ved de nyere som ved de ældre Præmiepløininger, ganske at udelukke Hjulplovene fra disse. Hensigten med disse Pløininger skulde ikke være et Forsøg paa at faae den Strid afgjort: Om Hjulploven eller Svingploven fortjener Fortrinet, noget, som vel ogsaa altermindst paa denne Maade lod sig opnaae; tvertimod burde man vogte sig for, ved at ville opnaae flere og heterogene Niemed, at forseile dem, man ansaae for de vigtigste; (see Kammerraad Drewsens Note til den foroven citerede sidste Beretning i Landboel. Tid. 7de Bind). Da dette Punkt atter for ikke længe siden bragtes paa Bane i Selskabet, blev i den Henseende endvidere anført af et af dets Medlemmer: "Den gamle almindelige danske Hjulplov kan sikkert ikke komme i nogensomhelst Betragtning, men derimod have et Slags mindre Hjulplove med kort Nas og af en forresten vel sin Construction; muligt er det, at den, ved ligegodt Arbeide, kræver endog mindre Kraftanstængelse end den, Svingploven fordrer; dog kun naar det gjælder om at arbeide i en jevn Muldjord, af en saadan Beskaffenhed, som sædvanligst vælges til Præmiepløininger og som derhos ikke maa være for tør; thi falder endog en saadan Jord blot noget haard, vil den lettere Hjulplovs Gang befindes ustadig og hoppende, og Arbeidet dermed kan ingenlunde taale Concurrancen med Svingplovens. Overalt er Pløiningen af en

A. I Maribo Amt.

1.

Allerede i Efteraaret 1828 blev igjennem de offentlige Tidender en Præmiepløining bebudet at afholdes paa Holland i det paafølgende Foraar; men formedelst indtrufne Hindringer blev den først foretagen den 29de September 1831; Stedet, hvor den afholdtes, var Engestofte Hovedgaardsmark mellem Saxfjoberg og Maribo. Følgende Bestemmelser for Pløiningen vare forud kundgjorte:

"1. Enhver Bønde og Bøndekarl, saavelsom den, der driver Bøndejord, gives Udgang.

2. Enhver, der vil pløie, maa selv medbringe Heste og Plov.

3. Kun Plove uden Hjul eller Stylte maa bruges.

4. Man indlader sig ikke i, at bedømme Plo:

saadan letbehandelig Jord formeentlig aldeles ikke egnet til derefter at bestemme de forskjelligt konstruerede Ploves relative og sande Værd til almindeligt Brug, hvortil tværtimod maatte udfordres Prøver paa et ujævnt, stenet og bakket Terrain, jo vanskeligere at behandle jo bedre; man anstille Forsøget saaledes, og Følgen vil blive at Svingploven feires med Letthed. Derimod afgiver hiin jævne Jords Pløining fuldtvel Anledning til rigtig Bedømmelse af Pløiernes mere eller mindre Duelighed, og at skænke dem en belønnende Opmuntring er af stor Vigtighed for den gode Sag, da Svingplovens forbeholdt Agtelse Anvendelse væsentligen betinges af dette Redskabes rigtige, men ingentunde vanskelige, Styrelse."

vene, og mindre godt Arbeide finder ikke Undskyldning i en mindre god Plov.

5. Ved Lødtrækning bestemmes, hvilket Stykke Enhver skal pløie.

6. Det tillades Pløierne at medbringe nogle Stofke, hvormed de paa Ageren kunne affætte de to første Linier, efter hvilke de pløie.

7. Til at bedømme Arbeidet vælges 3de kendinge Bønder, og kun naar disses Mening ikke er eenstemmig, afgjøres Sagen ved Oversyn af dertil valgte Mænd.

8. Da det er tænkeligt, at to eller flere kunde pløie saa eens godt, at Dommerne forblive i Uvisshed om, hvo af dem burde belønnes, saa er der sørget for, at nogle Agre, foruden de, hvorpaa de egentlige Forsøg finde Sted, ere afmaalte, for at saadanne Pløiere kunde herpaa gjøre nye Forsøg, der kunde lede til endelig Bestemmelse.

9. Jo mere Juren nærmer sig Retlilikhed, jo nøiagtigere de, 8 til 9 Tommer brede og 4 til 5 Tommer dybe, Pløiestrimler ere affkaarne i Bredde og Dybde, jo fuldkomnere de ere vendte og eens henlagte, jo bedre anses Arbeidet og jo større Udkomst giver det til Præmie.

10. Sex Præmier ere bestemte at uddeles, nemlig: paa 40, 30, 25, 20, 15 og 10 Rbd. Sedler. De, som vinde Præmie, faae tillige et trykt Beviis for deres udviste Duellighed.

11. De, som ved foregaaende Præmiepløining:

ger have erholdt 1ste eller 2den Præmie, tillades ikke Udgang.

12. Før Pløiningen begynder oplæses nogle nærmere Bestemmelser, sigtende til god Orden der ved, hvilke Man haaber, enhver Tilstedeværende villigen underkaster sig.

13. For at gjøre denne Sammenkomst saa behagelig og nyttig, som Tid og Sted tillader, indbydes Enhver, der har et nyt eller usædvanligt Ugerdyrkningsredskab, at medtage samme og vise dets Anvendelse og Virkning. — De af Egnens Beboere, som af Landhuusholdnings-Selskabet maatte være overladte Svingslove, opfordres ligeledes til at indfinde sig med dem ved Pløiningen.”

Efter derom truffen Dverenskønst udførtes denne Præmiepløining — ligesom de i Maribo Amt senere foranstaltede — under Bestyrelse af nogle Medlemmer af Lollands og Falsters Industrie-Selskab. Bestyrelses-Comitteen bestod denne gang af: Kammerherre Wichfeldt til Engestofte, Kmhr. Baron Rosenørn; Lehn til Durebygaard, Grev Conrad Reventlow til Frihedsminde og Justitsraad Friis til Gedsvørgaard. — Efter den af Comitteen meddeelte Beretning meldte sig 63 Concurrenter, men hvoraf adskillige, tildeels formedelst Sygdom, udebleve, saa at der kun mødte 39, alle fra Lolland. Fra Falster havde 4 meldt sig, men udebleve. De fleste af Plovene vare forfærdigede paa Lolland; desuden var der en bayleisk Plov, en amerikansk og

tre Winstrupske. Man bemærkede ikke, at det ene Slags Plove udmærkede sig fremfor det andet Slags; imidlertid fandtes den amerikanske Plov for fin og svag til stærke Jorder. — Hver Ploier var tildeelt et Areal af 190 Allen i Længden og 8 Allen i Bredden. Imellem Lodderne var aflagt et Stykke Jord paa omtrent 10 Allens Brede. — Ploiningen udførtes paa 2det Aars Grønjord, temmelig svær Leerjord, som, formedelst den lange Tørke, var vanskelig at behandle, især med Hensyn til Strygningen; desuagtet udførtes Ploiningen, overhovedet taget, meget godt. At pløie efter Stokke, gik i den haarde Jord over Forventning vel, og næsten Alle holdt en god Linie og en god jevn Bund i Furen. Ploiningen og Bedømmelsen medtog, Standsningen efter 1ste og 6te Fure iberegnet, i det Hele 4 Timer. De dygtigste Concurrenter pløiede i Almindelighed noget langsomt; alle Ploiere bleve isvrigt mindede om at give sig god Tid.

De fleste Concurrenter, og tillige de bedste Ploiere, vare fra Grevskabet Christiansbæde (hvor Brugen af engelske Plove er almindelig) og den nordvestlige Deel af Lolland; hvorimod kun meget Faa havde meldt sig fra Landets østre Side, hvor de engelske Plove endnu kun ere lidet kjendte eller brugte af Bønderne, skjøndt de, i Forening med Hjulpløve, hyppigt bruges paa Hovedgaardene, Præstegaarde, og hos Skolelærerne. Dommerne vare: Gaardmand Jørgen Jørgensen af Taars under Baroniet Guld;

hørgland, Ladefoged Thomas Poulsen af Engestofte og Gaardmand Mikkel Kragholm af Skjorringe under Grevskabet Christianssæde.

De udsatte Præmier tilkjendtes Efternavnte:

1. Tjenestekarl Frederik Lindhard af Skjorringe	erholdt	40 Rbd.	Sedl.
2. Selveiergaardmand (og dimitteret Lærling fra Landhuush. Selskabet) Jens Schouboe af Uleeborg i Tjørneby, Vindeby Sogn		30	— —
3. Gaardmand Hans Hansen af Rjøs	beløb	25	— —
3. Gaardmand Jens Sommer af Skjorringe		20	— —
5. Tjenestekarl Knud Frederiksen af Frihedsminde		15	— —
6. Gaardmand Peder Hansen af Skjorringe		10	— —

2.

Den næste Præmiepløining foretoges den 28de September 1832 ved Korselike Hovedgaard paa Falster, under Bestyrelse af Kammerherre Rosenorn: Lehn, Grev C. Reventlow, Kammerjunker Classen og Justitsraad Friis, som derom indgave følgende Meddelelse:

Til Præmiepløiningen indsendt sig 31 Concurrerter, hvoraf 20 fra Falster og 11 fra Lolland; ingen fra Sjælland eller de andre Der.

De fleste af Plovene vare af de her hjemmefor:

færdigede Svingsplove, dog fandtes adskillige med støbte Jernmuldfjelle, og fra Durupgaard var der en, i Leith forfærdiget, heel Jernplov, og en lignende fra Næsgaarden, som er gjort efter denne, af en Falsterst Smed. Dog har man ikke havt Leilighed til, at bemærke nogen udmærket Egenkab, enten til det Bærre eller Bedre, hos noget enkelt Slags Plov.

Der var tildeelt hver Pløier et Areal af 180 Alens Længde og 8 Alens Brede, og mellem hver Lod var aflagt et Stykke Land, af circa 10 Alens Brede.

Til Pløiningen var, som i Fjor, valgt en 2 Mars Grønjord, og Jordsmonnet, som er stærk Leerjord, var, skjøndt mindre besværligt end i Fjor, dog paa enkelte høie Steder temmelig haardt og stivt at pløie.

Der blev ikke taget Hensyn til Hurtigheden, hvormed der pløiedes, tvertimod opmuntredes der til at give sig Tid, og at henvende Opmærksomheden paa at udføre Pløiningen fuldkomment. Pløiningen og Bedømmelsen medtog derfor 4 til 5 Timer.

Pløiningen udførtes i Almindelighed meget godt, saavel i Henseende til Linien som til Oprensning af Sureen.

Dommerne vare alle fra Falster:

Gaardmand Jens Jensen Bødker af Nørre-Ålsøb.

Gaardmand og Sognefoged Niels Krag af Nørre-

Ålsøb, og

Gaardmand Anders Bring af Mosebye.

Præmierne tilkjendtes følgende:

- 1ste Præmie 40 Rbd. Gaardmand Rasmus Madsen; Skjorringe i Lolland. Pløienummer 32
2den Dito 30 Rbd. Gaardmand Henrik Mikkelsen; Dureby i Lolland. Pløienummer 2
3die Dito 25 Rbd. Parcellist Hans Bødker; Skjorringe i Lolland. Pløienummer 12
4de Dito 20 Rbd. Tjenestekarl Johan Olsen; Corsselige paa Falster. Pløienummer 4
5te Dito 15 Rbd. Parcellist Jens Sommer; Skjorringe i Lolland. Pløienummer 13
6te Dito 10 Rbd. Tjenestekarl Hans Sørup; Frihedsminde i Lolland. Pløienummer 22

En Liste over Bedømmelsen følger vedlagt. *)

Svingpløvene kunne antages at være almindelig i Brug paa Herregaardene og større Avlsgaarde paa Falster, men ikke blandt Almuen, som ugjerne slipper den gamle Skik at Pløiekarlen gaaer ovenfor Juren, hvorfor ogsaa kun enkelte af de Pløiende være Bønder, de øvrige Tjenestekarle.

*) See det Vedhæfte.

B e d o m m e l s e

over de 6 Ploinger, hvorved Præmier vandtes den 28de September 1832 ved Korseløge.

Concurrenternes Navne og Bopæl.	Den 1ste Ploieomgang.		De 6 første Ploieomgange.						Den hele Ager.					Anmærkning.	
	Retning.	Oprensning.	Ploie- strimmel		Juren		Retning.	Strygning.	Rest af Ageren.	Ploie-Strimmelnes Antal.	Differentie af Halv-Ager.	Sidste Ploiestrimmelers			
			bred.	tyk.	Bidde.	Bund.						Ret- ning.	Stryg- ning.		Fuldstæn- dighed.
Rasmus Madsen, Gaardmand i Schørringe i Laaland.	temme- lig lige	god	8 to.	4½ til 4¼ to.	10 to.	god	god	god	4 al. 15 to.	13 13	Ingen	god	tem. god	heel	Plov No. 32. Erholdt 1ste Præmie. Hjemmegjort Plov.
Genrik Mikkelsen, Gaardmand i Dureby i Laaland.	lige	god	8½ til 9 to.	4½ til 5 to.	10 to.	tem. jevn	god	god	4 al. 10 to. 4 - 12 - 4 - 9 -	12 12	3 tom.	god	god	3 to. For- fjel.	Plov No. 2. Erholdt 2den Præmie. Hjemmegjort Plov.
Sans Bødker, Parcellist i Schørringe i Laaland.	temme- lig fljev.	temme- lig god	7 til 8 to.	4 til 4½ to.	9 til 10 to.	god	god	god	4 al. 20 to. 4 - 14 - 4 - 12 -	12 12	3 tom.	god	god	heel	Plov No. 12. Erholdt 3die Præmie. Hjemmegjort Plov.
Johan Olsen, tjener paa Korseløge.	lidt ulige	For grund	8 til 9 to.	4¾ til 4¾ to.	11 to.	god	god	tem. god	4 al. 10 to. 4 - 12 - 4 - 13 -	12 12	5 tom.	god	tem. god	heel	Plov No. 4. Erholdt 4de Præmie. Hjemmegjort Plov.
Jens Sommer, Parcellist i Schørringe i Laaland.	lidt fljev	For grund	8½ to.	4 til 4¾ to.	11 to.	god	tem. god	tem. god	4 al. 10 to. 4 - 12 - 4 - 11 -	13 13	4 tom.	tem. god	tem. god	heel	Plov No. 13. Erholdt 5te Præmie. Hjemmegjort Plov.
Sans Sørup, tjener paa Frihedsminde.	lidt fljev	For grund	9 to.	4 til 5 to.	11 to.	tem. god	tem. god	tem. god	4 al. 12 to. 4 - 4 - 4 - 7 -	12 12	4 tom.	tem. god	tem. god	heel	Plov No. 22. Erholdt 6te Præmie. Hjemmegjort Plov.

3.

Den 28de September 1833 affholdtes en Præmiepløining ved Maribo Ladegaard paa Lolland, hvorom Bestyrerne (Kmh. Rosenørn; Lehn, Grev E. Reventlow og Landinspecteur Møller) indgave følgende Beretning:

Der meldte sig 82 Ploiere, alle fra Lolland, af hvilke 72 mødte. — Plovene vare, paa en Winstrupsk og en Bayleisk nær, alle af de her i Landet forfærdigede Svingplove; enkelte deraf forsynede med støbte Jernmuldfjelle. De fandtes alle vel byggede, men ingen af dem udmærkede sig fremfor de øvrige ved særdeles fortrinlige Egenskaber.

Huusmand Carsten Larsen af Kjøbeløv mødte med en Plov til een Hest, hvormed han fuldførte Ploiningen i næsten lige saa kort Tid som de Øvrige, Skøndt Hesten ei var udmærket, men da Ploiningen i det Hele ei var heldig, kunde han ikke komme i Betragtning til Præmie.

Fodderne, som tildeelttes Ploierne ved Lodtrækning, vare affatte paa 180 Alens Længde og 8 Al. Brede, med en Strimmel Land af nogle Alen imellem hver.

Marken hvorpaa pløiedes, var som i de foregaaende Aar, en 2aars Grønmark, som ifølge det fugtige Veirlig var ret beqvem at pløie, men da den igrigt var Inoget, ujevn og bulket, saa kunde Juren i det Hele ei falde saa godt, som de tvende

forrige Aar, da Markerne i denne Henseende vare heldigere. Jordsmonnet var leret.

I Almindelighed udførtes Pløiningen godt og medtog, iberegnet den Tid som medgik til Bedømmelserne, 4 til 5 Timer.

Hvad Forskjel der bemærkedes i Henseende til den Hurtighed hvormed der pløiedes, hidrørte meest fra Hestenes forskjellige Størrelse og Kraft.

Da den halve Fod var pløiet, bleve Skjærer og Langjern slagne fra Plovene, og Pløierne gjorde dem derpaa selv fast for at fuldføre Pløiningen.

Dommerne vare:

1. Sognefoged Peter Lund af Westerborg.
2. Sognefoged Niels Krag af Nørre-Ulsløv paa Falster.
3. Gaardmand Hans Andersen af Nørbek.

Præmierne bleve tilkjendt Følgende, hvorover en Bedømmelses-Liste er vedlagt:

- 1ste Præmie 40 Rbd. Selveierbonde Hans Hansen i Rjøløvb.
- 2den Præmie 30 Rbd. Ungkarl Iver Pedersen af Øster-Sjorringe.
- 3die Præmie 25 Rbd. Ladefoged Ernst Etkjellerup af Bremmersvold, Landhuusholdnings-Selskabets dimitterede Enev.
- 4de Præmie 20 Rbd. Gaardmands søn Christoffer Hansen af Stokkemark.
- 5te Præmie 15 Rbd. Tjenestekarl Jørgen Niassmusen af Brandstrup.

B e d ø m m e l s e

over de 6 Pløininger, hvorved Præmier vandtes den 28de September 1833 ved Maribo Ladegaard.

Concurrenternes Navne og Bopæl.	Den 1ste Pløieomgang.		De 6 første Pløieomgange.						Den hele Ager.					Anmærkning.	
	Retning.	Oprensning.	Pløie- strimmel		Furen		Retning.	Strøgning.	Rest af Halv-Ager.	Pløiestrimmelnes Antal.	Difference af Halv-Ager.	Sidste Pløiestrimmel			
			bred.	tyk.	Bidde.	Oprens- ning.						Ret- ning.	Strøg- ning.		Ret- ning.
Selveierbonde Sans Sansen i Kjøbeløv.	libt fljev	god	8 to.	4 to.	10 to.	god	god	god	4 al. 10 to. 4 - 1 - 4 - 13 -	13 13	2½ til 6 tom.	god	t. god	libt Mangel	Hjemmegjort Plø.
Ungkarl Iver Pedersen i Øster Skjærringe.	temme- lig lige	ret god	8 to.	4 til 4½ to.	9 til 10 to.	tem. god	god	god	4 al. 9 to. 4 - 12 - 4 - 1 -	13 13	5½ til 6 tom.	god	t. god	Fuld- stæn- dighed	Hjemmegjort Plø.
Ladefoged Ernst Skjel- rup af Bremersbovd, Landhuusholdningsfeltskabets dimitterede Karling.	temme- lig god	god	8½ til 9 to.	4½ til 4¾ to.	8½ til 9 to.	god	libt fljev	ret god	3 al. 23 to. 3 - 13 - 3 - 21 -	12 12	½ til 3 tom.	libt fljev	god	Fuld- stæn- dighed	Winstrups Plø.
Gaardmand Christoffer Sansen i Stokkemærke.	libt fljev	ret god	8 til 9 to.	5 to.	9½ to.	god	libt fljev	god	4 al. 12 12	12 12	4 tom.	god	god	Fuld- stæn- dighed.	Hjemmegjort Plø.
Tjenestekarl Jørgen Rasmusen i Brandstrup.	temme- lig god	tem. god	8 til 9½ to.	5 til 6 to.	10 to.	god	libt fljev	tem. god	4 al. 8 to. 4 - 9 - 4 - 11 -	12 12	8 til 4 tom.	t. god	t. god	Fuld- stæn- dighed.	Hjemmegjort Plø.
Gaardmand Peder Poulsen i Brandstrup.	ret god	ret god	8½ to.	4½ to.	10 to.	god	libt fljev	god	3 al. 18 to. 4 - 6 - 4 - 7 -	12 12	3 til 4 tom.	libt fljev	god	Fuld- stæn- dighed	Hjemmegjort Plø.

6te Præmie 10 Rbd, Gaardmand Peter Poulsen af Brandstrup.

Det betydelige Antal Konkurrenter, som i Aar indfandt sig ved Pløiningen, vidner om at Svingploven er almindeligen i Brug i denne Egn, hvor dens Indførelse er fremmet ved Exempel og Opmuntring af Grevskabet Christiansøes Besiddere og her tidligere holdte Præmiepløininger.

B. I Jylland.

1.

Den første af Landhuusholdnings-Selskabet foranstaltede Præmiepløining i denne Provinds, hvor nu ogsaa Svingplove begynde at finde Indgang, afholdtes den 9de October 1832 paa Veilby Præstegaardsmark i Sønder Herred, Randers Amt, efter de sædvanlige, forud kundgjorte Regler, som dog i følgende Punkter modificeredes:

- a) "Den korteste Tid, hvori Arbeidet udføres, tages ogsaa, under ellers lige Omstændigheder, i Betragtning."
- b) "Efterat enhver Pløier har tiltraadt sit Stykke, paasætter han, efter et givet Signal, Ploven sit Stjære, Langjern og Boile, til hvilken Ende samme medføres løse, og da pløies den første Omgang; derefter standses med Ploven, indtil denne Omgang er bedømt. Dernæst overlades det Pløieren at pløie 6 Omgange saa tyndt og smaat, som han kan; men naar disse 7

Omgange ere pløiede, foretages den øvrige Pløining paa den øvrige Deel af Stykket, der i det Hele vil udgjøre omtrent 1 Skjeppe Land, efter Maal saaledes, at Pløiestrimlen holder 8 à 9 Tommer i Brede og 4 à 5 Tommer i Dybde."

- c) "Otte Præmier uddeles, nemlig: en paa 30 Rbd., en paa 25, en paa 20, en paa 15, to paa 10 og to paa 5 Rbd. Sedler."

Bestyrelsen af denne og de følgende Præmiepløininger i Randers Amt overdroges Justitsraad Kongl. Godsinspecteur Vindeebøll, Proprietair Jørgensen til Jngvorstrup og Kongl. Forvalter Steenberg. Af deres Beretning om Pløiningens Udfald meddeles Følgende:

Man havde foranstaltet endeel særskilte Afstryk af de i de offentlige Tidender bekendtgjorte Bestemmelser, og Enhver af de 43 der meldte sig til Pløining, overleveredes et Exemplar deraf.

Forinden Pløiningen tog sin Begyndelse, blev oplæst nogle affattede nærmere Bestemmelser, saaledes lydende:

1. "Hver Plovkarl trækker Lod om det Stykke han skal pløie, og fører derpaa sin Plov derhen.
2. Ved Siden af hvert Stykke sættes Mærker, hvorefter han pløier den første Fure.
3. Ved Pløiningen holdes ad sig om.
4. Pløiestrimlen, forsaavidt der pløies efter Maal,

skal have omtrent 8 à 9 Tommers Brede til 4 à 5 Tommers Tykkelse.

5. Man ønsker og haaber, at Tilskuerne ville afholde sig fra Agrene, hvorpaa Prøverne skee, indtil Dommerne have taget Syn over Arbeidet.
6. Skulle nogen, enten af Pløierne eller Publicum ønske Underretning om, efter hvilke Regler Arbeidet bedømmes, da kan saadan erholdes hos en af Bestyrerne."

Derefter, og da Lodtrækningen havde fundet Sted, blev Pløiningen begyndt og tilendebragt i et talrigt Publicums Dørværelse.

Saa vel det store Antal Concurrenter, der havde meldt sig, som den Færdighed hvormed Svingspløvene i Almindelighed haandteres af denne Egns Agerdyrkere, gjorde en meget noiagtig og fuldstændig Bedømmelse nødvendig; vi fandt det derfor hensigtsmæssigt at dele Pløiningen i 4 Classer saaledes:

- a) Første Fure.
- b) Pløining efter de Pløiendes eget Behag og saaledes som enhver især antog for god Pløining.
- c) Pløining med en Pløiestrimmel efter det opgivne Maal.
- d) Sidste Fure eller Optagningsfuren.

Da Præmierne vare 8, blev enhver af disse Classer af de valgte Dommere bedømt for sig selv med Tal fra 1 til 8; men ved den endelige Dom, hvorved Bestyrerne tiltraadte, blev det iagttaget, at disse

Tal i de forskjellige Classer havde forskjellig Værdie, i Forhold til Arbeidets Vanskelighed. Saaledes bedømtes Tallene i Classen b simpelt, Tallene i Classen a fik et Tillæg af 10 pCt., i Classen c 20 pCt., og i Classen d 25 pCt.

Til at bedømme Arbeidet vare udvalgte: Sognefoged og Gaardmand Christen Jensen af Hammelev, Sognefoged og Gaardmand Rasmus Nielsen Bisb af Hald, og Gaardmand Niels Ladefoged af Rosmus Sogn.

Overensstemmende med Foranførte, blev Pløieningen udført og bedømt; og de høieste Talsførrelser udfom da for:

Løbe No.	Første Dmgang.	De 6 næste Dmg.	Efter Maal.	Sidste Fure.	Resultat.
13	7	8	8	8	$35\frac{3}{10}$
32	7	8	8	8	$35\frac{3}{10}$
20	7	8	8	7	$34\frac{1}{20}$
16	8	8	8	6	$33\frac{2}{10}$
12	5	8	8	8	$33\frac{1}{10}$
39	5	8	8	8	$33\frac{1}{10}$
33	6	8	7	8	33
19	6	8	7	8	33

Ifølge heraf bleve Præmierne uddeelte til:

Nr. 13. Gaardm. Anders Fynboe i Lund 30 Rbd.

Nr. 32. Landhuusholdningslærling Christen Hansen Weistrup i Røved 25 Rbd.

Nr. 20. Gaardm. Stephen Jacobsen i Langballe 20 Rbd.

Nr. 16 Tjenestekarl Jens Nielsen i Homoe 15 Rbd.

Nr. 12. Gaardm. Søren Laursen i Veilbye 10 Rbd.

Nr. 39. Gaardm. Hans Møller i Østerballe 10 Rbd.

Nr. 33. Gaardm. Søren Christensen i Sølstrup
5 Rbd.

Nr. 19. Gaardm. Mikkel Rasmussen paa Homoe
Hede 5 Rbd.,

hvorved bemærkes, forsaavidt Nr. 13 og 32 angaae, at saavel Bestyrerne som Dommerne eensstemmig tilkjendte Nr. 13 den høieste Præmie.

Det vilde have været særdeles behageligt for Bestyrelsen, og opmuntrende for de modte Pløiere, om flere Præmier havde været disponible, da meget fortrinligt Arbeide blev ubelønnet; med Hensyn her til have vi, ved at kundgjøre Pløiningens Udfald gennem Aarhus Stiftstidende og Randers Amtsavis, navngivet de Pløiere med Nøds, der fortrinligen udmærkede sig, nemlig: Jens Nielsen, Tjenestekarl paa Ingvorstrup, Gaardmand og Emed David Pallefen i Homoe, Tjenestekarl Niels Bisb i Hoed, Gaardmand Kjeld Andersen i Boldum og Gaardmand Peder Ladefoged i Veilbye.

Ved Pløiningen havde vi Leilighed til at bemærke den særdeles Interesse, som der vistes dette gavnlige og opmuntrende Foretagende for Svingsplovenes Udbredelse. Isærdeleshed finde vi os beføiet til at bemærke, som Unbefaling for de flere Præmiepløininger, det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab maatte beslutte foranstaltet i Randers Amt og Jylland i Almindelighed, at der blandt Tilskuerne fandtes mange Bønder fra Egne, hvor Svingsploven

flendes deels kun af Navn, og deels af saare enkelte og ufuldkomne Exempler, da saadanne Folk der ved overbevistes om det fuldkomne Arbeide, der kan forrettes med Svingploven, hvilket nærværende Præmiepløining afgav et fortrinligt Beviis paa.

Tiden tillod ikke paa Stedet at foretage aldeles nøiagtige Prøver med den Kraftmaaler, det Kongl. Landhuusholdnings-Selskab havde havt den Godhed at udlaaene os; imidlertid erfarede man, at de af Boelsmand Niels Møller paa Homoe Hede, og Smed David Pallesen i Homoe Bye, i betydeligt Antal forfærdigede, og paa denne Egn særdeles søgte Svingplove, i Lethed omtrentlig kunne sættes ved Siden af den amerikanske Plov, ligesom det bør antages utvivlsomt, at det vilde befordre Svingplovens Udbredelse i Almindelighed, og bidrage til de hjemmegjorte Svingplovets bedre Construction, hvis saadanne Kraftmaalere vare almindelig udbredte.

Efterat man saaledes var kommet til Erfaring om Fortrinligheden ved de af fornævnte Niels Møller og David Pallesen forfærdigede Svingplove, lod man sig nærmere underrette om, at Førstnævnte, i en Tid af 6 Aar, havde forfærdiget 63 Stk., og Sidstnævnte bestaaet et endnu større Antal, — og som Opmuntring for den særdeles Interesse disse Mænd have viist Sagen, fandt man Anledning til at uddele en Præmie af 5 Rbd. Sedler til hver. *)

*) Disse tvende Haandværksmand tilkjendtes siden hver for

Slutteligen maae vi bemærke: at der, skjøndt den ved Bekjendtgjørelsens 14de Post skete Opfordring, ikke sporedes eller fremstillede sig Noget med Svingsplove overladte af det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, af hvilke dog endeel skulde være komne hertil Egnen.

2.

Den 21de Septbr. 1833 foretoges en Præmielopmåling paa Stamhuset Gammel-Estrups Hovedgaard's Mark, i Randers Amt, paa hvilken Opmåling Selskabet havde besluttet at anvende indtil 200 Rbd. Sedler. Af Bestyrelses-Committeens Rapport om dens Udfald hidsettes her det Væsentlige:

Da vi ikke have sporet Selskabets Mishag med de Grundsætninger, hvorefter Bedømmelsen af forrige Mars Opmåling skete, toge vi ikke i Betænkning ogsaa i Mar at afbenytte samme, dog med den Forskiel, at Taxationen, med Hensyn til Præmiernes Antal, blev sat fra 1 til 11. Arbeidet blev følgelig classificeret i:

- a. Første Gure eller Omgang: Taxten tillagt 10 p. C.
- b. Opmåling efter de Opmålandes eget Behag og saaledes som Enhver antog for god Opmåling: Taxten uden Tillæg.

sig, som yderligere Opmuntring i indbemeldte Anledning Landh. Selskabets 4de Sølvbøger.

- c. Pløining med en Pløiestrimmel efter det op-
givne Maal: Taxten tillagt 20 p. C., og
d. Sidste Fure eller Dptagningsfure: Taxten til-
lagt 25 p. C.

Til Taxationsmænd eller Dommere vare valgte:
Sognefoged og Gaardmand Søren Nielsen af Laa-
rup, Sognefoged og Gaardmand Anders Læffer af
Fløistrup og Gaardmand Niels Ladefoged af Ros-
mus Sogn. Af de anmeldte 39 Pløiere udebleve
Tvende, og under Arbeidet forlode Sex Pløiningen,
efterat den var paabegyndt, deels fordi de sønder-
brøde deres Redskaber, og deels fordi de forudsaae
at deres Arbeide ei kunde komme i Betragtning ved
Præmierens Uddeling.

Listen over Arbeidets Bedømmelse viser, at de
høieste Talstørrelser udkom for:

Løbe No.	Første Omgang.	De 6 næ- ste Omg.	Efter Maal.	Sidste Fure.	Resultat.
33	10	11	10	10	46 $\frac{1}{2}$
34	11	11	9	9	45 $\frac{2}{10}$
20	10	9	9	11	44 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{10}$
22	7	9	10	11	42 $\frac{9}{10}$
35	9	9	9	10	42 $\frac{1}{5}$
2	8	10	10	9	42 $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$
17	11	9	8	9	41 $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{10}$
1	7	9	10	10	41 $\frac{1}{5}$
16	8	8	10	9	40 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{3}{10}$
32	9	9	10	7	39 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{10}$
31	9	10	8	8	39 $\frac{1}{2}$

Følge heraf bleve Præmierne uddeelte til:
Nr. 33. Emed David. Pallesen i
Homoe, 1ste Præmie 35 Rbd. Sedl.

Mr. 34. Søren Birch Nielsen, tjenende hos Skolelærer Jonassen i Hoed, 2den Pr.	30	Rbd.	Sedt.
— 20. Gaardmand Poul Jensen i Todborg, 3die Pr.	25	—	—
— 22. Gaardmand Niels Møller i Hoed, 4de Pr.	20	—	—
— 35. Boelsmand Niels Møller af Homoe Hede, 4de Pr.	20	—	—
— 2. Gaardmand Hans Møller i Østerballe, 5te Pr.	15	—	—
— 17. Gaardmand Jens Christensen i Voldum, 5te Pr.	15	—	—
— 1. Gaardmand Søren Jørgensen i Veilby, 6te Pr.	10	—	—
— 16. Jens Hansen fra Skadder 6te Pr.	10	—	—
— 32. Jens Nielsen, tjenende hos Anders Fyenboe i Lund, 6te Pr.	10	—	—
— 31. Thomas Lind, tjenende hos Dannebrogsmænd Knudstrup i Røve, 6te Pr.	10	—	—

Paa Grund af ubelønnet fortrinligt Arbejde bleve Følgende nævnte med Roes i den om Plejningens Udfald udfærdigede Bekjendtgjørelse: Søren Bierre i Tolstrup, Boelsmand Anders Nielsen Smed

i Veilbye, Kjeld Andersen i Boldum, Mikkel Ronge af Homoe Hede og Gaardmand Søren Laurfen i Veilby.

Vi bør ikke lade ubemærket, at Jordsmonnet, hvorpaa Pløiningen fandt Sted, i det Hele taget var ufordeelagtigt for Pløierne, i hvilken Omstændighed man ogsaa maa søge Aarsagen til, deels at Redskaberne sønderbrødes, deels at Mogle forlode Arbeidet.

At ogsaa denne Egn, hvor Svingplovenes Brug er mindre almindelig, viste Interesse for Sagen, er unægteligt, thiøndt Tilskuernes Antal ei kunde maale sig med hvad der i den Henseende fandt Sted forrige Aar; men dertil bidrog upaatvivleligt et uheldigt Valg af Dagen, som Torvedag i næste Kjøbstad Randers, hvilken Omstændighed var Bestyrerne ubekjendt.

Til Sagens betydelige Fremme, Svingplovenes Udbredelse, vilde det, da Opmærksomheden nu for samme er vakt, særdeles bidrage, om det Kongelige Landhuusholdningselskab gunstigen endnu foranstaltede 2de Præmiepløininger i Randers Amt, til hvilke formenes at burde vælges Steder sønden og norden for Randers, netop Egne hvor dette Slags Plove saa at sige ere fremmede, og hvorved den almindelige Indvending mod Svingplovens Brug: at den ei forretter saa fuldkomment Arbeide som Hjulploven, vilde tilintetgjøres. — Til Opnaaelsen af dette Niemed, som formeentligen er Hovedhensig-

ten med Præmiepløiningerne, vilde det særdeles meget bidrage, at de Pløiere, der ved de foregaaende Pløininger have erholdt de høiere Præmier, ei udelukkes fra Concurrence*), da det egentlig er de gode Pløiere, af hvilke kan ventes fortrinligt Arbeide, og netop dette gode Arbeide der skal tilintetgjøre den almindelige Jndvending imod Svingplove; thi Præmieuddelingen tør man vel alene ansee for et Middel, hvorved Niemedets Opnaaelse attraaes.

Uf de ved Pløiningen tilstedeværende Plove vare de fleste forarbejdede af Boelsmand Niels Møller paa Homoe Hede, eller efter hans Mønster.

3.

Den tredie Præmiepløining i Randers Amt foretoges paa Odum Præstegaardsmark (2½ Mill sønden for Randers) den 15de Septbr. 1834. Dommerne vare: Gaardmand Jørgen Blak i Tostrup, Sognefoged Poul Valle i Spørring og Gaardmand Søren Mikkelsen i Haar. Uf de anmeldte 37 Pløiere udebleve 4, og af dem, som mødte, forlode 3 Arbeidet efterat dette var paabegyndt. Pløiningen blev altsaa fuldført af 30, og bedømtes paa sædvanlig Maade. De høieste Taxter udkom for:

*) Dette Forslag fandt Selvfabets Bifald.

Løbe No.	Første Om gang, Tillæg 10 p. C.	De næste 6 Omgn. efter eget Behag.	Efter Maal, Tillæg 20 p.C.	Sidste Fure, Tillæg 25 p. C.	Resultat.
4	7	6	9	9	35 $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{10}$
34	7	8	8	7	34 $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{10}$
28	4	6	8	8	30
9	5	6	7	8	29 $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{10}$ $\frac{5}{10}$
13	3	5	6	9	26 $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{10}$
27	5	5	6	7	26 $\frac{2}{10}$
25	5	5	6	6	25 $\frac{4}{10}$
24	6	5	5	6	25 $\frac{2}{10}$
15	2	5	6	8	24 $\frac{8}{10}$
8	4	5	5	7	24 $\frac{3}{10}$

Præmierne uddeles, ifølge heraf, saaledes:

Nr. 4. Gaardmand Søren Bjerre i Tolstrup, Sønder Herred . . .	35 Rbd. Sedl.		
— 34. Gaardmand Anders Fyns boe i Lund, samme Herred . . .	30	—	—
— 28. Tjenestekarl Jens Hansen i Skader, Sønder-Hald Herred . . .	20	—	—
— 9. Johan Peter Knudstrup af Roved Mølle, Galten Herred . . .	20	—	—
— 13. Tjenestekarl Peder Ras: mussen af Torsager, Østerlisberg Herred	15	—	—
— 27. Gaardmand Mikkel Ras: mussen Ronge af Homoe Hebe, Sønder Herred	15	—	—
— 25. Gaardmand Poul Jensen i Lodberg, Østerlisberg Herred . . .	10	—	—

- Nr. 24. Tjenestekarl Niels Nielsen
 af Bygballe, samme Herred . . . 10 Rbd. Sedl.
 — 15. Gaardmand Kjeld Ardersen
 i Boldum, Galten Herred . . . 10 — —
 — 8. Boelsmand Niels Møller af
 Homoe Hede, Sønder Herred . . . 10 — —

Med Hensyn til ubelønnet godt Arbeide, bleve, i den om Pløiningens Udfald udfærdigede Bekjendtgjørelse, Efterfølgende nævnte med Noes:

Tjenestekarl Peder Nielsen Skjorring i Pærk,
 Ring Herred, Tjenestekarl Christen Christensen i
 Boldum, Galten Herred, Gaardmand Frands Dahl
 i Grundfør, Vesterlisberg Herred, Gaardmand
 Niels Nielsen Møller i Hoed, Sønder Herred,
 Gaardmand Jens Jensen i Haarbye, Sabroe Herred,
 Tjenestekarl Niels Nielsen Bisp i Hoed, samme
 Herred.

4.

Paa Spentrup Præstegaardsmark (1½ Mil
 norden for Randers) foretoges en Præmiepløining
 den 17de Septbr. 1834. Paa Grund af indtrufne
 Omstændigheder ved den foregaaende Præmiepløi-
 ning, havde Bestyrelsen fundet sig foranlediget til,
 i Forbindelse med de sædvanlige nærmere Bestem-
 melser, der meddeles de Tilstedeværende, tillige at
 bekjendtgjøre Følgende:

”Skulde nogen Pløier finde Grund til at
 besvære sig over, at en anden Pløier havde af:

veget fra disse Forskrifter, da anmeldes saadant strax for en af Bestyrerne; men naar Bedømmelsen er tilendebragt og Præmierne uddelte, modtages ikke længere nogen Anke."

Dommerne vare: H. Møller til Randrupgaard, Sognefoged E. Nielsen i Gasum, Gaardmændene Christen Andersen i Dyrby og Søren Nikkelsen i Haar. 31 Pløiere havde ladet sig antegne, hvoraf 7 udebleve, og af de Modte forlode 7 Arbeidet, saa at dette blev udført af ikkun 17 Concurrenter. Ved Bedømmelsen bleve de 10 høieste Taxter følgende:

Løbe No.	Første Dngang. Tillæg 10 p. C.	De 6 næste Dng. efter Beg. hag.	Efter Maal. Tillæg 20 p. C.	Sidste Fure. Tillæg 25 p. C.	Resultat.
6	5	5	5	7	25 $\frac{5}{20}$
13	5	6	5	6	25
17	5	6	6	5	24 $\frac{12}{20}$
5	4	5	5	6	22 $\frac{18}{20}$
22	5	5	4	6	22 $\frac{16}{20}$
15	4	6	6	4	22 $\frac{12}{20}$
3	5	3	4	6	20 $\frac{16}{20}$
23	3	5	5	5	20 $\frac{11}{20}$
21	4	5	4	4	19 $\frac{4}{20}$
9	3	4	5	4	18 $\frac{6}{20}$

Herefter uddeles Præmierne som følger:

- Nr. 6. Gaardmand Søren Christensen Bjerre i Tolstrup, Sønder Herred . . . 35 Rbd. Sedl.
 — 13. Gaardmand Anders Fynboe i Lund, samme Herred . . . 30 — —
 — 17. Tjenestekarl Jens Hansen i Skader, Sønder-Hald Herred . . . 20 — —

Nr. 5. Boelsmand Niels Møller af Homoe Hede, Sønder Herred . . .	20 Rbd. Sedl.		
— 22. Tjenestekarl Hans Nielsen i Haarbye, Hovelberg Herred . . .	15	—	—
— 15. Tjenestekarl Rasmus Alexan- der af Ulstrup, Middelsom Herred	15	—	—
— 3. Tjenestekarl Jens Nielsen i Homoe, Sønder Herred . . .	10	—	—
— 23. Gaardmand Niels Nielsen Møller i Hoed, samme Herred . . .	10	—	—
— 21. Gaardmand Poul Jensen i Lodberg, Østerlisberg Herred . . .	10	—	—
— 9. Tjenestekarl Anders Kræm- mer i Hoed, Sønder Herred . . .	10	—	—

Endelig blev i Bekjendtgjørelsen om Ploinins
gens Udfald nævnet med Nøds: Tjenestekarl Peder
Nielsen Skjorring i Pærk, Ring Herred.

Af den fra Bestyrelsen indsendte Beretning om
de tvende sidste Præmiepløininger meddeles endvidere
følgende:

"Bed' at sammenholde begge Præmiepløinings
gernes Taxation vil erfares, at Taxten for Spens-
trup er i det Hele lavere end Taxten for Odum,
hvilken Omstændighed hidrører fra den Begyndelse
de forskjellige Steders Dommere gjorde med den
første Plovs Taxation. Det indbyrdes Forhold for
ethvert Sted blev vedligeholdt og nøie paaseet, og
saaledes i sin Virkning: "Præmiernes forholdsmaes:

fige Uddeling" opnaaet. Det bør ei heller lades ubemærket ved Pløiningen i Spentrup, at den overordentlige Varme, som fandt Sted den Dag, generede Folk og Heste i den Grad, at mange af Pløierne faldt syge ned ved Pløvene, hvad naturligvis viis maatte have Indflydelse paa Arbeidet. De forskjellige Pløiesteders Jordsmøn var, paa enkelte Undtagelser nær, temmelig eens, og vilde have været særdeles beqvemt for Arbeidet, hvis indeværende Aars stærke Tørke ei havde vanskeliggjort dets Udførelse; i hvilken ufordeeltagtige Omstændighed man saavel maa søge Aarsagen til at Mange forlode Pløiningen, som at en Deel udeblev og ei flere havde ladet sig antegne. Hvad der ogsaa bidrog til det lidet Antal Pløiere der fuldendte Arbeidet ved Spentrup, var den Sandsynlighed for Nogle, ved at see Arbeidet paa Odum Mark, at de ei kunne udholde Concurrencen, hvorfor der saa at sige ikkun mødte udmærkede Pløiere paa Spentrup Mark, hvilket tillige godtgjøres deraf, at Forskjellen paa høieste og laveste Tæxt for Præmietagerne ved Spentrup ikkun var $6\frac{1}{2}\%$, da den derimod ved Odum var $11\frac{1}{2}\%$.

Forsaavidt det maatte behage det Kongelige Landhuusholdningselskab at fremme flere Præmiepløininger i Randers Amt, er det sandsynligt at Concurrencen ei bliver saa stor som hidtil, fordi det viser sig at det er Duellighed, og ikke Slumpetræk, der afgjør Udfaldet, hvorpaa nærværende tvende

Pløininger afgive, under forskjellige Dommere, Beviis, ved at de samme 3 Pløiere og i samme Orden, toge de høieste Præmier paa begge Steder*). Sagens egentlige Diemed opnaaes formeentligen ders for vislere, ved at have ifkun 20 gode Pløiere, imod et dobbelt Antal, hvoraf Halvdelen ere Furskere; thi Mange, som endnu have Fordomme mod Svingplovene, paapege stedse det fletteste Arbeide af disse, for at have Hjulploven. Imidlertid udbreder Svingploven sig meer og meer i Randers Amt, og de mange herlige Beviser paa fortrinligt Arbeide, der produceres ved Præmiepløiningerne, vække større og større Opmærksomhed for dens Anvendelighed; hvorved vi ei bør lade ubemærket, at adskillige af de ved Niels Møller i Homoe Hede, forfærdigede Plove, der stedse vinde Bifald hvor de forevises, saavel bleve solgte, som bestilte ved indeværende Aars Præmie:

*) Et yderligere Beviis herfor afgiver paa en Maade ogsaa Præmieuddelingens Resultat ved begge disse Pløininger, i det Præmierne forbeeltes høist ulige til de forskjellige Egne. Der gik nemlig:

Til Sønder Herred (ved Grenaae) 10 Pr., ialt paa 205 Rbd.	
— Msterlisberg Herred	4 — 45 —
— Galten Herred	2 — 30 —
— Hovelberg Herred	1 — paa 15 —
— Sønderhald Herred	2 — 40 —
— Middelfsom Herred	1 — paa 15 —
	20 Pr. 350 Rbd.

pløininger. — Det vilde meget bidrage til Niemedets Opnaaelse og til Vedligeholdelse af den vakte Interesse for Sagen, om der i Forbindelse med fremtidige Præmiepløininger fandt Foreviisning Sted af Exempelplove og andre nyttige Volskredskaber, der paa Stedet kunde afhændes for passende eller moderat Betaling, ifald Lyfts havende meldte sig; thi mange af saadanne Redskaber blive uanvendte af Mangel paa Kjendskab til dem *).

I hvorvel man endnu kan antage, at Mængden af Tilskuere (hvoraf der saaledes var ved Odum omtrent 500, og ved Spentrup 200) komme blot af Nysgjærrighed, paa Steder hvor en saadan Præmiepløining ei forhen er afholdt, er det dog mere end sandsynligt, at en stor Deel af denne Klasse komme klogere hjem end de gik ud, ligesom Interessen vilde vedligeholdes og opmuntres, naar vort nysnævnte Forslag blev fulgt, om end flere Præmiepløininger afholdtes paa samme Sted. At der forøvrigt vare saa faa Tilskuere ved Spentrup, formenes at have sin Grund deri, at Svingploveene ei ere synderlig udbredte i denne Egn; at Bønderne norden for Randers i Almindelighed ere velhavende, og befinde dem vel ved det Gamle, der, netop for medelst deres Velstand, vil seent undergives Forsandringer; at de have større Opmærksomhed for des

*) Vil herefter fra Landhuusholdnings-Selskabet vorde foranstaltet, og forud bekendtgjort.

res Besætning, end for deres Jorders Drist, thi de kjende ligesaa lidet til Brak som til Provstirug eller Nyttens af tidlig Vintersæd; de stole paa deres gode Jorder og tildeels udmærkede Enge, deres lave Hartkorn, deres gamle Velstand, deres gode Besætning og sige: "vi befinde os vel og blive ved det Gamle."

5.

Efterat Landhuush. Selskabet var blevet underrettet om, at Hans Majestæt Kongen havde, paa det Kongelige Rentekammers allerunderdanigste Forestilling, ved Resolution af 19de Juli 1834, als lernaadigst bevilget Selskabet et Bidrag af 500 Rbd. aarlig i 3 Aar af Finantskassen, til flere Præmiepløiningers Afholdelse i Jylland, end Selskabet af sine egne Midler kunde bestride Udgifterne til, — lod det strax beramme to Præmiepløininger i Vendsyssel, under Bestyrelse af D^rrr. Justitsraad Vinsdebøll, Landinspecteur Virk til Vadumtorp og Kongelig Forvalter v. Støcken paa Røkkedal.

Den ene af disse Præmiepløininger, for hvilke de sædvanlige Bestemmelser vedtoges, afholdtes paa Hovedgaarden Fuglsigs Mark ved Hjørring den 26de September 1834. Dommerne vare: Sognefoged og Dannebrogsmænd Jens Nielsen i Taars, Sognefoged Anders Nielsen i Ugild Sogn og Sognefoged Jens Larsen fra Krusstrup i St. Hans Sogn. Der meldte sig 37 Pløiere, hvoraf 2 ude:

bleve og andre 2 forlode Arbeidet. Ved Bedom-
melsen erholdt følgende 10 Pløiere de høieste Løxter :

Løbe No.	Første Dmgang.	De 6 næ- ste Dmg.	Efter Maal.	Sidste Fure.	Resultat.
6	8	10	10	10	43 $\frac{6}{2}$ $\frac{0}{0}$
9	6	10	10	8	38 $\frac{12}{2}$ $\frac{0}{0}$
22	7	8	8	9	36 $\frac{12}{2}$ $\frac{0}{0}$
3	7	6	7	8	33 $\frac{7}{2}$ $\frac{0}{0}$
17	7	5	8	8	32 $\frac{6}{2}$ $\frac{0}{0}$
28	3	6	9	9	31 $\frac{7}{2}$ $\frac{0}{0}$
19	6	6	8	7	30 $\frac{12}{2}$ $\frac{0}{0}$
14	5	4	9	8	30 $\frac{6}{2}$ $\frac{0}{0}$
5	5	7	7	7	29 $\frac{12}{2}$ $\frac{0}{0}$
21	4	5	9	7	28 $\frac{12}{2}$ $\frac{0}{0}$

De udsatte 10 Præmier tilfaldt, ifølge heraf,
Efternævnte:

No. 6. Gaardeier Kasinus Daugaard fra Hverp Moesberg Sogn	35 Rbd. Sedl.		
— 9. Uolfskarl Lars Nielsen paa Lundgaard ved Hjøring	30	—	—
— 22. Tjenestekarl Mikkel Larsen fra Skibsbbye	20	—	—
— 3. Tjenestekarl Christen Nielsen hos Justitsraad Roefod i Hjøring	20	—	—
— 17. Skolelærer Mogens Chris- tensen i Vidstrup	15	—	—
— 28. Tjenestekarl Niels Sørensen fra Villerup	15	—	—
— 19. Gaardmand Jens Jensen paa Skibsbbye Mark	10	—	—
— 14. Huusmand Niels Andersen i Sønderharritslev	10	—	—

Nr. 5. Boelsmand Anders Peters
 fen paa Gaarestrup Mark . . 10 Rbd. Sedl.
 — 21. Tjenestekarl Soren Hansen
 fra Dvertved 10 — —

6.

Den anden Præmiepløining i Bendsyssel foretoges paa Birkelse Hovedgaardsmark den 1ste October 1834. Dommerne vare: Gaardmændene Jens Christophersen af Torslev, Thomas Larsen i Badum og Anders Christensen i Fristrup. 61 Concurrenter havde meldt sig, hvoraf dog de 15 udebleve, og af de mødende 46 forlode 15 Arbeidet, som altsaa kun fuldendtes af 31 Pløiere. Efter tilendebragt Bedømmelse af Arbeidet udkom de høieste Tilstørrelser for følgende 10:

Løbe No.	Første Dmgang.	De 6 næste Dmg.	Efter Maal.	Sidste Fure.	Resultat.
23	10	7	9	9	40 $\frac{1}{20}$
21	8	9	10	8	39 $\frac{1}{20}$
2	9	8	10	7	38 $\frac{1}{20}$
4	7	8	10	7	36 $\frac{9}{20}$
24	5	7	9	10	35 $\frac{1}{20}$
33	7	8	8	8	35 $\frac{6}{20}$
11	8	5	9	8	34 $\frac{1}{20}$
42	8	6	8	8	34 $\frac{8}{20}$
32	7	8	8	7	34 $\frac{1}{20}$
7	6	9	10	4	32 $\frac{1}{20}$

Ifølge heraf uddeleste Præmierne saaledes:

No. 23. Huusmand Lars Boldum
 i Østersvenstrup 35 Rbd. Sedl.

No. 21. Gaardmand Mikkel Larsen i Skibsbøye	30 Rbd. Sedl.
— 2. Gaardeier Rasmus Daugaard af Hverp i Moesberg Sogn	20 — —
— 4. Gaardmand Christen Larsen af Hvilshøi	20 — —
— 24. Christen Mikkelsen, tjenende paa Rokkedal	15 — —
— 33. Huusmand Niels Andersen i Sønderharritslev	15 — —
— 11. Huusmand Jens Andersen paa Skald i Uabøe Sogn	10 — —
— 42. Tjenestekarl Christen Andersen paa Badumtorp	10 — —
— 32. Huusmand Jens Christensen i Gaarestrup i St. Olai Sogn	10 — —
— 7. Avlskarl Anders Pedersen Skjelhuus paa Bildmosegaard	10 — —

Løbe-Nummer 25, Gaardmand Søren Hvidegaard fra Sønderharritslev havde erholdt lige Løst med Nr. 7, men saavel Bestyrerne som Dommerne vare enige i at tilkjende den Sidste Præmien.

Flere af Bendsyssfels Beboere, som af Landhuush. Selskabet ere overladte Svingsplove, vare mødte som Deeltagere i Pløiningen.

Den af Bestyrelsen indsendte Beretning om disse to første Præmiepløininger i Bendsyssel slutter saaledes: Under Pløiningen viste det sig tydeligt,

at den bayleisſte Svingplov kjendelig bærer Fortrinet til dermed at kunne optage og lægge enhver Jure i Grønjord regelret, fremfor de andre herpaa Egnen brugelige mindre Svingplove.

Seer man hen til, at Indførelsen af Svingplovenes Brug, heri Egnen, vel egentlig ikkun kan siges at være i sin Barndom, ſaa godtgjør dog alene Udfaldet af omſtaaende Indberetning, at Præmiepløiningen, dette meget lovende Foretagende for Svingplovenes Udbredelse, viſtes en Interesſe, der endog langt overſteeg vor Forventning; thi foruden det, at ſaaledes ſom forommeldt 98 Deeltagere i Pløiningen i alt havde meldt ſig, indfandt ſig en overordentlig Mængde Tilſkuere af Landmænd og Bønder endog fra ſjerne Egne, hvor Svingplove ikkun ere bekjendte af Navn. Efter hvad man under Arbeidets Udførelſe kunde erfare, kan det neppe være tvivlsomt, at lignende Opoffrelſer for Fremtiden ville være et af de virkſomſte Midler til at befordre en almindelig forbedret Pløining, og at dette i Virkeligheden har en ſaare væſentlig Indflydelse paa den efterfølgende Afgrøde, er jo en Erfaringsſandhed, hvorom Alle ere enige.

Præmiepløining ved Sorø, foranstaltet af Sorø Amts landøkonomiske Selskab*).

(Af en Beretning til Landhuush. Selskabet.)

D ovennævnte Selskab lod, efter foregaaende Kundgjørelse, den 6te October 1834 en Præmiepløining

*) Dette Amtsselskab oprettedes i Aaret 1833 og talte et Aar derefter 161 Medlemmer med 1007 Rbd. aarlige Bidrag og 560 Rbd. i Tilskud eensgang for alle. Foreløbigen har Selskabet besluttet at virke for: 1) skadeligt Bands Afledning, ved at tilstaae enkelt Commune nogen Hjælp til Anlæg af en Bandalædningsmølle; 2) Kreaturforædling, ved Løbtræning om fortrinlige unge Tyre og Bødere; 3) gode og rene Sædearters Udbredelse; 4) Agerdyrkningsredskabernes Forbedring; et Værksted for saadanne Redskaber er allerede oprettet paa Hovedgaarden Rastrup, hvorfra de for Tiden overlades til følgende billige Priser: bayleiske Svingslove, Nr. 1, 17 Rbd., Nr. 2, 15 Rbd.; en Kornrensmaskine 20 Rbd., en Grstirpator 16 Rbd. Sedler. Bestillinger modtages af Forpagter Rasmussen paa Rastrup; 5) Præmiepløininger, som for det første ville vorde foretagne i 2 paa hinanden følgende Aar; til Præmierne bidrager Landhuush. Selskabet 100 Rbd. aarlig; 6) planmæssig Drifts Fremme; 7) Aftenarbeides Befordring; 8) endelig har Selskabets Præsident, Kammerherre, Grev Holstein til Holsteinborg udsat, til aarlige Præmier for Gierne af de melkerigeste Køer, 50 Rbd. r. S., som uddeles ved en Præmiemåling, der skeer paa samme Tid og Sted som Præmiepløiningerne.

afholde paa Justitsraad Povelsens Mark ved Sorø, under Bestyrelse af en Committee, bestaaende af Amtsprovst Flemmer i Allsted, Landvæsenstommisssair Nyegaard til Frederikskilde, Pastor Lindegaard i Slaglille, Proprietair C. Neergaard til Gunderslevholm og Capitain Recke til Baldemarskilde. For denne Præmiepløining gjældte de samme Bestemmelser, som Landhuush. Selskabet har vedtaget; følgende gives alene Svingsløve Udgang og Concurrencen stod aaben saavel for Bønder og Tjenestekarle, som for enhver Anden, der driver Bondejord i Sorø Amt. Landinspecteur Voigt i Sorø havde velvilligen affat Lodderne, hver paa 1 Skp. Land Grønjord. Til Dommere vare af Committeeen valgte følgende tre Sognefogder i Amtet, hvilke ere anerkjendte som duelige Voksbrugere: Jens Hansen i Liunge, Jacob Jensen i Folby, Biernede Sogn, og Anders Olsen i Siennesløv.

Committeens Medlemmer vare blevne enige om, at benævne de Characterer, som man tildeelte Arbeidet, ved 8 Talsrækker, saaledes at Nr. 8 bliver den første og Nr. 1 den sidste Character. For at bedømme Arbeidet des nøiagtigere, var Committeeen enig om at underkaste det en tredobbelt Bedømmelse og det i følgende Forhold: første Omgang tillægges $\frac{1}{2}$ Deel eller 50 Procent; de næste 6 Omgange gives intet Tillæg; de øvrige Omgange derimod, der saavidt muligt pløies efter det opgivne

Maal (8 til 9 Tommer brede og 4 til 5 Tommers dybe Pløiestrimler) tillægges $\frac{1}{4}$ Deel eller 25 Procent.

Der indfandt sig 20 Concurrenter, hvoraf 1 forlod Arbeidet uden at fuldføre det. — For de 6 bedste Pløiere udfaldt Bedømmelsen saaledes:

Løbe No.	Første Omgang.	De 6 næste.	EfterMaal.	Resultat.
8	$\left. \begin{array}{l} 8 \\ 4 \end{array} \right\}$	8	$\left. \begin{array}{l} 8 \\ 2 \end{array} \right\}$	30
17	$\left. \begin{array}{l} 6 \\ 3 \end{array} \right\}$	7	$\left. \begin{array}{l} 6 \\ 1\frac{1}{2} \end{array} \right\}$	23 $\frac{1}{2}$
19	$\left. \begin{array}{l} 7 \\ 3\frac{1}{2} \end{array} \right\}$	5	$\left. \begin{array}{l} 5 \\ 1\frac{1}{4} \end{array} \right\}$	21 $\frac{3}{4}$
2	$\left. \begin{array}{l} 6 \\ 3 \end{array} \right\}$	6	$\left. \begin{array}{l} 5 \\ 1\frac{1}{4} \end{array} \right\}$	21 $\frac{1}{4}$
7	$\left. \begin{array}{l} 6 \\ 3 \end{array} \right\}$	6	$\left. \begin{array}{l} 4 \\ 1 \end{array} \right\}$	20
9	$\left. \begin{array}{l} 5 \\ 2\frac{1}{2} \end{array} \right\}$	5	$\left. \begin{array}{l} 6 \\ 1\frac{1}{2} \end{array} \right\}$	20

Følge heraf tilkjendtes de udlovede 6 Præmier
Følgende:

Gaardmand Niels Hansen i Stubbe- rup, Drøsløw Sogn	30 Rbd. Solv.		
Lars Nielsen, Tjenestekarl hos Pa- stor Poulsen i Nidløse,	25	—	—
Gaardsfæster Lars Larsen af Arløse under Førsløw Gods	20	—	—
Peder Hansen, Tjenestekarl paa Holsteinborg	15	—	—
Boelsmand Erik Andersen af Bal- lerup, Gimlinge Sogn	10	—	—

Anders Rasmussen, Tjenestekarl
paa Rastrup 5 Rbd. Solv.

Beddepløining ved Lüschenbeck.

I Midten af November 1833 afholdtes ved Lüschenbeck, et adeligt Gods imellem Lübeck og Rakeburg, efter Godseierens, Capitain Carr's Foranstaltning, en Beddepløining, som fandt megen Deeltagelse iblandt Egnens Beboere, hvoraf mange vare tilstede. Hensigten var at erfare, hvilken Plov hurtigst og tillige bedst udførte Arbeidet, og dernæst hvilken Plov fordrede mindst Kraftanvendelse. For ogsaa at vække Plovkarlenes Interesse for Sagen, havde alle tilstedeværende Landmænd sammenkudt et lidet Pengebæls, til Præmier's Uddeling. En, Capitain Carr tilhørende, skotsk Plov af Morton udførte Arbeidet baade i kortest Tid og fuldkomnest; mindst Kraftanvendelse fordrede derimod en, Hr. Kofahl tilhørende "sjællandsk" (egentlig nordamerikansk) Plov, af det Slags, som det danske Landhuush. Selskab har hidforstrevet. Hvad Tiden angaaer, da maatte nødvendigviis den colossale mortonske Plov vinde Seier over den liden amerikanske, da der med hün kunde ploies langt bredere Furer,

end med denne; men det maatte indrømmes, at den sidste udførte Pløiningen bedre, det er: skaffer et sprødere og til Gæd tjenligere Jordsmon, hvorpaa det dog især kommer an. — Naar der med den mortonske var pløiet smalere Furer, vilde vel Arbejdet have blevet bedre, men i saa Fald vilde uden tvivl Seieren, med Hensyn til Hurtigheden, været gjort den stridig. — Den amerikanske Plov vandt i det Hele stort Bifald iblandt de Tilstedeværende, og rimeligt er det, at naar det støbte Jern paa dette Slags Plove er rigtigt og godt udført og Redskabet i det Hele vel consirueret, vil denne lette og bekvemme Plov neppe lade noget tilbage at ønske.

(Efter "Kieker-Correspondenzblatt" Nr. 5, 6 og 7 for 1834.)

Evingplovenes Indførelse og Udbredelse i den østlige Deel af Randers Amt.

(Af et Brev fra Brenaae Egnen).

Ved, i Aaret 1826, at tiltræde min nu paaboende Gaard, forefandt jeg nogle forskjellige Exemplarer søndersplittede Evingplove, der 3 à 4 Aar forud vare anskaffede af den foregaaende Eier, uden at de i hans Eietid kom til nogen reel Anvendelse, da det formodentlig gif ham som tildeels mig: at deels

Ubekjendtskab med disse Plove og deels Modvillig-
 hed, som gjerne er Tilfældet med enhver nye For-
 andring, fra Folkenes Side, forarsagede at de den-
 gang egentlig bleve henlagte. Efter at have tiltraadt
 sin Eiendom i Sjælland, lod han Gaarden bestyre
 i 2de Aar, under hvilken Bestyrelse Plovene, som
 meldt, bleve søndersplittede og tildeels anvendte til
 andet Brug, og saaledes af mig modtagne. Vel
 var jeg in praxi ubekjendt med Svingplovne, men
 jeg havde læst saa meget om deres Fortrinlighed, at
 jeg besluttede deres Indførelse ved mit Aulsbrug,
 og fik derfor et Par Stykker samlede. Mit Ube-
 kjendtskab med denne Plov og Folkenes Tværhed
 voldte mig megen Fortrædelighed, og gav mig me-
 get slet Arbeide, hvilken sidste Omstændighed bestyr-
 fede mine Naboer (Bønder) som ogsaa mange an-
 dre uden for Bondestanden, i deres Mening om
 denne Plovs U hensigtsmæssighed. Endelig kjæmpe-
 de jeg saalænge med Omstændighederne, at jeg kun-
 de præstere godt Arbeide med dette Redskab, og til-
 veiebragte saaledes hvad Folk saa gjerne see, for at
 slippe gammel Vane, haandgribeligen Beviis for
 dets Fortrinlighed i det Hele; thi at Svingploven
 var paafaldende lettere for Hestene, blev indrøm-
 met af Enhver, der saae den i Brug. Imidlertid
 hengik 3 Aar førend nogen af mine nærmeste Na-
 boer tog fat paa denne Plov, omendkjøndt de
 maatte tilstaae mine Afgrøders Fortrinlighed for de-
 res; men saaledes er Bonden! man kan ikke raiso-

nerer sig tilrette med ham, — han fordrer de siens synligste Beviser for Gavnligheden af enhver Forandring i hans engang tilvante Sysler.

Hvad der mægtigen bidrog til Svingplovens hurtigere Indførelse var, at Boelsmand Niels Møller (der er hædret med det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs 4de Solvbræger) af Homoe Hede, i det følgende Aar fabrikerede sig en Plov til eget Brug, dog høist ufuldkommen; men formedelst den fjeldne Tænksomhed, den udmærkede Orden i al hans Gjøren og Laden, der karakteriserer denne Mand, saavel som fordi han tillige var Uvlsmand, og ikke blot Haandværksmand, som ogsaa fordi Byens Smed David Pallefen (belønnet med lige Hæderstegn) var en af de duelligste Haandværkere her paa Egnen, og saaledes lod sig belære, bragte Niels Møller det snart saavidt med en god Construction af sine Plove, at de ei alene ere de almindeligste her paa Egnen, men ogsaa ere afgivne til andre bortliggende Egne.

I samme Aar, 1827, gav anden Lærer ved Lyngbye Seminarium Cand. phil. N. Krarup ogsaa Exemplet ved at anskaffe en nordamerikansk Plov. *)

*) Ihenfende til Varigheden af det Støbegods, der erhøibes til disse Plove, da vilde det være en betydelig Forbedring, hvis Løbet (der tillige i dette Tilfælde kunde være i eet Stykke med Sulen) og Mulbpladen vare forsynede med en Fals, liig Winstrups Plove, hvorpaa kunde fastkrues

Saaledes vare Exempler givne for Svingplovens Fortrinlighed, og større og mindre Jordbrugere indførte den.

For at bidrage til Tjenestekarlenes større Billighed og Opmærksomhed, tilveiebragte jeg i Forening med velbemeldte Hr. Krarup, formedelst Subscription af opmærksomme Landmænd i vor nærmeste Kreds, en Præmiepløining for disse, saavidt jeg mindes, i Aaret 1830, hvorved den indsamlede Sum blev uddeelt efter bedste Skjønnende.

Skinner af smedet Jern, der i Slid langt overgaaer støbt Jern, og saaledes efter Omstændighederne udbedres; den vilde saaledes i det mindste blive af dobbelt Varighed. *) Og-
 faa er det en Feil ved nærværende Støbegods, at Tappen paa Løbet er paa den indvendige Side, da Sulen paa Landsiden opslides næsten paa samme Tid som Løbet, hvorved Ploven er cassabel; var Tappen derimod paa yderste Side af Løbet, conserveredes den øvrige Deel saameget, at den formodentlig vilde udholde med 3de Løb. Med Hensyn til de forskjellige Slags Pløininger, der gives i ethvert Aalsbrug, er en Stryger af Jern saare gavnlig og anvendelig paa samme Slags Plove, i hvilket Diemed Muldpladen burde ved Støbningen forsynes med passende Huller.

*) Hos Jernstøberi = Gier Melbahl paa Vesterbro Nr. 14 faaes nu et nyere Slags Støbegods til nordamerikanske Plove, med 2 Slidestykker til at paa- og afskrue Muldfjel og Løb; et Sæt af dette Pløjern veier 19 Pund mere end et Sæt til sædvanlige nordamerikanske Plove og koster 5 Rbd. 5 Mk, eller 11 Mk. mere end det sidste, omtrent den samme Priis, hvortil Støbegodsset til den mindre bayleiske, med lignende Slidestykker forsynede Plov leveres.

U d g. A n m.

Ihvorvel denne i sig ubetydelige Foranstaltning var saare ufuldkommen, bidrog den sit til Bedliges holdelsen af den vakte Opmærksomhed for Sagen, der greb mere og mere om sig i Sognene Veilbye og Homoe, Aalsøe og Hoed, samt Lynghye, og er nu saa vidt, at disse Sogne, paa saa Undtagelser nær, have overalt indført Svingploven.

Uden at ville opfaste mig til denne gode Sags Talsmand, tager jeg ligesaalidet i Betænkning, som jeg er overbevist om at imødegaae saare Manges Dnske ved, at henlede det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs særdeles Opmærksomhed paa Fortsættelsen af de i de tvende sidste Aar foranstaltede Præmielopløjninger, der saa mægtigen befordre Dets medet: Svingplovens Udbredelse, for hvilken denne og saa mange andre Egnes Agerdyrkere stedse ville blive Selskabets Bestræbelser takskyldige.

Efter saaledes at have gjort Rede for Sagens historiske Gang, bør jeg ikke forbigaae at vedrøre nogle af de nærmeste og velgjørende Folger man sporer, hvor Svingploven er indført; hvilket jeg formener mig saa meget mere competent til at bedømme, som jeg i et langt Tidsløb har havt særdeles Leilighed til at kjende Egnen, da jeg har opholdt mig der, deels som Forvalter og deels som Godseier, i 24 Aar. Jeg har saaledes seet:

- a) Hvorledes Bonden nu sædvanligen pløier sin Grønjord med 2de Heste, istedet for at han forhen, især i Begyndelsen af hiint nævnte Aar:

maal, stadigen dertil brugte 6 Stk., og ved den øvrige Pløining 4. Hvad han saaledes betydeligen sparer i Hestekraft, har givet ham Leilighed til at forsøge Anvendelsen af de større Gaardes Exempel paa en tidlig Vintersæd; og denne tidlige Vintersæd har netop, blandt flere, den gode og vigtige Folge med sig: Markfred! uden hvilken intet, endog kun taaleligt Udsædbrug kan bestaae. I denne Henseende vil Svingplovens Indførelse virke sikkrere og behageligere end alle Lovbud, da Fordelen af den tidligere Rug- sæds Udbytte dog til Slutninge. bliver overveieude; thi det er vist, at den Gaardmand, der forhen skulde holde 6 Heste til sit Arbeide, forretter det nu i langt kortere Tid med 4 Heste, formedelt Svingploven. Ikke mindre vigtigt er det for Udsædmanden at faae Foraars- sæden lagt i rette Tid, hvilket befordres saa saare meget ved det dobbelte Antal Plove.

- b) At Svingploven anbefaler sig selv, som enhver anden virkelig nyttig Indretning, naar Op- mærksomheden derfor først er vakt; da jeg endnu ikke kjender en Eneste, der har henlagt den, efter at være blevet velbekjendt med dens Brug; ligesom dens Udbredelse her paa Egnen griber mere og mere om sig.
- c) Den velgjørende Indflydelse, Svingploven har paa Tjenestekarlen. Istedet for at han med Hjulploven, naar denne engang var sat ilave,

kunde følge den ganske som en Maskine, er han nu nødsaget til at vise Redskabet og Arbeidet mere Opmærksomhed, da, for Hjulploven, ellers ubetydelige Tilfælde, være sig ved Hestene, Redskabet eller Jordsmonnet, er af betydeligere Virkning for Svingploven. *) Han faaer tilslige en rank og rask Gang under Arbeidet, der befordrer dette saa meget. Og vist er det, at den Karl, der først er noget øvet i Brugen af Svingploven, tager med Uvillie fat paa Hjulploven. Endelig:

- d) er dens Anvendelse her paa Eggen antaget saa nyttig, at Tjenestekarlene næsten ansee det for en Skam, ei at kunne føre denne Plov, om de end aldrig have havt den under Hænder.

Den 11te Marts 1834.

*) Uagtet dette for Hjulplovene tilsyneladende Fortrin, som dens Forsvarere især holde dem til, maa man dog billigen foretrække den modsatte Mening, da Plovkarten, under ellers gunstige Omstændigheder, kan lade Svingploven gaae Ageren rundt uden at styre den; og da dette ikke er uden Exempel, bør man billigviis ei heller nægte at Svingploven kan have behørig Stabighed i dens Gang. Men hertil horer jo rigtignok større Opmærksomhed for Svingploven end for Hjulploven.

Foranstaltninger, truffne af Sorø Amt's
landøkonomiske Selskab, til Huus=
dyrenes Forædling.*)

A. Lodtrækning.

At drage Omsorg for Racernes Forbedring af nyttige Huusdyr, isærdeleshed hvad Kvæg og Faar angaaer, er et af de Formaal, som Sorø Amt's Landøkonomiske Selskab meget har ønsket at sætte sig; men da dets Midler endnu ikke tillade at anvende en tilstrækkelig Summa til Indkjøb af fortrinlige Tillægsdyr, for at fordele dem i Amtet, har man troet paa en indirecte Maade at kunne fremme denne vigtige Sag.

Ganske i Lighed med det, som paa andet Sted i lignende Niemed er skeet, har man antaget, det lod sig udføre, ved at formaae Enhver, der interesserede sig for Sagen, ogsaa uden at være Medlem af det Landøkonomiske Selskab, selv af Bondestanden, til at tegne sig for et ringe aarligt Pengebidrag, hvormed da dannedes et Selskab, som for den ved Sammenkuddet tilveiebragte Summa, i Forening med det Bidrag, som det Landøkonomiske Selskab aarlig giver, indkjøber enkelte Dyr af bekjendt ud:

*) Af de fra ovennævnte Selskabs Secretair udgivne Efterretninger for Aaret 1834; Slagelse; trykt hos P. Magnus.

mærket Race, for igjen mellem sig selv, under visse nærmere Betingelser, at udlodde dem.

J Haab om at dette, behørigt forklaret og udviklet af det Landoekonomiske Selskabs Medlemmer, enhver i sin Virkefreds, for Amtets Landbrugere af Bondesanden, og understøttet ved et godt Exempel af Landbrugerne af den mere oplyste Klasse, vil vinde Bifald, indbydes herved til Subscription paa Følgende:

1. Man tegner sig for een eller flere Lodder, hver paa 1 Rbd. Sedler.
2. For den Summa, som herved sammenbringes, indkjøbes for dette Aar unge Tyre eller Tyreskalve, saavidt muligt af engelsk Race; samt Bøddere af Southdown eller Dishley Racen, med Uld af 8—10 Tommers Længde.
3. De saaledes kjøbte Dyr fordeles derpaa ved Lodtrækning blandt Subscriberterne.
4. De 30 Rbd. Sedler, som det Landoekonomiske Selskab tilskyder, bestemmes til Anvendelse for Lodtrækningen, saaledes, at 10 Lodder forbeholdes, og at de paa dem muligen faldende Gevinster overlades de Høistbydende, hvornæst den derved indkomne Summa tilfalder Subscriptionen for næste Aar. *)

*) Ved den d. 6 October 1834 foretagne Lodtrækning bleve 10 Tyre og 4 Bødre bortlobbede.

B. Præmiemalkning.

Da det synes, at være en af de vigtigste Ting for Landmændene at være i Besiddelse af en melkerig Qvægrace, og at kjende den Fodringsmaade, som meest fremmer Melkens Afsondring, saa har Selskabets Præsident anseet det for gavnligt, at henvende Landmændenes Opmærksomhed isærdeleshed derpaa; og har tilbudet en privat Præmie til denne Gjenstands Fremme, for det første i 3 Aar, paa 50 Rbd. rede Sølv aarlig.

Efter Selskabets Valg har Hr. Postor Duns i Bommeløv og Hr. Forpagter Wahlff paa Gyldensholm paataget sig, i sin Tid at foranstalte det Fornødne for at iværksætte Præmiemalkningen, og efter samme at tilkjende Præmierne. Dette vil skee paa samme Tid og Sted, hvor Selskabet i September eller October Maaned d. U. foranstalter Præmiepløiningen.

1. De Køer, som agtes fremstillede til Deeltagelse i Præmiemalkningen, skulle være anmeldte inden 1ste September d. U. for en af forbemeldte Dommere, og forevises for dem 10 Timer før end Præmiemalkningen foretages, og blive i deres Overværelse fuldkomment reent udmalkede af en øvet, fremmed Person.
2. Ved denne Foreviisning maa Køens Eier tillige indlevere en Beskrivelse over Køen, som, saavidt muligt, angiver Racen, hoorfra den stammer, baade i Henseende til Moderkoen og til

Lyren, efter hvilken den er falden, Koens Alder, Hoide og Længde, Lød og øvrige Beskaffenhed, Tiden, naar den sidst har kælvet, Tiden, i hvilken den sidste Gång har staaet gold, samt en Esferretning om, hvorofte den er malket om Dagen, om Fodringen, den har faaet, efter Qvalitet og Qvantitet, om Bandingen og om den Røgt, som Koen har imodtaget. Alt dette antages efter Eierens skriftlige Anmeldelse, som bør gives saaledes, som Eieren vil være det beskjendt, og under den Forudsætning, at den hele Anmeldelse offentlig vil blive bekendtgjort, hvis Præmie tilkjendes Koen.

3. Tiden til den første Malkning bestemmes til Kl. 4 om Morgenen, og Præmiemalkningen foretages samme Dags Eftermiddag Kl. 2, i samme Orden, hvori de concurrerende Køer om Morgenen ere blevne malkede.

Alle Kjøbstadsbeboere ere udelukkede fra at concurrere til Præmie:Udfkning, og ligeledes Alle, som ei kan tilveiebringe paalidelige Beviisligheder, at de til Præmie:Udfkning fremstillede Køer i det seneste have kælvet inden 1ste August.

4. I Mellemtiden fra Reenmalkningen om Morgenen til Præmiemalkningen om Eftermiddagen blive Køerne paa en laaset Stald grøn fodrede; ligesom der bliver sørget for, at de anmeldte Køer allerede Aftenen forinden kunne blive mod:

tagne paa den dertil bestemte Stald, og der ville erholde fornøden Fodring og Røgt.

5. Ved Præmiemalkningen, som bør skee paa en fri Plads for flere Bidner, er det hver Eier selv tilladt, at lade sin Koe malke af hvem han vil udvælge dertil, i en reen Spand, som, kort før Malkningen begynder, forevises Dommeren. Melken maales ved at heldes i en Glas-Cylinder, hvorpaa en Skala er anbragt, som angiver fjerdedeel Pægle af det, som indeholdes i samme.

Inden Melken maales, prøves den med Melkeprøveren, som angiver dens Fedme. — Dommerne optegne for enhver Koe, hvormegen Melk den har givet, samt Melkens Fedme. Enhver Eier er nærværende derved, og kan begjære, at et Beviis udstædes til ham om den Melks Mængde og Godhed, som hans Koe ved Præmiemalkningen har givet.

6. Efter at alle Køer ere malkede, oplæses det høit, hvormegen Melk enhver Koe har givet, og hvilken Fedme Melken af hver Koe indeholder.

For den Koe, som gav meest Melk, tilstaaes
25 Rbd. rede Sølv;

for den Koe, som dernæst gav meest, tilstaaes
15 Rbd. rede Sølv, og

for den Koe, som dernæst gav meest, tilstaaes
10 Rbd. rede Sølv.

Have 2de Røer givet ligemeget Melk, saa har den Røe Fortrinet, hvis Melk var den fedeste. Angiver Melkeprøveren, at en Røes Melk er usædvanlig tynd, og tyndere, end frisk Melk i Almindelighed er, saa tages den Røes Melk slet ikke i Betragtning.

7. Efter Præmieuddelingen bekendtgjøres offentlig, ei blot hvilke Røer der have faaet Præmie, men ogsaa alt det, som om disse Røer (efter Nr. 2 af disse Bestemmelser) er indberettet, isærdeleshed hvorledes de ere blevne fødte.

S t u b r o e r.

Der er under Trykken en Oversættelse af Elsners "Hand- und Hülfsbuch für den kleinen Gutsbesitzer und Landmann;" denne Bog kan altsaa snart ventes at udfomme og vil upaatvivlelig blive af væsentlig theoretisk Nytte for den danske Landmand. I Anledning af, at der i denne læres at saae Røer i den omvendte Rug- og Hvedestub, uden Gjødning, synes det passende ved denne Leilighed at bekendtgjøre af "Bruchstücke aus dem Tagebuche eines alten Landwirths" Følgende fra 1833:

"Jeg har i flere Skrifter læst, at Englænderne skylde fremfor alt Røe-Dyrkningen deres forbedrede Landvæsen; den ansees som Støtte for hele Algerbruget, og derfor anvender man ogsaa en ganske fortrinlig Opmærksomhed paa den og isærdeleshed paa de saakaldte Stubroer (Bandroe, hvide Røe). Man har og i mange af Tydsklands Egne i en Række af Aar begyndt at dyrke dem; selv har jeg nu og i temmelig lang Tid indført dem i mit Markbrug, og maa tilstaae, at jeg herved blev sat istand til i betydelig Grad at formere mit Nøæghold. Men indtræffer en tør Sommer, mislykkes de ikke sjeldent, og man kommer da i Fodermangel. Da det engang gif mig saaledes, kom jeg derved paa den Tanke, om man ikke kunde plante denne Røe, som andre Røearter? og see! Forsøget lykkedes over al Forventning. Jeg saae Frøet i min Have i Slutningen af Mai. Da nu Vintersædshøsten var endt, sædvanlig i Midten af Juli, lod jeg Røe-Plantningen, hvis altfor store Blade bleve affkaarne, foresretage paa den veltilberedte Ager, noget tættere end underjordisk Kaastrabi. Traf tørt Veir ind, lod jeg gjøre et Hul med en Plantepind og heri gyde Møddingvand førend jeg plantede, saaledes at Planterne vel i Dybden stode i Fugtighed, men overalt foroven var omgivet af tør Jord. Efter 8 Dages Forløb plantedes efter, og naar Ufrudtet lod sig tilsyne, behakkedes Ageren, hvilket ofte endog gjentoges anden Gang.

Paa denne Maade mislykkes mine Koer aldrig. De ere 6 og flere Uger foran de saae, og blive derfor sædvanlig endnu eengang saa tykke. Enhver beundrede min rige Koehøst. Plantningen har og det Fortrin fremfor Saaeningen, at Ugeren holdes reen for Ukrudt. Det varede ikke længe før jeg erfarede, at jeg med samme Held kunde plante i Hvede; Byg; Havre; Urter; og Lindsestrib. Bliver Plantningen foretaget endnu i Begyndelsen af August Maaned, er der endnu Tid nok for Koen at udvoxe i; (denne Erfaring er det, der kunde give os Danske Haab om at komme til at benytte denne Fremgangsmaade, da det ikke er sjældent at Rughøsten er tilendebragt først i August Maaned). Og saa efter Fodervikker og tidlige Kartofler passer denne Koepiantning.

Paa denne Maade har jeg bragt det saa vidt, at de fleste af mine Agre aarlig give mig en dobbelt Høst. Man har ofte indvendt mig, at en saadan Maade at behandle Jorden paa, udmatter den formeget, og vil nødvendig tilsidst ødelægge den. Men om Jordens Udmattelse har jeg aldrig bekymret mig; thi ved Hjælp af de Foderurter, jeg dyrker, og den Mængde Koer, jeg paa den beskrevne Maade avler, er jeg sat istand til at holde meget Nvæg, og paa denne Maade at gjøde mine Marker overflodigt. Derhos dyrker jeg min Jord ved stadig Bexelbrug, en Omstændighed, som Landmændene i Almindelighed endnu tage altfor lidet Hensyn til.

Jeg kan efter fuldeste Overbeviisning ikke nok:
som anbefale alle Landmænd denne Roedyrkning;
den forskaffer en meget betydelig Gevinst."

Secretair Pabst ved Storhertugdømmet Hessens Landhuusholdnings-Selskab, og som selv er en Practicus, anmærker ved at meddele Forestaaende:

"Jeg har selv havt Leilighed til at besøge den brave gamle Landmand, der fortæller os Ovenstaaende, og beseer de ovenbeskrevne Roemarker, hvor paa Roerne stode saa fuldkomne som paa den bedste Brak. Denne Udplantning af Stubroer er, saavidt mig bekjendt, hidtil ikke paa noget andet Sted bragt i Udøvelse, og jeg helder til Forfatterens Mening, at den fortjener den største Opmærksomhed der, hvor Beliggenhed og Jord egner sig for Roedyrkning."

Rådoure Mark den 4de Marts 1835.

C. Luno.

Fortrinlig Landboflid,
udviist af Gaardeier Frederik Møller i Sal-
ten By, Slanderborg Amt.

(Fremstillet i 2de Beretninger, den ene indsendt, med Beviis-
ligheder, til Landhuusholdningselskabet; den anden — tillige
indeholdende Udskilligt om Landvæsenets Tilstand
i den Egn — meddeelt Udgifveren.)

A.

Til

det Kongl. Landhuusholdnings- Selskab.

Da det er mig bekjendt, at Landhuusholdnings-
Selskabet har uddeelt, og endnu, naar Anledning
dertil findes, uddeler Belønninger for Forbedringer
i Landvæsenet, tillader jeg mig underdanigst at ind-
berette hvad jeg i de senere Aaringer har foretaget
til Gavn for mine Eiendomme, ønskende, at dette
maatte findes den Opmærksomhed værdig, at jeg,
ved Siden af Andre, kunde concurrere om de Præ-
mier, der uddeles.

De Eiendomme, hvorpaa Hovedforbedringerne
ere skeete, ere: Ansøe Mølle i Brads Sogn, og den
Gaard, med Underliggende, som jeg nu beboer i
Salten By i Them Sogn, og skjøndt sidstnævnte
Eiendom er den, hvorpaa den største Flid er an-
vendt, skal jeg dog først tillade mig at omtale Ansøe

søe Mølle, da jeg først boede paa denne, og der begyndte hvad jeg siden fortsatte i det Større, altsaa:

A. Ansøe Mølle.

Denne Eiendom beboede jeg fra 1816 til 1826, og foretog i dette Tidsrum følgende:

1) Ved Bygningen.

Mølleværket, samt 10 Fag Udhuus og 11 Fag Lade blev i Aarene 1817 og 1818 opført, men da det Hele ved Ulykkes Tilfælde afbrændte, opførte jeg et meget betydeligere Mølleværk af 4 Kværne, samt hele Vandværket og Møllebygningen, bestaaende af fire Huse, af Ryt, og Stenene dertil har jeg selv brændt.

2) Ved Marken:

I trende store moradsige Moser, hvor Kreaturerne ikke engang uden Fare kunde græsse, lod jeg kaste omtrent 4600 Alen Grøvt af $2\frac{1}{2}$ Alens Dybde, og fyldte disse med Ege:, Bøge:, Elle: og Birke: Misk indtil 3 Qvarter nær Randen, hvorpaa de bleve bedækkede med $\frac{1}{2}$ Qvarter Lyng, og derefter med $2\frac{1}{2}$ Qvarter Jord, hvorved Moserne saaledes udtørredes, at de forøvrigt kunde udjævnes, og efterat Torvegravene vare opfyldte med 5—6000 Læs Jord, og det Hele, der udgjør omtrent 25 Edr. Land, behandlet og paaført 7500 Læs Mergel, blev Jorden efterhaanden god, og kan nu med Rette henregnes til Møllens bedste Voldsjorder.

Ved at lade kaste 6000 Alen vide og dybe

Grovter, saa og ved at indrette 2de smaae Aeløb saaledes, at Vandet efter Behag kan sættes over Bunden og igjen udledes, ere Engene saaledes forbedrede, at Høablen, som før var aarlig omtrent 20 Læs, nu er 3 à 4 Gange saa god som da jeg modtog Eiendommen.

Endvidere kan, som mindre vigtigt, anføres, at der paa Marken er opbrudt og bortført over 12000 Læs Steen.

3) Et Teglværk, hvori hver Gang kan brændes 12000 Steen, er anlagt og drevet, og Møllebygningerne opførte af Steen, som deri ere brændte.

4) Endelig har jeg plantet 2000 El, 1000 Balsompoppel, nogle Hundrede Hvidpoppel, samt endeel Pilearter og nogle Graner, hvilket Alt er i bedste Grode, og, paa Grund af Jordbundens Bestaaffenhed, af en efter Alderen sjelden Størrelse, ja en stor Deel af dem over 24 Alen høie, og nogle indtil 18 Tommer i Gjennemsnit.

B. Den Gaard, jeg nu beboer i Salten By,
Them Sogn.

Jeg tiltraadte Eiendommen i April Maaned 1826, og har siden derved foretaget følgende Forsandringer:

1) Ved Bygningen:

En ny Lade paa 15 Fag, 15 Alen vüid, har jeg opført af Grundmuur, ligeledes 2de nye Udhuse, det ene 15 Fag og 12½ Alen vüidt, og det andet

9 Fag og 10 Ailen viidt, ialt 39 Fag, hvortil ene er benyttet Steen, der ere brændte i et af mig selv anlagt Teglværk.

Desuden har jeg paa øde, og for største Delen udyrkede Jorder opført 13 mindre og større Bopæle for Leiere og Fæstere, der sammenlagt indeholde 138 Fag Huus, deels af Grundmuur og deels af Bindingsværk.

2) Ved Marken:

Den i Driøt værende Deel af samme bestod, da jeg modtog Eiendommen, kun af 35 Edr. Land, men jeg har senere opdyrket 150 Edr. Land, meest Hedejord, men ogsaa endeel Mose og Kjær, og 100 Edr. Land deraf har jeg merglet med omtrent 350 Læs pr. Tonde, saa at der i det Hele er forbrugt circa 35000 Læs Mergel.

For at erholde Merglen, har jeg maattet kaste 5 Grave fra 12 til 14 Ailen Dybde, og den Jord, der maatte bortkjøres for at komme til Merglen, bestod omtrent af 40,000 Læs, som blev benyttet til at opfylde Huller i de opdyrkede Moser, saa og til Forbedring af de opdyrkede Hedejorder.

Ved Gaarden har jeg ladet kaste 6,000 Ailen Grøvt 3 à 4 Ailen vide og 2 à 3 Ailen dybe, der for det Meste have opfyldt tre Bestemmelser, nemlig: 1) at aflede Vandet fra de paa begge Sider beliggende sure og kolde Jorder, 2) at lede Vandet fra Mergelgravene hen over lavt liggende Jorder, hvilke ved Hjælp af det mergelblandede Vand ere

tiltagne saaledes i Frugtbarhed, at de nu afbenyttedes som Eng, og 3) at afdele Marken i visse Jndtægter, hvor Kreaturene nu kunne indlades paa Græs uden at bevogtes.

Desuden har jeg til Vandets Afledning, m. v., paa forskjellige Steder i Marken ladet kaste 3 à 4,000 Alen mindre Grøvt. Ogsaa har jeg ladet opgrave og bortføre omtrent 9 à 10,000 Læs Steen af de opdyrkede Jorder.

Kløveravl, Hvedesæd og halv Sommerstaldfodring var jeg den Første, der paabegyndte her i Egnen, og af Gaardens Besætning, der ved min Tiltrædelse af Eiendommen kun bestod af 2 Heste og 6 à 8 Køer, men, ved de før omhandlede øde Jorders Opdyrkning, Mergling og Grøvtning m. v., er steget til 10 à 12 Heste og 36 à 40 Fækkreature, — har jeg allerede i de 3 sidste Aar halv staldfodret alle Hestene, og fra 20 til 36 Fækkreature, og ligesom jeg haaber at dette Antal skulde forsøge sig efterhaanden som de endnu uopdyrkede Hede- og Mosestrækninger bringes under Kultur, saaledes har jeg ogsaa i Sinde, naar disse øde Jorder ere opdyrkede, for endeel at indføre ordentlig Bæredrift, hvortil nogle af mine Jorder allerede, ved den ovenomhandlede Behandling, ere bleve vel stikkede.

Endvidere har jeg, i det Mindste tildeels, anvendt samme Slid paa endeel her i Sognet indkjøbte Jorder, og navnlig opdyrket omtrent 50 Tønder

Land Hede og Mose, samt merglet circa 40 Edr. Land, med 12,000 Læs Mergel.

3) Et Teglværk, hvori der hver Gang kan brændes 60,000 Steen, har jeg anlagt, og deri brændes aarlig 3 à 4 Donfulde, som godt lade sig affætte, da Lerets Bestaaffenhed gjør at Stenene blive af det bedste Slags.

4) Følgende har jeg plantet:

a. Af Gran	66,000	Str.
b. — Lærketræer	34,000	—
c. — Bøg	29,000	—
d. — Birk	9,600	—
e. — Balsompoppel, omtrent .	19,000	—
f. — Kanadisk Poppel, omtrent .	8,000	—
g. — Hvidpoppel	7,500	—
h. — Bevreast	4,600	—
i. — Eg	800	—
k. — Ahorn	800	—
l. — Kastanier	600	—
m. — Elm	700	—
n. — Eft	900	—
o. — Ron	200	—
p. — El	200	—
q. — Fyr, omtrent	1,000	—

tilsammen 182,900 Str.

Denne Plantning er foretagen paa en til min Gaard hørende Hedestrækning paa 60 Edr. Land, hvoraf omtrent de 20 Edr., allerede før jeg tiltraadte Eiendommen, af Naturen vare bevoxede med Bøge:

busse eller Purrer, og udgjør den af mig beplantede Strækning over 26 Tdr. Land, saa at der nu ikkun er circa 14 Tdr. Land tilbage at beplante, og denne Plantning, hvortil Forberedelse alt er skeet ved en Mængde Plantehullers Rastelse, har jeg i Sinde at fuldføre næste Efteraar, og i Foraaret 1832.

Planterne ere satte i Rader, og saavel imellem disse Sidste, som imellem Planterne indbyrdes, er Afstanden paa nogle Steder 2, andre 1, men de fleste Steder $1\frac{1}{2}$ Alen.

Indbegningen af Plantagen har jeg paabegyndt, men den er endnu ikke fuldendt, og kan desværre ikke ganske fuldføres, fordi en Bæk paa en Strækning af omtrent 200 Favne ved Jordstrid forsinker samme.

Derimod har jeg bygget et Skovfogedhuus i Plantagen og indfåt en Skovfoged til at passe denne, og har derfor tilstaaet ham fri Bolig og Ildbrændsel, Græsning til 2 Røer og 8 Faar, samt 4 Læs Hø aarligt, m. v.

Ogsaa har jeg anlagt en Planteskole ved Plantagen, paa 1 Lunde Lands Størrelse, hvor jeg agter at opelske Træer til Udplantning paa mine øvrige Eiendomme, og ligesom jeg allerede til de Enkelte, der have yttret Lyst til Plantning, her i Eggen, har uddeelt nogle faa Hundrede Planter, saaledes har jeg ogsaa i Sinde fremdeles at give Planter bort i større Mængde, naar Lysten til at plante bliver mere almindelig, hvilket vel i

Liden tør haabes, især i denne Egn, hvor Jordbunden i Almindelighed er vel skiftet til Skovs Opelskning, og hvor man altsaa tør love sig noget Godt af Plantningen.

Endvidere har jeg i min Hauge opelsket omtrent 1,000 Stykker Kirsebærtræer og 300 Stkr. Æbletræer.

Ogsaa har jeg beplantet adskillige Diger og Grøfter i min Mark med forskjellige Poppel- og Pilearter, hvortil er medgaaet imellem 6 à 7,000 Planter og Stiklinger.

I Almindelighed er Plantningen lykkedes vel, men det er naturligviis en Selsfølge, at Planterne ikke alle trives, helst da jeg almindeligviis har maattet føre dem langveis fra, og er Antallet af de mislykkede Planter i Særdeleshed i Aar forøget ved den langvarige Nattefrost, Kulde og Tørke, som i sidste Foraar fandt Sted. De i Plantagen ndgaaede Planter antager jeg i det Hele kan beløbe sig til omtrent 10,000; men efterhaanden som nogle udgaae, plantes der paa ny.

Formuende har jeg egentlig aldrig været; thi jeg har altid havt temmelig betydelig Gjæld paa mine Eiendomme, og denne er for nogle Aar siden forøget derved, at jeg har maattet stifte med mine Børn af første Egteskab, og det er derfor med ikke ringe Opoffrelser at jeg har foretaget alt Foranstaaende, hvorfor det naturligviis vilde være mig dobbelt kjær om mine Foretagender maatte finde

det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs Bifald, saa at jeg enten turde haabe at nyde en af de Præmier, der uddeles, eller en Understøttelse til at fortsætte hvad jeg har begyndt, og hidtil efter Gøns fremmet.

At jeg, ved at lade det Træe, som mine Skove have kunnet afgive, forarbejde ved Huusfolk, som boe i de af mig opførte Huse, og derved udbragt det til langt Mere, end Træet i uforarbejdet Tilstand kunde koste, samt ved Overskuddet fra Ansøe Mølle og mine Teglværker, er blevet istand til at bære de ikke ubetydelige Omkostninger, som hine Foretagender have kostet, troer jeg ikke at burde lade ubemærket.

Slutteligen tillader jeg mig at vedlægge:

- 1) En Attest fra Skovrider Harmsen paa Silkeborg.
- 2) En do. fra Consistorialraad, Pastor Bjerregaard i Hjerminde.
- 3) En do. fra Justitsraad Fjellstrup til Sindingsgaard; (alle Mænd, der vistnok ere Landhuusholdnings-Selskabet bekendte som Sagkyndige), hvilke Attester oplyse Rigtigheden af hvad jeg har været saa fri at anføre om Plantagen, og hvad dermed staaer i Forbindelse, og iøvrigt vil Ansøgningens Indhold findes bevidnet ved nedenstaaende Paategning af 2de Mænd, hvis Troværdighed er attesteret af deres Øvrighed, Hr. Herredsfoged Wittusen i Brædstrup.

Salten Bye i Them Sogn, Brads Herred, Skanderborg Amt, d. 1ste Sept. 1831.

Underdanigst
Fred. Møller.

Attester.

1.

Efter Bøgjæring af Hr. Frederik Møller i Salten har jeg taget de Beplantninger i Diesyn, hvilke findes foretagne i en hans Gaard tilhørende Skov paa Salten Mark, og kan med fuld Overbeviisning rose den ved Beplantningerne anvendte Flid.

Vilde efterhaanden Udbedringer af Lærke; og Granplantningerne blive ndførte, som Hr. Møllers Forsæt er, saa vil man om saa Aar kunne kalde samtlige Beplantninger i det Hele vel lykkedes. Der findes i Plantagen forskjellige Slags Lovtræer, hvoraf Balsompopler, opelskede af Etiklinger, udmærke sig fortrinsviis. Graner og Lærker staae i frodig Væxt, med Undtagelse af sidste Efteraars- og Foraarsplantninger, hvoraf mange ere gaaede ud og kræve Efterplantning. Efter Hr. Møllers Opgivende skulde der være plantet Lov- og Naaletræer ialt circa 180,000 Stk. Det er neppe gjørligt for den Uvedkommende at bestemme Planternes Antal, dertil vil ogsaa medgaae for lang Tid; dog kan man skønne, at der maa være plantet i det Hele imellem 100—140,000 Træer.

Med Fornøielse har jeg seet Hr. Møllers Plantager, hvilket jeg ikke kan undlade at bevidne.

Naacege ved Silkeborg d. 6te Juni 1831.

C. Zarmsen,

Skovrider og Sandflugts-Commisair.

2.

Idet jeg paa en Reise i denne Sommer besøgte Aulsbruger Hr. Frederik Møller i Salten By, Them Sogn, Brads Herred, Skanderborg Amt, fandt jeg aldeles stadfæstet, hvad Rygtet havde berettet om denne Mand's sjeldne Virksomhed og heldige Foretagender til hans Eiendommens Forbedring.

Ved en ham endnu tilhørende Mølle, Ansoe Mølle kaldet, som han beboede, førend han for 5—6 Aar siden tilkjøbte sig sin nu iboende Gaard, og som jeg med alle dens underliggende Eiendomme besaae, havde han ombygget baade Mølleværket og Møllegaarden, ved at opføre sidste deels af Grundmuraar, deels af Bindingsværk, med Steen, brændte i en af ham anlagt Teglovn. Engen til denne Mølle, der udgjorde et ikke ringe Areal, men som afgav kun lidet og ringe Ho, havde han, især ved Vandledningener over samme, bragt til at yde mere end tredobbelt Afgrøde. Et andet Stykke moradsig Mosejord, der angaves til 20—30 Tdr. Lands Størrelse, og var fuldt af dybe Grave, havde han, deels ved bedækkede Grøfter, deels ved Paakjørsel af flere tusinde Læs Mergel og Jord, forvandlet til god Algerjord. Ved og omkring Møllen, hvor ingen Træer forhen fandtes, vare plantede en Mængde af El, Poppel og Gran, hvoraf de største allerede holdt 12—16 Sommer i Gjennemsnit.

Dvønnævnte Gaard, som han nu beboer, har

han næsten ganske fra ny af ligeledes opført ved Mursteen af et andet Teglværk paa 60000 Steen, som han her har anlagt. Derhos har han opført 13 Afbyggerboliger omkring paa sin Udmærk, deels af Grundmuur, deels af Bindingsværk. Ved at udfjøre af sine anlagte Mergelgrave, og især af en meget dyb, 30000 Læs Mergel og andre 30000 Læs Overjord og Leer, sidste til Opfyldning i Markens Lavninger, samt ved Gravning af en overvattedes Mængde af større og mindre Grøfter, ligesom og ved Bortrydning af de mangfoldige Steen, har han i de faa Aar formeret sin Aul og Besætning til mere end det Firedobbelte. Men saameget som denne driftige Mand har virket til sit egentlige Jordbrugs Fremme, saa har han ikke mindre interesseret sig for, ved Træplantning at istandsætte sin Skov. Han regnede, at have sat henved 180000 Træplanter. Saameget er vist, at jeg, foruden de 40—50000, jeg i det sidste Aar Aar havde overladt ham, fandt end langt større Mængde af forskjellige Sorter, der tilligemed hine tegnede særdeles vel.

Nok, jeg har ikke kunnet nægte mig den Fornøielse, for min Part at anbefale til det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs Opmærksomhed en saaleden driftig og heldigen virksom Landmand.

Hjermind d. 21de August 1831.

Allerærbodigst
S. Bjerregaard.

3.

Hr. Frederik Møller i Salten har forlangt min Attest paa hans medfulgte Anmeldelse og Ansøgning; denne meddeler jeg ham særdeles gjerne, da jeg alt for flere Aar siden har kjendt og seet hans betydelige, fornuftige og hensigtsvarende Anlæg ved Ansøe Mølle, og ligeledes i de sidste 5 Aar, udi Salten.

Jeg erindrer ikke, om jeg allerede forhen har gjort Selskabet opmærksomt paa denne udmærkede Landbruger, i det mindste har det ofte været mit Forsæt. Jeg har ogsaa opmuntret ham til, selv at gjøre Anmeldelse for det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, da jeg kjendte dets Lyst til at fremme, understøtte og belønne ethvert nyttigt og priisværdigt Foretagende.

Om Ansøe Mølle.

De Forbedringer derved ere anmeldte, under Nr. 1 i Ansøgningen, Bygningerne angaaende, er aldeles rigtig, og jeg har selv paa mine Reiser der forbi seet samme, og været der.

Nr. 2. Om Mark og Eng. De Forbedringer her angives ved Grøvt-Gravningen og Udfyldningen med Kiis o. s. v., Mosernes Udtørring, Hullernes Opfyldning, samt det herlige Vandanlæg til de forhen usle Enges Overrisling, saavel som en saare betydelig Mængde Steen, — der vist ikke er under

det opgivne Læsfetal 12000 — dette kan jeg ligeledes alt bevidne.

3. Om Teglbærket forholder det sig ogsaa saaledes som i Ansøgningen er anført, — og med

4. ligeledes. Jeg har ofte studset over den Frodighed, med hvilken Træerne der voxede.

Om Saltens-Gaarden.

Denne Gaard har jeg kjendt i mange Aar, ei alene i Hr. Frederik Möllers Besiddelses-Tid, men endog hele den lange Tid samme eiedes af en Anden. Jeg harmedes over, at saamegen Jord, værd at opdyrke, skulde henligge ubenyttet, at den i Brug værende afbenyttedes saa slet, og at Skovlodden mishandlede i Bund og Grund.

1. Det, som i Ansøgningen er anført om den nye Lade, har jeg selv seet, og ligeledes de 2de nye Udhuse, samt veed at Teglbærkets egne Steen dertil ere benyttede. Ogsaa veed jeg, at der ere opførte mange nye Huse og repareret endeel af de forhen staaende, der tildeels vare opførte tilforn af Bøgetræ, men som, nu aldeles bedærvet, truede med Indstyrtning. Antallet som og Fagene mindes jeg ikke nsiagtigen.

2. a. Jeg vil antage, at det forhen i Brug værende Jordsmon kun, som angivet, udgjorde 34 til 35 Tønder Land geom. Maal; dog tør jeg ikke bestemt sige saadant, men jeg har været Dievidne til en mageløs Flid, anvendt paa de forrige raee

Jorder i, ved og omkring den gamle Agermark, hvorved sikkert meget over 100 Edr. Land er vundet for Agerbruget, og i Aar prangede for det meste med herlige Afgrøder. De sidste ubenyttede Stykker ere deels opbrudte, deels under Opbrydning.

Jeg har flere Gange seet Mergelgravene, og fundet disse, samt Bemerglingen hensigtsmæssig, og Afgravningen, eller Overet af Gravene, anvendt til Opfyldninger af Huller og lave Steder, som derefter afgave herlige Afgrøder; endeel deraf saae jeg endnu i Juli Maaned sidstleden anvendt til nogen Hedes jords Forbedring, som optoges nu til Dyrkning.

Grøvterne, som ere opkastede, ere af megen Betydning, de ere gode, forsvarlige og vel vedligeholdte. Jeg har ikke maalt dem, men har, efter Dieshnet at domme, ikke Grund til at antage de beløbe sig til en mindre Strækning end 60000 Alen; ligesom jeg og har seet nogle Tusinde Alen mindre Grøvter, eller saakaldte Brakgrøvter, godt anvendte der.

Mange 1000 Læs, meest store, Steen ere, deels som opgravne, deels som ovenpaa Jorden liggende, bortførte og anvendte deels til Hegn, deels til at fløve til Syld eller Fod under Husene. Nogle store Steen ere ogsaa synkede ved Undergravning.

2. b. I Henseende til hvad der anføres om Kløveravl, Hvedesæd og halv Sommerstaldføring, da har Møller alt benyttet dette ved SaltensGaarden siden 1827; om Flere eller Andre før der i

Eggen have brugt dette, er mig ubekjendt; dog formoder jeg det ikke, saasom jeg ei har hørt det omtale. — Besætningen var forhen ved Saltens Gaarden 2 Heste og 7 à 8 Køer, men er nu 10 à 12 Heste, forrige Aar 32 Fæcreaturer, i Aar sikkert over 40. Jeg formener, som Eierens, at ved hans uafbrudte Flid maa samme endnu kunne forøges betydeligt.

2. c. Af de andre tilkjøbte Jorder har jeg ikke seet en stor Deel, men dog nogle; og maa tilstaae, at paa dem, jeg har seet, ere betydelige Forbedringer anvendte, ved hensigtsmæssig Afgravning, Dpfylning og Mergeljørsel.

3. Med Teglværket forholder det sig som anført i Ansøgningen, der ere brændte overmaade mange Stene i Doven, der nu rummer 60000 (forst kun 20000), og Stenene ere af meget god Bonitet. Mange sælges deraf, mange ere forbrugte og forbruges endnu af Eierens.

4. Plantningerne har jeg seet, og med den største Glæde. Møller har alt for flere Aar siden faaet Frø af det, jeg ved det Kongelige Rentekammers Bevaagenhed har seet mig istand til at uddele.

Endnu i Juli Maaned d. A. besaae jeg en halv Dag disse Plantninger, baade noliagtigen og med megen Glæde. Tid, Flid og Arbeide ere ikke skaandede; Omkostninger sandelig ei heller. Alle de Træsarter, der angives i Ansøgningen, fra a til q

inclusivt, befindes der forholdsmaessigen. Jeg har aldeles ingen Grund til at omtvise Antallets Rigtighed, men aldeles umuligt var, og er, det mig, paa et saa bakket og couperet Terrain, noie at opgive Antallet.

Plantningen er foretaget, som anmeldt, deels paa Hedebacker, deels paa bare Pletter i forhenværende Skov, som for 10—15 Aar siden var afdrevet, og nogle Bøgepurrer vare kun tilbage ufredede, da Møller tiltraadte Eiendommen. Iøvrigt forholder det sig som i Ansøgningen anført med Plantningen, Planter, eller rettere, Frøskolerne og Skovfogedhuset.

I en Egn, hvor man hidtil kun har stræbt at ødelægge Skovene; paa et Jordsmon, der, formedelst sit bakkede Terrain aldrig, i det mindste ei i mange Decennier, vil kunne opdyrkes, fortjener dette Anlæg sikkert al mulig Ugtelse og Understøttelse.

Af de i det sidste Aar plantede Træer ere en stor Deel mislykkede, deels formedelst indtruffen Nattefrost, deels fordi Planterne ikke have været gode; de bleve hentede 3 til 5 Mile borte. Men i Mandens egne Planteskoler ere betydelige Resourcer; flere og større endog, end han selv antager.

Mine Attester og anbefalinger har det ærede Selskab her under Forsegling, og det vilde glæde mig, om et saadant Foretagende, i Forbindelse med alle Mandens øvrige store og priisværdige Forbedringer, hødredes paa en passende Maade. Sandelig, mig

er aldrig forekommet en Mand, der har præsteret
saameget i saa mange Fag, og i saa kort Tid.

Sindinggaard d. 10de August 1831.

Erbedigt

S. A. Sjelstrup.

4.

At de Forbedringer, der ere skete af Hr. Fred.
Møller, saavel ved Skovplantagers Anlæggelse og
en fortrinlig udvidet Udsædbrug, som og ved nye
opførte Bygninger, ere saa betydelige, især naar man
tager Hensyn til den korte Tid, hvori det Meget er
sket, at det fortjener almindelig Opmærksomhed;
dette vi Undertegnede, der har været Dievidne til
det Hele, saavel som hvad der i det her Foranførte
er meldt baade om Ansføe Mølle og hans nu
iboende Gaard, ikke undlade at attestere som fuld-
kommen Sandhed.

Them og Salten d. 2den Septbr. 1831.

G. Larsen,
Skolelærer.

Jens Laurson,
Sognesogeb.

At Kirkesanger og Skolelærer Larsen i Them,
og Sognesogeb Jens Laurson i Salten, ere mig
bekjendte som troværdige Mænd, bevidnes herved
paa Forlangende.

Lyrsting og Brads Herreders Contoir i Bradstrup,
d. 22de Octbr. 1831.

Wittusen.

(I Anledning af forestaaende Beretning og Beviisligheder, som først indkom til Landhuusholdningssekskabet i Juni Maaned 1832, tilkjendtes Hr. Frederik Møller i det paafølgende Aar Sekskabets 1ste Solvbæger, som et Afgiftsestegn.)

B.

Optegnelse

af de landoekonomiske Forbedringer, som Undertegnede har foretaget ved min Eiendom, siden min forrige Indberetning desangaaende, til det Kongl. Landhuusholdningssekskab, samt Beretning om Landoekonomiens Tilstand i denne Egn, grundet paa de Erfaringer jeg, i saa Henseende, har havt Leilighed til at erhverve.

Af Bygninger har jeg opført i ovenmeldte Tidrum:

a. Ved Gaarden et grundmuret Huus, muret i Kalk, $13\frac{1}{2}$ Alen vidt og 15 Fag à 3 Alen pr. Fag, indrettet til Stald, Karlekammer, Havre- og Klsøvergulv, samt Kartoffelmagazin.

Et dito, muret i Leer, 9 Fag i Længden og 12 Alen vidt, indrettet til Faarestald og Korngulv.

Et dito paa 4 Fag, ligeledes muret i Leer, og indrettet til Bryggers og Bagerovn.

b. Desuden har jeg paa øde Jorder sidste Sommer opbygget 7 Huse, og deri bosat ligesaa mange Familier.

Af disse Huse er eet paa 14 Fag, eet paa 12 Fag, to paa 9 Fag hvert, og tre hvert paa 5 Fag, og jeg har saaledes i 2de Sommere opført 87 Fag Huus, hvortil Stenene ere brændte i det af mig anlagte, i min forrige Indberetning omhandlede, Teglværk.

Bed Marken er følgende foretaget:

a. De i min forrige Indberetning omhandlede 50 Edr. Land, af min da havende Eiendom, som vare umerglede, ere senere, paa samme Maade som den øvrige Mark, merglede med 350 Læs pr. Ed. Land meget feed Leermergel.

Gaarden er derhos, ifølge allerhøieste Bevilling, underlagt en Indmarkslod paa over 60 Edr. Land og tvende Udmarkslodder, begge omtrent af samme Størrelse, og deraf har jeg i sidstafvigte Sommer og denne Vinter merglet omtrent 55 Tønder Land, efter samme Forhold som de øvrige Jorder. Siden min sidste Indberetning er altsaa i alt merglet circa 105 Edr. Land, hvortil omtrent er brugt 35000 Læs Mergel. Desuden har jeg, i de tvende sidste Sommere, anlagt to store Mergelgrave, med Udkjørseler, hvorved 2de Vandafledningsgrøfter ere fastede, den ene 150 Alen lang, foroven 16 Alen og i Bunden 6 Alen viid, og nærmest ved Graven 8 Alen dyb; men siden aftager den, og ender med 4 Alens Bide og $3\frac{1}{2}$ Alens Dybde, skraat Maal. Den anden Grøvt er 130 Alen lang, 26 Alen viid foroven og 6 Alen i Bunden, samt 16 Alen dyb

f Kraat Maal, eller perpendicular 10 Alen. Desforuden er, til Vandets Afledning, fastet en stor Grøvt, paa over 200 Alen.

b. Den Jord, som er opkastet af Grøvterne, og af Udfjørsterne, saa og Overlaget af Mergelgrave, omtrent 50000 Læs, er brugt deels til at opfylde Lørbegrave i smaae Moser, samt andre Huller i Marken, deels til at dække Mosejord med. Denne sidste Anvendelse er skeet saaledes, at Jorden har faaet et jevnt Lag af omtrent 2 Tommers Tykkelse, som er bleven liggende et Aar over, for at sætte Forraadnelse i Mosejorden, og naar denne derefter er bleven pløiet omtrent 6 Tommer dybt og merglet, og det Hele derefter meleret ved flere Pløininger, har dette givet de sværeste Afgrøder, endog uden Gjødning; men Jorden maa være godt udgrøvtet, og fuldkommen udtørret.

Denne Maade har jeg brugt, baade i de 10 Aar jeg beboede Ansøe Mølle, og siden jeg tiltraadte min nu eiende Gaard, og stedse avlet meget godt derefter; men inden Jorden er bleven udlagt med Kløver eller Græsfrø, eftersom den nemlig har været hvidt eller lavtliggende, eller mere eller mindre jordblandet, er den næsten altid gjødet, enten til sidste eller næstsidste Kjørve; dog har jeg ogsaa forsøgt, og med Held, at saae baade Kløver og Græsfrø i sliq Jord, efterat den har givet nogle Kjørve, uden nogen anden Gjødning end Mergelen, og den ved

samme opløste og forraadnede og derved til en Slags Gjødske forvandlede Mor eller Mosejord.

Det har forekommet mig, ja! jeg er overbevist om: at hvor Jorden, saaledes som anført, har været tildækket et Aar eller to, før den blev brækket, har den været langt frugtbarere i de første Aar, end hvor den blev pløiet først, og den spredede Jord da faldt imellem Furerne og ikke ganske bedækkede Overfladen.

Udbrænding af Mosejord har jeg flere Gange forsøgt, deels ved at grave, og deels ved at pløie og brænde Furerne; men dette er, efter min Forskning, naar ikke Dækning med Jord, og desuden Mergel eller Kalk, følger, snarere Jordforringelse, end Jordforbedring. Det kan give, blot efter Brænding uden Blanding, een overmaade god Kjærø og een maadelig; men saa er det forbi, i det mindste saavidt min Erfaring strækker.

c. En Gaard, hvis Mark ligger ind imellem min Gaards oprindelige Jorder, og de senere tillagte Lodder, har jeg kjøbt for $1\frac{1}{2}$ Aar siden, og ansøger i denne Tid om Tilladelse til at underlægge dens Jorder min øvrige Eiendom.

Jorderne udgjøre omtrent 120 Tønder Land; noget Ugerland; men for størstedelen Hede og Mose. Da jeg modtog Gaarden, var der hverken Ubl eller Gjødning, da Manden som eiede den var forarmet, og hverken pløiede eller saaede de sidste 2—3 Aar han besad Gaarden; men derimod folgte Gjødningen.

$\frac{1}{3}$ Deel af disse Jorder har jeg sidste Sommer behandlet, deels ved reen Brak, deels ved Kartofler og Grønfoeder (hvortil blev treploiet og gjødet, ligesom til Kartoflerne, og siden igjen ploiet i Juli, da Grønfoederet var afflaaet, og endelig 5te Gang til Rug i September), deels ogsaa ved at saae nogen Boghvede efter Treploiningen, gjøde paa Boghveden, da denne stod i Blomster, men kun med halv Gjødning, nedpløie begge Dele sammen, og 5te Gang pløie til Rug i September. Paa denne Maade har jeg bragt det dertil, at jeg, i denne Mark alene, har saaet over 40 Tønder Rug, som alt tegner meget godt. Foruden dette, ere 40 Tønder Land af samme Mark, som laae i Lyng, i afvigte Sommer fældede, og skulle nu behandles, som ovennævnt, til Rug.

De øvrige Jorder ere meest Moser, som tildeels ere udgrøstede, og som i tilstundende Sommer skulle bedækkes og mergles, og siden behandles paa samme Maade som mine øvrige Jorder af dette Slags; dog er dette just ikke saa let, da en stor Deel deraf, ligesom Tilfældet har været med de allerede i Drift havende Marker, er fuld af dybe Huller og Løvsgrave, som maa opfyldes og udjevnes.

Saafernt det, som jeg haaber, tillades mig at forene bemeldte Jorder med min øvrige Mark, agter jeg at drive det Hele som en samlet Eiendom, der da kan komme til at udgjøre circa 100 Tdr. Land

ung Skov og Plantning og 350 Edr. Sædeland, altsaa samlet 450 Edr. Land.

d. Saavel paa min Gaards Mark og de dertil indkjøbte Jorder, som paa endeel Parceller, navnlig en nogle Engparceller ved Borret og Ansøe Mølle (hvoraf jeg for størstedelen maa udleie Afgrøden til Andre, da Engene ere over en Mill fra Salten) har jeg i de sidste tvende Sommerne ladet grave over:

6000 Al. Grøvt, 4 à 5 Al. vide og 2 à 3 Al. dybe.

8000 — dito, 3 Al. vide og 2 Alen dybe.

16000 — dito, $1\frac{1}{2}$ à 2 Al. vide og 1 à $1\frac{1}{2}$ Al. dybe.

Disse Grøvter have havt til Hensigt, deels at aflede det skadelige sure Vand af Enge, Moser og lavtliggende Jorder, og de større desuden til at inddele Marken og hegne for Kreature, deels for, efter Behag at kunne lede Vandet over eller fra lavtliggende Jorder, for derved at gjøre dem frugtbare som Eng.

I samme Tidrum har jeg af de opdyrkede Jorder opbrudt, og deels fløvede, deels ufløvede, bortført omtrent 7 à 8000 Læs Steen, som ere anvendte til Grundlægning under de opførte Bygninger, til Brolægning i og ved Gaarden og i Husene, til Steendiger, ved Teglværket o. s. v.

e. Den bestemte Driøtsmaade:

Omtrent 100 Edr. Land af de ved Gaarden nærmest liggende Jorder agter jeg at indtage til

fuld Bærelsvot, naar jeg dertil kunde nyde nogen Understøttelse, paa følgende Maade:

1ste Aar gjødet og trepløiet til Grønfoder. Stubbene pløies, og efter 5te Pløining, Rug.

2det Aar. Rug og Kaps.

3die — Trepløininger til Kartofler.

4de — Byg i det Halve og Rug eller Hvede i det Halve.

5te Aar. Erter og Biffer, samt Hør og andre Handelsplanter.

6te Aar. Rug og Hvede halvgjødet.

7de — Kartofler, Raalrabi, Gulerødder, Roer o. s. v.

8de — Havre med Kløver.

9de og 10 Aar. Kløver til Slet og til Grønfoder.

De øvrige 200 à 250 Edr. Land skulle drives, ligesom jeg hidtil har drevet alt hvad jeg har havt under Dyrkning, nemlig:

1ste Aar. Braf, eller Boghvede nedpløiet.

2det — Rug.

3die — Byg efter Trepløining.

4de — Kartofler.

5te — Byg og Rug.

6te — Havre med Kløver og Græsfrø (efter Jordens Bessaffenhed), som slaaes i 2 Aar og græsses i 2 Aar. Ved denne Driotsmaade og Mergel, ere Jorderne hidtil tiltagne overmaade meget i Kraft, som er Enhver heri Egnen bekjendt, og som beviser sig selv, naar man betragter Naboernes Jorder, som af Naturen ere ligesaa gode; men hidtil,

ligesom hele Egnens, drevne paa gammel Viis, nemlig:

1ste Aar Boghvede, i det Halve af Indtægten, efter 2 usle Pløininger, hvorved ofte kun $\frac{2}{3}$ Dele blive omvæltede, og hvorimellem der ofte ikke er mere end 9 à 10 Dage, eller ogsaa den første Pløining skeer om Foraaret før Havresæden, eller silde om Efteraaret. Stubben gjødes om Efteraaret meget tyndt til Rug.

Den anden Halvdeel bliver, ligeledes efter 2de Pløininger, og til den sidste Vintergjødske ganske ublandet, besaaet med Byg.

I hele Indtægten bliver nu, baade efter Bygget og Boghveden, saaet:

1ste og 2det Aar. Rug, efter een Pløining.

3die dito. Havre;

og 4de dito. Havre.

Herpaa følger den saakaldte Hvile i 4 à 6 Aar; men mange Steder groer Overfladen neppe sammen i den Tid, ja! man har hyppige Exempler paa, at Lyngen kommer igjen det andet af Hvileaarene, hvorfor man nødes til at tage Jorden under Plov før man ellers vilde, for at Lyngen ikke skal blive alt for stor, og Behandlingsmaaden bliver da igjen som ovennævnt.

Paa mange Steder kan man endog heri Egnen, fordi Jorden faaer for liden og for ringe Pløining, og Sommer:Gjødningen ofte blandes med friske, usorraadnede Lyngtørv, hvorpaa Lyngen stundom

ikke engang er sat ud af Grøde, see Lyngen vore ganske frodig mellem Rug og Byg.

Den almindelige Mening mellem Bønderne (af store Gaarde gives saa at sige ingen i en Egn af flere Mile, undtagen Silkeborg, som tilhører Kongens Kasse) er: at Merglen fordærver Jorden, og ligesom der derfor hverken tænkes paa at bruge Mergel, Brak eller rensende Sædeskifter, saaledes kan der endnu mindre være Tanke om, at saae Kløver eller Græsfrø, og dog tør jeg paastaae, at saavidt jeg hidtil er kommet med Mergelen, avler jeg det firedobbelte mod mine Naboer og Andre heri Eggen i Almindelighed. Nu begynde rigtignok Enkelte at tale om, "at jeg avler dog saameget bedre end de, man kunde dog sagtens prøve det;" men hidtil have dog kun 3 à 4 gjort Forsøg med nogle hundrede Læs. Imidlertid tør det vel haabes, at Exemplet vil virke med Liden; men Bonden i denne Egn vil see de gavnlige Følger, ikke alene i Eognet, men i hans egen By; thi om man end viser ham tusinde Exempler i andre Egne, siger han: "ja det kan gaae an der; men vore Jorder ere ringere o. s. v.; det er ikke at tænke paa her."

f. Besætningen.

Ifølge min forrige Indberetning, var denne, fra 8 Fækreatureur og 2 Heste, steget til 40 Fækreatureur og 10 à 12 Heste. Den er nu formeret til 80 Fækreatureur, og da jeg deraf benytter 10 Stude til Mergelfjørsel og Jordfylding m. v.,

behøver jeg kun 12 Heste. Ifstedetfor 10 smaae spidshalede Hedesaar, som om Efteraaret bare 1, og om Foraaret $\frac{1}{2}$ Pund Uld Stykket, holder jeg nu 100 Faar af Blandingsrace, som ere faldne efter spanske Bæddere og gode jydskke Faar, og dette Slags passer, efter min Formening, bedst for Eggen.

Desuden bliver min Besætning nu langt bedre fodret, end forhen, da den kun var $\frac{1}{10}$ Deel; thi jeg behøver nu ikke at udtærskte Kornet saa reent, og i denne Vinter har jeg opfodret 1600 Tønder Kartofler, hvorved Køerne give meget mere Mælk, og Studene holde sig langt bedre.

Ogsaa bliver Gjødningen, foruden at den betydelig tiltager, som bekjendt, af lige Qvantum, ulige bedre.

Forhen gif den smule Besætning, man havde, med Undtagelse af 2 til 3 Køer og 2 Heste (man havde sædvanlig 4), den største Deel af Vinteren i Skovene. — I Loveir passede Creaturene sig selv, men naar det var Sneeveir, gif Bønderne i Skovene for at hugge ned af Grene og Kvas, hvoraf Creaturene afgangede Knoppe og Mos, samt det saakaldede Lav, for ved dette, og ved hvad de kunne opskrabe af Sneen, at holde Livet. Gjødningen gif paa denne Maade tabt, og den Smule, som faldt efter den mindre Deel af Besætningen, der var hjemme, som ogsaa hvad der faldt, naar man var nødt til at tage Creaturene ind i Sommerheden (thi for en stor Deel stode de ude baade Dag og Nat)

blev næsten aldrig blandet, da man ikke kjendte til Jordblanding her i Egnen, og der naturligviis ikke kunde havees Halm til Strøelse, da den Smule man, ved et paa denne Maade drevet Uvlsbrug, kunde erholde, efterat den sidste Kjerne var udpidket, maatte gives de faa Kreature, som stode i Husene, og andet fik de ikke; thi den Ubetydelighed af mosblandet Skovhø, som man havde, fik de tvende indestaaende Heste, da man næsten bestandig kjørte med dem paa Landeveiene, til Aarhuus og Horsens med Kul, til Ringkjøbing, Holstebro og Skive, ja, de, som paa Landet havde Udsalg af Trævare, i hele den vestlige Deel af Jylland, med Trækko, Vogn-tømmer, Huulskovle, Stole, Trægrebe og meget mere. Desværre bruge mere end Halsdelen endnu denne idelige Kjørsel i Landet, hvorved deres Uvlsbrug bliver dem en Bisag, og hvorved de ofte, ja, jeg tør sige, næsten altid, for at kunne besøge Markederne med deres Trævare, forsømme at pløie og saae i rette Tid.

Gaafrømt jeg kan overkomme at mergle de til Gaarden indkjøbte Parceller og behandle dem som mine øvrige Jorder, og Forsynet lader Alt lykkes som hidindtil, er jeg vis paa, at min Besætning om 6 Aar kan stige til 150 Fækreature, og Heste og Faar i samme Forhold, og maa skee til en fjerde Deel mere.

Ogsaa er jeg vedblevet at opdyrke og forbedre de af mig bebyggede Parceller, som jeg ellers eier;

dog meest ved at opmuntre og understøtte dem, til hvem jeg har udleiet Parcellerne paa visse Aar, og nogle af de i Driivt bragte Parceller har jeg afhændet til virksomme Folk, som jeg er overbevist om, ville vedblive at drive dem efter min lagte Plan. Derved er jeg bleven istand til at drive min samlede Eiendom med større Kraft, og atter derved til at betale noget af min Gjæld.

g. Halv Sommerstaldfodring.

Den hele Besætning af Fækreature har jeg i Jnni og Juli Maaneder fodret paa Stalden om Dagen, fra Kl. 8 à 9 Formiddag til Kl. 4 à 5 Eftermiddag, efter Veirets Bestaaffenhed.

Saasnart Kloveren, og de Græsarter, som jeg dyrker, nemlig: Raigræs, Havregræs, Thimotiegræs og Fløielgræs, ere slagne, aftager jeg noget med Grønfoderet inde; dog vedblive Køerne at faae fuld Portion, ligesom ogsaa i varmt Veir den øvrige Besætning. Ogsaa vedbliver jeg at give Grønt om Matten, indtil Høsten er forbi og der kan græsses paa Stubbene, og siden efterhaanden i Kartoffeltoppene, en Plet efter den anden, nogle Dage i hvert Fald, forinden de optages. Saalænge man fodrer inde med Grønt, eller der græsses i Kartoffeltoppen, gjælder det om Strøelse, hvortil Halmen ikke hidtil har kunnet forslaae, men indtil nu har jeg havt godt Forraad paa et Surrogat, som, især naar man mergler, er overmaade godt. Jeg lader nemlig, naar Tid og Leilighed dertil gives, grave en Mængde

tynde Løv, eller, som man her i Egnen kalder dem, Soi, som bestaae af det øverste Lag i Moser og slige endnu uopdyrkede lave Steder, omtrent 1 Tomme i Tykkelse, begroede med smaat Lyng og Mos, med lidt Græs hist og her imellem. Disse Soi ligge et Aarstid inden de bruges, for at de kunne blive halv forraadnede, og derefter strøes de under Kreaturere, saavidt muligt tørre. De gjennemtrænges da af Gjødningsfasten og Urinen, forraadne endvidere i Møddingen, og opløses endeligen, forsaavidt det ikke er skeet, af Mergelen, som netop har den Egenskab, at den hurtig og godt opløser Mor eller Mosejord, og ere da fortrinlige til Jordens Forbedring. I det hele troer jeg ikke noksom at kunne anprise Mor og Mosejord som Blandingsmiddel, hvor der mergles, da flere Erfaringer have overbevist mig om dets, næsten utrolige, gode Følger.

h. Mit Teglværk har jeg udvidet til 100,000 Steen, og driver det som sædvanlig. Naar der er Uffætning, brændes 3 à 4 Dønfulde, og i Aaringer hvor Stenene mindre søges kun 2 Dønfulde.

i. Plantningen har jeg fortsat saaledes:

- 1) Beplantet de 14 Tdr. Land, som vare tilbage i den egentlige Plantage.
- 2) Ligeledes 15 Tønder Land i en dertil mod nord stødende Skovlod, bestaaende af Purrer og nogen ung Opgrøde.
- 3) I en igjen dertil mod Norden stødende Strækning, bestaaende af Purrer fra $\frac{1}{2}$ til 1 Alens

Hvide, beplantet aabne Pletter, som udgjør omtrent 5 Tønder Land.

Disse tvende Lodder, hvoraf den ene hører til en af Parcellerne, og den anden til den sidst kjøbte Gaard, ligge som bemærket i een Strækning med Hovedplantagen, og det Hele udgjør circa 40 Tønder Land naturlig Opgrøde, og 60 Tønder Land Plantning.

- 4) Ved Mandødal, en, $\frac{1}{4}$ Mill fra Byen beliggende, Skovlod, har jeg desuden beplantet endeel aabne Pletter, som omtrent kunne udgjøre 16 Tdr. Land.

Det bemærkes, at jeg, deels ved at læse Justitsraad Sarauvs Beskrivelse over Frederiksborg Amt, i hvilket Amt han paa den Tid var Skovrider, deels ved egen Erfaring, er bleven overbevist om, at det ikke blot er unyttigt, men endog i mange Henseender skadeligt, at plante for tæt. Jeg har nemlig allerede maattet udtynde lidet af det, som jeg først plantede, og det vil med Tiden blive nødvendigt at gjøre det endnu mere.

Ogsaa er det en Nødvendighed, ikke at plante tættere, end som behøves for at skaffe Læ, saalænge Egnen, som endnu er Tilfældet, har Mangel paa Planter; hvilket ogsaa, skjøndt i mindre Grad, er Tilfældet med Frø.

Jeg har derfor, til de 50 Tdr. Land, som jeg i de sidste $2\frac{1}{2}$ Aar har beplantet, ikke forholdsmæssig brugt saa mange Planter, som til de først beplantede 26 Tønder Land; dog er der plantet:

Gran	105,000	Stfr.
Lærketræer	36,000	—
Fyr	800	—
Egeplanter	34,000	—
Forskjellige andre Lovtræarter . .	14,000	—

er 189,800 Stfr.

De forhen plantede vare . . . 182,900 —

ialt 372,700 Stfr.

Endnu har jeg ifinde at beplante 2de Strækninger af den sidstkjøbte Gaards Jorder, som udgjøre omtrent 12 Tønder Land, og stode til den øvrige Plantning. Desuden et Stykke paa 10 Tdr. Land, paa en anden Kant, som arronderer det først plantede. Hele Plantagen blev da 40 Tønder Land opfredede Bøgepurrer og 82 Tdr. Land Plantning, foruden det, som er plantet ved Mandssdal. Ogsaa agter jeg at beplante nogle aabne Pletter i en anden mig tilhørende Skovlod, Løndal kaldet, samt efter Eone at opmuntre Andre til Plantning og forsyne dem med Frø og Planter.

Det er imidlertid sørgeligt, at medens jeg, under Beskyttelse af Landets Love, nyder Fred for tamme Kreaturer, ikke kan sige det samme om de vilde. Harerne forarsage mig nemlig ubodelig Skade, idet de, naar et jævnt Lag Sne falder, som ikke er tilstrækkeligt til at skjule Planterne, og især naar Sneen ved stille Veir bliver liggende i flere Dage og Jislag falder, afgnave Toppen af de unge

Planter fra 6 til 12 Tommers Høide, naar de naae ovenfor Sneen. Paa denne Maade mistede jeg i faa Dage over 20,000 Planter, hvilket jeg beviste ved loformeligt Tingsvidne, som jeg indsendte til det Kgl. Rentekammer, med en (endnn uafgjort) Ansøgning om Tilladelse til at lade Haverne udrydde ved min Skovfoged, eller paa anden Maade, da det ikke er mig muligt at forskaffe mig Jagtret ved Indhegning, paa Grund af Terrainets særegne Beskaffenhed. Jeg har nu plantet i 8 Aar, og i de 3 af disse har jeg alene faaet afbidt over 60,000 deilige 3 til 5 Aars Gran: Fyr: Lærke:, samt Lovtræer, og alene sidste Vinter har jeg, ved 2de Gange jevnfaldet Sne, mistet over 16,000 Træplanter. Det er dog unøgteligt en Ufuldkommenhed ved Lovgivningen, som npaatvivleligen vilde kunne hæves, naar Mænd af Indflydelse med Barme vilde tage sig af Sagen, at Ufred skal taales af vilde Dyr, medens det netop for Fredens Skyld er tilladt endog at skyde tamme Dyr, nemlig Sviin.

5) Foruden den ved Plantagen anlagte Planter: skole, har jeg i Aar, hjemme ved Gaarden, i en Loft, som støder til den der anlagte Have, faaet 2 Lpd. Naaletræfrø.

Denne Loft udgjør 1 Lønde Land, som skal forenes med Haven, og den er mod Vest og Nord: vest beplantet med flere Hundrede Poppel af forskjellige Slags, til Læ for det, som opelskes af Frø, samt

for 250 Frugttræer af forskjellige Sorter, som jeg der har plantet.

Med Hensyn til det af Deres Velbrødh. yttrede Ønske, om at erholde Underretning angaaende Landoekonomiens Standpunkt i denne Egn, tillader jeg mig at meddele Følgende, foruden hvad jeg allerede forhen har berørt, grundet paa den Erfaring, jeg desangaaende har havt Leilighed til at erhverve.

Hele Eggen, hvorunder her forstaaes hele Thyrsfing, Brads, Lysgaards og Hids Herreder, samt det nærmest Tilgrændsende af Hammerum og Giern Herreder, staaer i det Hele taget meget langt tilbage, jeg tør næsten sige i enhver Green af Landoekonomien. Naar man undtager et Par Proprietairer i den søndre Deel af Brads Herred, samt nu afdøde Herredsfoged Holst, og Pastor Urnken i Søndervisfing, der begge, allerede for endeel Aar siden, begyndte at bruge noget Mergel, dog temmelig sparsomt, fremdeles et Par Møllere og 2de Parcellister i den sydlige Deel af Eggen og endvidere, i de sidste 4 à 5 Aar, en Hr. Eriksen, som eier en Bondegaard i Binding, samt Præsten i samme Bye, Hr. Engelbreth, og endelig, i de sidste Par Aar, Hr. E. Hollesen til Nye Mølle, — er det, i denne store Strækning af henved 60 Sogne, kun meget lidet bevendt med Landvæsenet. Ordentlig Bøvedrivt, Staldfodring eller rensende Mellemfæd med Brakfrugter bruges slet ikke, uden hos Hr. Pastor Urnken i Søndervisfing, der i flere Aar har brugt

Kartoffer som Mellemfæd. Forresten bruger man i Almindelighed den fra Fædrene nedarvede Skik, saaledes som jeg (Side 159) har beskrevet den.

Them Sogn er især et af de Sogne, der staae langt tilbage i Agerdyrkning, endskjøndt Jorderne af Naturen ere nogenlunde gode, og næsten overalt skikkede til Mergel, hvoraf der findes paa de fleste Marker, men som desværre ikke hidtil benyttes.

Sognet er isvrigt meget betydeligt; det er i Glademaal 3 □ Mile, og Folkemængden circa 2000.

I de vestlige Sogne af den her omhandlede Strækning, saasom Brads, Eistrup, Nørresnede, Ikast, Ring og Bording, som tilligemed enkelte mindre Strøg og nogle Byer og Gaarde, have Sandmark, behandler man Jorderne næsten uden Undtagelse paa samme Maade i Henseende til Pløining og Gjødningens Anvendelse, samt ved, for en stor Deel at gjøde til Byg om Foraaret, hvilket naturligviis paa saa skarpe Jorder er endnu værre end paa de bedre; men forresten maa man rose Beboerne i disse Egne for deres Møgblanding, og for deres større Arbeidsomhed i det Hele, end de bedre Sognes Beboere.

Nogle af Sandmarksbeboerne, nemlig: i Emborg ved Rye Sogn, Bispingkloster, Vilholt, Møldrup og Nedenskov i Søndervising Sogn, samt Gantrup i Boerladegaard Sogn og nogle saa Flere, bruge en fornuftigere Drivtsmaade.

De indtage nemlig dobbelt saa meget om Aaret

til Sæd, gjøde tyndere og altid efter Boghvede til Rug, tage derefter aldrig mere end tvende Kjærve, som det heri Eggen kaldes, og derefter Græsleie i 5 à 6 Aar. Jorden groer da sammen og af det forraadnede Græs og sammes Rødder gives den megen Kraft til næste Indtægt, saa at mindre Gjødning behøves end paa hine udpiinte, for det meste, naar de igjen indtages, kun med fin Lyng begroede Agre.

Ligesom man ikke bruger rensende Mellemfæd, saaledes har man heller intet Begreb om at saae Græsfrø. Kun nogle af de Faa, som have merglet, have i de senere Aaringer saaet noget Kløver, dog kun Enkelte, og Ingen af Betydenhed.

Af Foranførte vil omtrent kunne skjønnes, hvorledes det staaer til med de øvrige Dele af Landøkonomien heri Eggen. Opdræt af Creature er lidet, og af en lille Race, for det meste ere Creaturene langt større, enten man kommer længere nord, vesten eller østen for disse Egne.

Af Heste opdrættes næsten slet ingen. Af Faar havees mange i de vestlige Sogne; men det er af de smaae Hedefaar, som kun give lidet baade Kjød og Uld. I de østlige Sogne havees derimod kun faa, men i Almindelighed ere de bedre, dog taale de, ligesaa lidet som disse Egnes andre Huusdyr, nogen Sammenligning med de bedre Egnes her i Jylland.

Skjøndt Lysten til Fremskridt i Agerbruget synes at være vakt hos Enkelte, da man dog sidste Som-

mer hist og her saae en Alger eller to med Kartofler, baade her i Sognet og i Søndervising Sogn, rigtignok ikke som Mellemfæd, men for det meste i Gronjord med Gjøde (hvilket altid er en Begyndelse, som man maa haabe udvidet og forbedret), var det dog ønskeligt, at der, især i landoekonomisk Henseende, kunde virkes noget mere, end hidtil er skeet, for denne Egn, der i saa Henseende, som næsten i Alt, staaer saameget tilbage.

De første Aaringer efterat jeg kom her til Salten maatte jeg kjæmpe mod mange Vanskeligheder, for at erholde Fred for Byens og Omegnens Creature, især Sviiin. Kartofler, Klover og Kornland blev uden Undtagelse nedtraadt og omrodet, og Plantningen i Skoven det første Aar saaledes nedtraadt og ødelagt, at næsten det hele maatte omplantes. Jeg blev da nødt til at optage Creaturene og lade Bedkommende betale en Ubetydelighed for hver Flok; men heraf loe de kun, og fortsatte den gamle Vane. Jeg maatte da gribe til strængere Midler, og ved at ansætte en Skovfoged, og eftersom Nødvendigheden bød det, forhøie Optagelsespengene, indtil det anordningsmæssige, opnaaede jeg aldeles Fred i Skoven, og paa Marken med Undtagelse af Faarene, som stundom, dog sjeldnere og sjeldnere, findes paa Udmarken; men jeg blev for denne nødvendige Forholdsregel saaledes hadet og forfulgt i flere Aar, at man oplagde Raad imod mig, for at hævne sig, da man kaldte min Fremgangsmaade reen Ondskab.

Jnuidlertid har nu Mængden erkjendt Nødvendigheden og Nødvendigheden af hvad der dengang skeete, og Nogle forlange nu selv den Fred, som de hiin Tid saa haardt modsatte sig at yde Andre.

Kunde det komme saavidt, at størstedelen af de mange raae og udyrkede Jorder her i Sognet bleve frugtbargjorte, og det blev almindeligt at mergle, bruge Kartoffelavl og andre rensende Brakfrugter, er jeg overbevist om, at Sognet ligesaavel kunde føde 6,000 Mennesker, som nu 2,000, og saaledes er det vistnok mange Steder i Jylland; men Exemplet mangler, og det maa vedvare i flere Aar; thi Almuen er yderst langsom og forsigtig med at bruge nye Skikke, og vil tilfulde være overbevist om Fordeel, forinden den forlader de kjære Forfædres, saalænge prøvede Driivtsmaade, og heri kan man i Grunden ikke fortænke Bonden; thi skulde hans Forsøg mislykkes, og han altsaa sættes tilbage, hvemt hjælper ham da frem igjen? Her gives i Jylland ingen Kreditkasse eller anden offentlig Indretning, hvoraf Landmanden kan vente Hjælp ved Laan til gavnlige Foretagender, og de Formuende i bedre Egne udsætte ikke deres Penge i disse, for endnu ringere, end de virkeligen ere, anseete Egne.

Kunde der raades Bod paa Pengemangelen, enten ved Laaneindretninger eller paa anden Maade, vilde det upaatvivleligen for hele Provindsen, men især for denne Egn, være af uberegnelig gavnlige Folger. At der maatte anvendes den tilbørlige

Forfigtighed, er en Selvfølge. Dette manglede maaskee paa sine Steder 1819, men de Uheld, som den Tid medbragte, maae dog vistnok fornemmeligen tilskrives Conjuncturerne, da Pengemassen var og endnu en Tid blev saaledes formindsket, at Vare og Eiendomme absolut maatte falde endnu langt mere i Prisen. Nu synes Tingen at være anderledes. Eiendommene, især paa Landet, ere i de senere Aaringer bestandig stegne lidt efter lidt i Prisen, og var der sikker Udsigt til, mod betryggende Pant, at erholde Laan, vilde de stige endnu mere, og Tab blive mindre og mindre at befrygte.

Herved har jeg nu, saavidt mine Evner tillade, meddeelt hvad jeg fornemmelig troede der kunde interessere Dem at vide om denne Egns Landoekonomie.

Slutteligen maa jeg bede undskyldt, at dette indkommer saa seent.

Salten By, Them Cogn, d. 30te Juli 1834*).

Ærbødigt

J. Møller.

S. T.

Hr. Fuldmægtig J. C. Zald, Secretair
i det Kgl. Landhuush. Selskab.

*) Ligesom Udg. forudsætter, at Skilbringer af Landvæsenets Tilstand i forskjellige Egne, hvad enten de kunde tjene til Efterfølgelse eller til Advarsel, overhoved ere Tidsskriftets Læsere hjærkomne, saaledes tør han antage, at de, ligesom han, ville erkjendteligen modtage den ovenstaaende, ham, paa

Hvor meget tørret Hø giver en vis Bægtmængde af Enggræs?

(Befvaret af Dr. Gleitsmann paa Wilbenhain.)

I den praktiske Landhuusholdning findes endnu mange videnskabelige Spørgsmaal uafgjorte, og deres Befvarelse forudsætter noie anstillede Forsøg. Uden disse er vor Erfaring ei alene usikker, men som oftest endog skuffende. Et Exempel herpaa er Høproduktionen. Mangen tænkende Landmand maa have fundet det paafaldende, naar han horte, at 100 Pd. Græs eller Klover skulde til Opfodring kunne sættes lige med 20 Pd. Hø. Det er vistnok ikke mig bekjendt, at Nogen har antaget dette som Grundregel for Fodringen. Og dog kalder man denne Erfaring en praktisk Jagttagelse.

Man har opstillet Sætningen saaledes, at 100 Pd. Enggræs give, naar det er tørret, 20 Pd. Hø. Derimod antog man om Kloveren, at 100 Pund afmeiet Klover give 22 Pd. Kloverhø.

Jorgjæves har jeg seet mig om efter specielle Forsøg i trykte Skrifter, og ingen af mine praktiske Herrer Colleger kunde give mig Anviisning paa saadanne, end sige, at de selv skulde have indladt sig paa denne, til et grundigt Resultat ledende, Undersøgelse. De Forsøg, som min mangeaarige Ven, Hr. Profesør Pohl har anstillet, ere udførte efter en altfor indskrænket Maalestof, til at denne kunde anvendes ved en større Mængde af Enggræs.

Dette var Grund nok for mig til at bestemme mig til selv at gjøre et Forsøg. Jeg tog dertil nylig

Opfodring, velvilligen meddeelte indholdsricke Beretning, som iøvrigt først kom ham tilhænde medio Novbr. 1834. —
Dnskeligt, om flere Sag- og Stebkyndige rundt om i
Landet vilde bære Tidsskriftet med lignende Meddelelser.

afmeiet Enggræs, der endnu laae paa Skaar, og veiede det, saasnart det havde tabt den Fugtighed, som klæbede ved det. Det blev nu ret gjennemstrøret, og Resultatet var, at 100 Pd. Bægtdele gave 33 Pd. fast Substant. Vi faae saaledes meget mere Hø, end man hidtil i Almindelighed har antaget.

Til Forestaaende foier Professor Pohl i Leipzig følgende Bemærkning:

Udskillige smaae Forsøg have lært mig, at en og den samme Plante giver en forskjellig Bægt, alt efter dens Alder, Stedet, hvor den groer, Veirliget, dens hurtigere eller langsommere Væxt; hvilket jeg her saameget hellere bemærker, som jeg antager, at Andre kunde finde sig foranledigede til at anstille yderligere Undersøgelser. Naar man foretager sammenlignende Forsøg, maa man derved ikke forglemme at tage Planter af samme Alder, f. Ex. naar de just have begyndt at blomstre eller have afblomstret.

(Af Pohls Archiv der deutschen Landwirthschaft.)

Valgmøde i Landhuusholdningselskabet,

den 17de December 1834. 1

Præsidentvalg.

Hr. Conferentsraad, Rentekammer og Finants-Deputeret Collin, hvis Embedstid som Selskabets Præsident udløb med Aaret 1834, blev atter gjenvalgt for de næste 3 Aar. Hr. Conferentsraad, Generalprocureur og Cancellie-Deputeret Orsted og Statsraad Johnson, Medlem af Statsgjelds-Directionen, vare ligeledes i sin Tid atter gjenvalgte som Selskabets Præsidenter.

Valg paa Medlemmer af Selskabets Commissioner, for Aaret 1835.

Resultatet af disse Valg blev som følger:

1ste Agerdyrknings-Commission:

- Hr. Kammerh., Grev Lerche til Lerchenborg, Formand.
— Capitain-Lieutenant Sandholt til Bibygaard.
— Pastor Poulsen i Midløse.
— Proprietair Madsen til Daurup.
— Christ. Drewsen i Skovsborg.

2den Agerdyrknings-Commission:

- Hr. Justitsr. og Forstinspecteur Saraau i Sors, Form.
— Kammerjunier Scavenius til Gjørsløv.
— Proprietair A. Valentiner til Gjeddesdal.
— Capitain Buchwald til Anneberggaard.
— Landvæsen-commissair G. Michelsen.

Kunst-Commissionen:

- Hr. Justitsraad Garlieb, Formand.
— Etatsraad Hornemann.
— Etatsraad Ørsted.
— Professor Zeise.
— Commandeur-Capitain Luyen.

Handels-Commissionen:

- Hr. Conferentsraad Holten, Formand.
— Etatsraad Lehmann.
— Etatsraad Hvidt.
— Etatsraad Johnsen.
— Grosserer Andr. Hansen.

Lov-Commissionen:

- Hr. Etatsraad Kolderup-Rosenvinge, Formand.
— Justitsraad Schifter.
— Etatsraad Treschow.
— Etatsraad Bech.
— Justitsraad Frydensberg.

Skrift-Commissionen:

- Hr. Conferentsraad Collin, Formand.
— Conferentsraad Ørsted.
— Etatsraad Johnsen.
— Etatsraad og Committeret C. Lund.
— Professor Schouw.
-

Uolsbrug i Sjælland, Fyen og Jylland.

I Tidsskrift for Landøkonomie, 2det Bind, 3die Hefte, S. 423 o. s. v., ere meddeelte nogle til Landhuusholdningselskabet indløbne Beretninger angaaende Uolsbrug, ved hvilke de af Selskabet ansagne Landvæsenslærlinger ere placerede i deres Læretid. *) Ligesom de Mænd, der alt tidligere ydede Selskabet deres Bistand til at faae dygtige Uolskarle og mindre Jordbrugere praktisk dannede, saaledes have ogsaa de andre Mænd, som i sildigere Aaringer modtage disse Lærlinger i deres Tjeneste, paa Selskabets Opfordring meddeelt Det lignende Beretninger om deres Ugerbrug, hvilke Meddelelser her leveres som en Fortsættelse af hine ældre. De Spørgsmaale, som i Selskabets Circulaire forelagdes vedkommende Huusbønder til Besvarelse, vare følgende:

1. Hvor stort er Arealet paa den Gaard, hvor een eller flere af disse Lærlinger ere anbragte?
2. Hvilken Drift følges der?
3. Dyrkes Rodfrugter? hvilke og i hvad Mængde?

*) Nu, i Sommeren 1835, er Tallet paa disse Lærlinger 32, som, paa 5 nær, ere værnepligtige. De faae i Læreaarene Huushj og Kost, men ingen Løn. Læretiden er i Almindelighed 3 Aar. Naar de værnepligtige Lærlinger dimitteres som udlærte, ere de fritagne for Udskrivning til Krigstjeneste ved den staaende Hær.

4. Hvilke Avlsredskaber bruges der?
5. Om der mergles?
6. Bruges Stalfodring? heel eller halv?
7. Hvor stor er Besætningen af Heste, Køer, Faar og Sviin?
8. Hvilken Race Køer, Faar eller Sviin holdes?
9. Ere Jorderne indhegnede? og have der levende Hegn?
10. Holdes der over Markfreden?
11. Ere Jorderne afgravede, forsaavidt det behøves, og have der aabne eller dækkede Vandgrøfter? Anlægges flere saadanne?
12. Opstkes vilde Trær i sluttede Plantninger?

Derhos var tilføjet, at dersom man, foruden disse Spørgsmaals Besvarelse, havde andre Oplysninger at meddele om de paagjældende Avlsbrug, vilde de være Selskabet kjærkomne.

1.

(Fra Jordbruger C. N. Lassen paa Hallebygaard ved Slagelse.)

1. Halbygaardens Areal af Ugerland er kun cirka 70 Edr. Ld. næsten alle meget lette Jorder; derimod have et større Areal, omtrent 90 Edr. Land, Namose til Engslæt, der almindelig afgiver 140 til 180 Læs Stær: Høe, og en Mose, som kun kan benyttes til Græsning for cirka 25 Strk. Unghoveder.

2. De circa 60 Tdr. Agerland ere deelte i 6 Dele og drives saaledes:

1ste Aar gjødet Brak, nemlig $\frac{1}{3}$ Deel reen Brak til Kaps, og Resten, som gjødes om Vinteren forud, besaaes med Vikkehavre, der benyttes grønt til Malkeskæerne paa selve Stedet, ved at afflaaes og gives dem i Løierslaget; dog har større eller mindre Undtagelse hidtil fundet Sted hvert Aar, da Jorderne nemlig for en Deel have været saa qvæk: løbne, at reen Brak har været absolut nødvendig; i afvigte Sommer f. Ex. var reen Brak Nødvendighed overalt.

2det Aar. Kaps i $\frac{1}{3}$ Deel og Vintersæd i Resten.

3die Aar. Rug efter Kapsen og Byg efter Vintersæden, hvilket nu udlægges med Klover og hvert andet Aar med en Blanding Engelsk Raigræs (*lolium perenne*).

4de — Klover eller

5te — Klover og Raigræs. Da det hele udlagte Areal, eller circa 20 Tdr. Land, benyttes til Løiring for Kvæget, saa saaes kun Raigræs mellem Kloveren hvert andet Aar, deels for derved at have tidlig god Græsning paa den ene Lod, og blot Klover hvert andet Aar, for at samme ei skal blive alt for grovt for det første Gang kan blive overtøret; desuagtet har dette hændtes de sidste 2 Aar, og er da Kloveren enten afflaaet, brugt til Stald:

fodring, eller givet Qvæget i Løierslaget paa selve Stedet eller høstet til Høe.

6te Aar. Havre, Byg eller hvad jeg efter Omstændighederne finder fordeelagtigst. *)

*) Jeg vil her tillade mig at forklare de Grunde, hvorfor jeg har indført den omtalte Drift, og ikke reen Bereddrift, som jeg forøvrigt under almindelige Omstændigheder ynder meest.

At en Avlings Kraft rigtigst forøges ved at producere saa megen god Gjødning som muligt og at Mitdelet hertil er at holde saa stor en Besætning som det er muligt at holde godt baade Sommer og Vinter, er en gammel Sandhed; ligeledes antager jeg for afgjort, at dette kun kan skee, under sædvanlige Omstændigheder, ved Sommerstaldfodring og Rodfrugtavl; anvendes begge Dele i det større, vil i Almindelighed Bereddrift blive en Følge heraf; — men fordi en Driftsplan under mange Omstændigheder kan siges at være den bedste, gives der dog ofte ved et eller andet Avlsbrug locale Omstændigheder, som gjøre den mindre hensigtsmæssig. Er f. Ex. til en Avlsgaard betydelige Græsgange, som ei kunne opdyrkes, og der saaledes lettere kan holdes en stor Besætning om Sommeren end om Vinteren, da maae Rodfrugter være den forbedrende Afgrøde, som især dyrkes for at bringe Egevægt mellem Sommer- og Vinterfodringen; er det modsatte Tilfælde, at der nemlig haves betydelig Engslet, som afgiver Vinterfodring, men derimod slet, eller maae skee ingen Sommergræsning, da er Sommerstaldfodringsgrønt nødvendigviis den rugende Afgrøde, som meest bør bruges for at tilveiebringe benævnte lige Forhold. Endelig antager jeg ogsaa, at for at holde den størst mulige Besætning, er det en Nødvendighed at udlægge Jorden med Kløver i saa kraftfuld en Tilstand som er mulig

Det hele Areal danner en lang smal Figur, paa hvis ene Ende Gaarden uheldigviis ligger; desaarfag har jeg inddeelt de øvrige 10 Tdr. Land, som ligge Gaarden nærmest, i 7 smaae Lodder, som drives med Vexeldrift og et Aars Kløver uden nogen videre bestemt Sædfølge; de gjødes 2 Gange i Rotationen, nemlig til Staldfodring og Kartofler. Hensigten hermed er, deels at have den fornødne

uden at risikere Kløvernes Udelæggelse ved Leiesæd, da stærk Kløver er den væsentligste Hjælp til at bringe lige Forhold mellem Vinter- og Sommerfodringen, hvad enten man i Almindelighed er, eller ved tilstødende Omstændigheder bliver udfat for at mangle een af Delene, uden at tale om hvad Jorden forholdsviis vinder mere ved en stærk Kløver-Ufgrøde, end naar den udlægges som mager Græsning.

Her til Gaarden gives, som ogsaa nævnt, ei ubetydelige Resourcer til Vinterfoder, hvorimod Engene kun afgive meget maadelige Græsgange; en Følge heraf er at et større Areal anvendes til Staldfodringsgrønt end til Rodfrugter. Kløveren bliver faaet i anden Halm efter Gjøbning, i første Række kan det ei lade sig gjøre, da denne som oftest, meer eller mindre, bliver Leiesæd, undtagen det fæctte i Byg, f. Ex. efter gjødede Kartofler eller en anden rugende Ufgrøde; var Driften saaledes, og reen Vexeldrift, vilde den vist see bedre ud paa Papiret, men jeg troer ikke paa selve Stedet; her en Rugen Kornet, eller med andre Ord den Ufsæd, som giver, og efter Jordens Besskaffenhed bør give den bedste Indtægt, saavel i Kjerne som i Mængde af Foder; derfor saaes den først efter Gjøbningen, og dens almindelig stærke Ufgrøde gjør det urimeligt at saae Kløver førend i næste Halm.

Staldfodring til Hestene, Sviin og Kalvene i Nærheden, som ogsaa de fornødne Kartofler til Udsætters køernes Fodning og Evinenes Vinterfodring, og deels at kunne prøve et eller andet Experiment i det mindre uden at udsætte sig for Tab i det større.

I de smaae Lodder har jeg nu 2de Aar gjort Forsøg med at aale gul Gennop. 1832 saae jeg $\frac{1}{2}$ Skp. i 3000 □ Aalen, Udbyttet var 3 Tdr., affat til 16 Rbdlr. pr. Td. 1833 besaaede jeg $1\frac{1}{2}$ Td. Land, af Mangel paa Regn groede den slettere til, Udbyttet var circa 5 Tdr., affat til 13 Rbdlr. pr. Td. — Det første Aars Udsæd var efter gjødede Kartofler, det sidste efter grønt forbrugt Vikehavre.

3. Rodfrugter dyrkes i 1 eller 2 af Smaaes Lodderne, og kan Aalen af samme efter Dunstændighederne udvides i den 6te af de større Lodder. Med Rotabage og Raalrabi har jeg i 2de Aar gjort Forsøg; naagt de ere lykkedes ret godt, have de ikke kunnet svare Regning mod Kartofler, især med Hensyn til det Haandarbeide, de udfordre.

4. Aalskredskaberne ere: 3 Svingplove, nemlig 2de Amerikanse og 1 Engelsk, 1 Extirpator, 3 almindelige Harver og 1 almindelig Tromle.

5. Mergling er hidtil ei brugt.

6. Hestene og Sommerkalvene staldfodres næsten uden Undtagelse hele Sommeren; Mallekøerne derimod faae vel Staldfodringsgrønt, omtrent i Lø:

bet af Juli Maaned, men ikke paa Stalden (see Brakmarkens Behandling).

7. Besætningen bestaaer af 64 Stkr. Qvægs: hoveder, nemlig: 38 Stkr. Køer, 2 Tyre og 24 Unghoveder af forskjelligt Køn og 3 Aars forskjellig Alder. — 6 Arbeidsheste og Hopper, 1 to Aars Plag og 3de Sommerføl. 10 Stk. Faar og 2 Bedder. I disse Dage er deels solgt, deels slagtet 14 Stkr. Fedesviin, saa Besætningen af samme kuns er 9 Stkr. Grise.

8. Alle de nævnte Creature ere af almindelig dansk Race, med Undtagelse af 2de Sveizer Qvier fra Mørup.

9. Jorderne ere overalt indhegnede med Flæk eller Boldgrøfter, saagodt som intet levende Hegn havees, hvilket ei vil lykkes i den løse Sandjord, hvoraf Hegnet næsten overalt bestaaer.

10. Over Markfred holdes meget strengt.

11. Med Undtagelse af den Deel, som i Efteraaret er optagen til Brak, er det Øvrige nu fornødent udgravet. Dækkede Vandgrøfter havees ikke, og kuns faa Steder vil Jordsmønnets Beskaffenhed tillade at anlægge saadanne.

12. Wilde Træer opelskes ikke i sluttede Plantager.

Jeg troer saaledes, maastee vidtloftig nok, at have givet den attraaede Forklaring om Halbygaardens Drift &c., der endnu er saare langt fra at nærme sig nogen Grad af Fuldkommenhed, for hvil-

ken jeg desuden i Landvæsenet ingen Grændse kjender; dog tillader jeg mig endvidere at bemærke, at jeg først i Foraaret 1831 overtog Bestyrelsen under meget mislige Omstændigheder. Ugerlandet var dengang deelt i 7 Dele og blev drevet saaledes: Brak gjødet, derefter 4re langstraaede Halme og 2 Aars Kløver. Jeg begyndte strax paa den forhen omtalte Drift, og vil haabe med næste Sommers Brak at have givet Qvækrodderne, som næsten overalt havde frygtelig Overhaand, deres Banesaar. Besætningen er siden den Tid omtrent forøget med $\frac{1}{3}$ Deel, foruden saadanne Kreature, som blot ere kjøbt for at fedes med Kartofler, nemlig i Fjor og forrige Aar aarlig 12 Stkr. Stude eller Kær, i Aar derimod slet ingen, da Kartoflerne aldeles ere mislykkedes uagtet de havde meget stærk Top. Naar første Rotation er omme, gjør jeg Regning paa, ogsaa ved Hjælp af Mergling, at kunne enten forsøge Besætningen eller Udsæden af Raps, eller med andre Ord, den rene Indtægt.

Salbygaarden, den 18 November 1834.

2.

(Fra Dienbecommisfair Meldahl paa Lindholtsgaard ved Solbek.)

I Følge det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs, i Skrivelse af 13de dennes, mig forelagte Spørgsmaale, har jeg den Ære at besvare disse saaledes:

1. Arealen til denne Gaard er 120 Edr. Land, hvoraf 21 Edr. ere stærk lerede og Resten sandmuldede Jorder.

2. De ommeldte 21 Edr. Leerjord drives for sig selv i 7 Lodder saaledes: Heelbrak, Raps, Rug og Hvede, Erter og Byg med Klover, som slaes i 2de Aar.

Omtrent 60 Edr. lette sandmuldede Jorder afgive: i flere Gange ploiet Gronjord — Boghvede, Kartofler og Havre, derefter henligger til Brak den Deel, som kan gjodes, og hvori saaes Vikkehavre til Sommerstaldfoder, derefter Rug og Byg med Raigræs og Klover; og hvile i 4 à 5 Aar.

3. Kartofler dyrkes fornemmelig, men ikke i stor Mængde, (hos mig lægges 30 à 40 Edr.) da det er vanskeligt at faae disse optagne, endog for 6te Parten, siden alle Huusmænd her i Egnen have Jord og saa vel som Gaardmændene dyrke denne Rodfrugt i Marken til Huusbehov, men ikke synderlig til Kreature.

4. Dansk Hjulplow bruges til stærk Gronjords første Ploining, siden bestandig lette Svingslove af eget Arbeide, Epstirpator til Brak; og Cædjordens Rensning, Tromle og almindelige Jern; og Træe; Harver.

5. Saa Lønderland ere merglede for nogle Aar siden, men mange Edr. ere belagte med et tykt Lag Mosejord, hvorved jeg har erholdt 3de Fiskeparker og gode Vandinger.

6. Alle mine Kreature ere indbundne paa Stalden om Sommernætterne og i Middagsheden, og forholde da Grønfoder og Hve efter Omstændighederne.

7. Her holdes 6 Heste, 20 à 30 Stkr. Færekreature, 20 Stkr. Saar, (forhen i endeel Aar holdt jeg 200 Stkr. Spanste Saar, men Leversygdom iblandt disse nødte mig til at afskaffe dem). Sviin holdes ikkun til Huusfornödenhed.

8. Mine Køer ere af eget Tillæg, oprindelig Tydske, men Tyren er nu af Berner Race; Saar og Sviin ere af god Sjællandsk Art.

9. og 10. Mine Jorder ere udvendig vel indhegnede med dobbelte Jordgrøvter, som ere beplantede med Pii; dobbelte og enkelte Steengjerder, samt brede og dybe Flakgrøvter i Moserne, og Ufred taales aldrig. Skoven og 2de Græsvænger ere frahegnede med Riis; og Steengjerder.

11. Vandet er overalt udgravet af Agerjorden ved aabne Grøvter og et Sted ved een 40 Favne lang bedækket, af hvilke jeg ikkun endnu vil anlægge een fra et sumpigt Sted i Møielandet, hvor en aaben Grøvt, som jeg ellers antager for de sikreste, vilde spille formegen Jord.

12. Mine Hauger, 2½ Td. Land, som jeg siden 1812 har anlagt og selv beplantet, ere nu saa tilgroede med Frugt; og vilde Træer, at jeg maa tage mine Jordfrugter i nye Indhegninger, hvor ogsaa plantes noget aarlig. Andre Plantager havees ikke.

Med Hensyn til mit Voksbrug kan jeg vel ikke have noget videre ualmindeligt at indberette; vel dyrker og tilbereder jeg Hør, og undertiden, naar Høsten tidlig indtræffer, saaes enten Spergel i Rugs stubben til Eftergræsning, eller Koer; og dette saas vel som mere, kan, med Hensyn til den mig betroede Lærling, have sin Nytte, da han tillige er fortroelig med mine Tanker om det daglige Arbeide og uafbrudt beskæftiget med de mangfoldige Ting, som enhver Aarstid medfører.

Lindkølbegaard, den 21de November 1834.

3.

(Fra Capitain P. Siort paa Krabbesholm ved Roeskilde.)

I Anledning af det kongelige Landhuusholdnings-Selskabs gunstige Skrivelse af 15de dennes har jeg den Ære at meddele følgende Svar paa de i bemeldte Skrivelse indeholdte Opgaver:

1. Den hos mig ansatte Landhuusholdningslærling har egentlig sit Ophold paa Hovedgaarden Krabbesholm, hvorunder drives 360 Edr. Land, men hans Arbeide anvendes tillige paa de under min Forpagtning henhørende tvende mindre Gaarde, nemlig Lindegaard med et Areal af 100 Edr. Land og Aarnegaard med et Areal af circa 170 Edr. Land.

2. Krabbesholms Jorder ere inddeelte i 12 Marker, enhver paa 30 Edr. Land, der drives saa:

ledes: 1) Havre i Grønford, 2) Brak, som gjødes og besaaes med Vikkehavre til Grønfoeder, enkelte Lønder Land med Boghvede. Denne Afgrøde benyttes til Staldfodring af en Deel Kvæg, der paa denne Maade forberedes til senere i Efteraaret at fedes med Kartofler. Nogle Heste holdes ogsaa stedse paa Stald. 3) Rug, 4) Byg, udlagt med Klover, 5) Klover til Slet, 6) Klover, der i Juli Maaned gjødes og optages til Sommerbrak, 7) Rug, 8) Kartofler, en ubetydelig Deel med Erter, 9) Byg, udlagt med Klover, 10) Klover til Slet, 11) Klover til Græsning, 12) Klover til Græsning.

Lindegaard, der har 100 Edr. Land, inddeelte i 5 Marker, drives saaledes: 1) Sommerbrak, som gjødes, 2) Rug, 3) Kartofler og Erter, 4) Byg, udlagt med Klover, 5) Klover til Slet.

Uarnegaarden med omtrent 170 Edr. Land, inddeelte i 6 Marker, drives saaledes: 1) Heel eller Halobrak, som gjødes forsaavidt Gjødning haves, 2) Rug, 3) Kartofler og Erter, 4) Byg og Havre, 5) Klover til Slet, 6) Klover til Græsning.

Ved denne Gaards Jorder maae det bemærkes, at de først for faa Aar siden ere blevne sammenslagte ved Kjøb af halvanden Bondegaard. Jorderne ere som Folge heraf endnu langt fra at være bragte i en ordentlig Culturstand. Hvad der især er en følelig Mangel paa, det er Gjødning, hvis Uffavn altid lammer Jordens, og altsaa ogsaa Landmandens Kraft. Jeg anvender imidlertid al muelig

Opmærksomhed paa at formere Gaardens Gjødningsstand, og blandt de virksomste Midler til denne Hensigt staldfodrer jeg 12 Græshoveder hele Sommeren. For at tilveiebringe det hertil fornødne Grøntfoder, anvendes en Deel af Brakmarken. Ved den mig som Forpagter foreskrevne Driftsmaade turde det ansees som en mislig Omstændighed, at jeg stedse har været forbundet til aarlig at indtage omtrent $\frac{1}{2}$ Deel af Gaardens uculiverede Jorder til Brak, uagtet det hidtil ikke har været mig mueligt at bringe Gjødning tilveie til mere end omtrent Halvdelen af Brakken.

3. Af Rodfrugter dyrkes Kartofler saaledes som Besvarelsen ovenfor af Nr. 2 udviser.

Ved alle tre Gaarde lægges omtrent 600 Edr. aarlig, hvis Ufgrøde i Regelen anvendes til dermed at fede Qvæg.

4. Ved den hele Bedrift, for saavidt samme drives ved egen Kraft, anvendes alene engelske Plouge. Den store Bailaiske bruges meest og foretrakkes, dog anvendes ogsaa den smalske. Harve og Tromle ere af almindelig Art.

5. Mergel anvendes ikke.

6. Herved henvises til Besvarelsen af Nr. 2.

7. Besætningen bestaaer af 25 Heste, 100 à 110 Malkekøer, 120 à 130 Stkr. Qvæg, der deels ere bestemte til Fødning, deels bestemte til Overfodring og til Staldfodring næste Sommer, circa

30 Stkr. Faar og circa 100 Stkr. større og mindre Sviin.

8. Qvægbesætningen blev, ved Forpagtningens Tiltrædelse, anskaffet af mig, og for at blive sat i stand til at bedømme, hvilken af de danske Provindser, der kan antages at afgive det bedste Malkeqvæg, anskaffede jeg et med den hele Besætning passende Antal Køer, fra Jylland, fra Fyen, fra Samsøe og fra Sjælland, alt af dansk Race, og saavidt jeg hidtil har kunnet bedømme bør det jydsk Malkeqvæg foretrækkes. Faarene og Svinene ere en Blanding af dansk og engelsk Race.

9. Jorderne ere for størstedelen indhegnede, ligesom ogsaa Hegnene, der bestaae deels af Steengjerde, deels af Jordvold, for størstedelen ere beplantede med Korn eller Pii; dog have disse Plantninger, al anvendt Flid uagtet, ikke overalt havt Fremgang.

10. Markfreden overholdes med Strengthed.

11. Jorderne ere udgravede, for størstedelen med aabne, paa enkelte Steder med bedækkede Grøfter.

I denne Anledning kan det bemærkes, at Krabbesholms Jorder, ifølge deres Natur og Beliggenhed, ikke udkræve nogen betydelig Afgravning.

12. Godsens Eier, Hr. Conferentsraad Holten, har med stor Bekostning beplanted, deels med Lovtræer og deels med Naaletræer, en til Krabbesholms Hovmark stødende Bondegaardslod, der til denne Hensigt i sin Tid er bleven nedlagt. Ligeledes har Hr. Conferentsraaden ogsaa ved Lindegaarden

ladet beplante, for størstedelen med Naaletræer, et temmelig betydeligt Stykke Jord, der anvendes som Lysskov. Da disse Eiendomme forinden Hr. Conferentsraadens Besiddelsestid vare aldeles blottede for Skov af ethvert Slags, saa ere de saaledes trufne Foranstaltninger saa meget mere hensigtsmæssige, ligesom man ogsaa maae antage, at Eiendommene ved disse Bestræbelser have vundet i reel Værdie.

Krabbeholm, den 29de November 1834.

4.

(Fra Proprietair Madsen, Forpagter af Bierbygaard ved Holbek.)

De, i meget ærede Skrivelse af 15de dennes, mig forelagde Spørgsmaale, har jeg, med Hensyn til de mig fortiden fra det hoi Kongelige Landhuusholdnings Selskab anbetroede 2de af dets Læringer, den Ære at besvare saaledes:

1. Bierbyegaard, hvor ovenmeldte 2 Læringer fortiden veiledes i Uolsbruget, har et tilliggende Areal af 430 Tdr. Land Uger og circa 102 Tdr. Land Engbund, eller i alt 532 Tdr. Land.

2. Af anførte dyrkes 390 Tdr. Land i 9 Marker, og den gammeldags Drift, som Bierbyegaards Høverieforening af 12te Marts 1792, og min Forpagtnings-Contract af 19de December 1828 bestemte, er, overensstemmende med Datidens Smag,

1) Heelbrak, 2) Hvede, 3) Byg, 4) Rug og Erter, 5) Havre med isaaet Kløver, 6) Høeslet, 7, 8, og 9) Græs.

40 Tdr. Land Agerjord drives som jeg selv vil, ere af mig selv inddeelte i 12 Lodder og besaaes vekselviis med Raps, Hvede, Staldfodring, Byg, Kartofler, Rug, Kløver ic. Engen høstes med Høe.

3. Af Rodfrugter dyrkes kun Kartofler, og disse kun i liden Mængde.

4. Her bruges for det allermeste Svingplove af Nordamerikansk og Baylansk Construction, men tillige nogle smaae Are Heste Hjulplove af meget forbedret Form, og som trækkes af det unge Hestes Tillæg. Vogne og Harver m. m. omtrent af de almindelige her i Sjælland brugelige Slags.

5. Herved Gaarden merges endnu ikke, men de mig anbetroede Læringer have derfor ikke savnet Bekjendtskab med denne vigtige Forbedring af Agerbruget, thi paa Aggersvold, hos min Broder paa Arnakkegaard og hos Pastor Busck her af Byen med flere Steder, hvor der nu merges, har jeg selv ført Karlene hen, og hvor de da have seet, i hvilken Mængde Mergelen paaføres, hvorledes den graves, spredes og behandles, ligesom jeg og har lært dem at kjende de forskjellige Arter Mergel man har, og forklaret dem, hvilke Sorter man bedst og hensigtsmæssigen bruger til de forskjellige Jordarter, man agter at merge m. m., og jeg tør

haabe, at hvis de blive spurgt, ville de kunne svare tilfredsstillende i denne og flere Henseender.

6. Staldfodring saaes i 1 à 2 Lodder af de ovenmeldte 40 Edr. Land, i de her havende store Staffehaver og i lidt af Brakmarken, og hvormed staldfodres 10 à 12 Heste, en Deel Kalve og unge Høveder &c.

7. Besætningen her er 12 Arbeids-Heste, nogle Følhopper, Hingste og Plage; 140 Køer og 16 à 20 Kalve og unge Høveder, samt 40 til 50 Stfr. Sviin &c.

8. Heste-Tillæget har hidtil været efter gode danske Hingste og Hopper, men nu efter Fuldblods-hingsten Hazard; Køerne ere for allerstørste Delen af mit eget Tillæg, og faldne paa gode Køer og efter meer eller mindre ægte Berner-Tyre; Sviinene af en blandet, meget trivelig og god Slags.

9. Jorderne ere alle indhegnede, saa vel udsvendig som med Mellem-Hegn, og tildeels beplantet med levende Hegn.

10. Gaardens Jorder ere alle vel udgravede for skadeligt Vand, dog uden synderlig dækkede Grøfter.

11. Her havees temmelig god Markfred, uden at holde sig strængt til Unordningerne.

12. Wilde Træer opelskes kun paa Hegnsgrøfterne.

13. De ommeldte 40 Edr. Land, som dyrkes efter mit eget Godtbefindende, drives ved egen Kraft,

ligesom og al Hævning, og desforuden Hoveriet for 5 Bønder, men Resten udføres ved 28 hoveriepligtige Bønder.

14. Sæden aftærskes ved en ret god Maskine, der gaaer ved Hestekraft, og Kornet renses paa en Winstrupst Haand: Rensmaskine.

15. Paa min egen Gaard Daurup eier jeg et godt Schæferie af 400 Stkr. spanske Faar; Maaden, hvorpaa disse fodres, røgtes, vadskes og klippes m. m., dermed ere de hos mig af Landhuusholdnings-Selskabet placerede Lærlinger bekjendte.

Bierbyegaard den 30te November 1834.

5.

(Fra Proprietair A. Valentiner til Gjeddesdal ved Roeskilde.)

Foranlediget af et Circulaire af 15de Noobr. d. A., meddeles herved Landhuusholdnings-Selskabet Besvarelse paa de deri forelagte Spørgsmaal.

1. Gjeddesdahl indeholder et Areal af 587 Edr. Land Ager og Eng, foruden Have, Gaardsplads og et Skov anlæg, som indeholde ialt 52 Edr. Land, tilsammentaget 639 Edr.

2. Driften er a) Grønjordshavre, hvortil reolpløies, enten om Efteraaret eller om Foraaret, og alle, saavel store som smaae Vandgrøfter opgraves. b) Brak, der gjødes om Sommeren i Mai Maaned, og pløies i det mindste 5 Gange inden samme besaaes med c) Raps; d) Hvede; e) gjødet enten

om Efteraaret, ifald Gjødningsforraadet er stort nok, ellers om Foraaret til Bikkhavre, som benyttes til Høe og Staldfodring, og et Stykke paa 10 à 15 Edr. Land til Kartofler; f) Rug efter Bikkhavren, og enten Byg eller Hvede efter Kartofler; herpaa udlægges Jorden i 5 Aar til Græsning med rodt og hvidt Kløverfrøe, Limotheigræs og noget Engelsk Naigræs. Disse Frøesorter saaes i det Forhold, at det hele Quantum udgjør 14 à 15 Pd. pr. Ed. Land.

3. Af Rodfrugter dyrkes Kartofler, hyppede 2de Gange, med meget Held; den almindelige Axl er 200. à 220 Ed. pr. Ed. Land, dog havde iaar formedelst Torken kun 100 Ed. pr. Ed. Land; ligeledes Turnips, hvis Axl ikke overstiger 2 à 3 Edr. Land tildeels i samme Mark, som Kartoflerne, tildeels i smaae Bænger ved Gaarden og i Haven med forskjelligt Held.

4. Af Axlredskaber bruges Svingplove af egen Construction, som ligne meest den Baileiske, holsteenske Rundharver med Jerntænder og med Trætænder; undertiden benyttes ogsaa danske Harver; Exstirpatoren anvendes kun lidt; Hyppeplov, Vandfureplov, Tromle. I dette Dieblif forfærdiges et Instrument, der, som jeg haaber, skal igjengive Beaton's meget omtalte Redskab, (men hvoraf jeg ikke har kunnet faae en brugelig Tegning eller nøie Beskrivelse), hvoraf jeg lover mig megen Fordeel, især ved at arbeide dybt. Ligeledes bruges Tærstes maskine, en meget stor Hakkelsesmaskine og en Hestes

mølle, som formaler al Gaardens Sæd, saavel til Menneskeføde som Qvægfoder.

5. Markerne ere merglede af min Fader paa nogle Stykker nær, som ogsaa skulle merges, naar Brakken naaer dem i Rotationen. Af Mergelen spores den heldigste Virkning, saavel paa Hvedens Qvalitet som paa Græssets Mængde og Fjinhed.

6. Heel Staldfodring bruges til Ungqvæg, indtil de skulle til Tyrø; de slippes da løse til Kærne; thi jeg har meget ubehagelige Exempler paa, at Qvierne ellers løbe over. Undertiden bruges Staldfodring ogsaa for Kær eller andre Creature, som jeg af een eller anden Grund heller vil have i Stalden end ude. Hestene holdes inde bestandig, men for det meste ved Havre eller Bygskraae, eller om de fodres med Grøntfoder, nyde de dog et Tillæg af Kærne.

7. Besætningen bestaaer af 190 à 200 Stkr. Kær, 5 à 6 Tyre, og noget Ungqvæg, hvoraf der dog ikke tillægges hvert Aar ligemange (f. Ex. 1833 22 Stkr., 1834 kun 13 Stkr., og maaskee Tillægget indskrænkes endnu mere, da det, skøndt stort og godt, bliver for dyrt, og det samme Foder, anvendt til Malkeskær, giver større Indtægt.) Kærne tvires om Forsommeren, siden gaae de løse; om Vinteren fodres de: Kl. 6 om Morgen med Halm, Kl. 9 Høe, Kl. 10 Vand, Kl. 11 Havrehakkelse eller Skraae, Kl. 11½ Kartofler, Kl. 2 Høe, Kl. 3 Vand, Kl. 4½ Havrehakkelse, Kl. 8 Halm. De

komme aldrig ud, da Staldene ere forsynede med Steenkrybber. Af Heste holdes 22 til Arbeidsbrug, 2de Kjoreheste, 1 Ridehoppe, foruden 2de Heste, som befordre Meierieproducterne til Byen, og som sjeldent hjælpe Arbeidshestene; de samme Heste forrette Gaardens Maling og Tærskning. Svinenes Antal varierer fra 50 til 100 Stkr.

8. Køerne ere tildeels tønderstke, tildeels jydskke, fynskke, og eget Opdræt efter engelske Tyre og tønderstke Køer; forsaavidt Besætningen ikke completeres af eget Opdræt, kjøbes af de bedste jydskke Køer, som kunne faaes.

9. Markerne ere indhegnede saavel indvendig som udvendig med levende Hegn.

10. Markfred overholdes godt, kuns i Efteraaret drev Mangelen nogle fremmede Creature over til mig.

11. Jorderne blive udgravede med megen Omhyggelighed, saavel med Hensyn til Hoved; som Brakgrøfterne. For nogle Aar siden anlagdes mange bedækkede Grøfter med Steen og Riis, men Tiden har ikke viist dem fordeelagtige, hvorfor de kuns anvendes sjelden.

12. Ved Gaarden findes et Skov anlæg paa circa 35 til 40 Td. Land, som er plantet, og $\frac{1}{3}$ Deel deraf først i de sidste 10 Aar blevet sluttet ved Plantning, hvilken fortsættes hvor Leilighed gives.

Gjeddesdahl den 30te November 1834.

(Fra Capitainlieutenant Sandholt til Bivbygaard ved
Roeskilde.)

Jeg har herved den Ære at indrække til det Kongelige Landhuusholdningsseelskab Besvarelsen af de Spørgsmaale, høiisamme i Skrivelse af 15de f. M. har forelagt mig, saaledes:

1. Hovedgaardens samtlige Areal er omtrent 580 Tdr. Land, hvoraf de 500 Tdr. ere Ugerjord, indeelte i 14 Marker, og Resten Eng.

2. Sædfølgen er Hør, Vikehavre, som tvires af, Rng, Kartofler, Byg, Havre, Brak, Raps, Hvede, udlagt med rød og hvid Klover, og Græsleie i 4 Aar.

3. Een Mark dyrkes med Kartofler, hvoraf Afgrøden fodres op.

4. Til de Ploininger, som Gaarden selv har at udføre, bruges de vinstrupste Plove, med 2 Heste, og paa Forploiningerne, eller hvor Jorden er sammentjort, 3 Heste. Godssets Bønder bruge den sjællandske Plov med 4, stundom 6 Heste. Af Harver bruges, foruden de almindelige Brak- og Goldharver, Rundharver.

5. Forrige Vinter begyndtes at mergle til Brakken, som nu staaer med en frodig Raps-Afgrøde, og af kommende Aars Brakmark er fornærværende omtrent $\frac{1}{2}$ Delen merglet. Mergelen er deels sand-, deels leeragtig. Paa en Td. Land udføres 300 Kasser, Kassen paa 8 Cubik Fod. Afforden med Graverne er 2 Skilling pr. Cubic:Alen at løshugge

og læsse, og holder Gaarden selv Kjørebud. Beskostningerne ved 1 Td. Lands Mergling, Spredning, Steenaspillen og Steenenes Udfjøren, beløber, for medelst Arbeidets ved de mildere Vintre større Besværlighed, til henimod 15 Rbdlr. I bedre Arbeidsvintre antages 1 Td. Land merglet for 12 Rbdlr. Der er valgt Brakmarken til Mergling, for at have Mergelen saa nær Gjødningen og dens paafølgende Hovedafgrøder Kaps og Hvede; hvortil forener sig, da der lægges ud til Græs efter denne sidste, Mergelens forhaabende virksomme Indflydelse paa Græsset. Saasnart Gaardens forehavende Grundforbedringer tilstede det, bliver tillige merglet paa Vikkehavre; Marken, efter at samme er afstøret, hvorved Mergelomgangen saa meget for iværksættes.

6. Hestene, Tillægskalvene, Ung- og Guld; Nvæg staldfodres med Vikkehavre og Kløver.

7. Heste 30, hvoriblandt Mergelhestene, Rytterhesten, Forvalterens Hest og Udriderhesten; Nvægs; hoveder 183; Sviin og Grise 69.

8. Af Stampvæget er 14 Stkr. Faureholmer, 16 Stkr. af Tønderst Race og Resten Fyensst. Til lægget tages af de bedste af disse samtlige og Versner Faureholmer Tyre. Faar havees ikke. Svinene ere af blandet Race.

9. Til udvendigt Hegn havees enkelte Steengjerder, og Mellemhegnene ere dobbelte Jorddiger, som ere beplantede med Hessel, Piiil, Elm, Esp og Alf.

10. Over Markfreden holdes, dog uden at anvende Forordningen i dens strængeste Betydning.

11. Hovedgaardens Marker ere udgravede efter Nivellerings. Af dækkede Vandgrøfter havees ikkuns een, som har staaet Proeve; derimod er begyndt med Steenkister under Forpløiningerne, hvilke ansees at være paalideligere.

12. I Haugens tilstødende Planteskole for Frugt; og vilde Træer opstkes Hvidtjørns; Planter til Hegnene.

Ved Afskbruget har min Opmærksomhed fornemmelig været hendraget til:

1. Udgravningen.

Dens uomgjængelige Nødvendighed var mig saameget mere indlysende, som ene Forsømmelsen af dette vigtige Arbeide, uden hvilket alt gaaer tabt, bevirkede Forpagteren løst af sin Forpligtelse; jeg indsaae tillige, at det vilde være rettest at lade Vandløbene afnivellere, hvorved Gravningen hurtigen og med Sikkerhed kunde fremmes. Landmaaler Wegge, som besørger Markernes og Loddernes Regulering, paatog sig Nivellationen, og bekræftede Vandets Løb, strax Gravningen var fuldendt, Faldliniens Nøjagtighed. Ved Gaarden er saaledes udgravet, efter Nivellation, en Strækning af 12,641 Alen med forskjellig Brede i Bunden, fra 2 Alen til $\frac{1}{2}$ Alen, og Vinkel af 45 Grader; og er Størstedelen af den opkastede Jord bortført fra Grøstefanten.

Jeg er ved dette betydelige Arbeide blevet op:

mærksom paa det Besværlige i at Malobene ere tagne til Skjel mellem Byer, Sogne, Herreder og Amter, hvorved de med Naboer og Øvrigheder forefaldende Forhandlinger betydeligen besværliggjøres; og dernæst er jeg blevet opmærksom paa det, jeg tillader mig at kalde det, Besynderlige i at Landboe-Collegiet ikke har Nivellements-Planer over hele Landet, hvor med Amts- og Herreds-Comptoirerne kunde udfyres til Veiledning for Comptoirerne selv og henhørende Distrikters Grundbrugere; da saadanne Nivellements-Planer forekomme mig at være ligesaa uundværlige for et Landboe-Collegium, hvad det hele Land betræffer, som de ere det for Grundbrugerne for deres enkelte Grundstykker.

Enhver Udgravnings-Sag, som kom for, vilde, lige fra Landvæsens-Commissionen indtil selve Collegiet, nyde Gavn af General-Nivellementet, og i det enhver Udgravning kunde, uden de trættende og pengespildende Eftergravninger, som afføde Ulyst til dette vigtige Arbejde, strax vise den tilsigtede Virkning, ansporedes enhver driftig Mand til en Grundforbedring, der betryggede ham den sikreste Løn for hans Flid. Jeg tillader mig at udtale det Ønskelige i, at det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab gjorde Indstilling herom til det Kongelige Renteskammer, og jeg nærer den fuldeste Forvisning om, at dette Collegium vilde, i de Betsignelser Forsøget paa et enkelt Distrikt udbredte, føle sig til:

Skynet til at udvide Nivelleringen til over hele Landet.*)

*) I de Egne af Landet, hvorigjennem der løbe Naer og Bække, have disse naturlige Vandløb i Almindelighed saa meget Fald, at deres Udgravning nok lod sig iværksætte uden foregaaende Nivellerung. Saare meget skulde desuden være vundet, dersom de Forskrifter, som Forordn. af 25de Juni 1790, om skabeligt Vands Afledning indeholder, noie vare iagttagne, og navnlig hvis den controlleerende og tvingende Myndighed, som denne Anordning indrømmer Landvæsens-Commissionerne og især Amtmændene, var bleven kaldet til Hjælp af de i Sagen interesserede Landboere, og af hine strængt udøvet til Hensigtens Opnaaelse. — Imidlertid lader sig ei nægte, at generelle Nivelleringer vilde for en og anden Egn være til stor Nytte; men hvad der gjør det betænkeligt at tilraade dem som almindelig Regjerings-Foranstaltning, er iblandt andet deres Kostbarhed; (Slutter man fra det Mindre til det Større, kunde det antages, at en saadan Forretning for hele Sjælland vist ikke lod sig udføre for 100,000 Rbdlr.) Blev end Udgifterne forskudsvis ubredte af det Offentlige, maatte de dog siden falde tilbage paa de skatteyndende Landboere, af hvilke Adskillige maaskee slet intet Gavn havde deraf. Desuden synes det, at der fra Regjeringens Side er gjort alt hvad der bør gøres, naar Den har sørget for, ved gode Anordninger at bortrydde Hindringerne for Arbeidet. De Privates Interesse maa opfordre dem til, selv at sørge for dets Fremme og fra deres Side at virke til de givne Lovbuds Overholdelse. — Det kan isøvrigt ved denne Leilighed bemærkes, at der i Anledning af et til det Kongl. Rentekammer indgivet Forslag, sigtende til Udgravningens Fremme i Ramsøe og Thune Herreder, — en Egn, som tildeels lider meget af

2. Gjødningen.

Iblandt de Hovedforbedringer ved Gaarden, som afvigte Aar bleve foretagne, var og Udbedring af Møddingsstedet. Dette var, liigt paa saamange andre større og mindre Gaarde, et aldeles uregelret Hul, som var aabent for al Gaard: Vandet, med en Fordybning paa den ene Side, hvorfra, naar Gjødningen skulde udføres, de bedste Dele bleve afledede, hvilket her paa Egnen kaldes at lindre Møddingen. Foruden denne Ufuldkommenhed, havde Møddingsstedet en saa besværlig Opfjørsel, at Hestene, paa den ynkeligste Maade, sprængte Sele: og Bogtøi. Dette Møddingssted lod jeg fylde, til: danne med skraa Opfjørsel, betrygge ved Rendes: stene mod Tag og Gaardvand, og forsyne med en Brønd og Pumpe til at samle og overgyde, paa Gjødningen selv, dens flydende Dele. Og paasaae

skabeligt Vand, — fra Kammerets Side er gjort indledende Skridt til at faae Sagen bragt i Gang og de nødvendige Arbejder udførte, saavidt muligt uden Rivellering og Chartering. For at spare Udgifterne til nye Kort, er der bevilget Copie af de til Matriculeringen brugte, saavidt fornødent findes. Overlag optages over Omkostningerne ved Hovedvandløbenes Udgravning; Bestemmelse agtes tillige truffen om det Forhold, hvorefter alle de Løbseiere, som mere eller mindre ere interesserede i dette Foretagende, bør deeltage i Udgifternes Udredelse, og de nødvendige Forhandlinger vil man søge tilendebragte saavel desangaaende som ellers ihenseende til Arbeidets Udførelse, alt i Medhold af ovennævnte Forordning.

jeg, at der, ved at samle Gjødningen, blev taget Hensyn til den nuelligste Blanding, samt at Røddingens Overdeel stedse holdtes horizontal. Easten blev oppumpet og overgydet, Vinteren igjennem; hver 14 Dag; henad Foraaret og første Deel af Sommeren, hver 8 Dag; og imod at det nærmede sig Gjødningens Udførsel, hver anden Dag. Ved Gjødningens Udføren viste sig den ypperlige Virkning af denne Omfarg deri, at alt Røget, fra det øverste Lag (Røddingen havde en Høide, over Gaardsfladen, af $5\frac{1}{2}$ Fod) lige til Bunden, var eens mørk og lod sig gjennemstikke med Spade. — Det er mig ubekjendt, om Selskabet har haft Gjødningens Behandling til Gjenstand for de Belønninger, der udddeles; hvis dette ikke skulde være Tilfældet, da tillader jeg mig at foreslaae: at Røddingsstedernes hensigtsmæssige Placering, Tildannen og Gjødningens Behandling, maatte hertil komme i Betragtning.

3. H ø r r e n .

Denne Afgrøde, som nu indtager fuld Plads i Sædsfølgen med 30 Td. Land, viser, uagtet de 2de sidste Aaringer have været ugunstige, at kunne balancere med Grønjordshavre. At fremstille det specielle Resultat, dertil er Aaretallet for denne Afgrøde for lidet, og de besaaede Stykker, for hvert Aar, for ulige. Det er imidlertid uden for al Tvivl, at Hørrer kan drives med Fordeel, og at denne Avl især bliver vigtig for Godseierne derved, at den giver ypperligt Vinter- Arbeide for Høusmanden, og

indleder en hensigtsmæssigere og bedre Behandling af dette vigtige Beksædnings-Material.

Disse ere de vigtigste Oplysninger jeg haver at meddele, og det vil være mig kjert, om de maa have fundet Interessse for Selskabet.

Bibnegaard, den 4de December 1834.

7.

(Fra Gaardeier Luno paa Rødovre Mark ved Kjøbenhavn.)

Opfordret ved det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs Skrivelse af 15de f. M. angaaende mit Udsæbrug paa Rødovre Mark, ved hvilket det har behaget Selskabet at anbringe een af de Lærlinge, der skal oplæres til at vorde en duelig Udsækarl, giver jeg mig den Frihed herved at besvare de deri fremsatte 12 Spørgsmaal.

1. U r e a l.

En Bondegaard til Rødovre Sogn og Bye, Kjøbenhavns Amt, $\frac{1}{4}$ Mill fra Staden, samlet Jord under Plov og Spade 69 Td. 4 Skp.

Fraliggende Eng og Løvejord 2 — 4 —

Senere tilkjøbt Jord fra Hves-
singe Bye, og umiddelbar i Samling
med Gaardens Marker 9 — 6 —

Da jeg bemærkede hvor kostbart her i Egnen Haand- Arbeide er, og det tillige ved Landbruget er af største Vigtighed, at den fornødne Kraft er tilstede i rette Tid, lagde dette, i For-

ening med at der, med den for Gaarden fornødne Kraft, kunde dyrkes mere Jord, Grunden til at jeg tilkjøbte mig ovennævnte Jord under Hvesfinge, der tilforn var en udflottet Huusmandsloed med paahvilende forfaldne Bygninger, hvilke jeg succesfive har bestræbt mig for at faae indrettet til fire Huusmændsboeliger, da Veiarbeide, Torveskjær paa Brønshøiholm, Arbeide i Damhuusfœn og Vintertærskning hos Vønderne trække Dagleiere med Familie til Egnen. Huusleien bliver at betale med Høstarbeide paa egen Kost, og til hver Bolig er henlagt 1 Skp. Ld.

Hangejord, ialt ; — 4 —

Endvidere hører hertil fraliggende ; — 6 — som pløies fra Gaarden, men som jeg har arvefæstet til en duelig Arbeider, der her har bygget sig et Huus og herfor ligeledes giver Høstarbeide paa egen Kost.

Geometrisk Maal til 9 Tdr. 4 Skpr.

Hartforn 83 Tdr. Ld. foruden den Plads Bygningerne med Gaardsrum optage. Jordernes Omridsning udgjøre en reel aflang Firkant, med Bygningerne i Midten; deres største Bestanddeel er Leer, og Beliggenheden er over:

ordentlig tid. Ved Modtagelsen vare de alle ude af Drift, ligesom og endnu Udflattergaardene paa disse fordums Udmærker drives slapt og uden Kraft. Egnen er aldeles bar, og Hanger eller Træplante ning opelstes ikke.

2. D r i f t.

Jorden er inddeelt i 9 Marker, og blev i Besygdelsen drevet efter Bøxelbrug med Kartofler i Gjødning, Byg, Klexer, Hvede, Erter, Rug, Klexer, Klexer, Havre.

Da imidlertid de vandrige Aar, i hvilke Bandedmassen endnu ikke kunde bortledes fra Markerne, bragte den ordnede Drift i Uorden, har jeg nu senere indført følgende Markbrug, grundet paa egen Erfaring, og med Hensyn til Conjunctionene og Eiendommens Nærhed ved Hovedstaden, hvor Mælkehandel er en Hovedsag.

Kartofler uden Gjødning.

Blandsæd til Staldfodring og Høe, gjødet.

Kaps.

Hvede eller Rug.

Erter, Rotabaga, Sennop, Blandsæd.

Byg.

Klexer.

Klexer.

Havre.

Denne Drift har jeg nu saameget sikkrere kunnet begrunde, som der, men og først i dette Efteraar, er steet Afgravning uden omkring Lodden, og

der saaledes, ved Hjælp af mine egne Markgrofter, ikke kan staae Vand nogetsteds.

Ungaaende selve Driften tillades mig at bemærke: Ved flere anstillede Prøver paa min Mark, hvor der i Række af Aar ikke var gjødet, gave Kartofler uden Gjødning mig et tilfredsstillende Product. Det forekom mig derfor, nu da Markerne ere omgjødede, og jeg ved forøget Ovæghold begynder at kunne gjøde over een Mark aarlig, at jeg med større Fordeel kunde anvende Gjødningen til den Mark, der bærer den her saa høistfornødne Staldfodring og Vikkehøe, saameget mere, som denne gaaer næst foran Rapsmarken, der saaledes faaer den fulde Gavn af Gjødningen (til Vikkerne nedpløies Gjødningen 4 à 5 Tommer, og til Rapsen 1 à 2 Tommer dybere). Jeg tiltroede heller ikke Rapsen at kunne groe saa godt til i Blandsædmarken, som naar samme Mark Aaret iforveien fuldkommen var rensed og pulveriseret ved Kartoffeldyrkningen, der saaledes og maatte virke paa Blandsæden.

Lignende Grundsætninger har jeg fundet stadfæstede af den nederrhinste Godsbesidder v. d. Leyen, hvis Kartoffelkultur og Braksystem jeg har meddeelt i det sidste Hefte af Tidsskrift for Landoeconomie.

Den ovenmeldte Mark, som tilforn udelukkende bar Urter, er nu, som meldt, deelt til 4 forskjellige Slags Producter, der hver for sig ere fornødne til Indtægt og Forbrug for Gaarden. Det har ogsaa forekommet mig, som at samlede Erfaringer ville

stadfæste, at Urter ere en vanskelig Sædart i det Store og i Gjennemsnit. Efter Sennop, Blandsæd og Rotabage vil det følgende Byg heller ikke savne den velgjørende Virkning af Urternes rugende Skygge, saameget mindre, som den Gjødning, der avles paa Gaarden over Staldfodringsmarkens Fornødenhed, gaaer til denne Mark, og paa Jorder, hvor Exstirpatoren udgjør et Hovedredskab, kan Sennopsdyrkning ingen Fortræd volde.

Gjødningen til Staldfodringsmarken føres, om muligt, om Vinteren til sit Bestemmelsessted og spredes strax. Denne Maade, om den end ikke er den fuldkomneste, har sine store Fordele baade som Forskud betragtet, og med Hensyn til Tiden Arbejdet skeer paa. Compostens velgjørende Virkning om Sommerdage maa, under mine Forhold, indskrænkes til den Deel af 4de Parts Marken, som jeg da kan overkomme at gjøde.

3. R o d f r u g t e r.

Af Foregaaende sees, at en heel Mark ubeløstende dyrkes med Kartoffer. De ere af det store, engelske, meelrige Slags, og opbruges alle paa Gaarden, da jeg altid har tilveiebragt min Gjødning ved egen Kraft, og af samme Ursag heller ikke solgt Foder fra Gaarden. De lykkes i Almindelighed fortræffelig, og selv iaar, hvor Misværet var almindelig, kan jeg, paa ugjødet Jord og i Forhold til Egnen, ikke klage, skjøndt Uvlen var lille mod Sædvane. Der pløies dybt til dem om Efteraaret, og

om Foraaret behandles Marken, efter Omstændighederne, med Harve og Exstirpator. Kartoflerne udsøges i Aaringer, hvor ingen Mangel er, af Størrelse som et stort Æg, og lægges i Hypefure paa en Aens Distance og 12 à 14 Tommer fra hverandre; der stækkes med Hypeploven en let Kam over dem, hvilken ved Frempipningen udjevnes med Harven, som da bruges efter Fornødenhed. 2de Hypevinger, saa tidligt, Omstændighederne ville tillade, have været tilstrækkelige til at holde Marken reen, og skaffe Kartoflerne det skjøre Leie, uden hvilket de ikke trives. Sildig Hypeving er skadelig. Optagningen skeer i denne Egn for Kost og Dagløn 16 à 20 Sk., og der fattes ikke paa vante og duelige Optagere, men de forlange stadigt Tilsyn. Jeg søger, saavidt muligt, at lægge Kartoflerne først i Mai Maaned og at optage dem senest 8 Dage efter Michaeli. Om end Kartoffelen ikke i Jorden har naaet sin høieste Modenhed, har jeg dog ikke, under Overvintringen, sporet nogen skadelig Folge heraf. Saa danne anbefales endog som Læggekartofler.

Notabaga: Frøet saaes paa udsøgt Markplads nær Gjødning i April, og udplantes, naar Planterne findes tjenlige, hellere sildig med Regn end tidlig uden Regn; er Aargangen, som iaar her, aldeles uden Regn, da kan man dyppe Plantens Rod i en Belling af frisk Koegjødning og Jord, og lade Plantehullerne stikke og vande, man kan da være vis paa, naar man derefter udplanter i de ved Væden

opfugtede Huller og vander som sædvanligt, selv i det tørreste Aar at erholde en god Afgrøde uden videre Banding, naar ellers Jorden er hensigtsmæssig behandlet.

Denne Rod udmærker sig for alle andre ved sin Størrelse, saftfulde Bæxt og udbredte store Top, hvorfor der med Fordeel lades en Aens Plads imellem hver. Den er mindst kjælen mod Frost, og jeg kan forsikre, at jeg, ved en anstillet Prøve, at fodre Malkekøer med dem alene og Halm, har erholdt ypperlig tyk og velsmagende Fløde uden at vi have funnet opdage den af Nogle omtalte Raalrabismag.

4. Avis: Redskaber.

Jeg har opdyrket min Jord med den Bayleyske Plov og en stor Brakharve. Siden har jeg med Fordeel kjøbt af Winstrups Plove, og nu, da disse tildeels ere opbrugte, synes den forandrede amerikanske at være den fordeeltigste for min Jord. Jeg pløier om Efteraaret dybt alt hvad jeg kan overkomme, og søger, nu da Jorden er kultiveret ved Gjødning, Rodfrugter og 9 Aars meget omhyggelige Pløining, at bruge Ploven om Foraaret saalidt muligt, men derimod at lade Exstirpatoren arbejde for denne og Harven.

Det er imidlertid udenfor Tvivl, at den Beatsonske Scarificator, saaledes som v. Slick nu i mange Aar har brugt den paa Grevinde Trautmansdorffs Godser Jamnig i Næhren, saavel hos mig som paa enhver ligekultiveret Jord, ganske vil kunne gjøre

Plovens og Harvens Brug om Foraaret overskødig; thi efter alt, hvad bemeldte v. Flick saa mangfoldig vidnesfæst har godtgjort og offentliggjort, fandt det wienske Landhuusholdningselskab sig opfordret til at anmode et af sine meest udmærkede Medlemmer Baron v. Ehrenfels om selv at begive sig til Jamnig i Mähren, for paa Stedet at overtøye sig om Forsøgenes Barighed, og tillige af v. Flick at lade sig meddeele alle de Oplysninger, Hr. Baronen maatte finde nødvendige til Diemedet. Den af Historien og offentlige Forhandlinger bekendte kloge Sindighed, med hvilken man i Østerrig affhandler enhver dubios Sag, lader heller ingen Tvivl om, at det i det mindste er sikkert, naar der, i Verhandlungen der Königl. Keis. Landwirthschafts-Gesellschaft in Wien, ansøres som et af ovenmeldte Reises Resultater:

”Fordelen af det Beatsonske, af v. Flick forbedrede, Agerdyrknings-Nedskab synes godtgjort i den Grad, at man intet Dieblif kan drage i Tvivl, at naar Marken eengang ved den sædvanlige Plov er vendt, da ville alle øvrige ellers nødvendige Arbejder til denne Marks Omuldring, Rensning o. s. v. ved Hjælp af dette Nedskab kunne fuldføres med Besparelse af Tid og Kraft.”

Her indrommes altsaa bestemt, at naar Marken — endog i Almindelighed — eengang er pløiet, kan Sæden ved Hjælp af dette Nedskab bringes i Jorden uden videre Brug af Plov eller Harve.

Saa vidt jeg erindrer, anseer ogsaa v. Slick i et enkelt Tilfælde en foregaaende let Pløining nødvendig, det er derfor ikke i nogen Henseende til Misrecommandation for Redskabet, naar Baronen tillige indberetter, at han ikke anseer det for nyttigt, ved Hjælp af Scarificatoren aldeles — som General Beatson paastaar — at ville forberede en Mark til Sæd uden bemeldte foregaaende lette Pløining, da man ikke i dette Tilfælde vilde kunne fuldføre den da nødvendige oftere Scarificeren ved Hjælp af det Antal Heste, der ellers kun var nødvendigt. For imidlertid grundigt at bedømme dette, udcræves Praxis. Iøvrigt tilkjendegive disse Forhandlinger, at man i Østerrig især af den Årsag er bleven opmærksom paa dette Ulsredskab, fordi man tidligt om Foraaret kan arbejde med det der, hvor Ploven endnu ikke kan eller bør gaae, og fordi man ved dets Brug kan faae Urter, Bitter, Havre og Byg hurtigt og tidligt i Jorden, hvorpaa disse Sædarteres lykkelige Uvl for største Delen beroer.

5. Mergling.

Da den Mergel, jeg hidtil har fundet paa Eodden, skjøndt forskjelligt farvet, dog altid har været Leermergel, og min Jords største Bestanddeel er Leer, saa bortfalder hidtil Mergling med Fordeel.

6. Staldfodring.

Den Blandsæd, jeg efter Forangaaende udsaaer, opfodres paa Stald om Sommeren til alt Qvæget, dog gives Malkesværne daglig nogle Løireslag Kls:

ver. Jeg maa sørge for, at Staldfodringsmarken, da den skal bære Kaps, er afbenyttet saaledes, at Kapsen kan i rette Tid komme i Jorden. Den Sæd, som altsaa kunde hindre dette, gjøres til Høe. Fordelen af en Kaps- eller Sennopsmark, Fornødens heden af Kloverhøe, naar Rotabage ind i det nye Aar slipper, den velgjørende Virkning paa Sommeralkningen, at give Køerne nogle Løireslag paa Klover, har hidtil fraraadt mig at forsøge Gjødningsmassen ved en yderligere Staldfodring. Naar imidlertid ovenmeldte Staldfodringsmark slipper, begynder 4de Parten af den forrige Urtemark.

7, 8. Besætning. —

Malkesøer for Diebliffet 23. Alle bestemte til at kælte paa Gaarden, altsaa enkelte meer og mindre golde.

Ungkvæg 4. Jeg har begyndt aarlig at tillægge 2 Kalve for at skaffe Besætningen et varigt Hold. Da man ikke faaer Nytte af Qvien før den er 3 Aar, vil der altsaa komme til at underholdes aarlig 6 Ungkvæg. Da her kunde holdes 34 Malkesøer, ifald Bygningerne vare indrettede derefter, vilde Kvægbesætningen om et Par Aar stadigt være 40 Stkr.

Et Par Køer staae til Fedning, den ene bestemt for Huset. Køerne ere af fynsk, jydsk og holsteenskt Race.

Faar 6. Moderfaar, en Væder, en Marsbede, en 2aars Bede ere med Ungelen tilstrækkelige til at

forsyne Huset med Uld og Faarefjød. De ere af spansk og engelsk Race, og give udmærket Uld, der er bedre end Omegnens.

Sviin. En Soe, som farer 2 Gange aarlig, er med dens Yngel tilstrækkelig.

Heste. Ved Uheld og Slid under denne svære Jord's Opdyrkning er min Besætning af Heste for mindsket og forringet. Nu ville for Eftertiden 9 jevn gode Heste kunne bestride saavel Jordens Dykning som den daglige Mælkehandel o. s. v. Af disse kunne endog eet Par være af de mindre gode, som for let Priis kjøbes om Foraaret og sælges mod Vinteren, og saaledes blev Hesteholdet i Vintermaanederne kun 7, hvorimod der ellers her i Eggen paa de større Gaarde aarlig holdes fra 10 til 12.

9. Indhegning.

Paa et Par Hundrede Favne nær, er hele Lodden indhegnet og vedligeholdt ved Grøstegravning. For største Deel er plantet Vili.

10. Markfred.

Overholdes og indrømmes.

11. Gravning.

Volddiget med Vilene omgive alle Markerne. Hvor det var fornødent, er der anbragt gjennemløbende Vandgrøft. Alne og rensede Vandfurer bringe det overflødige Vand bort fra det inderste af Markerne. En Hovedgrøft gaaer igjennem Lodden og den høistfornødne Opgrøftning udenfor Lodden er i dette Efteraar foranstaltet, for at lede Vandet

over Islemark til Damhuusssøen. Dækkede Vandgrøfter findes ikke.

12. Træplantning.

Foruden Vilen paa Loddens Bolddige, hvor den, som enten fattes eller er udgaaet, attraaet udfyldt efterhaanden, er Haugepladsen, som betydeligt er udvidet, omgivet med 4 Rader vilde Træer, hvoraf de 2de yderste ere Ask, og de 2de inderste Ypern, Alnbøg, Røn, Birk og Hæssel. Det Hele er omgivet med Hvidtjørn. Et lille Buskads med vilde Træer, omtrent 3 Hundrede, er anlagt i Haugen. De Frugttræer jeg for nogle Aar siden plantede i Haugen gif ud i de vaade Aaringer. Til Foraaret vil derimod et halvt Hundrede Frugttræer atter blive plantede, nu Vandet ikke mere kan ødelægge dem. Pladsen hertil er i $1\frac{1}{2}$ Alens Dybde og Brede fuldkommen cultiveret, da Træerne ellers ikke vilde trives i den raae Leermasse.

Robovre Mark, den 4de December 1834.

8.

(Fra Selveiergaardmand Jens Andersen i Vesterhæsinge ved Faaborg.)

Det Kongelige Landhuusholdningselskab har under Ste dennes forelagt mig nogle Spørgsmaal til Besvarelse, i Anledning af at det gunstig har betroet mig en af dets Læringer til Underviisning i det bedre Hølsbrug. Jeg opfylder med Fornøielse

Selskabets Forlangende ved ærbødigst at tilfille det Følgende.

1. Areal paa min Gaard er 47 Edr. Ploies land efter Udsæden, 4 Edr. Land god og $2\frac{1}{2}$ Ed. Land maadelig Eng, 3 Edr. Land opgravet Tørve: mose. Foruden anførte Areal, har jeg en Tofte paa $2\frac{1}{2}$ Ed. Land, der er inddeelt i 5 Stykker og hvoraf de 4 aarlig bruges til Staldfodring.

2. Gaardens Jorder ere inddeelte i 10 Lodder og til Aaret 1836 vil følgende Drift være indført: 1) Brak, 2) Kaps, 3) Hvede eller Rug, 4) Kartofler, Urter, Hør, og Vikkehavre til Staldfodring eller til at modnes, 5) Byg med paasaet Kløver, 6) Kløver til Slet, 7) Rug, 8) Havre med rød og hvid Kløver, 9) Kløver til Slet, 10) Græs.

3. Af Rodfrugter dyrkes blot Kartofler fra $1\frac{1}{2}$ til 3 Edr. Land, hvorpaa der har været ablet fra 100 til 200 Edr., hvilken Avl jeg agter at udvide.

4. Af Avlsredskaber bruges de sædvanlige, dog benyttes meest Svingploven. Hoppelploven anvendes naar behøves. Med Eystirpator agter jeg til næste Foraar at nedlægge den meste Sæd.

5. Halvdelen af Gaardens Areal er allerede merglet, og Resten skal have samme Behandling. Merglen er af bedste Sort. I det mindste 200 Læs føres paa hver Ed. Sædeland.

6. Hestene og Ungkvæget staldfodres til Høsten er forbi, undertiden ogsaa nogle Faar, og Malke: køerne fodres deels paa Stald og deels holdes de i

Tøier efter Omstændighederne, saaat de, i de varme Sommerdage, ere inde om Dagen, og, naar Kulden indfinder sig, om Natten.

7. Paa Gaarden holdes 4 Arbeidsheste, en Plag og et Føl, 11 Køer, 2 Qvier, 2 Kalve, og 1 Tyr, 11 Faar og 1 Bøder; 3 til 4 Sviin holdes til Brug for Huusholdningen.

8. Køerne ere af den sædvanlige fyenske Race. Jeg ønsker meget at kunne faae en bedre Qvægrace, men mangler dertil den fornødne Formue. Mine Faar ere forædlede og større, bedre byggede, og mere uldrige end den almindelige Race her paa Eggen. Mine Sviin ere ikke af nogen særdeles Art. Den bedre Race jeg hidtil har havt er ikke længer ublandet.

9. Paa et Par Hundrede Favne nær, ere alle Gaardens, saavel Ud: som Mellem:hegn, beplantede med Hvidtorn, Hassel, Ulstron, Piil af forskjellig Slags, Bidie m. m. Plantningen fortsættes indtil alle Hegnene ere forsynede dermed.

10. Markfreden bliver sjeldent og kun tilfældigviis frænket.

11. Overalt i Lodderne, hvor det behøves, ere der baade aabne og dækkede Vandgrøfter, som findes at være i god Orden, og tilstrækkelige til at aflede Vandet. Ingen nye anlægges uden naar en kommer i Norden.

12. Ved Gaarden er anlagt en lille Poppel:

plantage, hvorfra skeer Udplantning, naar Træerne have naaet en passende Størrelse.

Til Forestaaende giver jeg mig den underdanige Frihed at tilføie, at mine Enge blive vandede ved Hjælp af en gennem dem løbende Bæk; ogsaa føres Gjødningsvandet over en Deel af dem. Min Understov holdes i Fred, og er i en frodig Vext. Gjødningsmassen forøges ved Blanding med Torvesmul og anden Opsamling. Undertiden om Sommeren blandes derimellem faaet Haffelse for at opfange Møgsafterne, og for at bringe desto bedre Gjæring i Møddingen bliver den kulekastet.

Hvad iøvrigt Lærlingens Dannelselse angaaer, til at blive en kyndig Landmand, gjennemgaaer jeg med ham nogle Skrifter om det bedre Avlsbrug, og søger ved den daglige Dmgang at henlede hans Opmærksomhed paa et eller andet, som kunde blive ham til Nytte i Tiden. I Skrivning og Regning modtager han Undervisning af Sognets Skolelærer.

Vesterhassinge, den 26de November 1834,

9.

(Fra Proprietair P. G. Koch til Ulstrup ved Randers.)

1. Areal af Gaarden Ulstrup var, da jeg kom her, circa 357 Tdr. Ugerland, 60 Tdr. Land Eng, 80 Tdr. Land Kærjord og 100 Tdr. Land Hedejord, i alt et Areal af 577 Tdr. Land foruden Skov.

Deraf er nu i de 2½ Aar, jeg har boet her, opdyrket, bemerglet og forvandlet til en god Ugerjord,

80 Edr. Land Hedejord, samt 30 Ed. Land Kjærjerd ere planerede, udgrøftede, pløiede og bemerglede, saaledes, at den nuværende Agerjord udgjør ved Ulstrup 476 Edr. Land.

2. Markerne drives i 2de Sædfølger. Sandsmarkerne, som ere inddeelte i 9 Jndtægter, drives først; med Boghvede eller Grønfoeder, som gjødes, Rug, Kartofler eller Bikker, som halvgjødes, Byg, Havre med Klover, og hvile derpaa i 4 Aar.

De gode Jorder her paa Marken ere inddeelte i 10 Jndtægter, og drives paa følgende Maade: Grønbraf, Vinterhvede, Byg, Erter, Rug, som halvgjødes, Havre med Klover og 4 Aars Hvile.

3. Af Rodfrugter dyrkes alene Kartofler, hvoraf nedlægges 100 Edr. om Aaret. Afgrøden heraf bruges tildeels til Kreaturer.

4. Her bruges Svingsplove, Exstirpatoren, saavel svære og mindre danske, som Rund-Harve, Båndsploven, Kartoffelploven, Tromlen, Kornrense-Maskiner, og alle andre nødvendige Redskaber til alt Slags Sæds Behandling &c.

5. I de 2½ Aar jeg har været her, har jeg kjørt 40,000 Læs Mergel.

6. Mine Heste og Faar faae Staldfodring om Middagen.

7. Her holdes 160 Etkr. Køer, 36 Heste, 100 Faar, og 50 Etkr. Sviin.

8. Tildeels holdes her jydsk Køer, hvoraf Tillæget er blandet med Sveisk og Tyroler Race;

saaledes ere 20 Thyroler Køer iblandt mit Meierie, hvoraf Tillægget er blandet med Jydsk Race, da jeg har erfaret at denne Blanding afgiver de bedste Malfekøer. Endvidere holdes her Faar af Southdown Race, og Sviin af Engelsk Race.

9. Markerne omkring Skjeldet ere tildeels omgivne med levende Hegn, som først er plantet i forrige Aar. Skoven er jeg isfærd med at indhegne med levende Hegn, som kan ventes færdigt til førstkommende Foraar.

10. Her holdes Markfred.

11. Jorderne ere tilbørligen afgravede, for saavidt jeg har taget dem under Brug, og har jeg i de 2de første Aar ladet i Kjæret, Heden og Ugerjord, grave over 18000 Favne saavel aabne som dækkede Grøfter, hvoraf næsten aldeles ingen ved min Ankomst her befandtes; Jorderne stode mange Steder under Vand, og befandtes saa fulde af Væld at de ingen Heste kunde bære. Nu derimod ere de saaledes, at de kunne pløies uden Vanskelighed.

12. Af Forstværæsenet bliver en Deel Træer plantede.

Paa det høie Kongelige Selskabs Anmodning tillader jeg mig slutteligen at meddele samme den Driftsplan, som jeg agter at følge ved Opdyrkningen af det store Kjær, som ligger ved Gudenaæn, og indeholder circa 56 Edr. Land. — Dette Kjær var ved min Tiltrædelse her kun at betragte som en stor Løvemosse, fuld af bundløse Huller og saa

sid, at det aldeles var uskiftet til at bære Heste og Vogn. Ved hensigtsmæssig Udgræfning og Vandafledning har jeg dog bragt det saa vidt, at jeg i forrige Vinter saae mig i Stand til i Tøveir at pløie det, og fik i Aar af de 30 Edr. udsaaet Havre saa godt et Udbytte, som man af een Pløining kunde vente. Nu er jeg sysselsat med at mergle denne Jord, agter til næste Aar at saae Kaps deri, i det derpaa følgende Vinterhvæde med Klover Timothy: og Raigræs, og saaledes at forvandle dette Kjær, som før laae aldeles ubrugbart, til en god og velbærende Eng. Hvad der, foruden Interesse for Sagen, ydermere har bestemt mig til dette Arbeide, er det heldige Udfald, et lignende Foretagende havde for mig paa Christinedal, mit forrige Opholdssted, hvor jeg paa et lignende Jordsmon ikke alene høstede god Kaps og Vinterhvæde, men forskaffede mig en Eng, der i Mængde afgav fedt og fortrinligt Høe.

Ulstrup, den 24de November 1834.

10.

(Fra Gaardmand Søren N. Michelsen i Paar, Halbum Sogn, Karhuus Amt.)

1. Arealen til min Gaard er circa 62 Edr. Land Geometrisk, hvoraf 5 à 6 Edr. Land forhen var Eng, meget moradsig, som kun frembragte lidet Høe, af en ussel Bonitet, 1825 og 26 lod jeg dette Stykke udgrave med 3 Alen brede og 2 Alen

dybe Grøfter, 18 Alen imellem hver; Opkastningen, som var deels Løvvejrd og deels Sand, blev strax udsløiset over Agrene imellem Grøfterne, herpaa blev 1ste Aar saaet Havre og siden dyrket med Ploven og optaget i Drift med det øvrige Agerland; jeg har her altid avlet tilfredsstillende Afgrøde, som har indbragt mig 5 à 6 dobbelt imod som Eng.

2. Bexeldrift bruges i samme Orden, som jeg begyndte Aar 1821, saaledes: Afdelingen Nr. 1 1ste Aar Havre, 2det Vikkehavre, gjødet, 3die Rug, 4de Kartofler, 5te Byg, 6te og 7de Klover. Det maa bemærkes, at Afdelingen Nr. 1 dyrkes nu 1ste Aar Reenbrak, 2det Raps, 3die Rug, 4de Vikkehavre eller Kartofler gjødet, 5te Byg, 6te Klover, 7de Rug; da nu Marken for Størstedelen er bemerglet, og jeg er istand til at gjøde tilstrækkelig, seer jeg min Fordeel ved denne Forandring uden at svække Kraften i min Jord. Afdelingen Nr. 2 og 3 ligesom forhen, undtagen efter Klover saer jeg Rug, men forhen Havre.

3. Kartofler dyrkes paa circa 6 Edr. Land aarlig; mine Kartofler har stedse været gode og meget søgte, men dette Aar avlede jeg, med lige god Behandling og Gjøde, et ringe Produkt, saavel i Qvantitet som Qvalitet. Kartoflerne ere smaae og meget skurvede; om jeg skal tilskrive den tørre Sommer dette, eller det, at min Mark er merglet, er mig næsten endnu ubekjendt; jeg troer snarest at Mergelen er Skyld deri.

4. Af Volskredskaber bruges den forbedrede Nordamerikanske Plov, og naar Jorden er tør den Bailaiske; til svær Harvning, eller som Brakharve, bruges den Belgiske med skraae Tænder, forresten de almindelige jydskke smaae Jernharver. Foraarsfæden nedlægges for Storstedelen med Exstirpatoren.

5. Min hele Mark er, paa 4 Tdr. Land nær, bemerglet med omtrent 120 Læs pr. Td. Land, Leermergel, men rig paa Kalk.

6. Jeg bruger heel Staldfodring til mine Heste og Ungkvæg, men til Malkeskøerne halv, Faarene toires.

7. Af Heste holdes 5, hvoraf een er Hingst paa 8 Aar, som 2 Gange har fortjent Præmie; om Vinteren holdes 24 Stkr. Fækreature, hvoraf i Almindelighed 4 Stkr. ere Ungkvæg, 8 Stkr. Stude og Køer, som fedes med Korn og Kartofler, og 12 som Malkeskøer. Om Sommeren derimod holdes kun 12 Malkeskøer, 4 Ungkreature og 2de Trækstude; af Faar 14 Stkr. og 2 à 3 Sviin, som om Sommeren fedes med Valle og Melk.

8. Køerne ere for største Delen Blanding af Sveitzer Race, og Faarene Blanding af Spansk Race.

9. Marken er indhegnet med 3 Aens Grøft; men ingen levende Hegn, da Dykfastningen for Storstedelen er Gruus og Sand.

10. Markfreden overholdes her bestandig; nu af enhver Mand saavel som af mig.

11. Jorderne ere afgravede, forsaavidt det behøves, og meest med aabne Grøfter og nogle dækkede Vandgrøfter, som renses naar behøves.

12. Vilde Træer i sluttede Plantninger opelskes ikke.

Foruden de opgivne Spørgsmaals Besvarelse, tillader jeg mig at tilføie, at fra den Tid jeg begyndte med dette Agerbrugs Indførelse paa mine Jorder have mine Kaar aarlig forbedret sig saaledes, at jeg har afbetalt min Gjeld og har en lille Nødsfilling tilovers; at ogsaa det høie Selskabs velgjørende Bidrag, som jeg i 5 Aar nød, betydelig understøttede mig, maae jeg med underdanigst Tak tilstaae.

Haar, den 1ste December 1834.

II.

(Fra Hr. Schmidt paa Bøgilgaard ved Viborg.)

Bøgilgaard, der staaer for Hartkorn 5 Tdr. 2 Album Ager og Eng og 3 Tdr. 2½ Album Skovskjold, har et Areal af 213 Tdr. Land, men deraf er kun omtrent 43 Tdr. oprindelig Agerland og som nu er sat i Drift under Bencævning af Indmark. Af Eng er der kun Lavfalds-Strimler igjennem Marken, hvori Vandet meest har Fald fra Syd til Nord og som imellem Agermarken og Skoven kan ndgjøre omtrent 10 Tdr. Land, hvor paa dog kun kan avles omtrent 20—30 Læs meest maadeligt Høe. Skoven har været meget betydelig:

en Strækning af omtrent 50 Tdr. Land meest Ege- og Birkeskov er for kortere eller længere Tid siden aldeles ophugget, og Terrainet, der slutter sig til Heden, er nu bevoxet med søer Ene og Lyng. En anden sluttet Skovstrækning, omtrent 30 Tdr. Land, er ogsaa nedhugget, men her staaer, ved Bundens særdeles gode Beskaffenhed som Skovbund, en skjon tildeels sluttet Opvæxt, der nu fredes, opelkes og de bare Pletter beplantes, og lover en god Ege- Bøge- og Birkeskov. Den sydlige Deel af Marken er Hede, som i Forening med den før omtalte ophugne Skovstrækning udgjør omtrent 120 Tdr. Land. Denne hele Strækning, med Undtagelse af nogle Moser, tildeels god Torvestjær, egner sig til Opdyrkning.

I Indmarken dyrkes efter Bøvedrift, nemlig: 1ste Aar Grønhavre, (som slaaes til Foder eller Hø) eller Boghvede, begge gjødet; 2det Aar Rug efter flere Pløninger; 3die Aar Boghvede eller Grønhavre (see 1ste Aar); 4de Aar Byg; 5te Aar Kartofler, halvgjødet; 6te Aar Havre med paa- saet Kløver eller Fløielsgræs, eftersom der kan mingles eller ikke; 7de og 8de Aar Kløver eller Fløielsgræs. Denne Drift er indrettet til at der efterhaanden kan indføres Handelsplanter's Dykning. Saaledes har jeg besluttet til Foraaret at faae en Td. Land af Kartoffelstubben med Kommen istedet for Havre og Fløielsgræs i 3 Aar og at besaae en Td. Land af den indtagende Kløvermark med Hør o. s. v. I Udmarken, hvor der formedelsf

Mangel paa Gjødning, saa og formedelst Bygningsarbejder, kun har været aarlig opdyrket og merglet omtrent 3 Tdr. Land, attraaet en overflaaren Robbeldrift. Denne er begyndt og agtes fortsat i 10 Aar med: 1ste Aar reen Brak; 2det Aar Kap; sæd; 3die Aar Hvede; 4de Aar Bælgfæd; 5te Aar Havre; 6te Aar Kartofler, halvgjødet; 7de Aar Byg; 8de, 9de og 10de Aar Kløver.

Hidindtil er der ei dyrket andre Rodfrugter end Kartofler, paa enkelte Prøver med Turnips og Høstroer nær. Kartofler lægges i et Nr. af Jndmarken omtrent 5 Tdr. Land, hvor der lægges omtrent 30 Tdr. med Klat; eller Halvgjødning og avles der derefter 10—15—20 Fold. Det er vel Hensigten, i Jndmarken at dyrke andre Rodfrugter naar Kartoflerne faae begyndt i Udmarken, men Marken er endnu for ureen, tildeels ogsaa for fold og suur til dette Brug. Kartoflerne anvendes meest til Fodning.

Af Uvlsbredskaber bruges den mindre hollandske og den forbedrede nordamerikanske af Selskabets Plove, samt en anden hjemmegjort Svingplov. Det er nu lykkedes mig ei alene at bruge Svingplov med forspændt Stude, men endog, hvor den stærke Jord fordrer det, forspænde fire; dette skeer ved at spænde de forrestes forlængede Skagler i de bagestes Seler, hvorved der opnaaes, at de alle fire trække gjennem een Hammel og følgelig paa samme Linie som naar den er forspændt med 2. Fremdeles bruges Selska-

bets slystjærede Extirpator og den Winstrupske Kensemaschine, en 12 Bullet Harve — en Belgisk Brakharve er under Arbeide — en Hypeplov o. s. v.

Den lerede og derfor kolde og sure Jordbund trænger meget til at mergles. I midlertid er der, endskjøndt der er Mergel flere Steder i Marken, store Vanskeligheder ved dette Arbeide. Mergelen ligger allevegne i en Dybde af 3 Alen og dog er den hidindtil kun fundet i Lavstederne, hvor man maae Fjæmpe med Vand. Bygningsarbeider have ogsaa forhindret os. I midlertid er der dog det første Aar kjørt 900 og siden hvert Aar omtrent 300 Læs, meest paa den Deel, som opdyrkes i Udmarken. I Fremtiden maae, om Gud vil, dette Arbeide drives noget stærkere.

Hele Avlsbruget egner sig til Staldfodring, men hidindtil har kun halv Staldfodring, ja endog kun en Tid af Sommeren, været brugt. Fordi Græsningen er god, har man, for ogsaa om Vinteren at beholde Besætningen, flaaet Staldfoderet af til Høe. Maalet i denne Henseende er heel Staldfodring, i det mindste med en Deel af Besætningen.

Gaarden modtoges til Institutets Indretning for 4 Aar siden, og holdtes den første Vinter, med noget tilkjøbt Foder: 2 Heste, 14 Stkr. Hornkvæg, 20 Faar og 1 Sviin. Denne Besætning er nu endog med nærværende knappe Foderaar voxet til 3 Heste, 26 Stkr. Hornkvæg og 40 Faar, samt 5 Stkr. Sviin, hvoriblandt 3 Griseføer.

Koeracen har hidindtil været den almindelige jydsk Landrace; i dette Efteraar har jeg anskaffet en holsteensk Koe og en dito Tyr, begge af Mærskracen. Faarene ere af den bedre Landrace med bred Hale og taalelig fin Uld. Svinene ere af en Blandingsrace, temmelig finlemmede, men kunne dog, fede, opnaae en Vægt fra 12 til 20 Lpd.

Paa Indhegning af Jorderne er her endnu ei begyndt, men saasnart Bygningen er fuldført, vil dette blive et af de første Arbeider, der maae fremmes, og da Eggen egner sig særdeles for levende Hegn, vil dette vist overalt blive Jordbold med levende Gjerde beplantet.

Desnagtet holdes temmelig strengt over Markfreden, især har dette været Tilfældet her i Raboes laug i det sidste Par Aar. Et Bewiis derfor er min Napsmarks Fredning i Aar uden Indhegning.

Vandets Afgravning fra Jorderne er her ogsaa et af de vigtigste Arbeider, som bør fremmes saasnart skee kan. Imidlertid er her hidindtil kun skeet det allernødvendigste: der er ved egne Folk anlagt omtrent 400 Sv. aabne Grøfter og 200 Sv. Kiisfaschiner, af hvilke sidste omtrent 30 Favne dette Efteraar. Saaledes maae anlægges aarlig efter Omstændighederne af begge Slags der, hvor Vintersæden lægges, og efterhaanden som der vindes mere Tid og Evne til overordentlige Foretagender maae Engene ogsaa paa samme Maade befries fra det skadelige Vand, lige:

som der ogsaa kan vindes betydelig meer Eng ved saadanne Foretagender.

Den omtalte unge Skov har siden Begyndelsen her været Gjenstand for Opelskning. De anvendte Midler dertil har været Udhugning af de unyttige og overflødige Skud, for desto bedre at skaffe de bedre Skud Luft og frie Opvært. Denne Udhugning er skeet strimlevis i krumme Linier, fra sydvest imod sydost, for at Vinden ei derved skal faae skadelig Indgang. Sidste Foraar er begyndt med Beplantning af de bare Pletter, idet omtrent 3000 Egeplanter og 500 Lerkeplanter ere satte og de fleste i Grøde. Et saadant eller et større Antal er bestemt til hvert Aar at plantes idetmindste indtil den bevøede Strækning er sluttet. Noget, der her saameget mangler os, er Indhegning; men vi formaae det ei endnu ved egen Kraft.

Nærværende Avlsbrug er af Hs. Majestæt Kongen kjøbt i Aaret 1830 til Indretning af et fellenbergsk Opdragelses-Institut for fattige Dreng. Gaarden modtoges i den usleste Forfatning: 3 faldefærdige Smaaehuse udgjorde Bygningen, Jorderne laae i Græsleie, de fleste begroede med Ene efter 16—20 Aars Hvile; kun enkelte Stykker vare planløst dyrkede; Bygning og Jordforbedring maatte paa eengang foretages; ved et Teglværks Anlæg, ved Kjørsel med Stude &c. ere vi dog komne saavidt, at jeg med glad Haab tør see ind i Fremtiden, naar det høie Selskab, som hidindtil, vil række Institutet

en hjælpsom Haand. Snart staaer en stærk, hensigtsmæssig samt skjøn grundmuret Bygning, men denne har ogsaa fortæret de Midler, som vare allerede bestemt til Indretningen, og for Fremtiden kan man kun gjøre Fremskridt ved egen Kraft: men vi blive og stedse lidt kraftigere; 6 sunde, muntre og haabfulde Dreng, fra 10 til 15 Aar gamle, udi gjøre Eleverne; ogsaa disse kunne nu allerede med sammenlagt Kraft fremhjelpe Udsbruget, og Forbindelse med dem har jeg ogsaa hidindtil fundet passende for Selskabets Lærlinge, især hvad Undervisningstiden om Vinterastenen angaaer.

Opdyrkningen af raae Jorder fortjener her i Eggen vistnok megen Opmærksomhed; Mergel er Middelet, hvorved Arbeidet snarest lønner sig; den er besværlig at faae op, men her kan imidlertid hjælpes meget ved Afgravning af Vandet og Græsvens Behandling med Estertanke. Med Stude maae det meste af Arbeidet udføres; thi Heste holdes sparsomt og kan ei heller holdes formedelst Mangel paa godt Foder. — Her i Udsbruget kan Heden ei pløies før den er befriet fra den stærke Ene-Production. — Jeg har til dette Tiemed gjort Forsøg med en stærk Jernfrog med 3 Grene, hvorved de stærkeste Enerødder kunne trækkes op og de mindre overlades til Ploven. Forsøget er lykkedes mig og jeg haaber derved at spare en Deel Ryddearbejde. Saadan opdrevet Hede, meest gammel Skovbund, naar den kan merges og brakkes, egner

fig endog med simplere Gjødning fortrinlig til Raps og Hvede. Egnen er slet beliggende for Kornafsætning, derfor er det desto vigtigere at lægge sig efter Handelsplanters Dyrkning. Mergling af Jorderne vil ogsaa for Qvægavlen her spille en vigtig Rolle; Kløveren voxer efter Mergel meget frodig og uden denne mislykkes den stedse; alt Foder faaer derved en bedre Natur og bevirker mere Trivselighed. Qvægavlen trænger ogsaa her i Egnen til at op hjælpes, ligesom ogsaa Sands for bedre Tillægsdyr mangler.

Bøgildgaard, den 6te December 1834.

12.

(Fra Consistorialraad, Pastor Bierregaard i Biermind ved Viborg.)

Idet jeg herved har den Ære at tilstille det Kongelige Landhuusholdningselskab de ved Circulaarskrivelse af 15de November sidst forlangte Oplysninger om min Uolsdrift m. m., maatte mig, til Undskyldning, om samme ei ganske skulde tilfredsstille det Høirespective Selskabs Ønske, tillades at forudsikke følgende Bemærkninger: ved den her sidst passerede, for hele Byen saa saare onfselige Udsiftning, den tredie, der har fundet Sted her, veels strax for jeg kom, deels imens jeg har været her, bleve Lodderne først udsatte i Efteraaret 1832. Jeg har altsaa ei alene blot haft min Indmarkslod i 2

Mar, men erholdt derhos til samme de to ringeste, og derfor fattigste Jordbrugeres høist affræstede og udmagrede Jorder. Men jeg havde ei alene offentlig og privat klaget over forrige Udskiftning, men overtalede derhos Bymændene til at samtykke i den nye, da denne bevilgedes, og skjøndt nu gammel og uden Formue, haaber jeg dog, saafremt Gud vil, at overvinde alle Vanskeligheder, og snart at istandsætte min nye Mark, og i denne Henseende at kunne give en Uolstærling og Andre et Exempel. Men hvad de forelagde Spørgsmaale angaaer, da

1. Bestaae mine samtlige Jorder af a) en Jndmark paa 51 Edr. Land g. Maal, hvis Jorder ere temmelig eensartede, ikke ringe af Naturen, men udmarvede, som sagt, ved en slet Dyrkning, sandmuldede, taxerede til 16–18, af b) en Hedelod 62 Edr. Land, hvis Jorder, forsaavidt de ikke i forrige Tider ere afgravede til Møddingeblanding, ere af lige Beskaffenhed med Jndmarkens, og af c) en Eng blot paa $2\frac{1}{2}$ Ed Land, men som, da den for en Deel kan vandes, giver omtrent 14 Læs Høe. Tilfsammen $115\frac{1}{2}$ Ed. Land.

2. Den Drift, der efterhaanden indføres, vil blive 1) Boghvede efter heel eller idetmindste halv Brak, for en Deel til grønt Foder. 2) Rug efter Gjødning. 3) Kartofler og vel for en Deel Gulerødder. 4) Byg. 5) Grønt Foder af Klover, Vikkehavre o. s. v., halvgjødet. 6) Rug. 7 og 8) Kløver.

3) Af Rodfrugter har jeg i min nye Mark ikke

haft Leilighed til at dyrke andet end Kartofler hidtil i det Var Aar, og blot 10—12 Edr. Herefter vil en Jndtægt blive belagt dermed. I min forrige Mark begyndte jeg for mere, end 30 Aar siden med Dyrkningen af Gulerødder. De lykkedes godt, og ere efter min Erfaring de bedste Foderrødder, og give bedre Mælk, end Kartoflerne. Med deres Dyrkning har det, som jeg erindrede i min ifjor uddeelte lille Anviisning til det forbedrede Jordbrug, ikke saa stor Vanskelighed, som man forestiller sig.

4. Blandt Uvlsredskaber bruges Svingploven. Exstirpatoren havees og, og vil herefter blive anvendt til at bringe Sæden i Jorden. Hidtil har den kun gjort Tjeneste paa Braklandet.

5. Med hvad Møie og Beføstning jeg mergede min Hedelod, for at kunne opdyrke samme, har jeg mindet om i nysnævnte Anviisning. Ved den nye Udføstning var hele Byen saa lykkelig at komme i Besiddelse af en righoldig Mergelgrav, der ei alene af nüg, men af hele Byen flittigt benyttes. Af alt, hvad der bidrager til Jordforbedring, er Mergel det, Bonden begynder her at faae meest Sands for.

6. a) Mine Heste staae bestandigt inde. b) Kæerne staae Sommerdage inde fra Kl. 9 til 6, og fodres imens, først med grønt Foder af Rug, siden af Klever og Vikkehavre. De komme og, som Brug er hertillands, altid ind om Natten. Der føres dagligen under dem et Læg Løvemudder.

Samme opgraves af et Kjær midt i Marken og anbringes, efter at være et halvt Aarstid igjennemveiret og igjennemluftet, deels saaledes under Kreaturene, deels til Blanding i Enemøget. Hensigten med Udgravningen af bemeldte Kjær er ei alene at erholde et overflødig og godt Surrogat, der bestaaer af forraadnede Plantedele, til Gjødning, men derhos, at gjøre Kjæret selv baade til et Vandested og en Fiskepark, hvilke begge Dele savnes. c) Faarene, hvortil endnu tages fremmede Faar med paa Græs, vogtes løse i Hedemarken, deels paa kort Lyng, deels paa de til dem udlagte Agre. Til Faarene havees og der et Huus, hvori de inddrives i Middagsstunden og om Natten, og befinde sig meget vel ved den heje Behandling. Under dem føres et Par Gange ugentligt forraadnet Tørvejord, der opgraves i Landingen af en stor Tørvemose i samme Hede. Herved samles en saadan Mængde god Gjødning, at Hedemarken dermed kan gjødes uden at Gjødning behøver at føres hjemmefra og bort fra Indmarken $\frac{1}{2}$ Mil ud i Heden. d) Evinene komme ligesom Hestene heller aldrig ud. De fødes om Vinteren meest med Kartofler, og om Sommeren med grønt Foder. Alt grønt Foder, der hjemføres til Staldfodring, hentes paa en Eenspændervogn. *) Ogsaa under Evinene indføres af

*) Denne Vogn anvendes ei alene hertil, men herforuden og til baade at føre Smaaturer, og til at føre Vand til

ovennævnte Torvemudder, hvorved da ogsaa fra dem samles en heel Deel god Gjødning.

7. Min Besætning er 12 Køer og 6 Ungfæe, 6 Heste, 30 Faar, 1 Orne og 2 Sver.

8. Køerne ere af jydsk Race, Faarene en Blanding af spansk og jydsk Race, og Svinene ere af en god indenlandsk Race.

9. Hvad Hegn angaaer, da ere Jorderne her for løse og ikke vel skikkede til Jorddiger. Ogsaa har jeg i det Par Aar havt fuldtop at gjøre med Arbeide paa mine Markjorders Forbedring. Hvad jeg, om Gud under mig Liv og Helbred, vil see at gjøre Forsøg med, er levende Hegn, plantet paa jevn Jord.

10. Løs Drift, der forhen fandt Sted her til midt hen i Mai Maaned om Foraaret, taales ikke længer. Og i næste Efteraar vil, efter Aftale, ogsaa Enhver komme til at holde sit paa sit Eget, ei blot for en Tid, men for bestandigt.

Bandning saavel for Træplanteskolen, som for Haveurter, og smaae Jordstykker. I et Indelukke for Smaackreature ved Siden af Præstegaarden er en Dam gravet. I samme er en bevægelig eller omflyttelig Pompe anbragt. Paa Bognen lægges et Par Tønder. Disse pompes ved Hjælp af en Trærende fulde i en Hast, og udtømmes igjen i et Kar paa et Par Tdr. Vand, hvori er anbragt en Sprøiteanstalt, og hvorunder ere 4 Ruller, at det kan trækkes omkring. En Høver Vand til Sprøitekarret, mens en eller to oversprøite hvad der skal vandes, istedetfor at vande langsomt med en Vandkande.

11. Jeg er saa heldig, og saa ere næsten alle Jordbrugere heri Byen, ikke at have nogen Jordplet enten i Tydmærk eller i Hedemærken, hvorpaa der staaer Vand.

12. Jeg har, uroft, henimod 40 Aar gratis uddeelt Træplanter. Til dem, jeg har uddeelt siden 1825, har Hans Majestæt, paa det høirespective Selskabs Befaling, allernaadigst understøttet mig. — I Aarene 1794—96 udplantede jeg mange tusinde Naaletræer, som jeg selv havde opelsket, i Skoven ved Bischumgaard, $1\frac{1}{2}$ Meil herfra. Disse Plantninger, hvori der nu findes Træer, der kunne afgive herlige Bredder og Bjelker, saavel som den Plantage paa 7 Edr. Land, som jeg 1814—16 anlagde i Præstegaardens Hede, behagede det Hans Majestæt 1826 at tage i allernaadigst Diesyn. Begge disse Plantninger have bidraget til at hæve de Fordomme, Almuen heromkring nærede mod denne Green af Jordbruget. Ogsaa uddeelte jeg 1828 gratis blandt Almuen en lille Anviisning til Træplantning paa 2000 Exemplarer.

Hjermind den 6te December 1834.

13.

(Fra Forpagter Diechmann paa Kagaard i Vesterhanherred, Thisted Amt.)

1. Arealen er af Ugerland circa 660 Edr. Land, af Eng circa 200 Edr. Land; dog af Ugerarealen

er der omtrent 70 til 80 Tdr. Land, som ligger i raae Materie i Mose og Kjær, med Lyng og Viderris bevoxet, hvoraf en stor Deel er taget under Behandling.

2. Da jeg 1ste Mai 1832 overtog Forpagtningen af Aagaard, som tilhører Statskassen, var Marken inddeelt i 11 Bangskifter, som bleve drevne: 1) med Grønlandshavre, 2) Brak, 3) Rug, 4) Byg, 5) Rug, 6) Havre med Klover, 7) Klover til Slet og 4 Aar til Græsning; da Rugen kun sjelden bliver god efter Byg, ansøgte jeg det høi Kongelige Rentekammer om at forandre Driften, som blev mig bevilget, hvortil jeg nu er overgaaet saaledes: 1) med heel Brak, 2) $\frac{1}{2}$ med Majs, $\frac{1}{2}$ med Rug, 3) $\frac{1}{2}$ med Rug, $\frac{1}{2}$ med Byg, 4) $\frac{1}{2}$ med Byg, $\frac{1}{2}$ med Bikkeshavre, 5) $\frac{1}{2}$ med Bikkeshavre, $\frac{1}{2}$ med Rug, 6) Havre med Klover, 7) Klover til Slet og 4re Aar til Græs; fuldt i denne Drift kommer jeg først 1836, da jeg succesiv har maattet gaae over for ikke at gjøre for stor Afbræk i mine Indkomster, som hidtil kun have været maadelige, da Aagaard snart var ude af sin Drift.

3. Af Rodfrugter dyrkes i Bexeldriften tæt ved Gaarden ikke mere end 3 à 4 Tdr. Land, som er Kartofler, hvoraf aarlig avles 3 à 400 Tdr. Bexeldriften, som bestaaer af omtrent 20 Tdr. Land, inddeelt i 5 Bangskifter: 1) Aar Bikkeshavre, 2) Rug, alt til Staldfodring, 3) Kartofler, 4) Byg og 5) Klover.

4. Af Udsædskaber bruges de bailaiske Hjulpløve, samt de gamle engelske Pløve uden Hjul; (af de rigtige bailaiske Pløve have endnu ikke;) amerikanske Pløve, 1 Exstirpator, 1 Hypepløve, 1 Bandfurepløve samt en Belgisk Brakharve med fremstaaende Tænder, 2 Muldvarpslæber, 1 Tromle.

5. Hvor Marken ikke forhen har faaet Mergel, mergles, saasom paa de opbrækkede og raae Jorder.

6. Staldfodring bruges til Ungkvæget til Høsten; saasnart Hestestalden bliver i behørig Stand, agtes ogsaa Hestene staldfodrede.

7. I denne Vinter fodres der 24 Heste, 139 Stkr. Køer, 77 Stkr. Stude, Tyre og Ungkvæg, 100 Faar med Bedder, 22 Sviin.

8. Racen er af Køer den almindelige jydsk, blandet med Sveiskeracen, Faarene af de Southdownske, Sviin af de almindelige jydsk.

9. Jorderne ere ikke indhegnede og have ei heller levende Hegn.

10. Over Markfreden holdes der strengt.

11. Ved min Ankomst til Mogaard var der ikke en Grav kastet; til Dato har jeg kastet over 2000 Favne aabne Grøfter paa 2 Alens Bredde og $1\frac{1}{2}$ Alens Dybde, hvormed fortsættes; enkelte Steder anlægges bedækkede Grøfter, f. Ex. over Foragrene.

12. Under Overforster Hr. Kammerjunkers Jesens Bestyrelse er her paa Mogaards Mark og Hede begyndt at anlægges Skovplantage.

Torrige Vinter anlagde jeg mig en Koesold,

den indvendige Side med Steengjerde, den udvendige Side med Jordvold, paa et beqvemt Sted i Nærheden af Meieriet; den medtog meget Arbeide, og mange Beføstninger; thi jeg maatte paa denne Plads kjøre flere tusinde Læs Fylding, da det var paa et lavt Sted; Overdelen lagde jeg med Kalk, ved Blandingen med Gruset er det nu saa fast som et Loegulv; i denne Fuld har jeg sidstafsigte Sommer samlet 500 Læs Blandingsgjødning, da jeg af og til kjører Dynd, Napshalm og andre Vegetabilier &c. derind.

Tillige har jeg anlagt et Vandested i Marken, hvoraf der endnu kunde trænges til flere, da der ikke forhen har været sørget for sligt; men saadanne Grundforbedringer burde Eieren at udrede, da Forpagtningstiden er for kort til at Forpagteren kan faae disse med flere Beføstninger erstattede i Forpagtnings-Aarene, som ogsaa er Tilfælde i det Slesvigske og Holsteenske, hvor Forpagterne faae noget vist godtgjort for hver Favn Grøst som for hver 100 Læs Mergel.

Her kunde vistnok endnu gjøres en heel Deel Forbedring, saasom ved Engenes Udgrøftning; tillige kunde det ogsaa, naar det havde været bemærket i Aagaards Vandmøllers Forpagtnings-Contract, uden dennes Skade have være indrettet med Stigbore til at have overrislet Engene.

Til et Forsøg har Godsinspecteuren, Hr. Justitsraad Bindeshøll, overladt mig noget Lucerne og

og Esparfette Frøe, som blev saaet her sidste Foraar; hvorvidt disse Bæxter ville lykkes herpaa Jordbunden, kan endnu ikke afgjøres.

Kagaarb, den 23de December 1834.

Landoeconomiske Blandinger.

Spergula pentandra.

S Veterinair; Tidende Nr. 70 d. U. læses en Ansøefaling af *Spergula pentandra* til Dyrkning. Den findes ofte mellem det rigaiste Hørfrøe, og Indfønderen har prøvet den allerede for over 20 Aar siden; thi da dens Bæxt var ligesaa lang som Hørrens, var den ham paafaldende. Hørren var nemlig saaet i moseagtig Jord, Sommeren var tør, Hørren lykkedes, blev over 1 Alen høi, men Spørgelen ligesaa høi.

Jeg har siden flere Gange paa flige Jorder saaet Hør, hvorimellem der enten ikke har været noget Spørgelfrøe, eller ogsaa blot almindeligt *Spergula arvensis*. Da mine Kreature for en Deel staldfodres med Spørgel, kommer ofte i ModenhedsTiden spiredygtigt Frøe i Gjødningen, eller gaaer igjennem Kreaturerne og tabes paa Græsgangene. Utsaa kan den fremkomme paa ethvert Sted paa mine Marker og Enge, hvor der pløies. Denne almin-

delige Spergel har jeg ofte, særdeles mellem Hør paa lave Steder, høvt af over 1 Alens Længde; den voxer ogsaa gandske fortrinlig paa sige Jorder, naar kun ikke Pile-Urt (*polygonum persicaria*) tager Overhaand, hvorfor den paa sige Steder bør saaes i tørt Veir. Paa leeragtige Jorder lykkes Spergelen ikke godt.

Meierievæsen.

I samme Tidende pag. 280 læses om at blande 1 à 2 Lod Sukker med Saltet til 1 Pd. Smør. Naar Smør holder sig Aaret om, eller indtil der kommer frisk Græs-Smør, og til den Tid er velsmagende, har det opfyldt de Fordringer, man billigen kan gjøre. Naar Græsningen er god for Kær, Temperaturen passende, Smørret behandlet godt og nedlagt med Lyneborger-Salt, da er man sikker paa at producere saadanne Vare. Der omtales ikke om det skal være Top-Sukker eller Pudder-Sukker, i al Fald maatte det for ei at medføre Smuds være raffineret. 1 à 2 Lod er ogsaa en altfor ubestemt Qvantitet; thi den er det Halve eller det Dobbelte. For 27 à 28 Aar siden har vor lærde, botaniske Landsmand, Hr. Hofmann Bang, gjort Forsøg ogsaa med Sukker iblandt, for at give Smørret en behagelig Smag, i Anledning af en Bekjendtgjørelse i Dlussens Annaler, der havde til Overskrift: "Usædvanlig Smørsaltnings-Maade." Naagtet Forsøget skete med den Nøiagtighed, der bør

finde Sted ved Sligt, og uagtet Hofmanskabes (det gamle Böttigersholms) Smør er berømt, og til Forsøget valgtes Steentruffer, samt Opbevaring i en Kjelder, mislykkedes det; — som læses i bemeldte Annalers 7de Bind, S. 76.

Ved denne Leilighed vil jeg meddele Underretning om nogle usædvanlige Melkebøtter, hvilke i de senere Aar fabrikeres paa Oland ved Aalborg. De ere brændte af Leer og rumme fra 5 til 6 Potter, ere forsynede med Rande, hvori kunne lægges smaae Trægjorde, deels for at give dem mere Styrke, deels for at de ikke skulle glide mellem Hænderne paa Lyendet.

Et Meierie i Salling paa 80 Røer betjener sig alene af disse, og i trævelse Egne ere de maaskee at anbefale. Prisen er billig; fra 12 til 16 Rbfl. pr. Stk. Efter min Erfaring have dog baade disse og Glasfar, hvilke jeg ogsaa har seet anvendes, men som ere dyrere, den Feil, at de i kjøligt Veir ikke bære Gløden saa hurtigt op som Træebøtter; hvor vigtigt dette er i et Meierie, hvor man knns kan have sine visse Maal, 3, 4 à 5, veed enhver Sagkyndig.

Jeg har ogsaa i Fyen, Holsteen og Lauenburg seet malede Melkebøtter eller Siebøtter, men aldrig fundet disse hensigtsmæssige. I Torden-Beir løber Melken sammen i disse som i de umalede, og de gjøre stærkt varmet Vand nødvendigt til Reenholdelsen; herved tabes let en Deel af Malingen, og Bunden

bliwer ujevnt. Med Tiden springe og Gjorde af, som maae omsægges, herved gaaer ogsaa Maling af, hvilken ikke altid kan erstattes.

De bedste Siefar ere vistnok de, som sædvanlig bruges i store Meierier, nemlig:

Ege:Stave, Bøgebunde, og som kunne rumme 12 à 14 Potter, men i varmt Veir kun ses halvt fulde. Jeg har prøvet dem med Egebunde, men deels er Egetræet foldere, og giver ikke Fløden saa hurtig op, deels faae de lettere Revner og Ridsler, hvilke gjøre Reenholdelsen yderst vanskelig.

Jeg har jo vel endnu Bøtter med Bøge:Staver, daglig brugte om Sommeren, anskaffede 1809, men Ege:Staver foretrækker jeg.

Udskilligt om Kartofler.

I Veterinair:Tidenden Nr. 63 d. U. læses en Anmeldelse om den Gift Solanin, der findes ved raae Kartofler og meest i de spirede, eller i Spirerne. Man seer tydeligt at det ikke har været Anmelderens, Hr. Landvæsen's:Commis'sair Michelsens Mening at fraraade Kartoflernes Brug, men at han har meent som Voltaire, da man fraraadede ham Brugen af Kaffe som indeholdende en Gift: "den maae være meget langsomt dræbende; thi jeg har nu nydt den over 70 Aar og befinder mig vel derved."

Undertegnede vil bidrage sit til, ikke at fæste Skygge paa Kartoflernes Brug, endog i spiret Til-

stand. Foruden Soiin og Fjederfrø, som fedes med kogte Kartofler, erholde her Faar og Hornqvæg daglig raae Kartofler om Vinteren, nogle Aar have endog Hestene faaet af disse. De foraarsage imidlertid hos nogle af disse sidste Colik; Tilfælde, som endog kunne vorde farlige, hvilket forebygges ved Rogningen, som ogsaa ei alene er anbefalet, men viist at udføres i det Store; see Veterinair; Tidende Nr. 74 og 75.

Mine Tillægs; Kalve, aldrig under 12 Stkr., gaae løse i et aparte Rum, og naar de ere over 14 Dage gamle bydes dem flint og velbjerget Høe, samt smaaeskaarne Kartofler. De nippe vel af og til heraf, men ikke synderligt tage de til sig før de 6 Uger ere omme, og de faae skummet Mælk. De staldfodres stedse om Sommeren, og da vi ikke tage det saa noie med Kartoflerne, levnes almindeligt fra Sætningen henved 50 Ldr., stundom flere, stundom færre. Disse lægges paa et Løe; Gulv, men sædvanlig have de allerede Spirer før de sættes, flere faae de paa den varmere Aarstid, om de endog ligge tyndt. Saavel disse, som de smaae, der hjembringes fra Sætningen, og de afbrukne Spirer, bydes baade Mælkedøerne til de komme ud, den 16—20 Mai, og Kalvene indtil St. Hans Dag, men naagt jeg i over 16 Aar har brugt denne Fremgangsmaade, har jeg ingen skadelige Følger bemærket deraf.

Man forebygger bedst Spiringen af Epise;

Kartofler ved først i Marts Maaned at optage dem af Vintergjemmet, og udbrede dem tyndt paa et Loft under Straaetag; thi upder Tegtag er Varmen for stærk og de skrumpo sammen. Saaledes bevares her Kartofler, indtil de igjen ere spisefærdige, i Marken, og det Kastanie:Kartofler til eget Bord, og de mere meledede Sorter til Lyendet.

* * *

I Tidsskrift for Landoeconomie 3 Bind 2 Hefte læses en liden, meest af Engelsk oversat, Afhandling om tidlige Kartofler; følgende Bemærkninger ere i den Henseende faldne mig ind. Dersom Lægges Kartoflerne skulde have Blade paa Spirerne inden de lægges, da maae der næsten mageløs Vaersomhed til deres Lægning, hvis Spirerne skulle conserveres. Spirernes Ender skulde nu staae over Jorden; thi ellers kunne de ei bryde igjennem, men gulnes og bedærves; men disse i Stuer og med Bedækning drevne Spirer ere vistnok i vort Land for fjælne til at udholde Plantning i det Frie. Ikke eet af 10 Aar ville de lykkes.

I samme ellers interessante Meddelelse læses til Slutning: at den Opdagelse skal være gjort, at Rod:Enden af Kartofler giver en 14 Dage sildigere moden Plante end Top:Enden. Man kan forviise sig herom, og Undertegnede vil forsøge det, og, for ikke at tage Feil, kun lægge af de Kartofler, som endnu om Foraaret holde ved Rodtrevlen, hvilket

kan ske ved tidlig Optagen. Men en Tbiol har jeg dog imod Rigtigheden heraf, i det jeg aldrig paa eet og samme Slags Kartofler har bemærket 14 Dages Forskjel paa Blomstrings- eller Modenheds-Tiden, og dette maatte dog, i Tilfælde at det Anførte holder Stik, have været kjendeligt, da snart den ene, snart den anden Ende kommer i Jorden, snart Siden, saa at begge Ender spire.

* * *

En usædvanlig Frugtbarhed af Kartofler vil jeg her omtale. Nogle Sorter af denne Rodfrugt have, naar de komme i Kule eller Batterier, en særdeles Tilbøielighed til, at ansætte Knolde i Dyngerne, især ere de lange og de runde Engelske Foder-Kartofler og de store gule Hollandske tilbøielige hertil. Optages Kartoflerne noget før de ere modne, skeer saadant hyppigere end ellers. Jeg har om Foraaret truffen saadanne om Vinteren i Batterier fremboxne Kartofler af en Valnøds Størrelse, og jeg har for Spøg omsendt disse til flere, og udgivet dem for meget tidlig drevne, hvilke de ligne i Smagen, ja og i Udseende, formedelst deres hvide Farve.

I Foraaret 1832 fik jeg Lyst til at forsøge hvorvidt denne Kartoffel-Yngel igjen vilde formere sig; jeg lagde derfor 12 Stkr. i min Hauge langs med en Hindbær-Hæk, een Alen derfra; de hyppedes og holdtes rene. Der var ingen andre Kartofler i Haugen, og da de optoges, havde jeg 2½ Skp.;

antager jeg nu, at de 12 Lægge-Kartofler have veiet 10 Lød, som de neppe gjorde, og 1 Skp. Kartoflers Bægt til 26 Pd., saa blev dette 208 Fald. Denne usædvanlige Frugtbarhed ledte mig til i Foraaret 1833 at gaae mere systematisk til Værks. Jeg tog nemlig foruden min Havekarl 2 Vidner med mig; astog i deres Paasyn de i Bateriaerne voxne Kartofler, veiede dem og lagde dem; de optoges igjen i de samme Vidners, Hr. Raas's og Hr. Hansens Overværelse. Saaledes er min Optegnelse desangaaende: Den 7 Mai 1833 lagt i Hangen ved Sennop: Bedene, 1 Allen Besten for, 12 Skfr. fulegroede Kartofler, optagne samme Dag, vog 10 Lød, øverst for Norden de største. Derefter for Syden 12 andre fulegroede, af de Hollandske, vog 5 Lød, ligeledes de største for Norden. Den 14 October optoges de, skylledes, tørredes og veiedes. De største 12, som veiede 10 Lød (af de Engelske Foder:Kartofler) gave 3 Lpd. 13 Pd. Kartofler, er 195½ Fald

de sidste Hollandske, som veiede 5 Lød, gave 2 Lpd. 4 Pd. er 230¾ —

Alf de i Aaret 1832 paa denne Maade avlede Kartofler blev lagt i Marken just 2 Skp., og da nogle vare saa store, at de veiede 2 Pd. og derover, bleve de overstaarne flere Gange. Jeg avlede derefter 8 Ldr. 6½ Skp. eller 35 Fald, men nu viste det sig, at det var af 3 Slags Kartofler, altsaa vilde jeg ikke fortsætte Avlen længere med disse, men det var

dog betydeligt flere Fuld, end af de andre i samme Mark avlede, af hvilke jeg kun havde lidt over 17 Fuld.

De, som avledes i Haugen i 1833, bleve ved Forseelse af en Tilsynskaarl blandede med de andre Sætte: Kartofler, og jeg opdagede først Feilen da det var for sildigt, og Bognen kom i Marken til mig.

* * *

Det er ikke godt at bestemme de forskjellige Sorter af Kartofler, vi dyrke, eller beskrive dem saa nøie, at den ene Beskrivelse ikke løber over i den anden. Saaledes have de samme Slags undertiden forskjellige Benvæbninger, endog i een og samme Egn; ellers kunde det være ret behageligt at kjende og sammenligne flere Sorter. I 35 Aar, jeg har haft med Kartoffeldyrkning at bestille, har jeg dyrket 46 forskjellige Slags. Aldrig saasnart hørte jeg om udmærkede Sorter, saa vilde jeg prøve dem. Jeg vil her beskrive nogle af de meest kjendelige, og give min Bedømmelse over hvert Slags. Maaſkee vil dette lede til, at flere Landmænd ogsaa meddele os offentlig deres Erfaringer.

Blandt tidlig modne ere de mærkeligste, jeg har dyrket:

A. 1. Den lange røde, denne giver kun saa Fuld og derfor aflagde jeg den.

2. Nyre:Kartofler ere meget tidlige og vel:

smagende, men ogsaa disse give faa Guld, derfor aflagdes de.

3. Jomfruefinger, af samme Aarsag aflagt.

4. Tidlige runde, men lidt flade hvide graae, har jeg dyrket til tidlig Brug i 13 Aar, og disse synes mig antagelige, da de baade modnes tidlig, give taalelig mange Guld, sædvanlig 10 à 12, og spises gjerne af Folkene, saasom de ere tørre og melede. De ere derhos lette at opsamle, da der ikke er synderlig mange smaae. De ere af Grøde og bor optages medio September. Jeg har imod disse, at de give ikke megen Top, men deres andre Fortrin opveie denne Mangel. De ere heri Egnen meget affættelige.

5. Ved Frøe af Væbterne opdrog jeg for omtrent 22 Aar siden 2de tidlige Sorter, men som gave alt for faa Guld og derfor aflagdes.

Hertil kan vel regnes:

6. Klare tidlige Hollandske. Disse foreskrev afdøde Geheinteraad Schack Rathlow fra Holland, hvor de vandt meget Bifald, i Aaret 1796. Jeg fik dem fra Rathlowsdal 1799 og har siden dyrket dem hvor jeg har været. Ved sammenlignende Forsøg har jeg aldrig fundet nogen Kartoffel:Sort, som har givet enten saamange Guld eller saa stort Udbytte pr. Ed. Land. Jeg har i Marken, men paa fugtig Jordbund, avlet 30 Guld af disse, naar andre Sorter kun gav mig 15 à 16 Guld.

Blomsterne ere blegviolette, Stænglerne mange, Toppen stor. De kunne spises sidst i Juli, naar de lægges tidlig. De ansætte Kartofler langs med Stænglerne, endog lidt over Jordens Overflade, mere end andre Kartoffel:Sorter, men de i Jord:skorpen og over denne ansatte vorde grønne og altsaa ildesmagende. De voxe i fugtig Jord til en Størrelse af 1 à 2 Pd., men have da sædvanlig et Hul midt i; optages de forsildig, og Efteraaret er vaadt, da samler der sig gjerne Vand deri. De have mange Dine, og bære ingen Vebler eller Frøe. De voxe i mange Skikkelser og med mange Udbygninger. Tidlig om Aaret til i October ynde Folkene dem ret godt, men siden ikke; de ere nemlig klare, og hvad de kalde fittede, ikke tørre eller meeledede, hvilket Almuen bedst liden. Med disse udelukkende besætter jeg $\frac{1}{2}$ Dele af min Kartoffelmark. Bønderne her kalde dem Slufs:Kartofler eller, som det med vesterjydske Dialect udtales, Wols:Kartofler, fordi de ved St. Slufs Dag, 29 Juli, ere spiselige. Jeg kalder dem Hollandske, og disse vare det, af hvilke 5 Lod kulegroede gave 2 Spd. 4 Pd. eller 230 $\frac{1}{2}$ Fold.

Disse ere de mærkeligste af tidlige Sorter, jeg har dyrket; vel har jeg forsøgt flere, der have været anbefalede, saasom: runde røde, der ikke vare spiselige før medio August. Store lange og store runde, der vare ildesmagende og havde nogen Lighed med

de Engellske Ovæg:Kartofler, m. fl., som have været udgivne for tidlige, men hvilket jeg ikke har fundet.

B. 1. Af sildige Sorter vil jeg først nævne den saakaldte Ahlhede:Kartoffel. Denne bragte Colonisterne herind med sig fra Indstland. Den er ikke stor i Roden, og har faa Pine. Den almindelige Størrelse er som en stor Balnød. De ere fladagtige, Skallen mørkegraae, næsten sortagtig, hvilken Farve den endog i 5 à 6 Generationer beholder her, hvor Jorden ikke er saa riig paa Moor:dele, som paa Ahlheden. Den revner let ved Rogning, og er af alle Kartofler den, Bønderne ynde bedst i Smagen. Toppen er liden, Blomsten blegviolet, og bærer Æbler. Da jeg kjøbte Sindinggaard, Aar 1809, dyrkedes ikke i Mængde andre Sorter paa Ahlheden end denne, uagtet den allerede da gav kun faa Fold. Den fandt god Uffætning i Viborg og i Omegnen af Ahlheden, hvor Bønderne dengang kun dyrkede meget faa.

Imidlertid fandt Ahlhede:Bonden, at den dog gav for lidt af sig, sjelden over 8 Fold, ja mange Gange ikke uden 4 à 5. Dens Dyrkning har ders for successive maattet vige for mere bærende Sorter, der stedse blive temmelig velsmagende paa Ahlhedens lette Jordbund.

I de første 12 Aar dyrkede jeg her denne Sort, for at have Kartofler, som Folkene fandt Behag i.

I de 3—4 første Aar, da jeg endnu til Naboerne

kunde affætte af denne Sort til Foden, saasom de fleste dengang ikke selv dyrkede Kartofler, og aldrig uden for deres smaa Hanger, satte jeg aarlig 3 à 4 Tdr. Land med denne Sort, seener ikke uden $\frac{1}{2}$ Td. Land til Huusbehov. Nu har hos mig den tidlige Sort, beskrevet under Nr. 4, gjort Uhlhedens undværlige, i det jeg har erholdt hiin Sort, der baade modnes tidlig, giver antagelige Fuld og spises begjærligen til alle Aarets Tider. Af Uhlhede; Kartoflernes Ubler opelskede jeg i Aaret 1811 en Deel af Froe. De fleste af disse beholdte saa temmelig Stammemødrenes Egenkaber; jeg troede at kunne have bevirket en større Givtighed, men uagtet jeg dyrkede disse Uetlinge indtil 1819, da de den 4 August ødelagdes af Hagel og Is, fandt jeg dem dog ikke lønnende.

2. Dronning; Kartofler eller som nogle kalde dem Prindsesse; Kartofler vare meget i Nye 1817, 18 og flere Aar. Jeg fik da ogsaa nogle til Cæd og dyrkede dem til Aaret 1822, da jeg blev kjed af dem, fordi jeg hvert Aar maatte give $\frac{1}{3}$ Deel i Optagnings; Kartofler naar jeg kun gav $\frac{1}{5}$ Deel af andre Sorter. De modnedes nemlig meget sildig, og Knoldene vilde ikke slippe Rod; Trevlerne uden at rives eller slaes fra; derhos gave de ikke mange Fuld, maatte staae længe i Jorden og endda bleve de som oftest ikke modne. Nædig opgav jeg disse Dyrkning; thi Toppen blev uhyre stor og rensede saaledes Jorden godt, Folkene yndede

dem godt, og de vare affættelige som Spisefkartofler til Holstebro og i Omegnen, men jeg havde Tab ved dem i Sammenligning med andre Sorter. Endnu afvigte Nar prøvede en duelig Landmand, Forpagter Karck i Ørre, at sætte 4 Ldr. af dette Slags i Marken, men han kunde ikke faae dem opsamlede, uden ved at give tilsidst hver anden Skp. i Betaling. Han dyrker dem ikke oftere. Knoldene ere runde, ikke meget store, dog, naar de voxe til, større end Uhlhedens; Blomsterne hvidviolette.

3. Store runde Engelske Dvæg;Kartofler og

4. Store lange dito dito
har jeg dyrket siden 1826. De ere ikke velsmagende, uagtet de let revne ved Kogning, men det Indre er ikke kogt, fordi det Yderste er revnet. Smagen er noget ram. Af alle Sorter Kartofler har jeg aldrig kunnet faae nogen saa let og billigt optagen som disse; thi de slippe let ved Rodderne og give næsten ingen smaae. Alene derfor dyrker jeg $\frac{2}{3}$ Dele af min Kartoffelmark med disse, giver som for de andre hver 8de Skp. i Betaling, men lader dem staae tilsidst og bruger dem saaledes til at lokke Optagerne, i det ingen maae samle op af disse uden at have været ved de andre. Naar en Optager først i October kan tjene af A Nr. 4, 5 à 6 Skp. daglig af A Nr. 6, 7 à 8 Skp., da tjener han ved disse 8 à 9 Skp. daglig. Men i Betalings-Kartofler yder jeg ham da, naar han vil spise

dem, af A 4. Toppen er stor og meget rugende, Blomstret lysviolet, næsten graat. Da der ikke ere mange smaae imellem og vi her ikke heller sætte af de mindste, ei heller give os Tid til at affamle Sætte: Kartoffler af eens Størrelse, men kun8 kassere dem, som ere mindre end smaae Balnødder, saa avler jeg ikke mange Fold af disse, sjelden over 15, 14 à 13 sædvanligst, men de give dog et godt Udbytte pr. Areal, og dette er det jo vi maae see hen til i det Store. Ved at sætte af de smaae, kunde vindes flere Fold, ligeledes ved at overskjære de store, hvorved dog bevirkes en Udartning i Tidens Længde; men det er her kun8 Spørgsmaalet om, hvad der i Praxis lønner sig bedst. I et Hungers: Aar, naar Kartofflerne kunde affættes til antagelige Priser, og man for passende Betaling kunde faae Hænder nok til Arbeidet, da kunde jeg bruge de andre Maader, vel endog skrælle dem og sætte Skrællingen; nien andre Tider! andre Forhold!

Naar disse pr. Td. Land give 110 Td., da giver Nr. 6 A. over 130 Td., og saaledes vilde jeg have ophørt med at dyrke dem, naar ikke den før omtalte saare lette Optagning havde været. De have den Feil, at mange af dem raadne i Bateriaer om Vinteren, uden at dog derved hele Bateriaer tage Skade. De største have ogsaa almindeligen Huller i Midten.

5. Svine: Maver ere ogsaa Foder:Kartofler; disse dyrkede jeg kun 3 Aar 1816, 17 og 18. Paa

mine lette Jorder bleve de ikke store nok og gave for lidet af sig i Sammenligning med Nr. 6 A.

6. De, Hr. Schackenburg solgte for Uracaschaß, prøvede jeg 2 Aar. Det var en Foderkartoffel, der meget lignede Nr. 3, men gav hverken saa stor Top eller saa rigt Udbytte i Knolde.

7. Store lysrøde runde } har jeg prøvet i Aarene
8. Store mørkere runde og }
9. Store lange lysrøde } fra 1820 til

1825, alle 3 Sorter gave ret godt fra sig og Folkene spiste især Nr. 8 ret gjerne; men hverken yndes de de dem saa godt som Nr. 4 A, ikke heller gavede de saamange Fold som Nr. 6 A eller Nr. 3 og 4 B; jeg har saaledes opgivet Dyrrningen.

10. Rødplettede, deels lange, deels runde, havde Egenstaber tilfældes med foranstaaende, og dyrkedes i 2 Aar.

11. Wantings Kartoffler dyrkede jeg i nogle Aar som Spisepotterter til Folkene; Toppen var temmelig stor, og Knoldene ikke smaae. De gavede fra 10 til 12 Fold, men modnedes sildigere og bleve ei saa velsmagende som Nr. 4 A.

12. Af de finere Sorter har jeg dyrket Mandepotterter, som ere velsmagende og holdt sig fortræffeligt, men gavede kun lidet Udbytte pr. Areal og vare kostbare at opsamle.

13. Det samme var Tilfældet med nogle lignende, men mere runde, hvilke jeg erholdt under

Navnet Smut:Kartofler, fordi Skindet [villig
gled af naar de kogtes.

14. Kastanie:Kartofler. Disse ere kjens-
delige fra alle andre Sorter, endog i Blomstrings-
Tiden, ved deres mange og fine Stængler, samt noget
i det mørkfaldende blaae Blomster. De bære rige-
ligst $\frac{1}{2}$ Ebler af alle mig bekjendte Kartoffel: Slags;
Koden bærer overmaade mange Knolde, men de
ansætte ikke tidlig, ikke heller opnaae de ved almin-
delig Dyrkning nogen Størrelse. Desuagtet give
de mange Fold. Jeg lægger nu aarlig $1\frac{1}{2}$ til 2
Skp. i Marken deels til eget Bord, deels til enkelte
Huusholdninger, som betinge saadanne. Jeg har
maattet give hver 4de, ja hver 3die Skp. i Opgrav-
nings:Kartofler, men i de senere Aar har jeg optaget
dem med egne Folk. Jeg har forsøgt at dyrke flere,
saaledes at jeg endog nogle Aar havde over 30 Edr.
til Salg, men Kartofler ere et voluminøst Product,
og jeg har $3\frac{1}{4}$ Mil til Holstebro, $6\frac{1}{4}$ Mil til Ring-
kjøbing, 6 Mile til Viborg. Naar nu en Skp.
almindelige Episekarter solgtes paa Torvene for
4 à 5 Sk. Courant eller 2 à $2\frac{1}{2}$ Lff., og jeg for-
langte 8 Sk. Courant eller 4 Lff. for disse pr. Skp.,
saa syntes man hellere at ville kjøbe af de grovere,
men billigere Sorter. Følgen var at mine Folk
fulgte til Dagens gangbare Torvepriser, og jeg saa-
ledes erholdt 5 Skill. pr. Skp. For 5 Edr. (som
var alt hvad jeg formodt den bakkede, lange og
tildeels meget flette Bei kunde transportere) fik jeg

da 2 Rbdlr. 8 Sk. Courant eller 3 Rbdlr. 2 Mk. rede Sølv. For at sælge Kartofler paa Torbedagene, maatte Vognen affted Dagen forud, og kunde sjelden komme hjem før Dagen efter Torvningen. Saadant forsøger man een Gang til hvert af de nærmeste Torve, siden ikke. Bedre er det at borttinge Kartoflerne og da lade dem transportere naar man kunde faae en, til Varenes Bonitet og Transporten svarende Betaling derfor, hvilket ikke har villet lykkes mig. En kyndig Landmand Hr. Duncan, som eier en Gaard i Lyngbye Sogn, bevidnede mig, at de jeg dyrkede, og som han saae og spiste her i Mai 1834, vare af samme Slags, som han dyrkede i det Store og affatte til Kjøbenhavn for 2 Rbdlr. pr. Td. Flere have sagt mig, at disse Kastanie-Kartofler ogsaa kaldes Sukker-Kartofler, Andre igjen antage dem for 2 forskjellige Slags. Et characteristisk Mærke have disse endnu, dette nemlig: at naar de opgraves ere de meget hvide, tørre og melede; men dette taber sig siden og de vorde gule, klare og mere saftrige efter faa Dage. En Ven, to Mile herfra, havde 1833 faaet af mig 2 Skpr. til Sæd om Foraaret; jeg besøgte ham medio August, og han beklagede sig da over, at de Kartofler, han havde faaet af mig, ikke vare Kastanie-Kartofler, men en meget større og tør melet Sort, hvilket han saa meget mindre kunde begribe som han om Foraaret havde spist nogle af de til Sæd bekomne og fundet dem klarere og saftrigere. Jeg forlangte at see hvor de vare lagte. Det var i Haugen, i dyb

Muld, om Foraaret meget dybt gravet og vel gjødsket. Da jeg saae Loppene, blev jeg intet Dieblif tvivlsom; det var Kastanie:Kartofler, men nogle vare allerede da af Størrelse som et Høns:Æg, andre endnu større. Ved Optagningen vare de næsten alle store og gave et utroligt Udbytte. De store skulle ikke være affættelige i Kjøbenhavn, maaskee fordi man anseer dem for en anden Sort.

Jeg har flere Aar efter hinanden lagt store, for om muligt at bevirke, at de kunde tiltage i Størrelse, men det har ikke villet lykkes mig i Marken. — Ogsaa af disse har jeg prøvet at avle ved Frøe, men har ikke kunnet frembringe i Marken anden Størrelse end den sædvanlige.

15. De store gule, som dyrkes i Omegnen af Aarhus og der torves, har jeg forsøgt, men de ere ikke saa velsmagende som Nr. 4 A, Nr. 6 A eller Nr. 14 B. Ei heller give de saameget Udbytte som Nr. 6 A eller Nr 3 og 4 B.

Ogsaa har jeg forsøgt flere Slags af sildig modne, men ophørt med Dyrkningen efter nogle Aars Forløb, naar jeg fandt, at de ikke svarede Regning saagodt som de andre Sorter.

I de senere Aar dyrkes her nu regelmæssig:

Til Qvæg: Foder: Sorterne A 6 omtrent $\frac{5}{8}$

. B 3 og 4 — $\frac{2}{8}$

Til Føde for Lyendet, og til Salg,

samt til Betalings:Kartofler A 4 $\left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} \frac{1}{8}$

Samt til eget Bord . . . B 14

(17*)

Markerne, paa hvilke her dyrkes Kartofler, ere muldsandede, med Sand og Ahl til Underlag. Den dyrkelige Jordkorpe har i 25 Aar ved dyb Pløining tiltaget. Til Kartofler pløies her meget dybt, sædvanligen 7 à 8 Tommer. De hyppes stedse 3 Gange. De dyrkes til 5te Kjørø, men almindelig viis faae de i de senere Aar næsten fuld Gjødsning. I Forsningen maatte jeg klatgjødske. Jorden pløies 3 Gange og det om Efteraaret 1 Gang, harves og exstirperes efter Omstændighederne. Gjødningen udføres sædvanlig Efteraar og Vinter, samt spredes strax. Sjælden har jeg avlet over 150 Edr. pr. Ed. Land, dog eengang 174 Edr., men begge Dele alene af A Nr. 6. Middeltallet er som jeg i de specielle Beskrivelser har anført.

Dyreskue og Væddeløb.

I Veterinair-Tidenden Nr. 62, 1834, læses, i Anledning af det ved Ringkjøbning d. 8 Juli f. A. afholdte Dyreskue, følgende Bemærkning.

”Saa roesværdigt det ovennævnte Interessentskabs Bestræbelser end ere, vilde det dog for Almeenheten og for lignende Foretagender være i høi Grad ønskeligt, at en udførlig Characteristik over de Dyr, som tilkjendes Præmie, blev offentlig bekendtgjort, og derhos vedfæiet efter hvilket Princip Præmierne der uddeles, enten det skeer med Hensyn til blot at udvælge det for Diet bedste og næstbedste af de tilstedeværende Dyr, eller der

er fastsat en vis Norm, hvorefter et Dyr erkjendes præmieverdigt. Slige Bekjendtgjørelser, fra de efter Skjon præmieuddelende Selskaber, vilde ikke alene være tilstrækkelige, men endog det bedste Middel til at vise det U hensigtsmæssige og i høi Grad Mangelfulde ved paa den Maade at ville hæve en Egns Heste og Qvægavl. Man vil deraf kunne see, hvor høist forskjellige Anskuelser hvert Selskabs Comitee og Dommer have om een og samme Gjenstand, hvor hinanden modstridende de arbeide, og dog paastaae alle hver paa sin Maade at vælge det Bedste! Hvilket er nu det Bedste?"

Da Undertegnede er en af Interessenterne og har været med i Comiteerne der og i Viborg og ikke aldeles kan billige det, Hr. Landvæsen's Commisfair Michelsen i Bemærkningen har yttret, vil han fortelig fremsætte sin Mening, hvilken ogsaa er den herskende hos denne Egns praktiske Landmænd. Det er godt, at en Ting sees og omtales fra flere Sider, lad saa Enhver tage det deraf som passer bedst for ham og Forholdene. Veterinair:Lidenden har desuden holdt sig temmelig eensidig, og man har kun set Afhandlingerne om Fuldblod og Dyr:restuer fra Forfatteren selv, eller Oversættelser med Grundfætninger liig hans, hvis Flid, Kundskaber og Indsigter jeg isvrigt indrømmer velfortjent Roes, uden at jeg derfor billiger eller deler hans Anskuelser i mange Ting, f. Ex. den her omhandlede Gjenstand.

Strid er ikke min Hensigt, og Forfatteren af Veterinair-Tidenden, som kjender mig personligt, veed og saa dette. Men tie alle Practikere, som hylde et andet System, eller lade sig skræmme, fordi mange agtede Mænd (dog sandelig de Fleste Theoretici, ikke Practici tillige) have erklæret sig i Faveur af Væddeløb, da derved skal bevises en Kraft og Udholdenhed, hvilken vi andre formene mere beviser en Dvælse, hvis Udfald meget beroer paa Traineringen og Rytteren, da torde Tausheden udlægges som et stiltiende Bifald. Jeg vil her ikke gjentage hvad jeg og Flere forhen have yttret, men kun holde mig korteligen til Besvarelsen af det i benævnte Nr. 62 fremførte.

Lænderæens Commissair Michelsen vil saaledes have en udførlig Characteristik over de Dyr, der tilkjendes Præmier.

En saadan Beskrivelse findes i vor Protocol over hvert Dyr, der belønnes, og det temmelig fuldstændig, nemlig efter en tabellarisk Form, der endnu gjerne kan udvides, men hidtil har været omtrent saaledes, som den findes i 3 Binds 2 Hefte af Tidsskrift for Landoeconomie.

Offentlig at bekjendtgjøre disse enkelte Særkjendelser og Egenskaber er, naar det ikke optages i et oeconomisk Skrivt, temmelig bekosteligt for et Selskab, der ikke har noget Tilskud, uden fra dets egne, meest ikkeformuende Medlemmer. Men Hr. Secretair Hals har i Tidsskrift for Landoeconomie, 3 Binds 2

Hefte velvilligen optaget i Udtog noget af det, som i saa Henseende sendtes i December 1833 om de tvende 1832 og '33 afholdte Dyrskuer. Nu seer man nok, Hr. Michelsen mener at Offentliggjørelsen skulde skee for at bevise hvor modstridende hvert Selskabs Committee og Dommer bedømme een og samme Gjenstand. De specielle Vota maatte altsaa ogsaa trykkes; foruden dette: at Fleerheden af Læserne vilde kjede sig ved slige Specificationer, saa vilde det, hvis jeg tør dømme efter de Dyrskuer, jeg har overværet, ikke heller behøves i Almindelighed; thi det, som var udmærket, har ogsaa vundet udeelt Bifald. Har man i Anledning af deelte Meninger voteret, saa har Forskjelligheden meest hidrørt fra mindre væsentlige Egenstaber hos Dyrene. Alle have vi havt for Øie, at opdrætte sunde, trivelige, arbeidsføre eller melkerige Dyr, og Dyr, som besidde de Former og de Egenstaber, vore Nutids:Kjoberne forlange. Det var vores Norm. Jeg troer derfor ikke just at Committeeernes Medlemmer arbejde saa modstridende, som Hr. Michelsen antager, men jeg er overbevist om, at hvis Committeeerne vilde affatte og publicere specielle Domme, vilde dette ikke alene medtage ved Besigtelsen mere Tid, end vi dertil kunne offre, men Eierne af de tilfidesatte Dyr vilde ofte tage Anledning heraf til mange personlige Bitterheder, og enhver nær eller fjern Skrivelysten Dadel vilde indvikle Committeeerne i tidsspildende, ærgrende, ja jeg tør sige unyttige Rævlerier, hvis man

svarede derpaa; tang man dertil, da var det, som om man billigede Anmasselsen eller Dadlen, og gav derved Leilighed mange Gange for en ubillig Dadler til at hovere, som om han, fordi han havde det sidste Ord, ogsaa havde overbeviist Modpartiet. Lad os heller aldrig paastaae, at fordi der ere ulige Meninger om en Gjenstand, Gjenstanden da er i høi Grad uhensigtsmæssig, dette kunde lede til de besynderligste Paradoxyer, og er aldeles ulogisk.

Dyreskuet i Ringkjøbing Amt, som Hr. Michelsen egentlig henvender sig til, er en Forening uden offentlig Hjælp, ja uden at have indbuden dertil uden for Amtet.

Vor Hensigt var, at belønne de Dyr, hvilke besadde de fuldkomneste Former og de Egenskaber, som Holsteens og Udlandets Kjøbere helst søge, og dem, som vi ansee for de hensigtsmæssigste i vores Egn og efter Tidens Conjuncturer. Derfor have vi, til Exempel, blandt Hornqvæget udelukket rød Lød, og ildestillede Horn fra Præmier, omendstjøndt saadant i Sjælland f. Ex. maaskee vilde være uhensigtsmæssigt, ligesom vi blandt Hestene have udelukket de spattede og harebenede.

At en Forsamling af udvalgte practiske Landmænd, i de Egne, hvor Danmarks største Heste- og Qvægghandel drives, ikke skulde temmelig nøie kjende Kjøbernes Ønsker og de Dyr, som nærmest svare dertil, er ikke sandsynligt. Erfaringen maae her

være Læremester, og den kan ikke nægtes os, ligesaa lidt som den kan moddemonstreres.

Willé vi derimod ved Krydsning danne os nye og andre Racer, til Exempel efter en Bakewells Münster, da vil jeg tilstaae, vi med sand Nytte kunne modtage videnskabelige Veterinair: Underretninger, endskjøndt nogle ville mene, at selv herover ville de Veterinair: Kyndiges Meninger være meget deelte, altsaa neppe alle kunne følges. — Hr. Michelsen mener fremdeles, at det er uhensigtsmæssigt, og i høi Grad mangelfuldt, ved Skue at ville hæve en Egn's Heste og Qvæg:Vol. Dertil kunne vi nu ganske rolig svare: efter vores Formening er dette ikke Tilfældet, og vore talrigere og daglige Erfaringer ere dog vel mere værd, end een Mand's eller Enkeltes Hypotheser. Men ere vore Bestræbelser uhensigtsmæssige og i høi Grad mangelfulde, hvorledes kunne de da være roesværdige, som Hr. Michelsen i Begyndelsen siger.

At der ved disse Indretninger endnu er meget at forbedre, som ved ethvert Menneske:Værk, dette erkjende vi derimod i al Ydmyghed. Men for at belære os herover, maae der dog sikkert noie Kjendskab til vort Diemed, vor Egn's Huusdyr og disses Kjøbere, i andet Fald synes mig man dadler uden Grund.

Holbeks Amt har jo ogsaa Dyrestuer, og Hr. Michelsen vil vist efter sin Stilling have været Medlem af Commiteerne der, men jeg mindes dog ikke derfra at have seet noget saadant Detail, der

kunde tjene os andre til Veiledning. Offentliggjøres
 eengang saadant, da kan ethvert Selskab tage det
 deraf, som Forholdene og Localiteterne bedst tilfige.

Angaaende Hornqvæget maae dette nu være
 nok; thi her er jo ingen Mening for at dettes For-
 trinlighed skal bevises ved andet end ved Skue, og
 mueligt for Køerne ved Provedrækninger. Træfdyg-
 tigheden veed jeg ikke har været prøvet. Men
 det, som her skal afgjøre Hornqvægets Fortrinlighed
 — Skuet — dette skal, efter Nogles Formening,
 ikke gjelde om Hesten; ved denne er Bæddeløb det,
 som skal bevise dens Kraft og Udholdenhed. Vi,
 som ere af anden Mening, troe, at det hurtige Løb,
 foruden at være nogle Racer mere egent og med-
 født end andre, meget kan fremmes ved Øvelse og
 hensigtsmæssig Trainering, uden at den Seiervindende
 derfor besidder nogen betydelig Kraft. eller uden at det
 var ønskeligt (om den var forsynet med betydelige Ar-
 vefeil) at den blev et Hovedtillægsdyr i Landet. —
 Villigen maae man derhos spørge: forlange Køerne
 af vore Heste saadanne Prøver, eller Attester desan-
 gaaende? Visstelig ikke! disse lade sig noie med Skuet
 og Bevægelsen i Trav og Skridt et lidet Stykke;
 og den Hest, som havde seiret mange Gange i
 Bæddeløbene, vilde, naar den havde betydelige Arves-
 Feil, ikke kjøbes af forsigtige Handlende, men vel
 af enkelte Speculantere, i det Niemed endnu at
 vinde en Sum med den.

Et af de meest paafaldende Beviser for at

Skuet dog er Hovedsagen, have vi ellers fornøylig oplevet, i det Hingsten Lord Cochrane, af det Hertugelige Augustenborgske Stutterie, er kjøbt til Hs. Kgl. Majestæts Frederiksborgske Stutterie for en Sum af 4000 Specier og 4 Hopper aarlig frit bedækkede, hvis Bedæknings-Penge vel kunne anslaaes til at forrente en Capital af 1000 Specier. Denne Hingst er aldrig prøvet paa Banen, og har et Haar, som ikke er meget søgt, rødt stikkelhaaret med Aftegn. Desuagtet have videnskabeligt dannede Kjendere fundet den hiin betydelige Sum værd; ja Hs. Durchlauchtighed Hertugen har endogsaa bevidnet mig, at han endda nodig gav Slip paa Dyret. Det være mig tilladt fra mig selv at hente et mindre gyldigt Exempel. Jeg tager ikke i Betænkning at erklære, at jeg ingeninde har seet en Hingst, som jeg ansaae for mere hensigtsmæssig til at være Stodhingst for Nors, Thye og Lemvigs Egnen, end den i det Hertugelige Augustenborgske Stutterie værende Brother of the Margrave, en rød Ste Nars Hingst af udmærket Størrelse, Styrke og Skabning, som ikke heller har lobet; men jeg er vis paa, at enhver Hestekjender her af Egnen vilde foretrække den frem for enhver anden i disse Egne hidtil seet, om han end aldrig vidste, at Dyret var en Fuldblodshingst.

Dette være nu fremsat for at bevise, at det er Skuet, man meest gaaer efter i Handel, Bandel og Dømmene, men ikke Bæddeløbsdygtigheden. Man vil indvende, at Elægterne af hiint Fuldblod

have just paa Væddeløbsbanerne bevist sig som dygtige, og man har altsaa Haab om Dyrets Fortrinslighed. Vi, som nøies med Skue og Bevægelse, svare hertil: Haab er ikke Visshed, og den Hest, som nok saa ofte havde seiret paa Banerne og var forsynet med de meest elegante Studbocks-Attester, vilde aldeles ikke her som Tillæggsdyr have fundet Kjøbere, endog til 10 Gange lavere Priser, hvis den ved Skuet befandtes at have betydelige Urve: Feil, som lade befrygte et feilfuldt Afkom.

Endelig kunde man med Føie spørge, hvorfor man, naar sliq udforslig Characteristik af de præmie: vindende Dyr er fra nødvendig som Hr. Michelsen mener, da ikke ogsaa nøiagtigen beskriver alle Partier af de vindende Væddeløbere, for at man kan rette sig efter disse Beskrivelser i sit Valg af Tillæggsdyr om saadant convenerer. Selvfølgelig er det, at naar alle Partier beskrives, da maae Lyderne ikke forties.

Min Tid tillader mig ikke at besvare de Ind: vendinger, som jeg formoder ville fremkomme, maaskee de ei heller komme til min Kundskab; men jeg tillader mig fremdeles at blive ved min paa Erfaring grundede Mening, og tillader gjerne enhver Anden at beholde sin; samtykker isvrigt ikke i Væddeløbenes Nødvendighed og Nytte, om jeg endog tier; men veed deryos meget godt, at min og fleres Stemme i saa Fald ikke har synderlig Vægt, hvilket vi ei heller gjøre Krav paa, blot, at man ikke anta:

ger vores Tausshed for Billigelse. Vil man derimod ansee Bæddeløb for Folkeforlystelser og Bidrag til at ophjælpe et eller andet Sted, hvor Banerne indrettes, samt Leiligheder, hvor store Summer i faa Minutter kunne vindes og tabes, et Slags stiltiende tilladt Hazard:Spil, da er man enig med mig og de Jydske Landmænd, hvis Meninger jeg efter fleres Ønske forhen offentlig paa Prent har yttret. Jeg sagde Hazard:Spil; thi hvor det langt fra ikke alene kommer an paa Dyrets Duelighed, men hvorledes det af Traineuren er behandlet og hvorledes det af Jokeien rides, og, som vi ofte have læst Exempler paa fra Bæddeløbsbanerne i England, om ikke een af disse eller begge have ladet sig underkøbe af en Høistbydende, der maane dog nok være ikke liden Hazard med i Spillet. *)

Sindinggaard, den 29de Januar 1835.

S. A. Sjelstrup.

*) Henviende til det, der tidligere er skrevet til Bæddeløbenes Anbefaling, meddeler Tidsskriftet den her fremsatte Mening om Sagen, fordi det vilde være Anmaselse af Udgiveren at tilbagevise indsigtsfulde Deconomers Ytringer, om de end ikke, som man tør haabe, ville vorde stadfæstede naar en længere Tids Erfaring har viist den gavnlige Indflydelse, som velindrettede Bæddeløb ogsaa hos os, som andensheds, kunne have paa Hestevlen.

Om Kartoffeldyrkningens Forhold til Korn- dyrkning og Gjødningsproduction.

(Af Kreyzig: „Der Kartoffelbau im Großen.“)

§. 1. Kartoffeldyrkningens store Nytte viser sig siens-
synlig derved, at denne Frugt, paa en Grund, som ikke
er dens Natur imod, stedse i sin Høst leverer en flere
Gang større Masse af Næringsstof for Mennesker
og Dyr, end enhver anden af vore Markfrugter,
naar man derfra undtager de forskjellige Noearter,
og at den desuden, ved hensigtsmæssig Behandling,
er i sit Udbytte en af de sikreste, og langt mindre
udsat for at slaae fejl, end vore Kornarter. Hertil
kommer, at Kartoffelen, ogsaa paa de Jordarter,
som lidet eller slet ikke ere gunstige for Kornavl, dog
endnu kan bringes til at give en riig Afgrøde, som
f. Ex. paa tort Sand og paa fugtig, kold Sand-
bund, og at den ligeledes paa frugtbar og mild
Grund naturligviis lykkes des sikrere. Med Und-
tagelse alene af den seige Leerjord og vaad Grund,
giver den overalt en Afgrøde, hvis Indhold af Næ-
ring for Mennesker og Dyr, flere Gange overgaaer
Kornarternes.

Dernæst give Kartofflerne ogsaa i Anvendelighed
for de mangfoldige Fornødenheder Kornarterne Intet
efter, idet de ere ligesaa anvendelige, som Kornar-
terne, til Brændevüinsbrønderie, til daglig Næring

for Mennesker og for de Huusdyr, som holdes dertil.

§. 2. De meer eller mindre sande Indvendinger, som man gjør imod Kartoflerne fra det landoeconomiske Synspunct, bestaae deri, at de i deres Stængler og Top levere en langt ringere Masse til Gjødningsproduction, end Kornarterne i deres Halm, og at de, for fuldkomment at lykkes, fordre og fortære megen Gjødning, desuagtet ved Dvægfodring fordre en rigelig Tilgiwt af Høe eller Halm, naar de skulle være til Gavn for Dyrene. Dertil kommer endnu, at Kartoffelavlens i det Store periodiske udfordrer flere Menneskehænder, end Korn dyrkningen, at Vintersæden i Regelen ikke lykkes i umiddelbar Følge efter hiin Frugt, og at den derfor, ved en stor Udvidelse af dens Dyrkning, skulde fra flere Sider være til Hinder for Kornavlens. Enhver af disse Indvendinger ville vi nu her, uden Forkjærlighed, tage særskilt i Betragtning, for derved at finde Græuderne for Kartoffelavlens.

§. 3. At Kartoffelhalmen ikke leverer en saadan Masse Material til Gjødningsproduction, som vore Kornarter, er isinesaldende, da man paa en Ed. Land preussisk ikke let høster over 4 Centner Kartoffelhalv i tørret Tilstand, medens Vintersæden leverer 4 og Vaarsæden vel 3 Gange saameget Halm paa en lige Flade. Men denne Omstændighed kan kun da blive skadelig for Gjødningsproductionen, naar Kartoffelavlens virkelig udvides formeget paa Kornav-

lens Beføstning, Frugten alene anvendes til Salg eller Brænderie og man heller ikke andetstedsfra kan skaffe nogen Halm: eller Gjødningsersætning. Thi naar Kartoflerne anvendes til Foder for nyttige Huusdyr, da yde de mere Bidrag til Gjødningsproductionen, end Kornet, i samme Forhold, som Afgrøden indeholder mere Næringsstof for Dyrene, og saaledes kan da her ikke være Tale om en formindsket Gjødningsproduction. Men blive Kartoflerne anvendte til Brændeviinsbrænderie og kun Affaldet opfodret, da kan man antage, at Møgdyngen faaer et saadant Tilskud af Plantenæring, som om Halvparten af Afgrøden blev opfodret, fordi her, tilligemed de øvrige blivende Dele af Kartoflerne, endnu en Mængde Vand ved den foregaaede Gæring og ved Mæssens Røgning er bleven gjort fordøielig og animaliseret i Dyrenes Legemer, og derved bliver som flydende Gjødning meget virksom og brugbar, hvorved det kun kommer an paa behørigen at opsamle de fra Dyrene gaaende Bædsker og anvende dem paa een eller anden Maade som Gjødning. At der i begge Tilfælde endnu maa anvendes en forholdsmæssig Masse Halmfoder med til Fodring, kan ikke lægges Kartoflerne isærdeleshed til Last, da jo ogsaa Sæden udfordrer dette, og derimod Halvmen af Kornet alene heller ikke er tilstrækkelig ved Fodringen, ligesom den for sig alene giver Gjødningen for liden Kraft. Der følger altsaa Intet videre heraf, end at man ved Siden af Kartoflerne

ogsaa maa dyrke Korn, hvilket ved en stor Udvidelse af Kartoffelavl heller ikke hindres, men meget mere lettes og begunstiges.

Hvad derimod angaaer en udbredt Dyrkning af Kartofler alene til Salg, saa standser denne vel af sig selv alene ved Mangel paa Uffætning, idet der, naar Avlen udvides over Consumtionens Behov, ikke kan erholdes en lønnende Priis for Kartoflerne. Kun enkelte Localiteter ville derfor bes gunstige Dyrkningen af Kartofler i det Store til denne Anvendelse, og der maa da vistnok sørges enten for Erstatning af den manglende Halm til Gjødningssproduction eller for Indkjøb af Gjødning.

§. 4. Hvad derimod den Indvending angaaer, at Kartoflerne consumere megen Gjødning, da træffer den dem ikke stærkere, end den ogsaa maatte gjøres imod Hvede og Rugavl. Thi efter alle Erfaringer udsuger en Kartoffelafgrøde ikke Jorden i høiere Grad, end enhver Kornafgrøde, som modnes, og man er tværtimod i mange Tilfælde fristet til at antage en ringere Udsugelse af Jorden ved Kartofler. Men da Veirliget og Jordens Natur og Behandling har saa stor Indflydelse herpaa, og da dette Spørgsmaal overhovedet endnu ligger i megen Dunkelhed, saa indrømmes det her, at en god Kartoffelafgrøde i Almindelighed tager Jordens Kraft ligesaa godt i Tjeneste, som en god Sædafgrøde, uden at der herved kan opstaae nogen særdeles Indvending imod Kartoflerne, idet deres større Afgrøde, efter

det deri indeholdte Næringsstof, betaler Gjødningen bedre, end enhver Sædafgrøde. Naar Kartoflerne derhos ved at opfodres endnu udfordre et Tillæg af Halm eller Høe, saa behøve, som oven omtalt, Sædefornene det ogsaa, og Sædhalmen behøver derimod en Tilfætning af nærende Producter.

§. 5. Men at Kartoflerne til visse Tider udfordre flere Menneskehænder, end Kornavlen, kan i det Høieste kun indrømmes om deres Høst, som dog heller ikke er af Betydning, naar man tager den Omstændighed og Nøie i Betragtning, som Kornhøsten i vaadt Veir forarsager, for at faae Kornet tørt i Loden, hvilket man ikke behøver at tage saa nøie med Kartoflerne. *) Naar vi nu endeligen betænke, at Kornavlen endnu maa bære Lærste: Omkostningerne, hvorimod alle Beføstninger paa Kartoflerne endes med deres Høst, saa forsvinder her, i det Mindste med Hensyn til Omkostningerne, enhver Forskjel.

§. 6. Naar endeligen Vinterrugen i Almindelighed ikke lykkes sikkert efter Kartofler, saa er det jo heller ikke absolut nødvendigt at lade Vinterrug følge efter dem. Men desuden erstatte Kartoflerne den store Masse Rug, som ellers blev forarbejdet

*) I vaadt Veir er dog nok Kartoffelhøsten vel saa vanskelig som Kornhøsten, fordi Jorden da vil hænge ved Kartoflerne og bringe dem til at hedne og spire i Bunken; og Kartoffelhøsten indtræffer netop i den fugtigste Aarstid.

til Brændeviin, i rigeligt Maal, og Baarsæden lykkes ganske fortrinligt efter Kartofler og stedse bedre, end efter Vintersæd. En skadelig Formindskelse af Kornavlens er altsaa heller ikke her at lægge Kartoflerne til Last.

§. 7. Saaledes ere altsaa alle de Indvendinger, man endnu af og til gjør imod en udbredt Dykning af Kartofler, uvæsentlige og uden Grund, og Kartoflernes store Fortrin maae blive uantastede. De bestaae i deres meget rigere Production af Menneske- og Dyr-Næring, og i den Cultur, som deres hensigtsmæssige Dykning giver Jorden, hvorved Kornavlens lettes og begunstiges. Men disse Fortrin have i den sidste Tid ogsaa gjort sig saa gjældende overalt, at et Forsvar for Kartoffeldykningsen i det Store vel kun sjældent endnu er paa sin Plads. Derfor bliver her nu heller intet videre sagt derom, og derimod kun Forholdet imellem Kartoffeldykning og Kornavl bragt under Overveielse, hvilket det er nyttigt og nødvendigt at tage i Betragtning, for at sikke sig den fulde Nytte af hiin Frugt efter de bestaaende Omstændigheder.

§. 8. Kartofflernes Mængde, eller rettere sagt, Størrelsen af det Areal, som skal dyrkes med dem, retter sig nu — i sin for den hele Drikt nødvendige Begrænsning — saavel efter Jordens Qvalitet, Agerens Gjødningstilstand og Landbrugets disponible Kræfter, som ogsaa efter Leiligheden og Midlerne til Afgrødens fordeelagtige Omsætning i rede Penge. Da

vi her bestandigen kun have Kartoffeldyrkningen i det Store til Gjenstand, saa indskrænke vi os her ogsaa til de Jordarter, paa hvilke den med Fordeel kan udføres. Disse ere: 1) den tørre Sandjord, 2) den fugtige og kolde Sandjord, 3) Middeljorden og 4) den milde og varme Leerjord. Den altfor lerede og seige, ligesom den altfor lave og vaade Jord, tages her ikke i Betragtning, fordi Dyrkningen af denne Frugt i det Store ikke kan være fordeelagtig paa disse Jordarter. Allerede herved bliver en for almindelig Udbredelse af Kartoffeldyrkningen i det Store indskrænket. Ifald nu Kartoflerne blot skulle anvendes til Qvægsfedning og anden Fodring af Huusdyrene, saa behøves der med Hensyn til Gjødningsstilstanden ingen Indskrænkning, idet de, ved Gjødsken af de med dem fodrede Kreature, stedse give Jorden mere Kraft, end de fortære. Den meest udvidede Kartoffelavl for dette Niemed vil saaledes aldrig kunne bewirke, at Marken forarmes. Derimod, dersom man ikke andetstedsfra kan tilveiebringe Høe og Halm, som er fornøden, for at Kreaturerne kunne have godt af Kartoflerne og for at Gjødningsproductionen kan blive lønnende, sætter Massen af det lange Foder, som Gaarden selv kan frembringe, en bestemt Grændse for Kartoffelavlen. Ifølge Erfaringen kunne begge hine Niemed fuldkomment opnaaes, naar Landbruget har halv saa stor Vægt af Høe og Halm dertil, som det opfodrer Kartofler, og saaledes kunde det

altsaa udvide Kartoffelavlen efter denne Maalestof, uden at forringe Fordelen derved. Man kan altsaa til 1000 Centner Høe og Halm opfodre 2000 Centner Kartoffler, og følgelig avle ligesaamange, uden at forringe den fulde Nytte af Kartoffelavlen, ved det Tab, som vilde forvoldes ved Qvægets mindre gode Forpleining og ved en ringere Gjødningsproduction, og det kommer da kun an paa en saadan Anvendelse af Kartofflerne, som kan udbringe dem til en passende Priis. Ved dette Forhold mellem Kartofflerne og Halmfoderet kommer imidlertid ikkun lidt Halm i Møget, hvilket kun er at anbefale for sandet Jord, for hvilken en kort, kun lidt Halm indeholdende Gjødning er gavnlig; hvorimod det paa mere bunden Jordbund, som har bedre af en med Halm mere blans det Gjødning, er tjenligere naar Forholdet af Kartofflerne er ringere imod Halmfoderet, og hvor dette for en stor Deel bestaaer i Høe, er det nok at dyrke lige saa mange Centner Kartoffler til at fodre op, som man avler Høe og Halm. Herefter lader det Areal, som skal dyrkes med Kartoffler, sig let beregne, fordi man i Gjennemsnit kan antage 80 Centner Kartoffler som Afgrøde af en preussisk Tønde Land.

Men ved at forbruge de Kartoffler, man selv avler, til Brændeviinsbrænderie og ved at opfodre Dranken, maa man antage, at Halvparten af deres Næringsstof unddrages Gjødningsproductionen, og her er det da nødvendigt at tage noget Hensyn til Bedligholdelsen af Algerens Kraft. Denne bliver

tildeels vedligeholdt derved, at man dyrker mindre Korn, og især mindre Vinterrug, idet denne til Brænderiet allerede bliver meget fordeelsagtigt erstattet ved Kartoflerne. Thi naar f. Ex. 50 Tdr. Land blive dyrkede med Kartofler til Brænderiet, give de allerede Productet af 150 til 200 Tdr. Land Rug, uden at Jorden bliver mere udsuget, end ved Rugafgrøden. Hvad der ved Kartoflerne indkommer mindre i tør Gjødningsmaterial, bliver vel rigeligen erstattet ved den langt større Mængde af Drank, som gaaer til Fodring og Gjødningsproduction. Grænsen for Kartoffeldyrkningen til dette Brug bestemmes da af Mueligheden af en fordeelsagtig Affætning af Brændeviin, og af den fornødne Kornavl til at erholde en tilstrækkelig Qvantitet Halm, som ligeledes kan være ringere paa en sandet Grund, end paa fastere Jordarter. Jo mere Høe desuden et Landbrug kan anvende til Nøgelfodring ved Siden af Dranken, desmindre kan Forholdet være af det Korn, som maa dyrkes for den fornødne Halms Skyld, og aldrig vil det være nødvendigt af denne Grund at indskrænke Kartoffelavl, da denne altid behøver en langt ringere Flade, end Kornavl, naar man beholder en passende Priis paa Brændeviinen for Die, og aldrig producerer mere deraf, end man godt kan affætte. Dette Hensyn er i den nyere Tid, da Brændeviinsbrænden af Kartofler har udbredt sig saa meget, allerede tilstrækkeligt til at forebygge en Overdrivelse af Kartoffelavl til Brænder

viinsproduction. Thi saasnart Kartoflerne ved Salget af den af dem producerede Brændeviin ikke i det Mindste kunne indbringe Trediedelen af den gjældende Torvepriis paa Rug, vil deres Dyrkning for dette Niemed ophøre at være fordeelagtig.

Kartoflers Dyrkning i det Store til directe Salg af den uforarbejdede Frugt begrændses allerede ved samme Hensyn, og derved maa man ikke oversee deres besværlige Transport, som kræver en nær Uffætning, naar den ikke for meget skal opsluge den Priis, som kan opnaaes. Da der nu desuden paa Landet og i de smaa Byer overalt dyrkes flere Kartofler, end deres umiddelbare Consumption beløber sig til, saa vil denne Dyrkning vel i Almindelighed kun give nogen Fordeel i Nærheden af store Stæder og store Brændeviinsbrænderier, og selv der kun sjældent kunne gaae saa vidt, at den kunde hindre Kornavlens, som er fornøden for Halmproductionen. Men med Hensyn til Jordens Udsugning lader enhver Skade sig her forebygge derved, at man kun dyrker Kartofler paa saa stor en Flade, som den, hvorpaa man ellers skulde dyrket Korn til Salg. Men kan man skaffe Halm og Gjødning andetsteds fra i samme Forhold, som Formindskelsen ved Kornavlens Indskrænkning beløber, saa kan man her forebygge ethvert Overmaal i Consumption af Jordens Kraft.

§. 9. Disse hidtil betegnede Hensyn for Kartoffelavlens Begrændsning i det Store referere sig alle kun til et Landbrugs bestaaende Drist, og gaae

kun ud paa at forebygge, at Agerens hidtilværende Gjødnings- og Krafttilstand ikke bliver angreben ved Kartoffelavl i det Store. Men hvor Agerbruget allerede har en Retning, hvorved et passende Forhold imellem Frugt- og Gjødnings-Production, hvor den høieste muelige Indtægt af Markerne er det alt meer eller mindre opnaaede Maal, der behøver man mindst at befrygte saadanne skadelige Følger, da man her behøver mindre Gladerum til at frembringe bestemte Mængder af Frugter, Halm og Fodervæxter, og da netop her Kartoffelavl i det Store gjør det mueligt at anvende større Glader til Foder- og Gjødnings-Production, fordi en mindre Glade giver en langt større Afgrøde. Her vil selv den meest udvidede Kartoffelavl, inden Grændserne for en fordeelagtig Afsetning af Frugten, aldrig indtage saa megen Plads, altsaa heller aldrig kunne i den Grad indskrænke Korn- og Foderavl, som Tilfældet var med den rene Sommerbrak. At give en nøiagtig Anviisning hertil ved Exempler paa hensigtsmæssige Driftplaner, vilde overskride dette lille Skrifts Grændser og Tøndens, og Sagen er vel ogsaa meget udbredt erkjendt.

Om det Beatsonſke System, og hvad der
i denne Anledning ſeneſt har tildraget
ſig i Tydſkland.

Beretning over Begivenhederne ved de Forſøg,
ſom den 6te Octbr. 1829 bleve anſtillede med
den Beatsonſke Scarificator af Landhuus-
holdnings-Selſkabet i Wien.

Det herværende Landhuusholdnings-Selſkab har
i dets almindelige Forſamling beſluttet, at lade
forfærdige en Scarificator efter den ſtorbritaniſke
Generalmajor Alexander Beatson's Opfindelse, og at
lade dens Brugbarhed underſøge ved Prøve.

Denne anſtilledeſ ovenmeldte Dato i Dørvæ-
relſe af Hs. Excellence Selſkabets Præſident, Greve
v. Goeſs, Friherreerne v. Bartenſtein og Buſchmann,
Greve v. Colloredo-Mannſfeld og Selſkabets Secre-
tair Friherre v. Braun.

Nærved Währing ligger et Grundſtykke, ſom
danner en meget jevn Skraaning. Jordſmonnet har
vel ikke den høie Grad af Faſthed, ſom Beatson
tilſkriver ſin, dog er det den ſværeſte Jordart, der
findes i Wiens nærmefte Omgiwelfe. Stubben ſtod
endnu paa Marken, hvor der ſiden Hoſten var
græſſet ſtort Slagteqvæg, og det fugtige Veir i
Eſterhoſt havde gjort, at Jorden nu var ſaameget
mere ſammentraadt. Denne Plads blev udvalgt
til Forſøget.

Fugtigheden var ikke større, end at Jorden i en Dybde af nogle Tommer ikke kunde gjøre en Haand vaad, den var ikke saa tør at Ploven var tilbøielig til at sætte Vulk, men paa den omvendte Strimmel kunde dog skjælnes en frisk fugtig Glands.

Forsøget blev foranstaltet paa følgende Maade, ganske efter Beatzons Opgave. 2de Ugerbede bleve saaledes tilberedte med den almindelige Plov, at der i en Afstand af 27 Tom. oppløiedes 3 à 4 Tom. dybe Strimler. Ind i disse blev Scarificatoren stillet lodret, for at gaae tværs over dem, og at man saaledes kunde undersøge, baade hvor dybt den greb i, og hvor stor Kraft der udfordredes til at trække den.

Naar den ved den første Overgang greb 2 Tom. dybt og gik nedad, udfordredes en Trækraft af $1\frac{3}{4}$ Centner. Stilledes den derimod 4 Tom. dybt, behøvedes der $2\frac{1}{2}$ nedad, og $3\frac{1}{4}$ opad. Efter denne første Bearbejdning viste Jorden sig kun lidet adskilt, og gav ikke synderlig efter ved at trædes paa, derimod var den temmelig jevn, da Jernene havde draget den opkastede Jord ned i Furerne.

Til den anden Overgang behøvede Scarificatoren naar den gik nedad $4\frac{1}{2}$ Centner Trækraft for at gribe 5 Tom. dybt i, opad derimod $5\frac{1}{4}$ Centner. Trængte den 6 Tom. dybt i, udfordredes nedad 5, og opad $6\frac{1}{2}$ Centner Trækraft. Efter den anden Overgang var Jorden meget bedre adskilt, og saavidt smuldret, at den gav efter for

Ernet. Ukrudtet var for største Delen revet ud, men ikke bragt til Jordens Overflade.

Den paa denne Maade forberedede Deel af Ageren blev nu 3die Gang bearbejdet med Scarificatoren, eller den saakaldte Ridsplow. Den behøvede nu, for at gribe 6 Tom. i, nedad 3 Centner, opad derimod $3\frac{1}{2}$ Centner Trækraft. Efter denne 3die Bearbejdning blev Jorden saavidt adskilt, at Harven i ethvert Tilfælde kunde gjøre den fuldkommen klar. Smuldringen var forsaavidt tilveiebragt, at en Stok uden Anstrængelse kunde trykkes 6 Tom. dybt i Jorden. Ukrudtet var nu tildeels bragt til Overfladen.

Sammenligner man nu Plovens Arbejde med den Beatsonske Scarificators, i Henseende til dens eiendommelige Beskaffenhed, og Fornødenheden af Tid og Kraft, erholder man følgende Resultat:

1) Under lige hurtig Gang af Hestene bearbejder Scarificatoren i samme Tid en 3 Gange saa stor Agerflade som Ploven, naar denne stilles efter 9 Tom. brede Strimler. Dette af begge Redskabers Brede udledede Forhold vilde endnu af den Grund vise sig gunstigere i Faveur af Scarificatoren, fordi man kan regne den til Besparelse $\frac{2}{3}$ af den Tid, Ploven behøver til at vende; men denne Tidsbesparelse gaaer paa den anden Side derved igjen tabt, at, eftersom Trækkene af Scarificatoren ikke slutte sig nøie nok til hinanden, bliver det nødvendigt, at lade den for hver Op- og Nedgang gribe

noget over i hinanden; herved opstaaer et større Antal af Træk, end Redskabets Brede ellers udfordrede. Der hører derfor nogen Lykke til, naar man skal kunne sige, at man har bearbejdet en given Flade 3 Gange med Scarificatoren i samme Tid man med Ploven har bearbejdet den een Gang.

2) Naar Scarificatoren ved første og anden Omgang skal trænge 5 à 6 Tom. dybt i Jorden, behøver den, efter Udfaldet af de Prover, der samme Dag bleve foretagne med den Zugmayer'ske og flandriske Plov, ikke meget mindre Trækraft end en sædvanlig god Plov, der arbejder i samme Dybde. Derimod behøver Scarificatoren ved den 3die Bearbejdelse meget mindre Trækraft end Ploven, endog i den Grad, at Kraftbesparelsen beløber sig til meer end $\frac{2}{3}$.

Da der selv i sidste Tilfælde udfordredes i det mindste 3 Centner Trækraft, følger deraf, at det Fortrin, Beatson har anpræist ved sin Scarificator, at den paa svær Jord kunde bruges med een Hest for, ikke engang er antageligt ved den tredie Omgang, og langt mindre ved den foregaaende Bearbejdning; fremdeles viser det sig, hvormegget den af Beatson til Scarificatoren beregnede Trækraft, indtil 160 Pd., er forskjellig fra den virkelige Fornødenhed. Herefter kan man blot bringe under Beregning den Trækraft, som viser sig ved den 3die Bearbejdning, derimod bør man og fraregne den Arbeidsbekostning, som Forberedelsen med Ploven kræver.

3) Den allerførste Forskjællighed viser sig naar man anstiller Sammentigning imellem Bestaffenheden af begge Redskabers Arbeide.

I det Scarificatoren gaaer flere Gange over Jorden, skjærer den samme i smaae Stykker og adskiller den gandske efter Dnske. Den blander Overflader, skjøndt kun i meget ringe Dybde; den udriver Ukrudtet, naar den stilles dybt, uden dog gandske at bringe det iveiret; den Jord, som den bearbejder, løfter den kun lidet over den, som ikke bearbejdes, men Jorden efterlader den i jevn Tilstand.

Ploven derimod løfter og vender de affkaarne Jordstrimler, og idet den lægger dem saaledes, at der bliver en Hulhed imellem dem, bevirker den, at det ploiede Land hæver sig flere Tommer over det uploiede; den bringer et Jordlag op, der er forsynet med Næringsstoffer, og udsætter Ukrudtets Rodder for at henviisne ved Solens og Luftens Indvirkning, men skjuler Stille og Blade.

Herefter horer der ikke megen Skarpsindighed til at indsee, at begge Redskaber aldeles ikke kunne udfylde hinandens Plads. Man vil aldrig opnaae saagodt at adskille Jorden med Ploven, som med Scarificatoren; det vil ikke paa nogen Maade være mueligt for Ploven i saa kort Tid at bringe det paa Overfladen adspredte Ukrudt til at spire, som dette kan tilveiebringes ved Hjælp af Scarificatoren. Men ligesaa lidt lader det sig nogensinde gjøre, at vende Jorden med Scarificatoren, og bringe hine

Materialier til Overfladen, som ved Indvirkning af den atmosfæriske Luft skulle blive til Plantenæring, da dette paa ingen Maade opnaaes ved den blotte Smuldring af Jorden, som bevirkes ved Scarificatoren.

Hvad begge Redskaber hver for sig ikke formaae, ville de, brugte i Forbindelse, den ene efter den anden, bringe tilveie paa en udmærket Maade, og med betydelig Besparelse af Tid og Kraft. Efter ovenmeldte Forsøg lader det sig ikke betvivle, at selv en svær Jord, naar den eengang er ploiet til fuld Dybde, og, efterat have sat sig og begynder at grønnes, bearbejdes 2 à 3 Gange med Scarificatoren, vil vise sig langt mere skjor, klar og reen, end det var mueligt at opnaae ved flere Gange gjentaget Pløining.

Isærdeleshed maa Scarificatoren vise sin fortrinlige Brugbarhed om Foraaret paa forrige Aars Sommermark, som er bleven ploiet om Efteraaret. Man beholder herved Winterfugtigheden i Jorden, og med ringe Anvendelse af Tid og Kraft turde kunne tilveiebringes en ualmindelig Klarhed i Sædjorden; thi da Scarificatoren i dette Tilfælde arbejder i en allerede ploiet og af Frostens skjornet Jord, saa vil den neppe udfordre mere Trækraft, end der efter ovenmeldte Forsøg var fornøden til den 3die Overgang, og ved den anden Bearbejdning med den, paa her omhandlede Jord, vilde maastee endog kun behøves een Hest for. Overveier man derhos, at i

dette Tilfælde det af Beatson brugte Forarbejde med Ploven bortfalder, saa flyder deraf en ikke ubetydelig Besparelse af Kraft og Tid, forbunden med en mere fuldkommen Præstation af Markarbeidet.

Denne Gjenstand synes herefter baade at være vigtig nok og at egne sig til at blive sat udenfor al Tvivl ved sammenlignende Forsøg.

Af Forhandlingerne i det Wienske Landhuusholdnings-Selskab for 1833.

Hr. Over-Inspektør Schwinner ved Grevskabet Marzen og Ungern bemærkede, at det Beatsonske Redskab alt i nogle Aar havde der været brugt til circa 1200 "Joch" Land, og kun med nogle mindre væsentlige Forandringer, der blot havde til Hensigt at bevirke en noget mere sikker og jevn Gang. Til Stubben og den første Braksfure bruges den sædvanlige Zugmayer'ske Plov; til den øvrige Braksarbejdning derimod, saavel som til Sædfuren baade Efteraar og Foraar, bruges bemeldte Redskab, der ikke kræver nogen særdeles Trækraft, men liig en anden Plov trækkes af 2 Heste; derimod besorger man med Lethed 4 à 5 "Joch" Land med den om Dagen.

Herpaa tog Hr. Greve Colloredo strax til Orde om Nyttens af selve Redskabet — uden Hensyn til den øvrige, ikke almindelig bifaldte, Beatson'ske Dykningsmaade, og bemærkede, at Fordelen lod sig

let beregne, naar man iforveien noie bestemte de Jordringer, man venter opfyldte af Ploven. Pløiningens Diemed er nemlig: at affkjære og vende en Jordstrimmel saaledes, at den, udsat for Atmosphæren, kan mætte sig med Næringsstof, dernæst saas meget mueligt endvidere at smuldre og sprødgjøre det Oppløiede, og endelig at forstyrre Ukrudtet. Til at opfylde den første Jordring er upaatsvigelig Ploven det fortrinligste og brugbareste Redskab; men efter rationelle Grundsætninger og Erfaring torde det vel i al Fald være nok for Diemedet overhovedet, ja endog det Hele være bedre, dersom Jordsmonnet kun eengang i sin hele Dybde skiltes fra Underlaget og blev vendt, men ikke ved følgende Pløininger atter begravet i Dybden, dog isvrigt med den størst muelige Jagttagelse af Jordens Pulverisering.

Ligesaa indlysende er det, at denne Pløiningens andet Diemed, at smuldre Jorden og forstyrre Ukrudtet ikke fyldstændig nok, eller i det mindste kun med stor Besværlighed opnaaes. Dens Gang er for eensformig og fordrer formegen Anvendelse af Tid og Kraft, idet den kun tager een Strimmel ad Gangen. Det Beatsonske Redskab, saavel som Jordans Sædplov, der tidligere anvendtes til samme Diemed, og som maaskee endnu maa indrømmes Fortrinnet, synes derimod i denne Henseende at gjøre ulige bedre Virkning.

Styrtes Stubben itide, og overfares siden i

maadelig Dybde med den Jordanske Sædplov, fjørnes Jorden overordentlig; man udrydder hermed selv Græsgrødderne, hvor disse have taget overhaand. Om Foraaret finder man Overfladen aldeles jevnet og Sæden kan uden Betænkelse nedbringes med denne eller det Beatoniske Redskab.

Hr. Swinner sluttede disse Omhandlinger med den Bemærkning, at man, ved at bruge Beaton's Redskab, tilforladelig sparede $\frac{1}{2}$ Metze pr. Joch, samt at den opkomne Sæd gav et langt behageligere og mere lovende Udseende ved at staae ligeligere fordeelt.

Om Anvendelsen af Skuffelplove, af Keis. Kgl. Gubernialraad Bürger, selv praktiserende Landmand.

Skuffelplove, ogsaa kaldet Exstirpatorer, Scarificatorer, eftersom de enten bruges til at smuldre og blande Jorden, eller kun blot til at adskille den, begynde efterhaanden ogsaa at blive bekjendte i Lydsland. Lige indtil Thær's Tid bestod, med saa Undtagelser, alle vore Agerredskaber i den ethvert Sted egne Plov og Harve. Først ved denne berømte Mand's Skrifter blev man bekjendt med engelsk Landhuusholdning og med de mangeslags Redskaber, Englænderne med saa afgjort Nytte betjene sig af ved Roddyrkningen, og ved hvilke det først blev mueligt at dyrke Bønner, Kartofler, Raal o. s. v.

i det Store. Man erfarede ogsaa at Skuffelplovene der brugtes ikke blot til at rense og smuldre bare Steder paa Marken, men ogsaa til at forberede hele Marker, naar Spørgsmaalet var om at give dem den størst mulige Stjorhed, fremdeles til at forstyrre Ukrudt, ja endog til at nedbringe Sæden.

Siden den Tid har man her hos os i Østerrig begyndt paa at betjene sig af Skuffelploven med 3 Stjærer ved Kartoffeldyrkningen, saavel som af Cultivatorer eller smaa Hypepløve; men først ganske nylig har man begyndt paa at tilberede selve Markerne med dem. Det var i det første Decennium af dette Aarhundrede at nogle Benner af Landvæsenet indførte dette Redskab hos sig, efter Mønsteret fra Møglin eller Hofwyl, og efterat have bragt Fordelen derved i Erfaring, gjorde de sig Umage for at udforske de næiere Omstændigheder, der ved Anvendelsen kunne bringe størst Fordeel, og den Form, de maatte have, naar de fuldkomment skulde svare til Diemedet. Paa hiin Tid viste sig overhovedet en stor Iver for Landvæsenet, og man holdt for, at det vilde bidrage til dets Opkomst, og være fordeelagtigt med Hensyn til at danne practiske Landmænd, dersom man i Nærheden af Hovedstaden lod en Landeiendoms Drift af ikke altfor stort Omfang bestyre ved en Mand af meer end almindelige videnskabelige Kundskaber; thi, meente man, Landvæsenet behøver ligesaavel en practisk Lærestanstalt, som Physik og Mechanik, at nye Ideer der

kunde prøves, deres Mangler og Fortrin fremhæves, samt at det Almindelige kunde forskaaes for Mængden af mislykkede Forsøg, og den Enkelte for den store Møie, saadanne Forsøgs anstillede Sammenligning medfører. En saadan Mand, den afdøde Regjeringsraad Jordan, der har erhvervet sig saa store og væsentlige Fortjenester af Østerrig ved Udvidelsen af en Landbedrift, der er videnskabelig begrundet, indsaae snart Skuffelplovens store Fordele, og brugte den siden 1813 ved Wosendorf, ikke saameget for at erstatte Ploven, som Harven. Til at nedbringe Sæden brugtes den bekjendte Jordanske Sæddækker.

Af Sinclairs bekjendte Skrift, hvoraf Landhuusholdnings-Selskabet foranstaltede en Oversættelse, og af Youngs Skrifter, erfarede man, at Skuffelplove anvendtes med stor Fordeel i England og Skotland, saavel til Brakken, som fortrinlig til at nedbringe Vaarsæden, uden at Jorden pløiedes om Foraaret, samt at et betydeligt Antal af de der meest erfarne Landmænd ansaae det for ufornuftigt, ved en ny Foraarspløining at nedbringe den tempererede, skjøre og af Atmosfæren frugtbargjorte Overflade, som om Efteraaret var dybt opløiet, og paa denne Maade tilintetgjøre den, nu under Vinterens Løb, Jorden meddeelte Tilstand, som forhindrer den paa Leerjord sædvanlige Sammentløben, som beforder Udluftningen og vedligeholder Sprødheden.

Jeg forsømte ikke at bringe denne Fremgangsmaade, hvis Nytte maa være indlysende for enhver Landmand, i Anvendelse paa min egen Grund. De første Forsøg af denne Slags anstillede jeg i Foraaret 1815 med det Jordanste Redskab, og da Ersfaringen stadfæstede Fordelen herved, forsøgede jeg aarligen det Areal, som dyrkedes paa denne Maade, saaledes, at fra 1818 blev ingen af mine Marker, som vare bestemte til at bære Vaarsæd uden Gjødning, mere pløjet om Foraaret. Jeg havde al Marsag til at være fornøjet, saavel med Fremgangsmaaden, som med Redskabet selv; thi paa de Agre, som, for Sammenligningens Skyld, aarlig dyrkedes paa sædvanlig Viis, stod Sæden aldrig bedre, men snarere slettere; dertil kom den indirecte Nytte af Tidss og Arbeidsbesparelse, hvilke alene vare tilstrækkelige til at gjøre denne Fremgangsmaade gjældende, som en af de vigtigste og største Forbedringer i Landvæsenet.

Jeg haaber at mit Exempel ikke har været uden Virkning, og at mange af disse Redskaber, som bleve forfærdigede efter Mønsteret fra Bøsendorf og forsendte overalt omkring i Landet, ikke, som deres Forgjængere, navnlig Saaemaskinen, ere vandede paa Loftet, enten det faldt Lyendet for majsommeligt at bruge dem, eller formedelst andre større Hindringer under Markens sædvanlige Bearbejdning.

I Aaret 1828 udkom en Oversættelse af det

almindelig bekjendte Skrift af den engelske General Beatson over Plovens og Staldgødningens Undværlighed, hvilket overalt opvakte en meget stor Opmærksomhed. Forfatteren beretter, hvorledes han i en Række af flere Aar har smuldret en fast, leret Jord i en Dybde af 10 Tommer, blot ved Skjæres og Skuffelplove, og hvorledes han, istedetfor at gjøde Jorden med Kalk eller Staldgødning, blot oversåede den med brændt leret Agerjord.

Saa utroselige disse Paaastande end klang og forekom Alle, kunde man dog ikke ligefrem forkaste dem, da man endnu kjendte for lidet til Skjæreplovens Virkninger, og Anvendelsen af brændt Leerjord vidste man af Earthwright var allerede i en lang Række af Aar sædvanlig paa mange Steder i Irland, Skotland og England.

Forsøg bleve imidlertid anstillede, men Resultaterne faldt ikke ud til Gunst for Fremgangsmaaden, thi skjøndt man kun paa Forsøgsmarken havde opløiet lette Tverstrimler, saa udfordredes dog til den første Overgang paa 2 Tommer, 2 Centner Trækraft, til den anden paa 5 Tommer, $4\frac{1}{2}$ Centner, men stillede man ved den 2den Overgang til 6 Tommer, saa udfordredes $5\frac{1}{2}$ Centner Trækraft. Saa stor en Kraftanvendelse kunde 2 Heste ikke bestride, hvilke ved sædvanligt Plovarbeide kun have $3\frac{1}{2}$ à 4 Centner at overvinde. Flere anstillede Forsøg, som jeg bivaanede, havde ligesaalidet lovende Udfald, og Beatsons Paaastand stadfæstedes aldrig:

at det nye Redskab paa een Dag, og med een Hest for, kunde smuldre $2\frac{1}{10}$ Joch Land i en Dybde af 6 Tommer.

De indhentedede Efterretninger meldte, at de Beatsonske Lærdomme forstummede i England, ligesom man nu og syntes at have forglemte dem i Sydskland, da paa eengang en Lovtaler ganske uventet fremstod i vor Nærhed og berattede om flere særdeles lykkede Forsøg, som han havde anstillet i Aarene 1829, 1830 og 1831, saavel med Skjæres og Skuffelplovene, som med det brændte Leer. Denne Mand var Hr. Director Dom. v. Glick; da nu hans Paastande tildroge sig den almindelige Opmærksomhed og hans Resultater, ifald de bekræftedes, vilde blive af den største Indflydelse paa Praxis og Nytte for Landvæsenet, saa fandt Landhuusholdnings-Selskabets Udvalg sig foranlediget til at anmode et af dets meest udmærkede Medlemmer, Hr. Baron Joseph Michael v. Ehrenfels om, i Selskab med den fra det k. k. mährisk-schlesiske Ugerdyrknings-Selskab affendte Hr. Emanuel Friherre af Bartenstein, at reise til Jamnig i Mähren, for paa Stedet selv at overbevise sig om Forsøgenes Virkelighed, og af Hr. Directoren at lade sig meddele de Oplysninger, han kunde ansee nødvendige til Niemedet.

Uf den Beretning, Hr. Baronen i dette Tilfælde har meddeelt Selskabets Præsidium, fremlyser, at Samme har anseet det for be kosteligt, ved Hjælp af Scarificatoren alene, at ville tilberede For-

den i eet og alt fra Begyndelsen af og indtil Sædens Nedbringelse, da dertil vilde udfordres en større Kraftanvendelse, end det sædvanlige Antal Trækdyr formaaede at bestride.

Med Hensyn hertil har Hr. Franz Schwinner, Inspecteur ved Godserne Måsen og Ungern, gjort en langt hensigtsmæssigere Anvendelse af det Beatsonske Redskab, hvoraf han nu udelukkende i 2 Aar har betjent sig til Jordens Behandling om Foraaret, uden flere Gange at pløie den om Efteraaret dybt pløiede Jord. Han finder, efter sine offentlige Ytringer, denne Fremgangsmaade mere fordeelagtig, saavel med Hensyn til Kraftbesparelse, som formeret Indtægt.

Saalidet bestemt ogsaa de egentlige Fordele endnu bestandig maae være ved at bruge brændt Leer, at jo en Dom herover for Tiden vilde være for overilet, saa synes dog Fordelene ved Skuffelplovene godtgjorte, og hine Former af dette Redskab, hvilke D^{hr}. v. Flicke og Schwinner benytte, i det Hele at være meget hensigtsmæssigt konstruerede, saaledes, at man aldeles ikke kan drage i Tvivl, at, naar Jorden eengang paa sædvanlig Maade er dybt pløiet, alle øvrige Operationer, som ere fornødne til at smuldre og rense den, da vilde kunne udføres med Skuffelploven med Besparelse af Tid og Kraft.

Ovenmeldte Resultater ere saaledes de samme som jeg erholdt i Aarene fra 1815—1825; kun har

jeg, som meldt, benyttet mig af det Jordanske Redskab, hvis Skuffespidsen have en skraa Retning mod Jorden og smuldre den saaledes paa en udmærket fordeelagtig Maade, istedetfor at begge de nylig nævnte Herrer betjene sig af et Redskab, der mere ligner en Ekstirpator, da Jernene ere horizontale med Jorden og i noget ringere Grad gjøre den smuldrende.

Det fremlyser saaledes upaatvivleligt af hvad der er her foredraget, at man med den største Fordeel kan, istedetfor den sædvanlige Plov, bruge Skuffeploven, saa ofte Spørgsmaalet er om atter at smuldre paa Overfladen den Jord, der er oppløst med hiin, eller bortrense det invidlertid opløbne Ukrudt; at det derimod ikke bringer nogen Fordeel, og under visse Omstændigheder kræver endnu større Anvendelse af Tid og Kraft, naar man med Skjæreb og Skuffeplove alene vil smuldre og pulverisere en fast, bindende Jord i fuld Dybde; thi for at bringe Skjæreploven i Jorden bruger man 2 Hestes Kraft, og man maa 3 Gange overfare et Stykke for at smuldre Jorden 6 Tommer, men hertil gaaer lige saamegen Tid som til at pløie det samme Stykke eengang.

De væsentligste Fordele yde Skuffeplovene ved Foraarsarbeidet, thi ved Hjælp af dem kan man i en meget kort Tid bringe Urter, Byg, Bikker og Havre i Jorden, og det endog meget tidlig, hvorpaa især disse Sædarters lykkelige Fremvæxt

berøer. Tidssparelsen er her af største Betydning, thi med 2de Skuffelplove, hvoraf den ene med 7 Skjærer smuldrer Jorden i 5 Tommers Dybde, den anden med 9 bringer Sæden ned, — kan jeg i 10 Timer paa een Dag magelig behandle 6 Joch Agerland, som er pløiet om Efteraaret, dog herunder ikke indbefattet Jordens Jevning med Harven, som jeg altid lader gaae foran Scarificeringen og følge efter Sædens Nedbringelse.

Sædbesparelsen stikker i den ligeligere Fordeling af Saaesæden og den hensigtsmæssigere Dækning af Jord, og den større Indtægt er at tilskrive den Omstændighed, at Planterne udvikle sig i et Jordlag, der er fjort, reent og frugtbart, hvor de spæde Rødder med Lethed kunne udbrede sig og hvor de forefinde alle de Betingelser, hvoraf deres raske Væxt er afhængende*). Men skal disse Fordele ved Skuffelploven vise sig under Foraarsarbeidet, er det og en nødvendig Betingelse, at Jorden er pløiet dybt om Efteraaret; man vilde meget feile, om man troede, at en let Efteraarspløining vilde tilveiebringe samme Virkning. Overhovedet maa jeg ved denne Leilighed bringe i Erindring, at det er tilstrækkeligt, naar man til hver Sæd, Jorden skal bære, pløier eengang dybt, og saa dybt, som de

*) Af et Brev fra Hr. Kammerh. Grev Berche meddeles, at han forrige Aar, der ikke var gunstigt for Bygavl, har nedbragt 106 Tdr. Byg med den Flotbeckste Sæddækter og høftet 1200 Tdr.

almindelige Regler med Hensyn til Jordarten, Underlaget, den attraaede Jordblanding og den dyrkede Plantes Natur tilholde.

I Almindelighed skatter man altfor lidt Værtdien af dyb Pløining; den vil ogsaa blive ubekjendt, saalænge de store herstkabelige Grundstykker behandles af Hovieriefolk, i hvis Interesse det ikke kan ligge at anstrænge sig, men hvis Diemed meget mere maa gaae ud paa, hvorledes de maae bære sig ad for at slippe med at pløie saa let som mueligt.

Kan man nu med Skuffelploven alene udrette alt Foraarsarbeidet, og nedbringe Vaarsæden paa den blot om Efteraaret dybt pløiede Uger, saa er det indlysende, at den ogsaa kan anvendes til Vintørsædens Nedbringelse, fortsagt, til alle de Arbejder, hvor det kommer an paa at pulverisere og rense Jorden paa bedste Maade, og hvortil man ellers maatte bruge svære firspændige Harver, og gjentagne Pløininger paa Brakmarken. Vil man derimod behandle Stubjord første Gang, eller have Gjødning nedbragt, maa Ploven bruges. I sidste Tilfælde skulde da Gjødningen være meget kort og skjør, ifald Skuffelploven skulde nedbringe den.

Overhovedet er saaledes Tid og Kraftbesparelsen ved Brugen af Skuffelplove meget betydelig, og Saaesæds Beparelsen, saavel som en større Kornavl, ikke at foragte. Efter flere anstillede sammenlignende Forsøg har man fundet, at $\frac{1}{2}$ Udsæd bespares, og $\frac{1}{3}$ mere Sæd indhøstes.

Det beroer meget paa Jordbundens Bestaffenhed og paa Hestekraften, hvilken Slags Skuffelplove man skal bruge. I en svær bindende Jord maae Jernene være smallere og mere spidse, liig Knive, i en let og løs Jord bør de være bredere, med Skuffelform; thi i første Tilfælde ville brede Jern kræve en uforholdsmæssig Anstrængelse, og i sidste ville for spidse Jern udrette forliden.

Det kan ikke være ligegyldigt hvilken Form og Stilling Jernene have; de maae ikke staae hinanden for nær, for ikke at volde, at Jorden skubbes frem med Redskabet, og de maae være rettede mod Jorden i en Vinkel, men med Hensyn til Kraftanvendelsen og Virkningen vil Forskjellen ikke være stor, hvad enten man bruger det Jordanske, Flicke eller hvilket som helst andet Redskab af Skuffelplove. Gjensstanden selv er endnu for ny, til at man allerede skulde have belyst den fra alle Sider, og det mangler os saavel her, som overalt, paa sammenlignende Forsøg, der kunne give os tilfredsstillende Oplysning om, hvoraf en bestemt Følge i en given Fremgangsmåde er afhængig.

Dersom vort Selskab, som man kan vente, paa behørig Maade benytter Forpagtningen af Jorderne i Breitensee, saa ville i Aarenes Løb en Mængde af interessante og høifvigtige Spørgsmaal blive løste, og deriblandt maafee det: i hvilken Vinkel Skuffelplovens Jern bør staae mod Jorden, samt hvilken Form de bør have, og i hvilken

Frastand de bør staae fra hinanden, naar de under givne Omstændigheder med den mindste Kraftansvendelse skulle frembringe den forønskede Folge. Indtil da raader jeg Enhver at blive ved det Redskab, han har fundet hensigtsmæssigt, og om hvis Anvendelighed og Nytte han har overbevist sig. Til Efterretning for dem, som ønske at gjøre Forsøg, bemærker jeg, at den Jordanske Sædplow har i let Jord fuldkommen tilfredsstillt mig, men at jeg i svær Jord vilde foretrække at bruge den Skuffelplow, der er indført paa Godset Møgen, for v. Slicks.

Overfætterens Bemærkninger i Anledning af Forestaaende, ledsagede af practiske Forsøg.

Det Beatsonske System kundgjorde sig ved at ville skyde en Gjenvei til Jordens fuldkomnere og mindre kostbare Forberedelse til Sæd ved Hjælp af Skuffelplowe, og med aldeles Udelukkelse af selve Ploven, i Forbindelse med at ville anvende brændt Leer alene til Sædmarkerne, og den animalske Gjødning derimod til Engene, Humleplantning o. d. l.

De forskjellige Maader til foreløbig sikker Underretning om dette System, hvilke jeg i sin Tid foranledigede directe fra Stedet i Grevskabet Sussex i England, hvor det fra først af udøvedes, have været uden Virkning, da Opfinderen, General Beatson til Knowle, var død, og hans Efterfølger enten

førkastede, ikke forstod eller interesserede sig for at trænge ind i den Af dødes Ideer.

Af hvad der siden i Lydskland paa forskjellige Steder er foretaget i denne Materie indtil Udgangen af Aaret 1834 har jeg fra Tid til anden meddeelt Tidsskriftets Læsere det Vigtigste, og i Løbet af indeværende Aar har Hr. André i Böhmen, selv practiserende, lovet at ville meddele sine yderligere Forsøg med den Glicke Scarificator.

Der opstaaer hos os en Mangel paa sammenlignende practiske Erfaringer om, hvorledes en Mark i Aarenes Løb vilde tee sig, naar den aldrig ved Ploven blev vendt i Strimler, og istedetfor animalsk Gjødning kun fik brændt Leer, der, hvor dette ellers med Fordeel lod sig anvende. Mueligheden er beviist, men ikke den oekonomiske Besparelse, eller Virkningen i Tiden af den aldrig vendte Jord, og til Opløsningen heraf støtter væsentligst det Beatonste System sig; thi, at Jorden, naar den eengang er pløiet i fuld Dybde, da behandles paa en fuldkommere og mere besparende Maade ved forskjellige Slags Cultivatorer, indrettede efter de forskjellige Jorders Beskaffenhed og Cultur, deri og derom har Thaar i Grundsætninger for Landoekonomien, 3die Deel S. 42 o. s. v., efter Englændernes Exempel, underviist og overbeviist os, og jeg vil blot bringe i Erindring hans Ord: "Man kan bruge samme Træværk til forskjellige Slags Jern, og f. Ex. omdanne Exstirpatoren til Scarificator, ved istedetfor dennes

Fern, at anbringe saadanne Knive,” og da jeg for flere Aar siden studerede denne Deel af Lhaer, stod al min Hu til ved Hjælp af denne Lære og disse Grundsætninger i det Hele, og førend man kjendte det Beatonfske System, at anvende dem paa den raae og forvildede Bondegaard, jeg i denne Hensigt kjøbte.

Hvor arbejdsbesparende og isvrigt fordeeltigt det er, at behandle en Mark, der skal bære Baarsæd — naar samme ellers er nogenlunde reen — ved blot at give den en hensigtsvarende Efteraarspløining, og i Foraaret aldeles ikke at bruge Ploven, men blot arbejdsbesparende Redskaber, derom er jeg i dette Foraar bleven overtydet, ved paa denne Maade at behandle 2 Marker, circa 16 Tdr. Land, med Redskaber, som fra Hr. Kammerh. og Greve Lerche til Lerchenborg ere sendte til det Kgl. Landhuusholdnings-Selskab.

Disse tvende Marker bleve pløiede 7 Sommer dybt i Efteraaret. Den ene var tilforn rensset ved Kartofler, og da Jorden er meget leret og Skorpen i Foraaret begyndte at blive haard, gav jeg den 2 Obergange med Jernharven og satte den lerchenborgske Scarificator paa den, hvilken i 5 Sommers Dybde fuldkommen smuldrede den i den fugtige Vinter stærkt sammensaldne Jord, og derfor udfordrede en Trækraft af i Gjennemsnit 360 Pd. Efter Scarificeringen fik Marken eet Harbetint og een Tromling, hvorpaa Bygget saaedes, og nedbragtes

med den ligeledes af Hr. Greven sendte Flotbeckske Sæddækker. Scarificatoren bearbejdede i 9 Timer omtrent 3 Edr. 2 Skpr. Land og Sæddækkeren nedbragte Sæden paa det samme Stykke i fem Timer.

Seer man nu hen til, at Plovens Brug i Foraaret her ikke har været anvendt til Bygget, idet Scarificatoren forrettede dens Arbejde paa en fuldkomnere Maade, og tillige opfyldte 3 Ploves Plads, og at Sæddækkeren i saa kort Tid gav Bygget sit passende Leie, saaledes, at en herbærende Selveierbonde, som over i 40 Aar paa gammel Wiis, men med Glid, har drevet sin Bygjord, og paa ingen Maade er indtaget for det Nye, maatte erklære Jordens Forberedelse til Sæd og Sædens Nedbringelse for, efter hans Mening, fuldkommen, uagtet jeg til 7 Edr. 5 Skpr. Land kun havde udsaaet 6 Edr. 3 Skpr. Byg, der, hvor han vistnok brugte henved 9 Edr., hvilket han tillige ved sin ovenmeldte Tilstaaelse bragte under Overveielse, saa har jeg Grund til at antage, at disse 2de Medskabers Anvendelse, modificeret efter Jordens og dens Tilstands Forskjellighed, vil være af Betydendhed for Landet, som de i høi Grad have været besparende og lovende for mig, der netop iaar ved forskjellige Uheld havde mistet betydelig Hestekraft, uden at jeg — mod Forventning — kunde opnaae at see den erstattet.

Paa den anden af benævnte Marker har der i dette Foraar heller ikke gaaet Plov; vel har den

aldrig baaret Kartoffer, men i 1832 og 1833 blev den vel behandlet til Staldfodring af grøn Blandsæd og bar Rug i 1834, hvis Stubbe, som sagt, i Efteraaret bleve nedpløiede i 7 Tommers Dybde og er forresten i dette Foraar behandlet eengang og paa samme Maade, som meldt, med de omtalte Redskaber til Urter, Saaevikker og brun Sennop. Saavel Bygget paa hiin Mark, som sidstmeldte Sæd paa denne, give ved deres ligelige og kraftige Opkomst det skjønneste Haab.

Krogen, som her i Byg: Egnen, hidtil med Rette, er bleven brugt til at nedbringe Bygget paa disse Jorder, forretter vel dette Arbeide temmelig fuldkomment, og, efter ansillede Prøver, bedre end Ekstirpatoren, men kan ikke bruges til at erstatte en Pløining; den fordrer en erfaren og paalidelig Styrer og tager kun eet Krogstjære for ad Gangen, ogsaa maae 4, her som oftest 5, Harvetint følge efter den.

Scatificatoren gaaer, under forommeldte Forudsætninger, i Pløvens Sted om Foraaret, forretter sit Arbeide langt fuldkomnere og gjør Fyldest for 3 Plove. Naar Sæddækkeren, ved at bringe Sæden ned, følger efter den, seer Jorden saa vel behandlet ud, som ellers efter flere Harvetint, hvilke til Skade dog gjøre Jorden for fast; Sæddækkeren tager en Bredde for af $2\frac{1}{4}$ Al., fordrer noget over 24 Lpd. S Trækraft og efterlader sig vel een noget dybere Ridse, der, hvor det yderste Jern har gaaet, men eet let Harvetint er tilstrækkeligt til fuldkomment at

jevne Jorden. Begge Redskabernes Anvendelse forskaaner altsaa tillige for meget betydeligt Harvearbeide.

Jeg har efter Erfaring overregnet, at man med 2 Scarificatorer, 2 Sæddækkere, 2 Harver og en Tromle kan give en Mark paa 7 Td. 5 Skp. Td. — naar den er saa reen, at Scarificatoren kun behøver at gaae eengang over den — sin fuldkomne Foraarsbehandling, selve Saaningen og Slettromlingens iberegnet, dog ikke Vandfurer, paa 4 Dage, Arbeidstiden beregnet til 10 Timer daglig.

Sees nu hen til Markbrøget i denne Egn, hvis vigtigste Afl er Byg og som saadan optager det største Areal, og beregnes Tiden det ndfræver, foruden Efteraarspløiningen, om Foraaret at pløie disse vaade lerede Jorder — naar det skal være forsvarligt — 2 Gange i Vaar, fremdeles den for Hestene ødelæggende, her saa nødvendige Harven og Tromlen imellem hver Pløining, og endelig at Bygget, der nedbringes med Krogen, som oftest da endnu fordrer 5 Harvetint og en Tromling, saa har man vel Aarsag til at ønske disse Redskabers Udbredelse. Ukrudtet kan ved dem bedre ødelægges, man beholder den i Vinteren frugtbargjorte Jord foroven til Sædleie, og, hvad der især er af stor Vigtighed, man behøver ikke, af Frygt for at komme forsilddig, at behandle Jorden i Utide, og selv om man endelig nødes til at behandle den i mere vaad Tilstand end man ønskede, gjør Scarificatoren ikke den Skade,

som Ploven; men er Jorden da tillige leret og opfyldt med Rødder, maa der isættes Knive.

Hr. Kammerraad Niber, som boer en halv Meils Bei herfra, har ladet forfærdige en Beatonssk Scarificator, saaledes som denne beskrives i "Nachtrag." Jeg har sammenlignet dennes Arbeide med den Ierchenborgskes, men maa, for det første, give denne Fortrinet, uagtet det Exemplar, jeg har modtaget, kun er bestemt for lettere Jorder end vores; men Erfaringen maa lære Enhver, at indrette Jernene efter sin Jord, og med Hensyn til dennes forskjellige Tilstand; saaledes maa man have baade spidse og rundagtige Jern, og Knive i Form af en Høvekniv. Jeg holder mig saaledes overbevist om, at begge disse Exemplarer, skjøndt ganske forskellige, ved Anbringelsen af forskellige Jern m. m., ganske ville kunne komme til at forrette alt Foraars-Plovarbeide, der, hvor Jorden er pløiet dybt om Efteraaret, om den end er fuld af Rødder, og behøver flere end een Scarificering i forskjellig Dybde, og med forskjellige Slags Jern.

Rødoure Mark, den 28de Mai 1835.

C. Luno.

Et godt Middel til at forebygge Brand i Hvede.*)

I Aaret 1791 overtog jeg min Faders Landeiendom i "Erzgebirg," og, da han til forskjellige Tider havde forsøgt at dyrke Winterhvede og det ikke uden Held, var det naturligt, at jeg, som en ung Landmand, der havde Lyst til at anstille Forsøg, henvendte min Opmærksomhed fortrinlig paa denne Gjenstand, jo mere jeg følte mig tiltrukken af det for mig hidtil aldeles Usædvanlige i de lokale Forhold. Jeg saaede derfor hvert Aar Winterhvede, og da Høsten intet Aar mislykkedes for mig, dyrkede jeg fra Tid til anden stedse mere deraf, forsaavidt Forholdene tillode det. Min Fader havde kalket Sædehveden, og jeg brugte ligeledes i de første Aar den samme Forsigtighedsregel, da jeg ikke var aldeles fri for Brand i Kornet, om jeg end saa mig meget mindre hjemstøgt deraf end Andre. Sildigere, omtrent i Aaret 1800, erfarede jeg af en gammel Bonde, at han betjente sig af blaa Vitriol til sin Sommerhvedesæd, og aldrig leed af Brand. Da jeg var begjærlig efter at erfare, om dette mig allerede af Skrifter bekjendte Middel virkelig var probat, og om det viste sig ligesaa virksomt med Hensyn til Winterhveden, anvendte jeg det ved den næste Sæd, og som en

*) Af Pohls Archiv der deutschen Landwirthschaft.

Følge heraf viste der sig ved Høsten ikke det ringeste Spor af Brand.

Siden den Tid betjente jeg mig hver Gang af den blaa Vitriol ved min Hvedesæd, og jeg kan forsikre, uden i mindste Maade at træde Sandheden for nær, at jeg indtil Aaret 1807, da jeg traf mig tilbage fra Landbruget, aldrig har havt Brand i Hveden, men for største Delen havde en vel lykket, ja selv undertiden en udmærket Høst. Det var især paafaldende og noget ganske usædvanligt for denne Egn, at min Hvede, hvad Qualiteten angik, ikke stod tilbage for den, som dyrkes i de lavere Egne af Sachsen, ja undertiden endog blev af Kjøberne foretrukket for denne, medens derimod den Rug, som dyrkes i denne Egn, er i ethvert Tilfælde 15 til 18 Procent ringere end den nederlandske og böhmske.

Om min Maade at dyrke Hveden paa kan have bidraget til, at den er lykkedes bedre, tør jeg ikke afgjøre, men jeg har anseet mig forpligtet til at anføre den, for at maaskee en eller anden Landsmand i høitliggende Egne kunde føle sig opfordret til at efterligne den.

Jeg saaede nemlig min Hvede stedse kun efter Hør, paa Jord, som havde baaret to Afgrøder iforveien, gav Hveden det Halve af den sædvanlige Gjødning og pløiede kun en Gang dertil. Efter reen Brak har jeg, ved gjentagne Forsøg, aldrig faaet saa fortrinlig Hvede som efter Hør; med Rugen var derimod det aldeles Modsatte Tilfældet.

Til Hvedesæd betjente jeg mig uden Undtagelse af det foregaaende Mars Uol, som jeg behandlede med Omhu, og, da mine Loster ikke vare frie for den hvide Kornmaddike, sædvanlig indtil Saaetiden, lod være at kaste saa den forblev i Avnerne.

Hvad den omtalte Tilberedning angaaer, da tog jeg dertil 3 Lod Vitriol til hver Skjeppe (Dresdener Maal*), opløste den i 3 Dresdener Kander**) varmt Vand og besugtede dermed Hvedesæden Dagen før den skulde saaes. Til Saaeningen valgte jeg Tiden fra medio Septbr. til den 10de October. En sildigere Saaening af denne og anden Vintersæd lyktes i Bjerg-egnene aldrig saa godt, som den, der skeer i hiin Tid.

Om det nu virkelig er den blaa Vitriol, som hindrer Branden fra at hjemføge Hveden, det hverken kan eller vil jeg paastaae; derimod kan jeg, om fornødent gjøres, bevise med Vidner, at jeg i det ovennævnte Tidrum har været aldeles fri for Brand.

*) 100 Lønder dansk ere liig $129\frac{1}{2}$ Dresdener Skjeeper.

**) 100 Potter dansk ere liig $103\frac{17}{100}$ Dresdener Kander.

Undersøgelse om, hvilke Hønsæg skulle vælges til at udruges og hvilke til at opbevares.*)

(Af Postmester Becker.)

Da Hønsene fra Begyndelsen af Marts til Udgangen af April lægge de fleste og tillige til Udrugning fortrinligste Æg, bør man, saa ofte Æggene tages bort, vælge til Forplantningen de største, af en mere rund end langagtig Form og mærke dem med Blyant, saa at man siden stedse kan faae at vide, hvor gammelt hvert Æg er.

Man kan, med Hensyn til Udrugningen, ingen sikker Regning gjøre paa de Æg, som ere over 30 Dage gamle.

Man bør nøie prøve, om de Æg, man har taget fra, skulpe naar man ryster dem tæt til Dret; disse due hverken til at udruge eller til at gjemme, og maa strax bruges.

For at kunne have det i sin Magt, efter Behag at lade Hane eller Hønekylinger udruges, er foreslaaet følgende Middel, som Erfaringen har stadfæstet. Man holde de til Udrugningen bestemte Æg for Lys. De, hvori den Luftblære, som er under Skallen, viser sig ved Spidsen af Ægget, indeholde

*) Af Samme.

Spiren til en Hane; derimod de, hvori det tomme Sted er paa Siden, Spiren til en Høne.

Man vil ogsaa have gjort den Erfaring, at Haner i Regelen fremkomme af de langagtige, Høns af de rundere Æg.

Saavidt jeg veed, har man endnu ikke kunnet udfinde noget sikkert Kjendemærke paa, om Æggene ere befrugtede eller have Hanetrittet. Det kunde vel være Umagen værd, at anstille nøiagtige Undersøgesser herover, for at ikke saa mange ubefrugtede Æg skulde udrukes.

Man vil sikke sig mod denne ubehagelige Omstændighed, naar man ikke giver en forøvrigt vel-dannet Rugehane, af et godt Temperament, mere end 10 til 12 tjenlige Rugehøns. Jeg forstaaer ved disse følgende:

1) De, som hverken ere for unge eller for gamle; thi de eetaarige ere ikke rolige nok til at sidde, og de gamle, som ere over 6 Aar, have enten ikke Varme nok, eller blive for fede;

2) de, som have en stærk Legemsbygning og en bred Hale, saa at de kunne bedække Æggene paa den tilbørlige Maade; af hvilken Grund de saakaldte Gumpenhøns, som ingen Haler have, ere aldeles ubrugbare til Udrugning.

Urolige og trættekjære Høns, som i Regelen ruge slet og strøe Æggene omkring, eller vel endog pikke dem op og suge dem ud, som og de Høns, der i en hæs Tone gale ligesom Hanen, bør aldeles ikke

bruges til Udbrugning, da de ere uskikkede til Avlen. Man bør sælge eller slagte dem jo før jo heller.

Til at gjemmes bør man vælge de Æg, der ere lagte i Marts eller September Maaned i kjøligt Veirlig. De sidste kunne, naar de behandles godt, vedligeholdes i god Tilstand hele Vinteren igjennem.

Man har gjort den Bemærkning, at de befrugtede Æg snarere gaae i Forraadnelse end de ubefrugtede; disse passe saaledes bedst til at gjemmes, og det vilde derfor være raadeligt, til dette Tiemed at lade et vist Antal Høns gaae uden Hane, for at erholde lutter ubefrugtede Æg.

Man bør noie prøve de Æg, der ere bestemte til at gjemmes, for at erfare, om der blandt dem ikke findes noget ankommet; for at forviise sig herom, kan man anvende følgende meget simple, men aldeles useilbare Middel.

Man slikke eller berøre med Spidsen af Tungen først den øverste og derpaa den underste Deel af ethvert Æg, og, naar Ægget endnu er godt, vil man spore en vis Varme ved den øverste runde Deel, derimod ved Spidsen nogen Kulde; hos et ankommet Æg finder man ved begge Ender en lige Temperatur.

Den, som med tilbørlig Opmærksomhed har iagttaget dette og har opnaaet nogen Øvelse deri, vil blandt et stort Antal strax kunne udfinde hvert ankommet Æg.

Denne Methode er især at anbefale dem, som skulle indkjøbe Æg.

Man synes ikke at være aldeles enig om Maaden at gjemme Æg paa. Nogle paastaae, at man saameget som muligt maa søge at bevare dem mod den atmosfæriske Lufts Indvirkning, og de lægge derfor deres Æg enten i luttætte, tillukkede Kar eller stikke dem i Dyrger af Korn, Avner, Høfelse, Salt eller Aske. Ja, man har endog foreslaet, at overtrække Æggene med Gips, Gummi eller Tjød, for at Luften ikke skal kunne indvirke paa dem.

Andre ville derimod have gjort den Erfaring, at de saaledes bedækkede eller beklædte Æg vare i høiere Grad udfatte for at raadne, end de, som man gjemte frit paa et kjøligt, men dog tørt Sted.

Men en aldeles urigtig Fremgangsmaade er det, at gjemme Æggene i en fugtig Kjelder, da de der antage en muggen Smag og heller ikke holde sig.

Flere Forsøg have givet det Resultat, at det i Særdeleshed kommer an paa den Maade, hvorpaa de Æg, som man agter at opbevare, ere opstillede eller henlagte, og at de Æg, som opstilles paa Horvedet, holde sig længere og bedre, end de, som man lægger paa den lange Side eller stiller paa Spidsen.

Følgende Methode er derfor at anbefale: man vælger en cirkelrund Kurv eller en Kiste af samme Form til at lægge Æggene i, bestroer Bunden en Tomme høit med Aske og sætter derpaa Æggene,

tæt ved Siden af hverandre, saaledes rundt omkring i Cirkelen, at de staae med den stumpe Ende paa Bunden og med Spidsen iveiret; man stroer derpaa Afke igjen, saa at de tomme Mellemrum opfyldes dermed; dernæst opstiller man paa ny i samme Stilling og i samme Orden et nyt Lag af dem, og bliver ved paa denne Maade indtil det sidste Lag lukker sig og Karret er fuldt, hvorpaa man sætter det hen paa et kjøligt, men tørt Sted.

Paa denne Maade ville Eggene i lang Tid vedligeholde en reen og god Smag.

Om Fodring med hele Kartofler og Runkelroer.*)

”Der gives” — siger Herr Hopstock — ”vel endnu kun faa Uolsbrug, hvori man til Faar og Koer opfodrer Kartofler og Runkelroer hele. De fleste Landmænd blande dem, enten raae eller kogte, og efter at de ere sønderstampede eller skaarne smaat paa den bekjendte Maskine, med Hakkelsen eller Uvnefoderet.”

”Samtlige disse Maader at fodre paa have meget imod sig. I Særdeleshed udsoger Hornkvæget, naar man forelægger det dette blandede Foder,

*) Af Gamme.

omhyggeligt de Stykker af Kunkelroer eller Kartoffler, som findes deriblandt, og roder tillige alt Foder i Krybben saalænge omkring, indtil der ikke er mere tilbage, og tager derpaa kun ugjerne fat paa det øvrige Foder, der er blevet varmt ved den idelige Benden og Besnusen. Heller ikke ynede Faarene disse Rodfrugter saa meget, naar de ere itukskaarne, som naar de ere hele. Især tabe Kartofflerne sig strax, naar de have ligget et Kvarteers Tid itukskaarne og ikke strax ere blevne lagte for Qvæget. De blive blaa og fugtige, og man seer tydeligt, at Faarene ikke med nogen Begjærlighed æde dem."

"Allerede i flere Aar har jeg givet Koerne den Qvantitet af Kunkelroer, som de daglig skulle have, til Middagsfoder i hele Stykker, saaledes som de ere voxede, og naar de have fortæret dem, hvilket skeer med den største Appetit, bliver der lagt noget Straa for dem. Til Morgen- og Aftenfoder faae de Hækkelse med en Paagydning af opløste Oliefæger, hvilket de ligeledes fortære med stor Begjærlighed, da de vide, at der ikke dennegang vankte de dem endnu fjærere Kunkelroer."

"Den, som har vant sit Qvæg til denne Fodringsmaade, vil snart erfare, hvor nem og fordelagtig den er, og derved faae den fjær. Man behøver ikke at frygte for, at Dyrene kunne tage Skade i Tænderne deraf, eller at Stykker af Fodret kunne blive siddende i Halsen; det Sidste er meget sjældent; en eneste Gang er det hændt en af mine

Koer med Kartofler, og man kan da let komme Dyrret til Hjælp.”

”Men nødvendigt er det, at man dyrker en god Sort Runkelroer; i Særdeleshed de lange hvide, de gule eller de udvendig lyserrøde og indvendig hvide. Alle runde Sorter ere mindre brugbare hertil, og have desuden ei de nærende Kræfter som hine. — Ogsaa Faarene gives Koer og Kartofler paa samme Maade. Man maa kun iagttage, at hverken Qvæg eller Faar gives slikt Foder, naar de allerede have naaet den høieste Alder, hvori Fortænderne ganske eller for største Delen mangle.”*)

*) Et nyt Beviis paa hvorledes Nutiden simplificerer det Tidligere. En Tidlang tog Dyndet i Betænkning, som Leopold fortæller, overhovedet at give Qvæget Kartofler, fordi man frygtede for, at det vilde æde sig ihjel. Derefter raadede man, at give det med den største Forsigtighed, blandet med andet Foder, som Hakkelse eller Konefoder. Imidlertid lærte man ogsaa at undvære Kjælberen og at lade Kartoflerne overvintre i den frie Luft, ligesom man og blev bekendt med den hensigtsmæssige Fremgangsmaade ved at bevare dem mod Frost. Endelig begynder man nu ogsaa, uden videre Omstændigheder at fodre med hele Kartofler og Koer, medens man i England for længe siden har brugt at opfodre dem saaledes paa selve Ageren, hvor de vorede. De hvide Koer, Englændernes Turnips, lader man Faarene selv tage op af Jorden. Desuden

Et Par Ord om Landbruget i de forenede nordamerikanske Stater.*)

Indtil i de nyeste Tider var Agerbruget i det Hele taget meget forsømt. Hverken Jordbunden eller Klimaet var Skyld deri, men de ældre Kolonisters og deres Efterkommeres Uvidenhed. Man beskæftigede sig mere med Skibsfart og Fiskeri, end med Jordernes hensigtsmæssige Dyrkning; med Product:Overskudet forsynede man kun de faa Kyst:Stæder og Vestindien; Udførselen var ubetydelig, selv til Nordlandet. Nu hersker derimod megen Forkjærlighed for Landbruget og dets Fremme overalt, dog især i de nordlige Stater. I alle Privat: og Statsforhold

erindre vi at have seet Faar, Køer og selv Heste gaae hen til Røe- og Kartoffeldyngerne og med ret god Appetit æde sig mætte, hvis de ikke bleve drevne derfra. Saaledes begyndte man ogsaa at give sig især med Staldfodringen, efter at man overalt havde seet de sunde, skønne, mælkkelige Køer i Huusmændenes Stalde, og man behøvede en Menneſkealder til at overbevise sig om, at 20, 30, 40 eller endnu flere Køer kunde forblive sunde, uagtet de vare sammen, og ernæredes paa samme Maade. Hvor meget Papir blev ikke skrevet og trykket fuldt, for at skaffe det Indgang og Tiltroe, som Naturen og Omstændighederne paapegede for os!

(P o h l).

*) Af: Hinton's history and topography of the united States.

gaae samtlige Erhvervsgrene, fra den simpjeste til den ædleste, rast fremad hos dette fri Folk, hvor Alt stræber hen til det Bedre, og dog søge fortsynede Jagttagere paa Continentet at bevise den store Usandhed, at man vilde finde sig lykkeligere, naar der var Udsigt til, snart at komme tilbage til den i Europa bestaaende Samfundsborden og de her herskende Lovformer. Man ærer og agter den Lykke, som de af ædle Monarcher med Wijsdom regjerede Nationer nyde, men ønsker sig dog ikke den i Europas monarchist regjerede Stater herskende Forsatning tilbage.

Siden de nordamerikanske Kjobmænd og Rhedere, formedelst den tiltagende Concurrence, saae Gevinsten ved deres Speculationer betydeligt formindsket, er man, især efter Statsgjeldens Indfrielse, bleven saa klog, at anvende sine Kapitaler til Bedste for Jorden og for Agerbruget eller til Fabriksanlæg.

I Skovene i det Indre af Landet begynder den indvandrede Jordbruger sin Bosættelse ved at bygge et simpelt Blokhuus af Træ og Lømmen. Jldstedet sættes af raae Steen, med eller uden Skorsteen; Huset dækkes med Togsbaaner. Et saadant Huus har et Kjøkken, et Spisekammer, nogle Sove- og Forraadskamre samt fornsøden Kjelderleilighed. Ved Huset staaer Laden med Lærskeloen og Staldrum. Gjødningen samles paa et dertil bestemt Sted i Laden, i hvilken ogsaa habes Leilighed

til Opbevaring af Rodsværter o. desl. Ofte har man en særskilt Kornlade til Maisen. Underlags- Sommeret lægger man 4 til 5 Fod over Jorden paa Steenpiller, for desbedre at sikke sig imod Utsi.

I de Districter, som allerede ere godt befolkede, er man alvorlig betænkt paa at samle megen anismalt Gjødning, som man benytter saa hurtigt som muligt, ofte blandet med Kalk, Mergel og Gips. Sumpers Udtørring drives med Jver, forsaavidt ikke Omkostningerne derpaa, ved den høie Daglon, blive for byrdefulde. Ingenfinde undlader man at indhegne de Marker, som ere bragte under Dykning, da man veed hvor gavnligt saadant pleier at være for Sædafgroderne og Græsgangene.

De fleste Huusdyr fodres med Mais, og deres Underholdning bliver desaaarsag kun lidet bekostelig. I de nordlige Fristater vil Hveden ikke ret lykkes, man veed ei hvorfor; destomere udføres deraf fra de mellemste Stater, hvorimod Klimaet er i de sydlige for fugtigt for denne Sæd. — Ofte blander man Mais og Rugmeel sammen, og spiser gjerne det deraf bagte Brød. Byg dyrkes nu mindre, efterat Brugen af hidsende Drikkevarer er aftagen saa meget, af Overbevæisning om deres Skadelighed for Sundhed og Sædelighed.

I de nordlige Fristater vilde man gjerne udvide Dykningen af Røer, Rødder og Kartofler, langt mere end hidtil er skeet; men man troer, at de

folde Vintre vanskeliggjøre det, da Forraadene saa let forfryste. Derimod ere Græsgangene der langt yppigere end i Storbrittanien, og i Høbjergnings-tiden er Veirliget i Nordamerika tørrere. Med Skjønsonhed vælger og udseer man de for hvert Jordsmøn meest passende Græs; og Kleverarter.

Hampablen blomstrer især i Kentucky, Ohio, Illinois og Indiana, fornemmelig i den førstnævnte Stat. Hampen saaes 3 Gange i Rad, hvorefter udlægges med Græs, og naar man i nogle Aar har benyttet dette, begynder man, efter Behag, atster med Hampen. Dog forstaaer man endnu ikke at røde den saa godt som Russerne; thi Hampen faaer i Amerika alene Dug; ikke Vandrødning, hvilken sidste skal være nødvendig for den til stærke Skibs; og Ankertouge bestemte Hamp. Imidlertid stræber man nu, ved Maskiner, som adskille den ydre Skal fra den indre Lave, at give Hampen den fornødne Varighed, uden mindste Rødning. Ved en almindeligere Indførelse af denne hensigtsmæssige Tilvirkningsmaade, ville Amerikanerne kunne forsyne de europæiske Markeder med Hamp, for bedre Kjøb, end Rusland; ved omhyggelige Forsøg er det allerede godtgjort, at det amerikanske Hampes garn er ligesaa fint som det bedste russiske, en Erfaring, som vil bidrage til at gjøre det vestlige Europa uafhængigere af Rusland i dets Skibsudredninger. — Opfkylltet, frugtbart Land, som er Hampen saa tjenligt, findes meget hyppigt i Amerika.

Dyrkningen og Udforslen af Hør forsøges stedse mere. Det amerikanske Hørfrø lykkes ogsaa fortræffeligt i Europa. Da man lader baade Hør og Hamp fuldkomment modnes, og kun anvender Dugsrødning, saa har Amerikanernes Seildug ikke den tilbørlige Styrke. Dyrkeren af disse Planter staaer sig vel derved; men med Linnedspind befatter man sig kun lidet; derimod langt mere med Bomulds- spind. Den Hør, som man lod modnes til Sæd, veier en Trediedeel mindre, end den, som ruffedes da den begyndte at modnes.

De nordamerikanske Heste ere hurtige; men ikke af saa svær Bygning som de, der findes i de engelske Østæder. Hornqvæget er, især i de nordlige Stater, melkerigt, og mange svære Stude mæstes til Slagtning. Faaret synes ikke at lykkes saa godt der som Hornqvæg eller Sviin, og Faarekjød pleier at staae i ikkun halv Priis imod Drekjød. Iøvrigt er Faaret sundere end i England og lider ikke af Glynderhyge, hvorfor man efterhaanden tillægger flere Faar for Uldens og Talgens Skyld. Fjerkræ findes hyppigt.

I de sydlige Stater lægger man meest Vind paa Tobaks-, Riis-, Bomulds- og Sukkeravl. Prisen paa Tobak er dog nu saa lav, at de mellemske Stater ofte foretrække Hvedeavlen. Tobaksavlen drives næsten udelukkende af Negere.

Om Kornets Indhøstning i fugtigt Veir*).

Der gives mange Metoder, hvorved den Skade, som ustadigt Høstveirlig almindeligviis forarsager, for en Deel kan undgaaes; og den Landmand, der har gjort sig bekendt med disse, saa at han efter Tid og Omstændigheder kan bringe dem i Anvendelse, vil saaledes formindste sit eget Tab og forsøge sin Tillid til Forsynet. I Norden og i Bjergegnene er Veirliget i Høstens Tid næsten bestandigt vaadt og Jorden altid fugtig. Man er beredt derpaa, og har lært at hjælpe sig. England har et meget fugtigere Clima end Tydskland, og dog bringer man der Hveden tør i Stak; Lader har man ikke. Engländerne ere Mestere i at sætte Stak; lærer man dem denne Kunst af, saa har man et Middel til, i ugunstigt Veirlig, hurtigt at bringe Kornet sammen. Satte man Stakken umiddelbart paa det afmeiede Stykke, saa kunde man siden efter udlufte Kornet og bringe det i Laden. Meget ofte forbliver det allerede tørre Korn, formedelst hurtigt indtruffen Bæde, hele Uger igjennem paa Marken, fordi det ikke var muligt at bringe det i Laden, medens det dog kunde været bragt i Stak. Istedetfor vor sædvanlige Høbsætning er i fugtigt Veirlig, især naar Jorden er vaad, Rundhøbsætningen meget hensigtsmæssig.

*) Af Pohls Archiv.

figere. Fremgangsmaaden herved er denne. Man stiller en Reg lodret paa Rodenden og omkring denne sættes, i en noget skraa Stilling, 8 til 13 andre Reg, ligeledes med Rodenden paa Jorden og Axene opad. Nu tager man en Reg til Dække, stiller denne først foran sig med Roden nedad, bøier Toppen ud til alle Sider, saaat der i Midten bliver en tragtformet Huling og sætter den derpaa omvendt ovenpaa Hoben, saaledes at Axene hænge ud over samme, som et Tag. En saadan kegeldannet Hob kan bestaae af 10 til 15 Reg, og at sætte den er intet vanskeligt eller seent Arbeide. Nyttten er indlysende; der kommer ingen Ax paa Jorden; Luften kan gjenneveire Hoben, fordi Regene ligge løst mod hverandre; de inderste Reg forblive tørre, endog i stærk Regn, og kun de blive vaade, hvor Regnen falder paa. Kjernen er bjerget, da den enten slet ikke bliver vaad, eller er udsat for Vindtrækket og saaledes snart igjen tørres. I Sværhoben ligge en Deel af Regene paa den fugtige Jord, som umiddelbart berøres af Axene. De blive, idetmindste for en Deel, vaade og tørres vanskeligt, da Luften hverken kan gjennevrænge eller omstryge dem. Erfaring har lært, at det i Rundhobe staaende Korn kan hele Uger igjennem staae ubestædiget paa Marken, og man kan da lempe Indagningen efter Veiret. Hvis man finder det raadeligere, at bringe det i Rundhobe satte Korn saa snart som muligt i Laden, saa viser Methodten sig atter her fordeelagtig. Saasnart Reg:

nen ophører, kan man ufortøvet begynde Indagnin-
gen, om endog Hobene, efter sidste Regn, ikke gans-
ke ere tørre og stikkede til Indagning; man lader
blot, før Bognen er kommen, de endnu vaade Reg-
sætte tilside, saaat Luften kan omstryge dem, og læs-
ser kun det Tørre. Almindeligt tørres de tilbage-
blevne Reg snart, og kunne endnu indages samme
Dag. Er dette ikke mueligt, saa sættes de paany
i Hob indtil de blive tjenlige; thi saa vaadt er dog
Veirliget aldrig, at der ikke skulde gives enkelte
regnfrie Dage, paa hvilke Soel og Lufttræk kunne
vise deres velgjørende Kraft; kun maae man med
Opmærksomhed gribe og med Iver benytte dem, og
ikke af een skjon Dag lade sig forlede til Troen paa
evigt Soelstin. Her gjælder Lydskernes Ordsprog:
"Hoffen und Harren macht Manchen zum Narren."

Forforskjellige Forholdsregler bør ogsaa iagttages
ved de forskjellige Kornsorter. Saaledes behøver
man ved Rugen alene at bekymre sig om, at den ei
kommer til at spire paa Straaet, men slet ikke at
frygte for Uffaldningen. Om denne kan Taler
mindst være i vaadt Veirlig, thi Rugkjernen er saa-
ledes indefluttet i sin Vippe, at den kun ved et
stærkt Tryk eller Stød kan drives ud. Kun strax naar
den er modnet falder den let af, fordi Vipperne ved
Indtørringen aabne sig meer eller mindre; men lidt
efter lidt trække de sig igjen sammen, og indeflutte
Kjernen saameget desto fastere, som de selv blive
pergamentagtige, skjøndt de i Begyndelsen vare sprøde

og Skjøre. Heri ligger ogsaa Grunden til, at nyligt høstet Rug let lader sig tørste, og derimod sidenefter, som bekjendt, især i fugtigt Veirlig, giver meget Arbeide. Hvo, som endnu ikke har lagt Mærke til denne Omstændighed, behøver kun at sammenholde en Bippe fra forrige Aar med en, som nyligt er modnet. Denne Omstændighed er af Bigtighed i Praxis. Mange skynde sig med, saa hurtigt, som mueligt, at bringe Rugen fra Marken i Laden, i den Tro, derved at indskrænke Uffaldet; men de tage feil; thi er Bippet først engang bleven rigtig tør, saa trækker den Fugtighed af Lusten og slutter sig sammen. Det er derfor en utidig Frygt, at den Sæd, som har staaet for længe, skulde falde mere af under Indhøstningen, end den, som nyligt er bleven moden. Kunde man i vedholdende Regntider forhindre Groeningen paa Straaet, saa havde man ingen anden Ubehagelighed af at lade Rugen blive staaende til gunstigt Veirlig, end at Foderet tabte sit Syn, idet Straaet antog en graaelig Farve.

Meget værre er man i fugtigt Høstveir faren med Hvede og Byg. Hveden kan ikke, uden Fare, længe blive staaende paa Roden, men maa hugges saasnart Meelstoffet fuldkomment har uddannet sig, og paa denne Tid er Kjernen endnu ikke haard. Lader man den staae længere, faaer man, som bekjendt, Glashvede. Dertil kommer endnu, at denne Sæd tørres meget hurtigt, bliver løs og derved tilbøielig til at falde af, hvilket man bedst bemærker,

naar en Storm har truffet en moden Hvedemark. Endnu større Skade foraarsages om Hveden bliver udsat for Væde. Den engang tørrede Kjerne bringes ved Fugtighed til at svulme og spire, hvorved den ikke alene bliver ubrugelig til Malt, men hvorved endogsaa Melets Godhed forringes.

Bygget modnes endnu hurtigere og pleier, meer end nogen anden Kornart, at overraske os. Det bliver let nakkeslaaet, og er det skaldet Byg, falder det af ved den lempeligste Behandling. Maae det ligge længe i Væde, saa forringes ikke blot Fodret, men Kornet bliver ubrugbart til Malt. Man gjør ders for rigtigst i, under fugtigt Veirlig, ikke at lade det ligge paa Skaar, men binde det op, og lade det veires i Hob. Herved forhindres det, at Urene komme til at ligge paa Jorden, hvilket altid befordrer Groeningen.

Noget til Kundskab om Marksneglene og deres Udrøddelse*).

Almindeligviis antages det, at stadig Fugtighed befordrer Sneglenes Væxt og Formerelse, og dette synes bekræftet derved, at man netop i Aaret 1831

*) Af Samme.

næsten overalt bemærkede en saa overordentlig Mængde af disse Dyr. Dette Aar udmærkede sig nemlig ved næsten uafbrudt Vindstille, fra Foraaret til Midten af October, hvilket foraarsagede, at Jordbunden, uagtet der ikke faldt nogen betydelig Mængde Regn, bestandigen forblev fugtig, ja endog vaad; og det er sandsynligt, at denne Veirligets og Jordbundens Beskaffenhed var en Hovedaarsag til Sneglenes Mængde og Størrelse. Med Hensyn til deres Forplantelse er imidlertid Meget ubekjendt. Man antager at Marksneglene forplante sig i Octbr. Maaned, eller dog fornemmeligt ved denne Tid, lægge strax derpaa deres Æg, som undertiden udfækkes om Høsten, men oftere ligge Vinteren over. De, som allerede om Høsten komme til Live, skulle strax igjen skjule sig, og først det følgende Aar opnaae deres fuldkomne Uddannelse. Det er altsaa en urigtig Paastand, at de formere dem dagligen medens de æde. De blive vel kun ved deres Størrelse og ved den Skade, de anrette, bestandigen mere mærkelige; og hvor noie Kundskab mangler, forfalder man let til Fordomme, der snart blive til Troesartikler. Hvor stærk fremdeles deres Formerelse er, findes ikke med Bestemthed angivet noget Sted. Det samme er og Tilfældet med det Spørgsmaal: hvortil længe de leve? om de leve bestemt kun eet Aar, eller om de under visse Omstændigheder opnaae en længere Alder? og hvilke da disse Omstændigheder ere? noget, man dog nødvendigen maae vide, for at kunne gribe hen-

figtsmæssige Midler til deres Udrøddelse. Man har bestandigen antaget, at de havde et seigt Liv, og dog er det bemærket, at en Smule Kalkstøv eller Salt dræber dem; saaat endog en Snegl, der, undsluppen af sit Gjemme, krøb op ad en kalket Bæg, døde, da den var kommet omtrent en Fod iveiret, af den blotte Berøring med Kalken. Man ledes herved til det Spørgsmaal: om man finder Marksneglene paa kalk- og gipsagtige Jorder? eller paa den Sæd, som er bestrøet med Kalk? — hvilket maa besvares af Practikernes Erfaring. Ved at lægge Mærke til, hvilke Planter de med Begjærlighed søge og hvilke de derimod stye, vil man ogsaa deri finde Hjælpe midler til deres Udrøddelse, ved efter Behag at kunne lokke eller fordrive dem. Efter Rugen ere de især meget begjærlige. Saaledes saade en Landmand gjentagne Gange Rug uden at see noget komme op; og det var aabenbart, at alene Sneglene vare Skyld deri. Ved noiere Undersøgelse fandt han den udsaaede Sæd ganske udædt, saaat blot Skallen var tilbage. Det er derfor nødvendigt at gribe hensigtsmæssige Midler for at udrødde dem, og i Almindelighed er det raadeligst at dræbe dem, hvilket endog kan stee oeconomisk. Man driver nemlig Vænder og Kalkuner ud paa de med Snegle besatte Sædemarker. Hine opsamle disse og blive meget snart fede. Min Ven, Hr. Dr. Gleitsmann paa Wildenhain, lader Sneglene opsamles af Børn, imod en passende Betaling, og

fodrer Vænder og Kalkuner med dem. Virkningen af dette Foder overgaaer det gjorte Udlæg, og altsaa er Hovedhensigten opnaaet uden Bekostning. Ligeledes har jeg ogsaa erfaret, at Landmændene i visse Egne bruge Sneglene til at forbedre Bogns smørelsen med. De opsamle dem nemlig, og komme dem umiddelbart i Bogntjæren, hvor de, som bestaae af dyrisk Liim eller Gelee, snart opløse sig. Ved en saadan nyttig Anvendelse af Sneglene vilde det blive mueligt at dække Omkostningerne ved deres Opsamling; og man erhvervede sig paa samme Tid den menneskekjærlige Fortjeneste, at aabne en ny Erhvervskilde for Børn og Fattige.

Bistnok var det allerede for længe siden bekjendt, at Sneglene gave en meget fast Liim, med hvilken man endog kunde fitte Glas; men da man kun gjorde et hemmeligt Brug deraf, saa udeblev den nyttige Anvendelse og Udøvelse af et bekvemt Middel til at forfølge den tallose Hær af Snegle. Jeg har selv hidtil været uvidende herom; men Hr. Dr. Gleitsmann har nyligt givet mig Haab om at udfinde en Methode, hvorledes man i det Store kunde anvende Sneglene til Liimfogning. Man behøver sandsynligviis blot at bringe Massen i kog, derpaa filtrere den og lade den afkøles.

Slagelse og Randers Baner i 1835.

Danmarks Hesteavl havde i lang Tid staaet paa et lavt Trin, og da man i den sildigere Tid almindeligt erkjendte dette, søgte man ogsaa at raade Bod derpaa. Man hørte saaledes for en Deel Aar siden flere Klager fra forskjellige Kanter over dens Udfelsked, og saae forskjellige Angreb paa de Foranstaltninger, det Offentlige havde taget til dens Fremme. Man erkjendte vel disses Mangelfuldhed, men saa indlysende denne end blev godtgjort, ligesaa mangelfulde og vakkende vare paa den anden Side de Forslag, der bleve gjorte til at hæve Hesteavlen, denne for vort Land saa særdeles vigtige Industrigreen.

En Tid efter var det, at man paa Continentet forsøgte at bringe de Grundsætninger, hvorefter Hesteavlen i Aarhundreder havde været ledet i England, i Udførelse, og da disse Forsøg især fandt Sted i Tyskland og fornemmelig i dettes nordligste Lande, som grændse til os, var det naturligt, at de snart fandt Efterfølgere her. Vi have saaledes i de senere Aar seet en Mængde Rendebaner fremstaae, saavel i det egentlige Danmark, som i Hertugdømmene.

Da Beddeløbets Hensigt er Hesteavlens Fremme, bliver det første Spørgsmaal, man ved enhver Bane maa gjøre sig, om Løbene der ere indrettede saaledes, at de virkelig ere til Gavn for Hesteavlen,

og dernæst, om den Provinds, hvori de holdes, staaer paa et saadant Trin i Hesteavlens, at den ogsaa kan benytte dem; thi uden denne Omstændighed nytter hiin Egenskab ved Løbene ikke; det vilde saaledes intet gavne, om man, da Beddeløbene her i Landet bleve indrettede, havde forplantet de i England brugelige — forudsat at de vare de fortrinligste, der gaves, — til Jylland eller Sjælland, uden nogensomhelst Modification, thi da de ere baserede paa det store Antal Guldblodsheste, der havees i England, vilde vi, som dengang kun vare i Besiddelse af uædle Heste, ikke have høstet Nytte deraf.

Med denne Beretning om de Beddeløb, Selskabet til Hesteavlens Fremme i de danske Provindsfer i Aar har foranstaltet, vilde vi derfor gjennemgaae hvert enkelt Løb og prøve det efter hine Grundsætninger; men tillade os foreløbig den Bemærkning, at Selskabet, som et Overblik over dets forskjellige Beretninger, og de deri udtrykkeligt indeholdte Erklæringer vise, gaaer gradvis frem til et bestemt Maal, idet det modificerer Løbene, saavel efter Hesteavlens Tilstand i de Provindsfer, for hvilke det virker, som efter den Erkjendelse af de rette Grundsætninger derfor, det maa forudsætte hos dets Medlemmer. Det var saaledes, efter vor Formening, saare hensigtsmæssigt, at Selskabet, som tildeels bestaaer ved Bidrag fra en Mængde Landmænd, indrettede nogle Løb udelukkende for uforædlede He-

ste, da det vilde være at gjøre for stærkt Regning paa Patriotismen, naar man vilde forlange aarligt Bidrag til en Indretning, hvori Medlemmerne, som kun eiede sidstnævnte Slags Heste, ikke kunde deeltage; hvortil kom, at det dengang kun vare enkelte af de mere Oplyste, som indsaae, at Beddelsøb egentlig kun er for ædle og forædlede Heste, da disse, hvorledes Løbet end indrettes, paa lang eller kort Distance, med tung eller let Vægt, dog stedse, paa Grund af deres overveiende Styrke, Udholdenhed og Lethed, ville overvinde de usforædlede, og saaledes fortrænge dem fra ethvert Løb, hvori de kunne deeltage.

Derfor er ogsaa Beddelsøbets væsentlige Virkning den ædle og forædlede Hesteavl's Udbredelse, og dette er en af den engelske Methodes store Fortrin fremfor de ældre, at den har et bestemt Maal at trægte efter, og at man naaer dette ved at følge bestemte, forud bekjendte Regler.

Paa Slagelse Bane vare Løbene den 4de og 5te Juni. Ved en paa den Aarstid usædvanlig vedholdende Skylregn, vare alle Veie og Marker saa opblødte, at der var en almindelig Frygt for, at det vilde være umueligt i Aar at benytte Banen paa de bestemte Dage. Imidlertid var der Løveir Dagen før Løbene, hvilket, i Forbindelse med, at der omkring hele Banen paa den indvendige Side var lagt en Fashinegrøft, og at der samme Dag blev fjort en Mængde Gruus paa de vanske-

ligste Steder, gjorde Banen brugelig, saa at egentlig kun den ene Bøining ved Landeveien, hvor Banen det har Fald i stærk leret Grund, var vanskelig at passere; men der skete dog intet Ulykkestilsælde, og ingen Hest styrtede, hvilket sidste dog havde været Tilfældet hvert af de foregaaende Aar.

Det var imidlertid ønskeligt, om Selskabet var i Besiddelse af saa god en Bane i Sjælland, som dets jydskere, da saavel Oplobet er ned ad Bakke, som hele Terrainet af den Beskaffenhed, at det hidtil har fordret betydelige aarlige Bekostninger, som have oversteget Indtægten af Billetteres Salg, og altsaa maae afholdes af Selskabets andre Midler.

Vi kunne ved denne Leilighed ikke tilbageholde det Ønske, at Selskabets Bane i Sjælland oprindeligt var anlagt ved Frederiksborg, der bør betragtes som Centralpunktet for Sjællands Hesteavl, hvilket i mange Henseender vilde have gavnet; vi ville blot nævne, at Stutteriets Heste da maaskee havde deeltaget i Concurrenten (og før de bringes paa Banen, vil Stutteriet aldrig faae synderlig Indflydelse paa Landets Hesteavl), at Præmier maaskee vare blevne udsatte af Stuttericasøen, at Dyrskuet, hvorfra de kongelige Heste sikkert ikke vare undblevne, vilde blevet særdeles interessant og lærerigt, og at Landets Hesteopdrætttere og Stutteriet derved vare komne i en saa særdeles ønskelig næiere Berørelse, som især havde været velgjørende paa

begge Sider, naar Stutteriets Auction paa samme Tid kunde være bleven holdt der paa Stedet.

Vi vide ikke, hvorvidt de Banfeligheder, der fra Stutteriets daværende Administration maaskee have mødt, eller i det mindste kunde ventes, nu ere hævede, men ville paa den anden Side berøre de Hindringer, som nu kunde staae i Veien for Banens Forskytelse til Frederiksborg. Hertil regne vi ikke, at Slagelse ligger nærmere ved Jylland, Syen, Laaland og Falster; thi for Concurrenterne fra disse Provindser er Vandtransporten den besværligste, og naar de først have overstaaet den, ere nogle Mil mere eller mindre paa Landeveien ikke af nogen Betydning; heller ikke burde man beholde Banen ved Slagelse for de Summers Skyld, som den allerede har kostet, thi kan en bedre faaes ved Frederiksborg, hvorom ingen Tvivl er, vilde dette være en virkelig Besparelse, da Slagelse Banes Vedligeholdelse naturligtvis stedse vil fordre Tilskud af Selskabet; men af mere Betydning ansee vi den Omstændighed at være, at Banens Henlæggelse ved Slagelse har fremkaldt der og i Omegnen en betydelig forædlet Hesteavl, som maaskee kunde befrygtes at ville forsvinde med Banen. Imidlertid troe vi ikke, at der er Grund til denne Frygt, da Erfaringen har vist, at de Beboere af Slagelse og Omegn, som især have lagt sig efter den forædlede Hesteavl, ikke alene have ført deres Heste til Kjøbenhavns, men for en Deel ogsaa til Odense, Randers og

Slesvigs Baner; da Sagen nu der engang er kommen i Gang, vilde den vist ikke i nogen Maade lide Afbræk ved at Banen henlagtes til Frederiksborg. Skulde dette imidlertid møde Betænkelighed, vilde de ovennævnte Fordele dog tildeels opnaaes, naar Løbene, i Lighed med hvad der skeer i Jylland, holdtes det ene Aar ved Slagelse og det andet ved Frederiksborg, hvilket Holbeks Amt, der har gjort saa mærkelige Fremskridt i den forædlede Hesteavl, synes med Billighed at kunne fordre.

Løbene vare i følgende Orden:

Første Dag:

A. Løb for 2aarige Hingster og Hopper af hvilken som helst Race, tilhørende Selskabets Medlemmer, Fuldblod udelukket. Vægt 100 Pd., Hopper 3 Pd. mindre, 2000 Al. Indsats 10 Specier.

1ste Hest Indsatsen og 200 Rbd. r. S.

2den — 100 —

3die — 50 —

1) Hr. Capt. Neffe til Waldemarskilde, en Skimmelhingst, Hamlet, ved den forædlede Hingst Gaberlunzi og en Stutterihoppe . 1 (første Priis).

2) Hr. Procurator Nye i Slagelse, en rød Hingst med liden Stjern, hvide Forbeen og Bagfoder, Waldemar, efter den forædlede Hingst Charisvari og en Landhoppe 2 (anden Priis).

3) Hr. Brændeviinsbrænder Pedersen i Slagelse,

en blankbrun Hingst med Stjern, Kappo, ved Charivari og en Landhoppe . . . Ikke placeret.

4) Hr. Forvalter Nyholm fra Thurebyholm, en rød Hingst med Blis, høire Bagføde hvid, Capo d'Isiria, ved Guldblodshingsten Capo d'Isiria og en Stutterihoppe Ikke placeret.

Hamlet, en Søn af den skønne, og Guldblodet meget nær staaende Hingst Gaberlunzi, tilhørende Baron Rosenørn Lehn i Lolland, tog strax Spidsen, tæt fulgt af Valdemar, og beholdt den under hele Løbet, samt seirede med Lethed, og uden at være i mindste Maade angrebet. At det første Afkom af Gaberlunzi, der, saavidt os bekjendt, har betraadt Banen, seirede saa udmærket, vil vist skaffe denne Hingst megen og fortjent Søgning. Med Spænding iagttoges Capo d'Isiria, fordi dens Fader, der, som bekjendt, er død i 1833, har efterladt betydeligt og meget lovende Afkom paa det Kgl. Stutteri, men den opfyldte ikke de Forventninger, man havde, da den allerede paa Halvveien opgav Kampen. Det vilde imidlertid være ubilligt at bryde Staven over dens Fader, fordi den ikke alene blev slaaet af Gaberlunzis, men ogsaa af Charivaris Søn, thi den Omstændighed, at den er solgt fra Stutteriet, hvor man sætter saamegen Priis paa Capodisrias Afkom, lader formode, at den hører til det mindst gode af dette.

Dette Løb for 2aarige Heste var et her i Sjælland hidtil ukjendt Syn, der fik Hovedet til at ryste

paa mangen Landmand, hvem det aldrig før var faldet ind, at en Hest kunde bruges før den var 4 eller 5 Aar gammel, og som allerede forrige Aar fandt det betænkeligt nok at man lod 3 Aars Heste løbe, men at toaarige Føl ogsaa maatte paa Banen, forekom ham dog for galt. Forventningsfuld imødesaae han det Dieblik, da disse stakkels smaa Skabninger skulde fremstille sig for hans Dine, paa Banen, med Saddel og Tøile, ja endog med en Rytter paa Sadlen, og som, tænk engang! maaskee vilde ride dem i Carriere! Han havde forhen kun seet dem i denne Alder om Sommeren at trave hen over en Kjærlod eller anden Udmark, hvor de majsommeligt hentede deres Sultføde, eller om Vinteren at staae forsømte i Stalden og tære den Halv og det Hø, der kunde blive tilovers til dem, thi Havre!

— hvad skulde et 2 Aars Føl vel med Havre? —

De kom frem paa Banen; — han vil ikke troe sine egne Dine, han seer paa Placaten, om han ikke tager feil, thi de Heste, der møde ved Aflobet, vare ikke som 2 Aars Føl, de maatte være 5, eller i det Mindste 4 Aars Heste. Da han endelig havde overbeviist sig om, at der virkelig stod 4 toaarige Hingster for ham, da han saa med sine egne Dine, at disse Føl kunde løbe 2000 Al. med 100 Punds Vægt, uden mindste Skade for dem, og at de indbragte deres Eiere, det ene 280 Rbdr., det andet 100 Rbdr., gif et nyt Lys op for ham; han indsaae nu, at man ved at give Føllet Havre endnu

medens det patter sin Moder; ved at fortsætte dette efterat det er afvænt, istedetfor at give det flet Foder, som desværre hidtil har været brugeligt her i Landet, tidligt beforder dets Væxt, saa at det i dets 2det Aar næsten er ligesaa udvoxet, som forhen i dets 4de eller 5te; at man ved omhyggelig Pleie og ved den af Mængden ikke forstaaede, og derfor som unaturlig udfregne Training, skøndt den, rigtigt udført, ikke bestaaer i det Mindste andet, end den hensigtsmæssigste Maade at udvikle Dyrets Kræfter paa, havde ikke blot sørget for deres Væxt, men ogsaa for at deres Kræfter vare udviklede i Forhold til Væxten. Han begreb, at først da kan Hesteavlten tilfulde blive indbringende, naar Hesteopdrætteren ikke som hidtil behøver at fodre en Hest i 4 til 5 Aar, uden at have nogensomhelst Indtægt af den, for at sælge den for 80 til 100 Rbdr., men derimod allerede kan tjene en skøn Capital med den naar den er to Aar gammel, eller i alfald komme til Rundskab om, at den ikke duer, og at den Fode og Pasning, han ellers i 3 Aar endnu havde givet den, ikke er til Nytte, men medfører aabenbart Tab, hvorfor han snarest mueligt maa stille sig ved den. Kort sagt, han erkjendte, at Løb for toaarige Heste fremmer Hesteracens Udvikling og gjør Hesteavlten til et indbringende Erhverv, og af en Mand, som havde opholdt sig i England, fik han at vide, at disse Løb ikke kunne skade Hestene det Mindste, naar Distancen og Væg-

ten ikke er for stor, samt naar Trainingen er fornuftig, og ikke som ved mange af de større Traineeranstalter i England, hvor man formedelst Hestenes Mængde ikke har Leilighed til at behandle enhver især paa sin egen Maade, overensstemmende med dens individuelle Bestaaffenhed og Evner. Som et Exempel paa hvor almindelig denne Anstuelse var, kunne de paa Veddeløbsdagene foreslaaede tvende Løb for Aaarige Heste, i 1836 og 1838, hvoraf det ene strax erholdt 5 og det andet 11 Underskrifter, tjene.

B. Løb for Aaarige Hingster og Hopper, fødte i de danske Provindser og som ikke ere forædlede med engelsk eller orientalsk Blod, samt tilhøre Selskabets Medlemmer. Vægt 114 Pd., Hopper 3 Pund mindre. Indsats 10 Rbd. r. S. 3000 Al.

1ste Hest $\frac{1}{2}$ Indsats og 100 Rbd. r. S.

2den — — — og 50 —

3die — 30 —

1) Gaardmand Ole Hansen i Lørup, en sort Hoppe af Landracen 1 (første Preis).

2) Møller Anders Rasmussen i Halkvad, en mørkebrun Hingst af Landracen . . Ikke placeret.

3) Forvalter Nyholm paa Thurebyholm, en blankbrun Hoppe, Salicka, efter en Stutterihingst og en Landhoppe Ikke placeret.

Ole Hansens sorte Hoppe tog strax Spidsen,

som den beholdt under hele Løbet og seirede med megen Lethed, saa at ingen af de concurrerende Heste passerede den 20 Alen fra Maalet staaende Distancepæl, og derfor ikke af Dommerne bleve placerede. De paa det frederiksborgske Stutteri fødte eller derfra nedstammende Heste have hverken i dette eller foregaaende Aar, selv naar de kun have concurreret med Heste af Landracen, vist synderlig Styrke eller Udholdenhed, et tydeligt Beviis paa den gamle Stutteriraces Udartning, og paa Nødvendigheden af at underkaste dets Tillægsdyr Prøver før de anvendes til Avl.

Saa ringe Concurrencen end var til dette Løb, der, ifølge Selskabets seneste Beretning ikke kan ventes oftere at finde Sted, beviste det dog, at selv Heste af Landracen uden Skade kunne bruges tidligere end hidtil har været sædvanligt, men vi ville dog ikke raade at bringe dem paa Banen i deres 2det Aar, da de mangle de forædlede Hestes tidlige Udvikling af Størrelse og Styrke, hvilket imidlertid ikke heller vil være at befrygte, da der intet særskilt Løb gives for 2aarige vædle-Heste og ingen vil vove at stille dem i Kampen mod de forædlede af samme Alder.

C. Løb for 3-, 4- og 5aarige Hingster og Hopper af hvilken som helst Race, tilhørende Selskabets i de danske Provindser boende Medlemmer. Fuldblod ubeluffet. Vægten: 3aarige 114 Pd.,

4aarige 130 Pund, 5aarige 138 Pund.
 Hopper 3 Pd. mindre. 4000 Al. gjens-
 taget Løb (Heats). Den Tilbage træ-
 dende betaler 10 Rbd. Sølvs, som til-
 falder 3die Hest.

1ste Hest 500 Rbd. r. S.

2den — 200 —

3die — 80 —

1) Hr. J. Nathansen i Randers, en sortebrun
 Hoppe med Blis og 2 hvide Bagsokker, Augusta,
 5 Aar gammel, ved Fuldblodshingsten Logic og en
 Potsos Hoppe 1. 1 (første Preis).

2) Hr. Brændeviinsbrænder Pedersen i Sla-
 gelse, en mørkerød Hoppe, Herodia, 5 Aar, ved Fuld-
 blodshingsten Herod og Y Miss Rosa 2. 2 (anden Pr).

3) Hr. M. Nathansen i Randers, en Fux-
 hingst, Jøden, 3 Aar, ved Logic og Wonder-
 full 3. 3 (tredie Pr.).

4) Hr. Hoffjægermester, Greve af Pedersdorff til
 Roepstorff, en sort Hingst med Blis og 3 hvide Sok-
 ker, Nimrod, 4 Aar, ved Logic og en Haphazard
 Hoppe 4. 4.

5. Hr. Kjøbmand Bollhorn i Slagelse, en
 brun Hingst, Pig, 4 Aar, ved Logic og Y
 Aquilina 5. 5.

6) Hr. Kammerjunker Sehested Juul til Ravn-
 holdt, en brun Hoppe, Vespa, ved Gaberlunzi og
 en flyens Landhoppe Tilbage træffer.

I første Heat førte Herodia, fulgt af Pig,

som dog snart maatte rømme Jøden Pladsen; Nimrod og Augusta vare bagerst; mod Slutningen af Løbet kom Augusta imidlertid op, gif de andre Heste forbi og slog Herodia med en Halslængde.

I andet Heat førte Augusta, hele Liden fulgt af Nimrod, Jøden og Herodia, hvilken sidste i 2den Omgang gif de to andre forbi, Nimrod maatte her atter vige Pladsen for Jøden.

Augusta er den samme Hest, der med saa afgjort Overlegenhed slog samtlige danske Heste i forrige Aar paa Viborg Bane i 2 Miles Løbet, og er den eneste forædlede Hest, der har concurreret der, med Undtagelse af Hr. Thygesens Eclipse, som i Aar mødte, men med hvem det Uheld indtraf, at Stigremmen under Løbet sprang og Jokaien styrtede af, hvilket var saameget mere at beklage, som den samme Hest i Aar ved Aarhus i et Løb paa 6000 Alen concurrerede med den i Jylland berømte brune Hoppe efter Elles, der tilhører Jens Pedersen af Grumstrup, og som var 700 Alen fra Maalet, da Eclipse naaede det. Saavidt vides var denne Hoppe den samme, som i Aar ved Viborg var 3die Hest og næsten naaede Maalet i samme Dieblis, som de, der vandt de to første Priser. Havde Eclipse fuldendt Løbet, vilde Jyderne kunne have overbeviist sig om, at det ikke var undtagelsesviis, at en forædlet Hest i Fjor slog de nædle i et Løb, hvor en Hest behøver stor Udholdenhed og Styrke, men at dette Redse vil blive Tilfældet, hvor disse to Slags He-

ste maale dem med hverandre; det havde da neppe taget saa bedrøvelig en Ende med de viborgske Beddeløb, som Tilfældet blev, idet den besynderlige Idee ikke alene blev foreslaaet, men endog antaget til Udførelse, at forædle den jydsk Hesterace med danske Hingster!! Skjøndt Augusta i det Hele har løbet godt, have der dog paa de danske Baner viist sig mange Heste, som vare den overlegne, saaledes blev den forrige Aar slaaet af Herodia, der i dette Løb stod tilbage for den, fordi den af Mangel paa tilstrækkeligt Arbeide havde lagt for meget Kjød paa og desuden 8 Dage før Løbet havde været halt; men den hævede sin Rang Dagen efter, idet den slog Augusta. Denne var desuden i Fjor i 2 Mills Løbet ved Kjøbenhavn sidste Hest af 4, og stod meget tilbage i dette Aars Løb ved Slesvig.

Nærværende Løb, som er Slagelse Banes Hovedløb, har, efter vor Formening, det store Fortrin fremfor de andre Baners, at det ikke er aabent for ældre Heste, end 5aarige; efter denne Alder bør Hesten, der har udmærket sig paa Banen, nemlig trækkes tilbage fra denne, og anvendes til Aul, hvilket ikke vil blive Tilfældet, naar der er Leilighed til at føre den fra een Bane til en anden, og der, uden Hensyn til dens Alder, at concurrere til de høieste Priser. Man kan i dette Tilfælde være vis paa, hvad ogsaa Erfaringen her i Landet har viist, at jo fortrinligere en Hest er, desto flere Aar vil den blive stillet paa Banen, hvorved der i flere Henseens

der virkes mod Beddeløbets Niemed, Hesteavlens Fremme; thi deels skader det Concurrencen, idet man ikke drifter sig til at stille en ung Hest mod en gammel berømt Rønder, deels blive Contribuenterne feede af at bidrage deres Penge til Løb, hvor de samme Heste Nar ud og Nar ind bestandig tage de høieste Priser, endelig drages saadanne Heste, som just fortrinligviis skulde anvendes til Avl, der ved fra denne. Naar der dernæst, som paa Slagelse Bane er Tilfældet, er Leilighed for en Hest til i 4 Nar, nemlig fra dens 2det til 5te, at vinde betydelige Priser, kan man ikke indvende mod dette Princip, at det ikke giver Opmuntring nok til at stille en Hest, fordi denne intet betydeligt kan vinde efter dens 5te Nar. Der hører ikke nogen Spaadoms-gave til at forudsige, at vore Beddeløb bære Spisren til deres Undergang i sig, saalænge Concurrencen til de høie Priser staaer aaben for Heste af enhver Alder.

D. Løb for 3-, 4- og 5aarige Hingster og Hopper, som beviisligent tilhøre Bønder i Sjælland. Rides af Bønder. 3000 Alen. Gjentaget Løb; ingen Vægtbestemmelse. Stilles flere end 15 Heste, løbes i Afdelinger paa 2500 Al., og samtlige Seirende concurrere da om Priserne paa 2000 Alen. I dette Tilfælde bliver Løbet ikke gjentaget Løb.

1ste Hest 100 Rbd. r. Sølv.

2den Hest 50 Rbd. r. S.

3die — et Sølvbæger.

Saafrømt nogen af de seirende Heste ere Hopper, betaler Committeeen deres Bedækning af en Fuldblods hingst i Aaret 1836, naar Eieren maatte ønske det.

Uf de 18 Heste, som løb, fik følgende Priserne:

1) Gaardmand Lars Christiansen i Heininge, en fort Hoppe med Stjern, 5 Aar . . . 1ste Priis.

2) Gaardmand Ole Hansen i Forup, en fort Hoppe med Strimmelblis, hoire Bagsok hvid, 4 Aar 2den Priis.

3) Gaardmand Christen Sørensen i Sludstrup, en gul Hoppe. 5 Aar 3die Priis.

Dette Løb, som er indrettet for at opmuntre Bøndernes Hesteavl, staaer aabent for enhver Bønde, enten han er Selskabets Medlem eller ikke.

Bed Veddeløbene i 1832 og 1833 var det tilladt at concurrere med Heste af enhver Alder, fordi der ellers ikke kunde ventes, at mange Bønder vilde have meldt sig, da de dengang endnu ikke havde lært, at 3; og 4aarige Heste uden Skade kunde taale denne Anstrængelse; i 1834 antoges kun 3;, 4;, 5; og 6aarige Heste, og i dette Aar bleve de 6aarige udelukkede, saa at dette Løb formodentlig nu er saaledes, som det for Fremtiden skal vedblive.

Dets Indflydelse har allerede været mærkelig, thi det har givet Bønden Interesse for Hesteavl og lært ham bedre at behandle Hestene. I de for:

ste Aar saae man saaledes Heste tagne lige fra Græsgangen og Ploven at stilles paa Banen, og for det meste var en massiv Bondekarl Tokai; nu derimod ere de fleste af Hestene omhyggeligt fodrede med Havre, samt godt holdte, og Bønderne have nu lært at lade dem rides af Drengene, da de bemærkede den betydelige Indflydelse, Vægten har. Derimod har det endnu ikke tilsyneladende virket meget til at udbrede den forædlede Hesteavl blandt Bønderne, fordi uheldigviis endnu ingen af dem har kunnet fremstille nogen forædlet Hest, som kunde have givet isiefaldende Beviser paa denne Races Overlegenhed. Grunden hertil antage vi fornemmelig at ligge i de høie Bedækningspenge, der fordres for Fuldblodshingsternes Brug, som affrækker Bonden, der endnu ikke har lært at indsee, at han ved at blive Eier af en Halvblodshest vil kunne faae dem mangfoldiggjorte tilbage. Vi maae derfor beklage, at endnu ingen af vore Godseiere har drevet det til at anskaffe en Fuldblodshingst til hans Bønders Afbenyttelse, og vi kunne ikke andet, end forundre os over, at de, som det synes, mis skjende den Fordeel, der ogsaa maatte udspringe for dem af at udbrede en forædlet Hesteavl blandt deres Bønder, og saaledes aabne en her i Landet hidtil ukjendt Velskandskilde. Det er derfor hensigtsmæssigt, at Comiteen for Sjælland i Aar har truffet den Foranstaltning at betale de seirende Hoppers Bedækning ved en Fuldblodshingst; og at to af de Bønder,

hvem disse Bedækninger tilfaldt, forlangte og fik dem i Aar, istedetfor, efter Bestemmelsen, i næste Aar, beviser, at det ikke er Uvidenhed om disse Hingsters store Fortrin fremfor Landracens, der afholder Bønderne fra at bruge dem, men alene de høie Bedækningspenge. Usikkert var det, om Comitten kunde give denne gavnlige Foranstaltning nogen Udvidelse, f. Ex. ved at betale Bedækningen for samtlige de Hopper, som seirede i hvert af Udelingsløbene.

Endnu kunne vi ikke forbigaae at nævne en særdeles vigtig Følge af dette Bondeløb; vi mene den Mængde raske Ryttere, det danner blandt Bondestanden; thi ikke alene de Drengene, der ride Hestene paa Banen, blive dertil, men rundt om i Landet ville Bønderdrenge faae Smag paa at ride omkaps. Den Gavn, Kavalleritjenesten med Tiden vil høste deraf, vil sikkert, naar den først ret erkjendes, blive et Motiv for Regjeringen til at vise Bondeløbene særdeles Opmærksomhed og maaskee oprette saadanne rundt om i Landet.

Den 5te Juni.

- A. Løb for 3-, 4- og 5aarige Hingster og Hopper, fødte i de danske Provindser og som ikke ere forædlede med engelsk eller orientalsk Blod, samt tilhøre Selskabets Medlemmer. Vægt, som ved Løbet C første Dag. 3000 Al. gjen:

taget Løb. Den Tilbagetrædende betaler 5 Rbd. Solv, som tilfalder 3die Hest.

1ste Hest: et af Slagelse By udsat Taffeluhr og 50 Rbd. r. S., udsatte af Committeeen.

2den Hest: 100 Rbd. r. S.

3die — 50 —

1) Hr. v. Gersdorff til Bolkinggaard, en lys brun Hoppe, Godhanna, 5 Aar, af jydsk Landrace 1. 1 (første Priis).

2) Gaardmand Ole Hansen i Forup, en sort blisfet Hoppe, hvire Bagsok hvid, 4 Aar, af Landracen 2. 2 (anden Priis).

3) Gaardmand Lars Christiansen i Heininge, en sort Hoppe, 5 Aar, af Landracen 3. 3 (tredie Pr.).

4) Møller Anders Rasmussen i Halkevad, en mørkebrun Hingst af Landracen, 3 Aar 4. tilbage.

5) Hr. Forvalter Nyholm paa Thurebyholm, en blankbrun Hoppe, Salicka, 3 Aar, efter en Stutterihingst og en Landhoppe . . . Ikke placeret.

Da dette Løb, ligesom Løbet B første Dag, hører til dem, som ifølge Selskabets Beretning skulle ophøre, ville vi blot henvise til det, der forhen er yttret derom.

B. Løb for 3aarige Hingster og Hopper af hvilken som helst Race, tilhørende Selskabets Medlemmer, Fuldblod udelukket. Vægt 120 Pund, Hopper 3 Pund mindre. 3000 Al. Indsats 10 Spec.

1ste Hest $\frac{1}{2}$ Indsats og 200 Rbd. r. S.

2den Hest $\frac{1}{2}$ Indsats og 100 Rbd. r. S.

3die — 50 —

1) Hr. Procurator Rye i Slagelse, en mørkebrun Hingst med Stjern, liden Snip og hvide Bagbeen, Pharao, efter Logic og en Wellesley: hoppe 1 (første Priis).

2) Hr. M. Nathansen i Randers, en Fuxhingst, Jøden, efter Moses eller Logic og Wondersfull 2 (anden Priis).

3) Hr. Brændeviinsbrænder Petersen i Slagelse, en lysebrun Hoppe, Sahra, efter Moses. Ikke placeret.

4) Hr. Kammerjunker Sehested Juul til Navns holdt, en brun Hoppe, Vespa, efter Gaberlunzi og en fyenssk Hoppe af Landracen . . Ikke placeret.

Pharao tog i stærk Allyre strax Spidsen, seirede med afgjort Overlegenhed, og distancerede Sahra og Vespa; kun med megen Anstrængelse lykkedes det Jøden at komme indenfor Distancepælen. Som enhver, der interesserer sig for vort Lands Hestesavl, med Bedrøvelse erfarede, at Fuldblodshingsten Logic, Fader til Pharao og saamange andre fortrinlige Heste, blev kjøbt tilbage til England, er den Tidende, at denne ypperlige Hingst nu igjen staaer opstaldet paa Augustenborg, hørt med saamegen større Glæde.

Nærværende Løb blev først oprettet forrige Aar, ligesom Løbet for de toaarige i dette, og det var heller ikke at vente, at der tidligere var tilveiebragt Concurrency til dem.

At der bør være særskilte Løb for 2aarige og ligesaa for 3aarige Heste er utvivlsomt, da der, om ogsaa Vægten bestemmes efter Alderen, er altfor stor Forskjel mellem dem og 4: og 5aarige Heste.

C. Løb for Heste af hvilken som helst Race, Alder og Kjønn, tilhørende Selskabets Medlemmer. Fuldblod udelukket. 6000 Alen. Vægt for 3:, 4: og 5aarige, som ved Løbet C første Dag; 6aarige og ældre 143 Pund. Hopper og Wallacker 3 Pund mindre. Indsats 10 Rbd. r. S.

1ste Hest: et Ridetoi.

2den — $\frac{2}{3}$ Indsats og 50 Rbd. r. S.

3die — $\frac{1}{3}$ Indsats.

1) Hr. Brændeviinsbrænder Petersens, Herodia 1 (første Priis).

2) Hr. Nathansens, Augusta 2 (anden Priis).

3) Hr. Kjøbm. Bollhorns, Vig. Ikke placeret.

4) Hr. Kammerjunker Sehested Juuls, Bespa Tilbagetrukket.

5) Hr. Proc. Ryes, Pharao . Tilbagetrukket.

Herodia hævede her sin gamle Berømmelse, idet den slog Augusta, som uagtet al Anstrængelse maatte indrømme den Hædersprisen.

Dette Løb, som forhen var om en Vocal, er det eneste, hvortil Heste, ældre end 5 Aar, samt Wallacker tilstedes Udgang, men da Gevinsten mere kommer i Betragtning fra den honorable end pecuniare Side, vil den ikke kunne have den Indflydelse,

at affholde Eieren af en fortrinlig Hest fra at anvende denne til Uvl, for at concurrere til dette Løb.

D. Løb for Bønderheste, som ved Bondeløbet første Dag ikke erholdt Priser. Rides af Bønder. 2500 Alen. Ingen Vægtbestemmelse.

1ste Hest: 25 Rbd. Sølv.

2den — 15 —

3die — 10 —

6 Heste løb i dette, meest for Publicums Forsøielse og til Trøst for de Dagen forud mindre heldige Bønder, paa Banen selv indrettede Løb.

Af det Foregaaende sees, at der paa Slagelse Bane hidtil har været tre forskjellige Classer af Løb, nemlig:

1) for Bønderes Heste, uden Hensyn til om Eierne ere Selskabets Medlemmer eller ikke; til hvilket Løb kun 3-, 4- og 5aarige Hingster og Hopper kunne stilles.

2) for uforædlede Heste, med Udelukkelse af alle forædlede; heraf er eet Løb blot for 3aarige, og eet for 3-, 4- og 5aarige Hingster og Hopper.

3) for alle Heste, som ikke ere Fuldblod, altsaa saavel forædlede, som uforædlede; for hvilken Klasse der ere 4 Løb, nemlig: a) for 2aarige Hingster og Hopper alene, b) for 3aarige alene, c) for 3-, 4- og 5aarige alene og d) for 3aarige og ældre Hingster, Hopper og Vallaffer.

Ved de to første Classer tages Hensyn til de Heste, der fandtes i Sjælland, da Løbene oprettedes, og ved den 3die til den Race, man maa ønske indført og produceret her i Landet, nemlig den egentlige Brugshest, Halvblodshesten. Deels ved Indkjøb fra Hertugdømmene, deels ved eget Tillæg efter de Fuldblodsheste, som paa Grund af Beddeløbenes Indførelse ere kjøbt og benyttede til Hopper af Landracen, er Sjælland nu ogsaa i Besiddelse af endeel saadanne Heste. Derimod har Selskabet hidtil ikke havt Løb, hvortil Fuldblodsheste kunne concurrere, hvoraf der heller intet Tillæg har været her, men det sees af Selskabets seneste Beretning, at det har paatænkt saadanne Løb. Da de hidtil udsatte Priser for uforædlede Heste, som nu blive sparede, kun yde et ringe Bidrag til Præmier for Fuldblod, som nødvendigvis maae være høie, er det at haabe, at det Offentlige, som saa kraftigt har taget sig af den forædlede Hesteavl, ikke vil standse paa Halvveien; men lægge den sikke og faste Grundvold til Landets Hesteavls Opkomst, ved at udsætte vedvarende Priser for Fuldblod; man vil da snart erkjende, at 1000 Rbd., anvendte paa denne Maade, gavner Landets Hesteavl meer, end 10,000 Rbd., som af Stuttericommissionen uddeles for uædle Hingster eller som medgaae til at holde Landsfutterier.

Endnu i en anden Henseende er der ved Slagelse Beddeløb taget særdeles Hensyn til locale Om-

stændigheder, idet nemlig Selskabet, som er stiftet til Hesteavlens Fremme i de danske Provinde-
 ser, har indskrænket Concurrencen til disse. Uden
 denne Bestemmelse vilde det samme være blevet Til-
 fældet her, som paa andre Landets Baner, at de
 fleste og største Priser vare vandrede til Hertugdøms-
 mene, som ere langt forud for os i den forædlede
 Hesteavl. Hvormegit der end er sagt og skrevet
 for at bevise Gavnigheden af den frie Concurrence
 ved Løbene, kunne vi, efter i flere Aar at have væ-
 ret opmærksomme paa Følgerne deraf, ikke andet
 end troe, at den kun er gavnlig mellem Lande, som
 omtrent staae paa samme Trin med Hensyn til
 Hesteavl, eller hvor det, der i denne Henseende
 staaer tilbage, besidder tilstrækkelige Midler og Lei-
 lighed til ved Indkjøb at udholde Concurrencen. Vi
 tænke her paa Mecklenburg, Holsteen og Preussen;
 men hvor Forholdene ere som i de danske Provinde-
 ser, vilde den ædle Spire quæles i sin Fødsel, naar
 den savnede fornøden Pleie til den er blevet til et
 Træ; her vilde ingen vove de store Bekostninger,
 som det medfører at stille en Hest til Banen, naar
 han i Forveien kunde vide, at han skulde concurrere
 med udmærkede, ved mange Aars Seire berømte
 Hendere. — At næsten alle Landets Baner
 ere aabne for Heste fra ethvert Land og
 af enhver Alder, har gjort disse Baner,
 saa at sige, til Enkeltes udelukkende Eiend-
 om, har afholdt Pluraliteten af Lande

mændene fra at deeltage i Løbene og har svækket Lysten til at give Bidrag til denne Indretning.

Vi ansee det for vor Skyldighed at udtale den Overbeviisning, som ikke vil behage Alle, men som Mange dele med os, at der, for at give Flere Leilighed til Deeltagelse i Løbene, burde gjøres endnu nogle Indskrænkninger ved disse, f. Ex. oprettes Løb udelukkende for Heste i Opdrætternes Eie; og ligeledes Løb udelukkende for Heste, faldne efter en Hoppe af Landracen, eller efter en Hoppe, hvis Moder var af Landracen. At man ogsaa andre Steder, og navnlig i Mecklenborg, hvor Bæddesløbene i saa mange Aar have bestaaet, er kommet til samme Erkjendelse, beviser en Afhandling af Pogge, som for en Tid siden læstes i hippologiske Blætter.

Bæddeløb ere til at fremme Hesteavlens; gjøres de til en Næringsvei for nogle Enkelte, ville de her i Landet snart synge deres Svanesang. En anden Forandring, vi ogsaa ansee hensigtsmæssig ved Løbene ved Slagelse, er, at der maatte fordres lænsgere Distance og sværere Bægt. De ere i denne Henseende indrettede alt for nøie efter det engelske Forbillede, som heri neppe passer for os, hvor Productionen af Brugsheste og følgelig af stærke og udholdende Fuldblodsheste, hvoriblandt Beskælerne kunne udsøges til vore Hopper af Landracen, stedse bliver Hovedsagen. Uden denne Foran-

bring vil det ikke kunne undgaaes, at vi vilde komme til at see flere af de høibenede Bæddeløbere, som paa kort Distance og med let Bægt ville rive Seiren fra de stærkere byggede og mere udholdende, men hiint Slags Fuldblod vilde vi gjerne lade Engælænderne beholde.

Foruden Bæddeløb holdtes ved Slagelse tillige Skue og Auction over Heste; til det første vare 8 Heste anmeldte, som dog ikke alle fremskilledes; navnlig bleve Manges Forventninger skuffede, da den anmeldte 5aarige Fuldblodshoppe Brenda ikke kom. Iøvrigt var der ingen Heste ved Skuet som vakte synderlig Opmærksomhed, med Undtagelse af den 2aarige Hingstfole efter Lord Cochrane, som vandt Alles Beundring. — Ved Auctionen blev, som sædvanlig, næsten intet solgt; maaskee havde Selskabet gjort rigtigere i at udsætte disse til en Tidspunkt, da der i Sjælland ere producerede saamange Halvblodsheste, at disse kunne ventes stillede til Salg; thi værdle Heste, som hidtil alene ere faldsbudne, ville, som Erfaringen baade her og andetsteds har viist, ikke finde Uffætning paa den Maade. Vilde Omstændighederne foie sig saaledes, at denne Auction med Liden blev det aarlige Hovedmarked for Halvblodshestes Salg, vilde Selskabet derved væsentligt have bidraget til den forædlede Hesteavl's Fremme. Alene Muligheden af et saadant Resultat synes Opfordring nok til at lade Auctionerne vedblive idetmindste endnu nogle Aar til Prøve.

Paa Randers Bane vare Væddeløbene den 13de og 14de Juli, og foretoges ifølge Bekjendtgjørelserne i følgende Orden.

Forste Dag:

A. Løb for Heste af hvilkensomhelst Race, Alder og Kjønn, Fuldblod alene udelukket, tilhørende de i de danske Provindser boende Medlemmer af Selskabet. 3000 Al. Heats. Vægt efter Alder.

1ste Hest 400 Rbd. r. S. af det Rgl. Bidrag.

2den — 150 — — — —

1) Hr. J. Nathansen af Randers, en mørkebrun Hoppe, Augusta, ved Logic og en Potsos Hoppe. 5 Aar. 130 Pd. . 1—1 (første Priis).

2) Hr. Greve af Pedersdorff til Koepsstorff, en sort Hingst, Nimrod, ved Logic og en Haphazard Hoppe. 4 Aar. 126 Pd. . 2—3 (anden Priis).

3) Hr. v. Thygeson til Matteredup, en mørkebrun Hingst, Eclipse, ved Logic og en Halblodshoppe. 4 Aar. 126 Pd. 4—2.

4) Hr. Procurator Rye af Slagelse, en mørkebrun Hingst, Pharao, ved Logic og en Wellesley Hoppe. 3 Aar. 112 Pd. 3—0.

5) Hr. v. Gersdorff til Voltinggaard, en sort Hingst, Augustus, ved Logic og en Haphazard Hoppe. 3 Aar. 112 Pd. 5. tilbagetr.

6) Gaardmand Jens Pedersen af Grumstrup, en lysebrun Hoppe ved Halblodshingsten Elles og en Landhoppe. 6 Aar. 135 Pd. 6. tilbagetr.

7) Hr. M. Nathansen af Randers, en rød Hingst, Jøden, ved Moses eller Logic og Wonderfull. 3 Mar. 112 Pd. tilbagebr:

Begge heats bleve redne i en rask Alnre, og indtil Oplobet førte af Nimrod, hvor Augusta tog Epidsen og vandt med nogle Hestelængder.

Da Nimrod og Eclipse havde lobet eens, idet hver af dem seirede i eet heat, indsaae man ikke rigtigt Aarsagen, hvorfor 2den Priis tilkjendtes den første, istedetfor at lade det komme til et 3die heat; hvad der sandsynligviis maa have gjort Udslaget var, at hiin slog Pharao 2de Gange, denne derimod kun een Gang, men vi maae tilstaae ikke hidtil at have kjendt denne Regel for Afgjørelsen af dette Slags Løb, hvor vi antog, at Prisen kun kunde tildeles den Hest, som tvende Gange havde seiret.

At dette Banens Hovedløb er for Heste af enhver Alder, kunne vi ikke billige, og maa henvise til hvad der om denne Gjenstand er sagt om Slagelse Bane; heller ikke troe vi det rigtigt, at Vallacker tilstedes Udgang, da der ikke kan være nogen Binding for Hesteavlens ved at faae dem prøvede. Den nærmeste Folge af dette Løb vil, for at nævne et ganske specielt Exempel, maaskee blive, at den udmærkede Hoppe Augusta hvert Aar vil blive stillet til dette Løb, indtil den ogsaa i Jylland finder sin Overmand, som nu er skeet ved de øvrige Baner, hvor den er mødt; den vil saaledes ikke alene afholdes fra at blive Følhoppe, hvortil den nu burde

anvendes, men ogsaa forhindre mange i at concurrere til dette Løb, som ellers havde stillet Heste dertil, naar de ikke frygtede Kampen med denne i Jylland berømte Kender.

B. Løb for 3: 4: 5: og 6aarige Heste, tilhørende Bønder, boende i Jylland. 2000 Men, ingen Vægtbestemmelse.

1ste Hest 100 Rbd. r. S.

2den — 50 — —

10 Heste løb, af hvilke følgende fik Priserne:

1) Gaardmand Jens Nielsen Tang af Benning, en brun Hoppe, ved Halvblodshingsten Elles og en Landhoppe. 5 Aar. 1ste Priis.

2) Gaardmand Jens Pedersen af Grumstrup, en rød Ballak, ved den Rgl. Hingst Coloss og en Landhoppe. 5 Aar. 2den Priis.

Det var ønskeligt, om Ballakker maatte blive udelukkede fra dette Løb, hvorimod det paa Grund af den ringe Concurrence neppe gif an ogsaa at udelukke de 6aarige Heste.

C. Løb for 3: 4: og 5aarige Hingster og Hopper, bevistligen fødte i de danske Provindser og tilhørende de i Jylland boende Medlemmer af Selskabet. — Halvblod og mere forædlede Heste udelukkes fra dette Løb. 3000 Men. Vægt efter Alder.

1ste Hest 250 Rbd. r. S.

2den — 150 — —

1) Hr. v. Thygeson til Matteredup, en brun Hoppe, Godhanna. 5 Aar. 131 Pd. 1. 1ste Priis.

2) Enken Maren Jensdatter af Grumstrup, en mørkebrun Hoppe af Landracen. 5 Aar. 131 Pd. distanceret.

3) Gaardmand Niels Christensen af Jngersløv, en mørkebrun Hoppe, ved den Rgl. Hingst Hamlet og en Landhoppe. 5 Aar. 131 Pd. . . distanc.

4) Søren Rasmussens Enke af Jngersløv, en sort Hoppe, ved den Rgl. Hingst Spaniol. 5 Aar. 131 Pd. distanc.

Dette Løb, der svarer til heat-Løbet paa Glasgelse Bane for uforædlede Heste, har faaet den Indskrænkning, at det kun er aabent for Heste, tilhørende Selskabets Medlemmer boende i Jylland. Denne Bestemmelse ved et Løb for uforædlede Heste maa vække saameget mere Forundring, som der ikke kan tænkes anden Grund til den, end en Erkjendelse om, at de jydskke Heste ikke ere saa dygtige, som de uforædlede sjenste eller sjellandske, hvilket man hidtil har været langt fra at antage. Skjøndt vi forhen have udtalt os mod den altfor frie Udgang til Løbene, kunne vi dog ingenlunde billige en saadan Indskrænkning, som at den ene af de danske Provindser udelukker de andre, og det uagtet disse hidtil ere antagne at staae paa et lavere Trin i Hesteavlen. Ligesom Sjellænderne ikke have udelukket Jyderne fra nogetsomhelst Løb paa deres Bannet, synes disse heller ikke berettigede til at udelukke

hine, forsaavidt de ere Selskabets Medlemmer, thi disses Nødtigheder maae være lige overalt, i Jylland, som i Sjælland, da de forskjellige Committeeer ikke ere ligesaamange Selskaber, men kun Dele af et Heelt, for at lette dettes Bestyrelse.

D. Løb for 3; 4; og 5aarige Heste, Fuldblod alene udelukket, tilhørende Selskabets Medlemmer. Indsats 10 Rbd. r. S. 4000 Al. Vægt efter Alder.

1ste Hest, en Sadel med Ridedækken og Candar.

2den Hest, Indsatsen indtil 40 Rbd.; det Mere tilfalder den 1ste Hest.

1) Hr. M. Nathansen, en rød Hingst, Jøden. 112 Pd. 1. (Første Priis).

2) Hr. J. Nathansen, en brun Hoppe, Augusta. 131 Pd. 2. (Anden Priis).

3) Hr. v. Thygesson, en brun Hoppe, Godhanna. 131 Pd. 3.

Efter et falsk Afridt tog Augusta Spidsen, tæt fulgt af begge de andre Heste. Paa Oplobet kom Jøden frem og vandt med omtrent 2 Hestelængder. Et langsomt redet Løb.

Det er ikke sandsynligt, at der til denne ringe Gevinst vil concurrere et betydeligt Antal Heste, naar det ikke, som Tilfældet er ved Slagelse, bliver aabent for Heste af enhver Alder og Røn. Dette Løb var før om en Pokal.

Den 14de Juli fortsattes Løbene i følgende Orden:

A. Prinds Frederik Ferdinands og Prindsesse Carolines Løb, for Heste af hvilken som helst Race og Alder, Fuldblod alene udelukket, tilhørende Medlemmer af Selskabet. Indsats 10 Rbd. r. S. Ingen Vægtbestemmelse. Hestene rides af Medlemmer af Selskabet. 5000 Al.

1ste Hest, en Pocal, udsat af D. D. R. R.

H. H. Prinds Frederik Ferdinand og Prindsesse Caroline.

2den Hest, Indsatsen indtil 50 Rbd.; det Mere tilfalder den 1ste Hest.

1) Hr. J. Nathansens Augusta. Rytter: Eieren 1. Pocalen.

2) Hr. M. Nathansen, en gul Hoppe, Lady Blackwood, efter Halvblodshingsten Blackwood. 7 Aar. Rytter: Eieren. distanceret.

3) Hr. v. Gersdorffs Augustus. tilbagebr:

4) Hr. v. Thygesons Godhanna. tilbagebr: Augusta tog strax Spidsen, passerede i en ras Alure Tribunen, tog derpaa Magten fra Rytteren, og distancerede, uden at denne kunde blive Herre over den, Lady Blackwood.

Indsatsen, 40 Rbd. r. S., der ikke blev uddelt, skal anvendes til fri Vedækning i 1836 ved Fuldblodshingster for Gaardmand af Venning Jens Nielsen Langs brune Hoppe efter Elles, og Gaard:

mand af Grumstrup Jens Pedersens brune Hoppe, ligeledes efter Elles, der begge i flere Aar have udmærket dem paa de jydskke Baner. Eierne kunne selv bestemme Valget af Hingsten.

Denne Anvendelse af de 40 Rbd. kunne vi ikke noksom prise, da den vist ikke kunde være bedre; al den Opmuntring, man kan give Bønderne til at fore deres gode Hopper til Fuldblodshingster er sandelig ikke spildt; og see Bønderne først, hvor fortrinligt og fordeelagtigt dette Tillæg er, ville mange af de mere oplyste og velhavende ikke betænke dem længe paa at betale 10 Specier i Besætningspenge, for at kunne have ligesaa gode Heste.

Den jydskke Bane har et ikke ringe Fortrin for den sjællandske, ved at være i Besiddelse af et Løb som dette; om ogsaa ingen saadanne Pokaler, af os ubekjendte Grunde, udsættes paa Slagelse Bane, vilde det dog neppe være ugjorligt, der at faae oprettet et Løb, som redest af Herrer, som vi ansee for meget hensigtsmæssigt. Da der ved dette ikke tages saa meget Hensyn paa Gevinstens Størrelse, som paa Vren, der er at vinde, kunde det vel ventes, at Slagelse By, der har Fordeel og Fornøielse af Banen, ved Subscription kunde tilvejebringe det Fornødne til en eller anden Gjenstand, der kunde udsættes som Priis.

B. Løb om den af Committeeen 1834 udsatte Ridepidst, for Hingster og Hopper af

hvilken som helst Race og Alder, fødte i Jylland og tilhørende Medlemmer af Selskabet. 40 Rbd. r. S. Indsats, $\frac{1}{2}$ ft. 6000 M. Vægt efter Alder.

Pidsken, som forrige Aar paa Horsens Bane blev vunden af Gaardmand Jens Pedersen af Grumstrup med hans brune Hoppe efter Elles, forsvarede af samme Hoppe, nu 6 Aar gl. 136 Pd. Hr. v. Thygeson til Matteredup fordrede Pidsken med Hingsten Eclipse 4 Aar: 126 Pd.

Den brune Hoppe førte Løbet omtrent $\frac{1}{2}$ Bane rundt, hvorpaa Eclipse gik den forbi og fortsatte Løbet i en strækket Jagtgalop. Hoppen tabte meer og meer Terrain og var 700 Alen fra Maalet, da Eclipse naaede det. Hr. v. Thygeson erholdt Pidsken.

Det ædle Blods afgjorte Overlegenhed viste sig her saa ivinesaldende, at det er at undre over, hvorledes endnu saa mange i Jylland, hvor dette ikke er første Gang, man har haft Leilighed til at see Bevist herpaa, kunne tvivle derom.

Hesteskuet, som fandt Sted paa Banen efter Løbene, bivaandedes ikke uden Interesse af en meget talrig Forsamling. Foruden nogle Heste af Landracen og adskillige forædlede Heste, fremsilledes 2 Patterøl, efter Fuldblodshingsterne Cassio og Y. Moses, tilligemed deres Mødre, Landhopper, og 4 eet Aar gamle Føl efter Fuldblodshingsterne Claudesley, Cassio, Egbert og Logic, af Landhopper.

Til Auctionen vare 5 Heste anmeldte, hvoraf 2 bleve solgte.

Da de fleste af de Bemærkninger, som ere gjorte ved Løbene i Slagelse, ogsaa finde Anvendelse paa dem ved Randers, ville vi, for at undgaae usforsøden Gjentagelse, blot henvise dertil, og have endnu kun et Par Ord at tilføie, som Sammenligning mellem de to Baner og de Provindsler, til hvis Læs de ere oprettede, giver Anledning til.

Jylland har med Hensyn til Hesteavlens stedse været anseet som Danmarks Hovedprovinds, baade paa Grund af Mængden og Fortrinligheden af de Heste, den tillægger; men det er et Spørgsmaal, om den vil kunne vedligeholde sin Rang i denne Henseende. Sjælland, Fyen og Laaland har nemlig med megen meer Iver lagt sig efter den forædlede Hesteavl, end Jylland, idet de baade først have aflagt deres Fordom derimod; og forholdsvis have anskaffet flere Fuldblodshingster; saaledes har Sjælland, foruden det Rgl. Stutteries, der kunne benyttes af Private, 2 saadanne indkjøbte Hingster, Laaland og Falster 2, Fyen 3, hvorimod det store Jylland kun tæller 3. Der træffer man ogsaa endnu megen, selv offentlig fremsat, Antipathi mod den forædlede Hesteavl, og det her omhandlede Selskab tæller der langt færre Medlemmer, end i Sjælland, (efter den seneste Beretning er der i Sjælland 174, i Jylland 109, i Laaland og Falster 62, og i Fyen, hvor der er et eget Selskab med samme Formaals,

15 Medlemmer), hvorfor der ogsaa kun kan ndsættes mindre Priser, skjøndt Landet alene har een Bane, hvilket er aldeles utilstrækkeligt. At den større Mængde endnu er ganske ukyndig om Indfyndelsen af Bæddeløb, og Fortrinligheden af Guldblod og Haloblod fremfor de vædle Heste, er der nylig givet et isinefaldende Beviis paa ved Nedlæggelsen af den viborgske Bane og Anvendelsen af den tiloversblevne Capital til Indkjøb af vædle Hingster, hvilket blev besluttet ved en Generalforsamlings Pluralitet, skjøndt det havde været saa rimeligt, at man havde ladet bemeldte Bane vedligeholde til saadanne Løb, som havees andre Steder i Landet, eller i alfald at man havde anskaffet en Guldblods-hingst, saa var der dog ved denne Indretning tilveiebragt een reel Fordeel for Jyllands Hesteavl. Ved at opgive Banen for at flytte nogle Hingster omkring i Jylland, (thi andet kan jo ikke opnaaes ved Indkjøbet af danske Hingster, som man vel neppe vil kjøbe i de andre Provindsfer), har man vanskeliggjort det for Regjeringen at kunne udsætte Bæddeløbspriser for Nørrejylland, hvis dette, som forsikkes, skulde være paatænkt.

En Folge af denne Jydernes Vedhængen ved det Gamle og Uvillie mod det Nye maa det vel ogsaa tilskrives, at man paa Selskabets derværende Bane endnu ikke har oprettet Løb for 2aarige og for 3aarige Heste alene, samt at man ikke kan lade Løbene, udelukkende for usorædlede Heste, ophøre; imid-

Iertid vil det snart blive fornødent at oprette forstærkede to Slags Løb, da Jylland allerede er i Besiddelse af endeel Halvblodskøl.

Man anfører nu mod de ædle Bestelers Indførelse i Jylland, at de efter dem faldne Heste ikke ville kunne finde Uffætning til Prangerne; imidlertid er den Tid vist ikke længer fjern, da man ogsaa til Cavalleribrug vil forlange forædlede Heste; ja af den Grund skal Frankrig og Belgien iaar have indkjøbt en betydelig Remonte i Meklenborg og Hannover. Hvis Jylland derfor ikke vil gaae raskere frem i denne Sag, end hidtil, og bortkaste alle Fordomme, vil Tydskland, og selv de øvrige danske Provindsfer, snart saaledes komme det i Forkjøbet, at det ikke senere vil kunne naae dem, og det vil da maaskee maatte gjøre Ufskald paa at levere saa stor en Remonte, som forhen.

Førend vi slutte denne Anmeldelse, maa vi endnu omtale en Hovedmangel, saavel ved de her omtalte, som ved de øvrige Væddeløb i Landet, nemlig at der ikke ere udsatte faste, i det mindste for flere Aar vedvarende Priser. Dette ligger i den Omstændighed, at de bestaae deels ved privat Subscription, deels ved de Kongelige Bidrag, om hvilke der hvert Aar maa ansøges, saaat vedkommende Bestyrer aldrig med Bestemthed vide, hvad de kunne disponere over. Men denne Usikkerhed er af meget skadelige Følger, da Mange, som ellers vilde anskaffe Heste for Banen, ikke paa det uvisse Haab, at der vil

blive udsat Priser for dem, tør vove de store Sum: mer, deres Indkjøb og Forberedelse vilde fordre.

At man i Begyndelsen, da kun Faa tilfulde indsaae Væddeløbets Nødvendighed for Hesteavlens Fremme, alene vilde gaae forsøgsviis tilværks, og at det Offentlige ikke vilde forbinde sig til i en Række af Aar at anvende en betydelig Capital paa en Indretning, som for den Uindviede syntes blot at være en Leeg, var naturligt; men da Erkjendelsen om deres reelle Nytte nu er bleven almindelig, og da den opmærksomme Jagttager maa indsee, at de, i de faa Aar, de have bestaaet, og det endog i temmelig ufuldkommen Form, have bidraget meer til at fremme Hesteavlens rundt om i Landets Provinds: ser, end det Frederiksborgske Stutterie og Præmie: systemet have gjort i al den Tid, de have bestaaet, synes Dieblicket at være kommet til at lægge den sidste Haand paa Værket, ved at give Stutteriet og Præmie:systemet en hensigtsmæssigere Indretning, som ogsaa blev til Besparelse af store Capitaler, hoormed en god Begyndelse er gjort med det første, og at anvende en passende Sum til aarligt at udsættes paa Banerne.

L i t e r a t u r.

Anmeldelse af Skriftet: Kortfattet Under-
viisning i Agerdyrking. En Lærebog for Landsbyskoler. Udgiven af det Kgl. Landhuusholdnings-Selskab. (Kjøbenh. 1835. 7 Ark 8. Koster, indbundet, 32 Sk.)

At det er og altid har været vor Konges faderlige Villie, ogsaa at udbrede Oplysning iblandt Landalmuen, derom vidne de talrige Landsbyskoler, der under hans Regjerings-tid ere oprettede, saavel som Landhuusholdnings-Selskabets Forbedring. At Landalmuens Oplysning ogsaa har været, og er et Ønske, som Nationens oplystere Deel nærer, derom vidne de ikke faa Sognebibliotheker, som Landsbypæstere og Andre, der vare nidkjære for Sagen, have oprettet og hvortil ei blot Landhuusholdnings-Selskabet, men og Private have ofte stænket Bøger. At disse Bestræbelser ei have været uden Folge, derom kan ingen bedre dømme, end den, der kan sammenligne Bonden, som han var for 40 Aar siden, med det han nu er. Og naar han dog endnu ei er der, hvor vi ønske ham, hvor vi maaskee med nogen Dret kunde ventet ham, saa glemme man ikke, at en lang og haard Trældoms Folger, og den Eløvhed

den blandt Andet maatte frembringe, vil have lang Tid til at forsvinde. Det har imidlertid vaft, som det synes, billig Forundring, at der i Landsbyskolerne Intet læres af Agerbruget, uagtet det er der ved, at Bondestandens store Majoritet skal finde Underhold og levere de Produkter, hvorpaa egentlig Danmarks Belfærd berouer; det har vaft Forundring, at ved de Seminarier, hvor Landsbyskolelærere dannes, Intet læres af Landoekonomien, at der ikke er givet disse Leilighed til, at erhverve Kundskaber, hvorved de meget kunde gavne den Stand, de skulle leve og virke iblandt. Og denne Forundring foresges, naar man betænker, at næst Religion og Moral kan Intet, der er Bonden saa vigtigt, som Agerdyrkningen, læres ham.

Nærværende "Kortfattede Underviisning i Agerdyrkningen," som er udgiven af Landhuusholdnings-Selskabet, er bestemt til at være en Læsebog for Landsbyskoler, hvortil den ogsaa synes ganske at kvalificere sig, da den er skrevet i et tydeligt Sprog, og i Korthed gjennemgaaer det Vigtigste af det, der mest behøves at lægges Bonden paa Hjertet. Især vil denne Læsebog gjøre Gavn der, hvor Skolelæreren selv er en dygtig Landmand, og ved mundtlig Foredrag kan end mere bevise, og ved Exempler tydeligere gjøre, de i Bogen givne Grundregler.

Som Exempel paa vor Forfatters Skrivemaade ville vi meddele Følgende. I det han omhandler Sædskiftet, siger han, efterat have omtalt Kobbelbru

get: "Det Sædskifte, som imidlertid mest svarer til
 "Agerdyrkingens Formaal, at frembringe den stør-
 "ste Mængde godt Foder og kraftig Gjødning, samt
 "ved disse Hjælpemidler sætte Jorden i den beqvem-
 "meste Tilstand for de Sædarter, der skulle dyrkes,
 "er Bøvelbruget. Dets Grundsætning er den: at
 "Gjødningen først anvendes til at frembringe Fo-
 "der, det er, nyt Gjødningsmaterial, eller kortere
 "saaledes: jo mere Foder, jo mere Gjødning, og
 "som en nødvendig Følge heraf, jo mere Korn.
 "Denne Sætnings Rigtighed er saa indlysende, at
 "ingen erfaren Bonde vil nægte den. Han vil
 "indrømme, at hans Afgrøder maae fordobles,
 "naar hans Gjødning fordobles; at hans Velstand
 "maae tiltage ved en Brugsmaade, der tillader ham
 "at dyrke henved dobbelt saa megen Sæd paa sin
 "Jordlod, og holde en halv Gang saamange Qvægs-
 "hoveder som før. — — — Det vil overor-
 "dentligt forsøge Mængden af Korn og Qvæg, det
 "er: Gjenstandene for Menneskets Underholdning,
 "men ogsaa forsøge Folkemængden og forskaffe den
 "baade Arbeide og Brød." — —

"Den lykkelige Bonde, som ikke mangler Lyst
 "eller Driftighed eller Fordomsfrihed til at tilegne
 "sig den fortrinligste, og i saare mange Tilfælde al-
 "lerede i Diebliffet for hans lille Jordbrug passer-
 "ligste Brugsmaade, anbefaler Man fornemmeligen
 "at gjøre Begyndelsen med at staldfodre; for det
 "første Heste og Ungqvæg, ja, selv Faar og Mal-

"fæqvæg, Faarene i aaben Stald med et Skunr, og
"Malfeqvægget til visse Tider af Dagen eller Nats
"ten. Den Gjødning, som denne Fodringsmaade
"tilveiebringer, vil jevne Banfkelighederne ved at
"gaae over til Bexelbruget." — —

Forfatterens Skildring af den Landmands Forfatning, der begynder sin Jorddyrkning med tomme Hænder, er træffende og fortjener at paaagtes, et blot af den, der kjøber en Jordeiendom, men mangler Driftscapital, og altsaa havde gjort bedre i at forpagte; men og af Fæstebonden, der for at komme til Gaard, giver i Indfæstning den sidste Skilling han eier, ligesom af Godseieren, der handler mod sin sande Larv, om han fordrer og tager den. Vor Forfatter siger nemlig: "Mangel af denne Formue (Driftscapitalen) sætter Landmanden i en bedrøvelig Ufmagts Tilstand. Han kan ikke holde de fornødne Folk til at bestride sit Arbeide; Hestene ere, især om Foraaret, kraftesløse, fordi han enten mangler Korn til dem, eller af Trang maa sælge det; bedre Uolskredskaber kunne ikke anskaffes, og de, Man har, kun maadeligt holdes vedlige; han saaer ofte slet og ureent Sædekorn, fordi han ikke har Raad til at faae det byttet; avler han ingen Kløverfrøe, saa bliver vel endog Jorden udlagt, uden at besaaes dermed; han undergraver sin Fremtids Belfærd, ved at sælge Hø eller overlade det til den følesløse Uagerkarl; istedet for at pleie den moderlige Jord, og opoffre en mindre, nær

"mere Fordeel, for at sætte den Hånd til at yde
 "en bestandigere og større i Fremtiden, nødes han
 "oftest til at gribe efter Jordens sidste Kræfter og
 "forarme denne, tilligemed sig selv." — Hvem
 iblandt os har ikke mange Gange truffet Originas
 lerne, hvorefter Forfatteren har malet dette, kun alt
 for vel trufne, Billede?

Uagtet vi efter vor fuldkomneste Overbeviis-
 ning anbefale dette Skrift anvendt paa tilsigtede
 Maade, i det vi ei betvivle, at det kan være til
 væsentlig Gavn, ville vi dog ikke i Alt tiltræde
 Forfatterens Udtryksmaade og Anviisning, men for
 at man ei skal troe, at vi i væsentlige Ting afs-
 vige fra ham, ville vi anføre det vi ei kunne billige.
 Vi have alt tidligere udtalt os angaaende den lands-
 oekonomiske Terminologie og stræbt at vise, at visse
 Udtryk, som ere vildledende, burde forandres. Blandt
 disse sætte vi Jordsmonnets Classification (S. 6)
 i muldede, muldlerede, muldsandede Jor-
 der. Efter at have lært, at Mulden er Dyrø og
 Planterø Levninger, kan ved muldede Jorder lo-
 gisk ei forstaaes andet, end Jorder, der indeholde
 Muld, eller egentlig Jorder, der have betydeligt af
 Muld. Saaledes sige vi lerede Jorder og ud-
 trykke derved, at Leret findes i overveiende Mængde
 deri; sandede Jorder, naar Sandet er overveiende.
 "Muldede Jorder" betyder altsaa saadanne, hvori
 Mulden i betydelig Mængde forefindes. Men det
 er ikke det vor Forfatter forstaaer ved muldlerede

Jorder; han vil derved betegne fjøre Leerjorder; Jorder, der ved Plov og Harve let smuldres. Hiin vildledende Terminologie have vi fra Høegh, og han brugte disse Udtryk for at rette sig efter Bøndernes Sædvaner; men Skribenten bør i vore Dage stræbe at berigtige og bestemme Udtrykkene, for lidt efter lidt at skaffe disse Indgang selv hos Almuesmanden; han maa ikke lade denne blive paa den Plads han finder ham, men stedse stræbe, i det han rækker hant Haanden, at drage ham lidt nærmere op til sig. Frygter han, ved at bruge ualmindelige Udtryk, ei at forstaaes, saa lad ham et Par Gange tilføie nogle forklarende Ord; disse ville snart blive ufor nødne.

S. 19 siger Forfatteren: "Det er derfor" — for at Gjødningens flygtige Dele ei i den hidsigste Gjørningsperiode skulle bortdunste — "fordeelagtigt om man kan opdyngge den (Gjødningen) 2 à 3 Uger i Stalden." Denne Maade at behandle Gjødningen paa er anbefalet af flere dygtige Landoeconomer, og er brugelig i hele Provindsen; men vor Forf. synes, i det han skrev dette, at have glemt, at han skriver ene for vore Bønder; han synes at have glemt, at Ureenligheden i vore Bønderstalde allerede er meget for liden, Skjøndt de daglig muges, og at denne Maade, anvendt hos dem, vilde end mere forsøge Ureenligheden; han synes endelig at have glemt, at vore Bønderstalde aldeles ikke ere indrettede saaledes, at denne Maade at behandle Gjødningen der er anvendelig.

Ved at omtale Boghveden brugt til grønt Foder, vilde det vel have været rigtigt at anmærke, at den i denne Tilstand er skadelig for Faar og Sviiin, især naar de ere umiddelbart udsatte for Solens Paavirkning.

I det vi slutte denne korte Anmeldelse, kunne vi ikke tilbageholde det Ønske, at det kongelige danske Cancellie vil, efter Landhuusholdnings-Selskabets Andragende, autorisere dette Skrift, som Lærebog i Landsbyskolerne. Dets gavnlige Virkning, om end naturligviis langsom, vil ikke udeblive*).

Strandmøllen i Juli 1835.

Drewsen.

*) Ved Circulaire af 1ste August 1835 til Skoledirectionerne har det Kongl. danske Cancellie tilkjendegivet disse, at denne Bog ønskes anskaffet til Brug i Landsbyskolerne for de specielle Skolekassers Regning, naar de dertil have Ene. Bemeldte Collegium har iøvrigt udbeelt 100 Exemplarer til Skolelærer-Seminarierne.

u b g.

Priis=Courant over Ugerdyrknings= Maskiner og Redskaber,

som forfærdiges hos

Mechanicus Bøeg,

Store Rannikestræde No. 46 i Kjøbenhavn.

	Rbd.	Mk.
En americanst transportabel Kornærskemaskine samt Hestegang, efter en ny opfunden Construction, til 2de Hestes Kraft	250	"
En dito svensk Tærskemaskine til 2 à 3 Hestes Kraft med Hestegang af Støbejern, complet .	380	"
Maskinen complet foruden Hestegang	164	"
Rensmaskiner af forskjellig Størrelse og Construction fra 40, 50 til	100	"
Dito simplere (Korn-Harper) fra 18 til	25	"
Hakkelsesmaskiner med 4 Knive, dobbelt Besætning af Knive	80	"
En dito mindre med dobbelt Besætning	55	"
En Kartoffelskjæremaskine med 8 smaae Knive med en Hæver, som skjærer trekantede Stykker .	40	"
Andre dito med Cylindere og 2 Sving, som skjære tynde, runde Skiver	35	"
En mindre dito med et Sving	25	"
Maskiner til at knuse Ubler til Most . . . 40 til	60	"
Dito til Runkelroer 50 til	55	"
Møller at skraae og male paa, af Støbejern, med 2 Sving	60	"
Dito mindre	20	"
Maskiner til Kartoffelmeel, af forskellige Størrelser fra 30, 50 til	80	"
Skraae=Maskiner med Valser til 2 Sving . . .	65	"
Dito mindre	50	"
Saaebøer med Cylindere til alt Slags Korn . 18 til	30	"
Den franske Svingplov (Dombals), med støbt Muldsjæl	20	"
Nordamericanst Svingplov med støbt Aas og Muldsjæl samt tvende støbte Hjul	35	"
En mindre nordamericanst med støbt Muldsjæl .	14	3
Dito med dobbelt Besætning	16	3

	Rbb.	Mk.
Bayleiske Svingplove med støbt Mulbfjel	22	"
Dito med dobbelt Besætning	27	"
En mindre dito	20	"
Hyppeplov med støbte Mulbfjel	16	3
Erstirpator med 7 smedede Skjære og et lille Hjul	26	"
Dito med 7 støbte Skjære	20	"
Dito med 5 smedede Skjære	22	"
Dito med 5 støbte Skjære	16	"
Valentinerske Svingplove med dobbelt Besætning .	24	"
Dito uden dobbelt Besætning	19	"
Smalleste Svingplove	18	"

Instrumenter og Have=Redskaber.

River til Gange med et stort Staalblad, som skjæ- rer og river, til een Hest	15	"
En dito mindre, til Haandkraft	12	"
Andre dito med smaae Jernpigge og et lille Blad 1 til	4	"
Tænger til at klippe Grene, af forskjellige Stør- relser	2	3
Dito simplere	1	4
Dito andre af Messing med Staalblad	2	4
Dito større til tykke Grene, at sættes paa en lang Stang, og med en Snor til at trække, for med Bequemmelighed at klippe Grene af høie Træer	3	"
Dito mindre	2	3
Smaaе Biomsterstænger	1	3
Dito andre med flettede Punge til at tage Frug- terne af Træer, at sættes paa en lang Stang og med en Snor til at trække	3	"
Dito simplere	2	3
Moskraver af forskjellig Façon	1	2,3,4
Planteskjære eller Stikker	2	3
Apricos=Afftikker med flettede Punge	2	2
Dito uden Punge	1	4
Redicule med flere forskjellige Instrumenter . 6 til	16	"

Ovenangførte Maskiner og Instrumenter ville, efter Bes-
tilling, blive hurtigt expederede og udførte med Elegance og
Nøiagtighed. Desforuden forfærdiges hos mig alt henhørende
til Mølle- og Maskinarbeide.

Om Indhegningers Indflydelse paa Afgrøden af Agre, Enge og Græssange*).

(Af G. W. v. Sonstedt.)

Saa meget der end allerede er skrevet om Indhegningers Nytte og Skadelighed, saa ere dog de enkelte Naturlove, hvorefter sammes Indflydelse paa Vegetationen i de særegne Tilfælde maae bedømmes, hidtil bleve uforklarede; saa at den Landmand, der har læst Alt, hvad der om denne Gjenstand er skrevet pro & contra, tilsidst ikke veed, om han ved Anlæggelsen af Indhegning vil forbedre sin Jordlod eller ikke. Da nu denne vigtige Gjenstand for nærværende Tid hyppigt kommer paa Tale, saa kunde Fremsettelsen af rigtige Grundfætninger til Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om, og i hvilke Tilfælde, Indhegningen af Agre, Enge og Græssange var tilraadelig eller ikke, være af væsentlig Nytte.

Indhegninger blive enten anlagte for at yde Sæden det nødvendige Værn imod det græssende Dvæg eller Vildt, og ere i dette Tilfælde aldeles nødvendige, eller ogsaa de anlægges i den Hensigt derved at forhøie Afgrøden. Ved Indhegninger af første Slags bliver det Spørgsmaal, om saadant er gunstigt eller skadeligt for Vegetationen, af under-

*) Af Pohls Archiv der deutschen Landwirthschaft.

ordnet Bigtighed, og dets Besvarelse behøver derfor ingen videre Undersøgelse. Ved Indhegninger af sidste Slags er derimod hiint Spørgsmaal det ene afgjørende.

Ved Indhegning forstaaer jeg enhver sammenhængende Plantning af Træer eller Buske, der omgiver Jordlodden paa een eller flere Sider, og er saa tæt sluttende, at den betydeligen formindsker Luftstrømningens Hurtighed. Undertiden kan en saadan Indhegning ogsaa bestaae af Jordvolde eller Steenmure. Indhegningerne inddeler jeg i ydre og indre; ved de første forstaaer jeg saadanne, som omgive en heel Mark, eller dog Hovedafdelingerne af en Mark af betydeligt Omfang; ved de sidste derimod saadanne, som indeslutte enkelte Agre, eller Bænger og Underafdelinger af en Mark. Indhegningsens eller Omplantningens Indflydelse paa Vegetationen beroer:

1) Paa den derved bevirkede Formindskelse af Luftstrømningens Hurtighed. Vindens Brydning ved Indhegninger er betydelig og strækker sig i gradeviis Afstagen hen over Marken, saaledes at den, paa en jevn Slette, endnu er mærkelig i en Afstand fra Indhegningen, der er tyve Gange saa stor, som Indhegningsens Høide. Bestaaer altsaa Indhegningen f. Ex. af Træer, hvis Tophøide er 80 Fod, saa bryder den Vinden endnu mærkeligt i en Afstand af 1600 Fod. Hyppige Jagttagelser til Lands og Vand have overtødet mig om, at Størrelsen af

den Vinkel, under hvilken den brudte Luftstrømning igjen bøier sig imod Jordens horizontale Overflade, kan anslaaes til 82 Grader. Jordsmonnets Skraaning opad eller nedad har naturligviis en betydelig Indflydelse paa den større eller mindre Afstand af det Punct, hvortil Vindens Brydning bliver mærkelig.

A. Som bekjendt er stillestaaende Luft en meget flet, bevæget Luft derimod en meget god Varmeleider; derfor kan man antage som Grundsætning, at, efterdi Indhegninger formindste Luftens Bevægelse, Jordskorpen i indhegnede Marker er mindre udsat for Temperaturafveksling, end i den fri Mark. Deraf følger:

a. At den ved Soelstraalerne bevirkede Opvarmelse af Jordskorpen i indhegnede Marker vil være større og mindre hurtigt taber sig, end i aaben Mark;

b. at indhegnede Marker mindre ere udsatte for Temperaturformindskelse ved Indflydelsen af kolde Vinde, ved Nattekulden om Sommeren og ved Frosten om Vinteren, og længere bevare den naturlige Jordvarme, end den fri Mark. Denne Virkning af Indhegninger er, som Erfaring bekræfter, meget betydelig; og naar der paa de hede Sommerdage hersker en qvælende Hede i indhegnede Bænger, saa er paa kolde og stormende Vinterdage Kulden der ikke blot mindre følelig og gjennemtrængende, men

virkeligen flere Thermometergrader mindre, end paa Steder, som ganske ere udsatte for Vindens Magt.

B. Da fremdeles Vanduddunstningen fornemmeligen afhænger af Varmegraden i Vandet eller Jorden, hvorfra Uddunstningen skeer, saa følger nødvendigvis heraf, at Uddunstningen af det i Jordsmonnet værende Vand maa være stærkere og regelmæssigere i indhegnede, end i frie Marker, fordi hine have en højere Middeltemperatur end disse, og at altsaa Indhegningerne forarsage en Formindskelse af de indeslattede Lodders Fugtighedstilstand.

C. Vindens Brydning er ogsaa af vigtig Indflydelse paa Regnfaldet; thi den fine, under stærk Blæst, i skraa Retning faldende Regn bliver opfanget af Træernes og Buskenes Grene og Blade, og meer eller mindre unddraget de, Indhegningen nærmest tilgrændsende Ugre, hvorfor man kan antage, at nærstaaende eller indvendige Indhegninger betydeligen formindske Regnfaldet for Marken, og derved formere Jordskorpens Tørhed.

D. Naar Jordsmonnet er af den Betskaffenhed, at det ikke formaaer at opfange alt Vandet af en stærk Regn paa eengang, men dette meer eller mindre bliver staaende paa Overfladen, saa vil det snart blive bragt til at uddunste ved en paafølgende stærk og ndtørrende Blæst, — dog hurtigere i frie

end i indhegnede Marker. — Da nu Vandets Fordunstning berøver de omgivende Legemer en stor Mængde Varmestof, saa bliver den fri Mark, ved denne hurtigere Uddunstning, først end Vandet kan trække i Jorden, og saa stærkere afkjølet end den indhegnede Mark.

2) En anden Virkning af Markernes Indhegning bestaaer i disses Indflydelse paa den natlige Uddampen af Varmestoffet.

Som bekjendt uddamper Jordens Overflade, naar den ikke beskinnes af Solen, sit Varmestof i Atmosfæren. Naar nu, i stjernerklare Nætter og under reen Himmel, disse Varmestraaler ikke tilbagekastes af Skyer eller andre tætte Legemer, saa bevirke de en Temperaturformindskelse eller Afkjøling af Jordens Overflade og de derpaa værende Væxter, hvilken, i fri, aaben Mark, hvor Varmestraalerne kunne udbrede sig til alle Sider, ogsaa i horisontal Retning, uden at tilbagekastes, er saa meget betydeligere, jo klarere og renere Luften er. Ved nærliggende Indhegninger blive Varmestraalerne dog for en Deel tilbagekastede, og, den ved Soelskin og Dagsvarmen bevirkede høiere Temperatur af de nederste Luftlag og af Jordskorpen paa indhegnede Marker derved meget vedligeholdt. Ifølge bekjendte fysiske Grundsætninger afhænger Nattetaagens større eller mindre Nedslag af den stærkere eller svagere natlige

Barmeuddampen, og af den derved bevirkede Afkjøling i Jordkorpen og de underste Luftlag; derfor vil Nattetaagens Nedslag, under lige Grad af de nederste Luftlags Fugtighedstilstand, altid være langt mindre i indhegnede Marker, især nærmest ved Hegnet, under og ved Siden af Træernes og Buskens udhængende Grene, end i frie Marker; en Virkning, som, da den forøger indhegnede Markers Tørhed, især under vedvarende Tørke meget maa skade Vegetationen paa en tør Jordbund.

3) Endelig bidrage ogsaa Træplantninger i og for sig væsentligen til Jordens Udtørring; man beregner Vanduddunstningen af et middelmaadigt Træ, i en Sommerdag, til omtrent 30 Pd. Da nu uden Tvivl en stor Deel af dette Vand bliver, ved de vidt udbredte Rødder, trukket fra de nærmeste Ugre, saa kan man gjøre sig et Begreb om, hvilken betydelig Vandmasse, der ved Træernes og Buskens Rødder, i Sommerens Løb undrages de omplantede Marker.

Disse ere de væsentligste Virkninger af Indhegninger; desforuden have disse endnu nogle mindre væsentlige, deels gunstige, deels ugunstige Følger for Markernes Afgrøde, saasom:

1) at Sneen opdynger sig bagved de ydre Indhegninger, undertiden paa en for Markfrugterne skadelig Maade;

2) hvorimod indhegnede Marker kunne nyde

Godt af et jevnere Sneedække, da dette ikke der saa let blæser bort;

3) at Sæden paa indhegnede Ugre skal i høiere Grad være udsat for Bestadigelse af Fugle, Muus, Insecter og Snegle, end i fri Mark;

4) hvorimod Indhegninger beskytte Markfrugterne imod det græssende Qvæg og Stovildt;

5) at de udfordre megen Plads og forhindre eller vanskeliggjøre Dyrkningen af de ret; og spids; vinklede Hjørner af Ugrene; som ogsaa at Ræ; Angsstoffer trækkes fra de tilgrændsende Ugre ved Trærnes og Buskenes Rødder;

6) hvorimod de paa passende Jordbund yde en tilstrækkelig Skadesløsholdelse ved Brændsel;

7) at Sæden i vaade Sommerne sildigere tørres i indhegnede end i frie Marker;

8) hvorimod Markfrugterne i de første ere mindre udsatte for Nattefrost, Regn; og Hagel; storme.

Da disse sidste Virkninger af Indhegninger gjensidigen hæve hverandre, idet de deels tale for, deels imod sammes Nytte, saa kunne de ikke tjene til Afgjørelse af det Spørgsmaal: om og i hvilke Tilfælde Anlæggelsen af Indhegninger er tilraadelig eller ei? men de under No. 1 A. B. C. og D. og de under No. 2 og 3 anførte naturlige Virkninger, og disses Anvendelse paa de i Afhandlingen bestemte Localiteters Egenheder og Forhold, maa afgjøre dette i de særegne Tilfælde. Det Spørgsmaal:

om Atmosphærens Middelfugtighed og Luft- og Jord-temperaturen af et heelt Land bliver formeret ved en almindelig Indførelse af Loddernes Indhegning, og om Landets Clima derved overhovedet bliver formildet? kan ikke bestemme den Landmand, som har sin egen Interesse for Die, for Anlæggelsen af Indhegninger, naar saadant, ifølge hans Localitet, ikke er af speciel Nytte for ham; hiint Spørgsmaal kan altsaa ligeledes her forbigaaes som upractisk.

De her alene afgjørende Virkninger af Indhegninger, under No. 1, 2 og 3, have alle, deels en Forhøielse af Jordens og de nederste derpaa hvilende Luftlags Middeltemperatur, deels en Formindskelse af Jordskorpens Fugtighedstilstand til Følge. Da nu, som bekjendt, Varme og Tørke begunstiger den fugtige Jords Afgrøde, Kulde og Bæde derimod den tørre Jords, saa lader sig allerede deraf a priori drage den Slutning, at Indhegninger maae virke fordeelsagtigt for fugtige Egne, men derimod skadeligt for tørre Marker og Jordarter. Vi ville i den Hensigt først betragte Extremerne af disse modsatte Jordarter.

Bed tør Jord forstaaes en saadan, som vel let optager det faldende atmosfæriske Vand i sig, men ikke besidder den Egenkab, tilbørligt at kunne beholde og binde dette i Jordskorpen og det Underlag, hvorpaa denne nærmest hviler, men lader det synke i Dybden. Disse Jordarter kunne, under vedvarende Tørke,

ikke tilstrækkeligen forsyne Markfrugterne med det til deres Vegetation og til Opløsning af den vegetabile Næring nødvendige Vand, hvilket nødvendigviis maae have Markfrugternes Forknyttelse eller Henvisnen til Følge. I vort Clima lide Markfrugterne paa saadanne Jordarter fornemmeligen paa de lange Dage i den hede Aarstid, naar Soelstraalerne da i hele 16 Timer ophede Jorden, og den liden Fugtighed i samme derved bortdunster, hvilket maae ansees som den væsentligste Aarsag til den sandede Jords ringere Frugtbarhed, naar den har en tør Beliggenhed, medens den ved en fugtig Beliggenhed eller i vaade Sommere slet ikke hører til de ufrugtbare.

Der opstaaer nu det Spørgsmaal: ere Indhegninger nyttige eller ikke for en Jord, som i sædvanlige Aaringer lide af Tørhed?

Vi have ovenfor seet, at Indhegninger have en betydelig Temperaturforhøielse, saavel af Luften som Jordskorpen til Følge; at Uddunstningen af den i Jordsmonnet værende Fugtighed bliver formeret og Udtørrelsen befordret; at de betydeligen formindste det aarlige Regnfald for Agrene og de der paa dyrkede Bærter; at de formindste Medslaget af den natlige Taage, som er saa velgjørende og uundværlig til Bærternes Vedligeholdelse paa tør Jordbund og i tørt Veir; at de formindste den ved Soelstraalerne ophedede Jordskorpes Afkjøling ved kjølede Vinde og natlig Varmeuddampning; og at

endeligen megen Fugtighed berøves Ageren ved de omplantede Træers og Buskes Rodder.

Heraf viser det sig nu tydeligt og uimodsigeligt, at en Jordlod, som lider af Tørhed, i høi Grad forringes ved Indhegninger, især nærstaaende og indvendige, der betydeligen formindste den frie Luftcirculation, at dens Tørhed og Ophedelse i den varme Aarstid maae, til stor Skade for Vegetationen, væsentligen formeres, og dens Frugtbarhed derved, aftage. — Maaſkee vil man imod denne Anskuelse fremføre det sædvanlige Raisonnement, at Indhegninger afholde de udtørrende Vinde og derved bevare den nødvendige Fugtighed for den af Tørhed lidende Jordbund. Herpaa svarer jeg, at om ogsaa den tørre Vind, hvilket ikke kan negtes, befordrer Hentørrelsen af Jordens Fugtighed, saa kan dog denne Virkning kun strække sig til Agerens Overflade, idet Vinden ikke kan trænge ind i det Indre af en tilberedt Agers Jordskorpe. Uddunstningen af Jordskorpens Fugtighed er overhovedet ikke afhængig af Vindens Styrke, men fornemmeligen deraf, om Atmosfæren er mættet eller ikke; dernæst er den afhængig af Jordbundens Temperatur; da denne nu ved Indhegninger bliver væsentligen forhøiet, saa maae ogsaa Uddunstningen af det i Jordskorpen værende Vand blive større i indhegnede end i frie Marker, og disse sidste maae altsaa lide mindre i vedvarende Tørke, end de med Indhegninger gjennemdragne Marker, hvor der i den

hede Aarstid hersker en qvælende, ved intet forfriskende Lufttræk affjølet Hede, og hvor de henvisnende Planter kun lidet vederqvæges af Nattetaaen.

Lader os nu derimod anvende Grundsætningerne for Indhegningers Indskydelse paa Jordarter, som lide af for stor Fugtighed, hvorunder dog ikke maae forstaaes saadanne, som kun til visse Tider af Aaret ere for vaade, men derimod om Sommeren og i Vegetationstiden ere tilstrækkeligt tørre, — men Jordarter, hvis Jordkorpe, formedelst det vandholdige Underlag, selv i den tørre Aarstid, er meer end tilstrækkelig vaad. — Saadanne Jorder, hvad enten de saa henhøre til de lerede, sandede eller muldede, kalder Landmanden med Rette kolde, fordi de, formedelst større Vanduddunstning, binde mere Varmestof og netop derfor blive mindre opvarmede af Luftvarmen og Soelstraalerne end tørre Jordarter. Intet forhøier saadanne fugtige og i Almindelighed muldrige Jorders Vegetation mere, end en høi Temperatur, hvilket tydeligt nok sees af saadanne Jorders Afgrøde i hede Sommer. Efter Dr. E. Sprengels høist lærerige Undersøgelse over Plantemuld, bidrager den af opløste Plantedele sig dannende Muldsyre betydeligen til Planternes Ernæring, og da saadan, ved høiere Temperatur, lettere opløses i Vand, end ved lav Varmegrad,*) saa maa Plan-

*) Ifølge Sprengel behøver den tørre Humussyre til sin Opløsning: af kogende Vand 150 til 160 Dele; af Vand,

terne ogsaa ved Jordens stærkere Opvarmning blive forsynet med langt flere Næringsdele, hvorved en høiere Temperatur's store Indflydelse paa fugtige og muldrige Markers Vegetation bliver forklarlig. Da nu, som ovenfor er viist, Indhegningerne ikke alene paa mange Maader bidrage til at udtørre Jorden, men ogsaa til at opvarme og forhøie Temperaturen i Jordkorp'en og de nærmest derpaa hvilende Luftlag, saa kan man ansee det som en afgjort Sandhed, at Indhegninger betydeligen formindsker Bæden og Kulden i fugtige og raakolde Jorder og virke høist fordeeltigt paa disses Vegetation, og, jo fuldstændigere de opfylde deres Hensigt, at bryde den kolde Luftstrøms Hurtighed, desto mere forhøie de slige Jorders Frugtbarhed. Til disse almindelige Fordele af vaade Markers Indhegning, kommer endnu den særegne, at, da saadanne Marker ofte, for den nødvendige Vandaflednings Skyld, ere gennemskaarne med aabne Vandgrøfter, og den yderste Rand eller Skraaning af disse Grøfter ikke vel kan naaes af Ploven, samme da, uden Indgreb i den dyrkelige Glade, tilbyder et ellers ubenyttet Rum til Plantning af

hvis Temperatur er $+ 15^{\circ}$ R. 2500 Dele, og af isfaldt Vand 6500 Dele. Hvilket Legeme i Naturen besidder en lignende Egenskab! og hvilken overordentlig Indflydelse maac denne saa særdeles forskjellige Oploselighed, i koldt og varmt Vand, ikke have paa Planternes Vart?!

Erøer, som, uden at berøve Jordskorpen betydeligt Næringsstof, rigeligen vilde ernære dem af Vandet i Grøfterne og den deri opløste Muldsyre.

Med de her opstillede naturlige Grundsætninger for Skadeligheden af tørre Markers Indhegning og derimod dennes store Nytte for fugtige Jorder stemmer den almindelige Landskif i hele det nordlige Lydstland, i Holland og Nederlandene fuldkommen overeens. I disse Lande finde vi overalt de cultiverede fugtige Sletter gjennemdragne med nærstaaende Indhegninger og Omplantninger i alle Retninger, men dog fornemmeligen i Retningen fra Syd til Nord; eftersom derimod Terrainet hæver sig, og Jorden bliver tørrere, tage Indhegningerne af, og paa det tørre Høiland finder man slet ingen Indhegninger mere, men overalt fri Mark. En saa almindelig Skif i saa forskjellige, og tildeels i høi Cultur staaende Lande, kan saameget mere ansees som Resultatet af en overalt bekræftet gammel Erfaring om Indhegningers Skadelighed i tørre, og deres overveiende Nytte i fugtige Egne, som den saa fuldkommen stemmer overeens med en rigtig Theorie. En mangeaarig Erfaring har havt Indhegningers Tilsidefattelse i tørre Egne og derimod deres Anvendelse paa fugtige Sletter til Følge. Jeg har selv havt en Mængde Exempler paa, at de til Skov eller Krat grændsende tørre Agre vare saa lidet givtige, at man aldeles ikke agtede det Umagen værd at dyrke dem, og ofte saae jeg, at man paa

Høiderne udryddede Hækker og Markskjel for at frembringe dyrkeligt Ugerland; men aldrig saae jeg dette paa fugtige Sletter; meget mere fandt jeg, at det første Skridt til disses Forbedring og Cultur overalt bestod i Indhegning og Omplantning.

Paafaldende er det, at de paalideligste landoeconomiske Skribenter, navnlig Thaer, Schwert, og nyligt Rebbien i sin Afhandling over Jorders Indfredning, netop lære det Modsatte, idet de anbefale Indhegninger som nyttige for tørre og sandede Jorder, og derimod ansee dem som skadelige for fugtige. Jeg troer at alle disse Skribenter ere ved en overfladisk Theorie forledede til saadanne, idetmindste for det nordlige Tydsklands Clima, saa høist naturstridige Grundsætninger, og jeg er overbevist om, at dersom Hr. Rebbien anvender sin Indretning med Tjørnehegn paa en heep, let og mod Syden skraaende nogen Jordbund, som han har i Sinde, saa vil Afgrøden ikke, som han haaber, blive en halv Gang større, men snarere en halv Gang mindre.

Følgende almindelige Regler ville kunne udledes af de foransførte Grundsætninger for Indhegningers Anlæggelse for det nordlige Tydsklands Clima:

1) Nærstaaende Indhegninger ere ubetinget skadelige for alle de Marker, som almindeligen, eller dog i Vegetationstiden, lide af Tørhed.

2) Fjerntstaaende levende Hegn ved Grændsen af en Bymark, hvorved de raae Nordstormes og de

udtørende Østenvindes Magt brydes, ere selv for tørre Jorder mere nyttige end skadelige.

3) Naar Indhegninger i tørre Egne ere nødvendige til at frede om Vænger og Ugre, saa maae saadanne bestaae af saa lave Hækker som muligt.

4) For vaaede Markers Givtighed ere nærstaaende og tætfluttede Indhegninger ubetinget fordeelagtige.

5) Indhegningens Forøgelse, Høide og Tæthed maae staae i Forhold til Jordbundens Fugtighed.

6) Ved at indhegne Vænger maa man saa meget som muligt passe, at de faae deres Længdesstrækning fra Syd til Nord, og Omplantningerne paa Vest- og Nordvestsiden, som og paa Øst- og Nordøstsiden maae være tætte nok til at bryde Vinden; paa Sydsiden derimod maae Hækkene altid holdes lavt stufsede.

7) Paa meget fugtig Jordbund maae Vængerens Brede ikke overgaae den tidobbelte Middelhøide af Hegnsplantningen; paa mindre fugtig Jord kunne de være dobbelt saa brede.

8) Jordarter af middelmaadig Fugtighed i almindelige Aaringer kunne ikke væsentligen forbedres ved nærstaaende Indhegninger; dog, naar Markerne afvejlende bruges som Græsgang, kunne Indhegninger ansees som fordeelagtige, især i det Tilfælde, at Træets Værdi tilraader en saadan Opoffrelse af en Deel af Arealet til Træplantning.

9) De samme Regler kunne anvendes paa Indhegningen af Græsgange og Enge.

I en Note tilføier Professor Pohl: Hr. Forfatteren fortjener Tak af Enhver, hvem det er om grundig Kundskab at gjøre. Sagen modsiger, som han jo selv bemærker, den almindelige Mening; men hans Paastand godtgjøres med Facta, som ikke kunne benægtes. Jeg maa aabenhjertigen tilstaae, at jeg for Diebliffet endnu holder ved den modsatte Mening, hvilket jo rigtignok intet gjør til Sagen; meget mere ønsker jeg at man vil anstille nøiere Undersøgelse derover. Paa Kjendsgjeringer kan det ikke mangle, og Veilighed til at gjøre Sagttagelser gives der overalt, f. Ex. i Haver.

Rogsaltets fordeeltige Virkning paa Høravlen. *)

I No. 48 af Leipziger Intelligentsblad for 1831 læses følgende Beretning: "Hamp og Hør vore særdeles godt, efterat være gjødet med Rogsalt, blive meget længere og give meget skjønnere Laver og mere fuldkomment Frøe. I Liefland og Kurzland gjøder man Hørrøen med Svøesalt, som man faaer fra de franske Kyster, og det er vel Hovedaarsagen til, at det lieflandske Hørføe er saa for:

*) Af Samme.

trinligt.”*) Man maae beklage, at den Kilde, hvoraf forestaaende Meddelelse er øst, ikke er nævnet. Jeg har efterlæst nogle Skrifter uden at det er lykkedes mig at faae noiere Underretning om Saltets Anvendelse ved Høravlen i de østersøiske Provindsfer.

Det Hovedværk, som vi have over Kogsaltets Anvendelse ved Ager; og Havedyrkningen, er af Englænderen C. W. Johnson. En tydsk Oversættelse udkom i Leipzig 1825 og er anmeldt i Archivets Augusthefte s. A., hvori der gjøres opmærksom paa dette classiske Værks Bigtighed. I dette Værk findes, S. 133 o. f., følgende.

”Saltets Anvendelse ved Høravlen blev befundt meget fordeelig. De olieagtige Sædfrugter udfordre, frem for alle andre, en stor og regelmæssig Tilførelse af Fugtighed og Kulstof, og Kogsaltets befugtende Egenskaber ere derfor af stor Nytte til at sætte Planten istand til at udsuge begge disse, til dens Ernæring nødvendige Stoffer saavel af Jorden som af Luften, i hvilken sidste de begge findes i gasformet Tilstand og i udtømmeligt Overflod.”

*) I en Beretning, som er bleven mig tilsendt af en berørend Landmand, omtales slet ikke Saltgjøbning, uagtet der meget noie angives, hvorledes man bærer sig ad, for at avle fortrinlig Hør. At Hørrer der bliver saa særdeles lang, har jeg tilskrevet den fugtige Jordbund; en saadan fordrer Hørrer, derfor lykkes den ogsaa hos os bedst i de fugtige Bjerzegnene og i vaade Karinger.

(Prof. Pohls Anmærkn.)

"En amerikansk Godseier," siger Nees i sin nye Encyclopædie, "som bekendtgjør noget angaaende denne Gjenstand, forsikrer, at efter Mr. Fords Forsøg med saltgjødet Højrød, skal Saltet være et meget fortræffeligt Gjødningsmiddel for denne Væxt. Han strøede Saltet paa Jorden ved Saaetiden, og antager at dets Qvantitet maae være dobbelt imod Udsædens. Paa tre Dages Pløieland fik han 50 Bushel Frøe og en fortræffelig Hø."

"Mr. Elliot beretter, at 5 Bushel Salt, anvendte paa een Dags Pløieland med Hø, havde gjort en udmærket Virkning.

Udtog af Sir John Sinclairs Undersøgelse af Saltlovene: "Ligeledes vil jeg omtale en anden særegen Egenkab, nemlig den gode Virkning paa olieagtige Sædarter; dette har man først opdaget ved Høravlen i Amerika, men siden efter fundet bekræftet ved Mr. Lee's Forsøg i Oldfort i Middelsø. Saltet bør omtrent tages i samme Mængde som Saaesæden, nemlig omtrent 3 Edr. paa en Dags Pløieland, og bliver strøet paa Overfladen efterat Sæden er nebhavet. Det forbedrer meget baade Hørens Qvantitet og Qvalitet; men dog fornemmelig Frøets. Det lader sig heraf slutte, at det ogsaa vilde være meget godt for andre olieagtige Sædarter."

Rogsaltets Anvendelse som Gjødningsmiddel er endnu ikke bleven indført i Tydskland. Uarsagen

dertil ligger mere i Meninger end i Kjendsgjerninger. Noogle Forsøg ere rigtignok gjorte, men da ikke tilbørligen oplyste. Da i Midten af forrige Aars hundrede Salineaffaldet kom i Brug under Navnet "Gjødesalt," og man erkjendte sammes gode Virkning, var man rigtignok af den Mening, at denne var en Følge af de saltagtige Bestanddele, hvilket, som bekjendt, dog ikke er Tilfældet. Da man nu saae at Massen idetmindste ikke for største Delen bestod af Salt, saa besluttede een og anden Landmand sig til at kjøbe virkeligt Kogsalt til Gjødning. Jeg kjender kun to Exempler herpaa, men begge have kun tjent til at bringe Saltgjødningen i Miscredit i den Egn. Man havde nemlig ikke holdt Middelveien, men dynget alt for meget Salt paa Aegren.

Det nyeligt anførte Værk af Englænderen Johnson, som for omtrent 6 Aar siden kom i Hænderne paa de tyske Landmænd, kunde vel ogsaa hertillands have henledt Opmærksomheden paa denne Kogsaltets Anvendelse; dog er det mig ikke bekjendt at Rogen har gjort Forsøg dermed. Hvo der imidlertid anseer Saltet som et Gjødningsmiddel, der virker ligesom Møg, han tager feil. Dets Virkning kan sammenlignes med Gipsets og Svovlfullets. Den liden Mængde, hvori det maae bruges, gjør Anvendelsen aldeles ikke kostbar, som mange troe. Man faaer det paa Saltværkerne under forskjellige Navne, som sort, guult Salt, for billig

Priis. Med Hensyn til Bestanddelene er dette neppe forskjelligt fra hvidt Salt, men er kun en ringere Handelsvare.

Jeg benytter her Leiligheden til at omtale, at Røgsaltet endnu fra en anden Side bliver Landmanden vigtigt. Det er sandsynligt et af de bedste Midler til at udrydde og fjerne skadelige Insecter; hvorom Johnson ogsaa anfører meget interessante Kjendsgjerninger, som vel kunne bevæge til at agte paa hans Angivelser. Saaledes anvendes Saltet med god Virkning imod Jordlopperne og andre Insecter; endog om Marksneglene gjælder det samme, idet disse ganske opløses ved Saltets Berøring. Jeg nærer ogsaa den Formodning, at Saltet kunde tjene til at udrydde Glimmerbøssen paa Olieplanter. Det var dog nok et Forsøg værd, og virkeligen en stor Gevinst om man kunde opdage et let Middel til, ikke blot at udrydde Jordlopper, Glimmerbøsser, skadelige Insecter, Raalorme o. s. v., men ogsaa at sikke sig imod dem; især da flere af disse Insecter i mange Egne have saaledes formeret sig, at man neppe mere vover der at dyrke Olieplanter, Kommen o. d. l.

Årsagen til at Sæden i Almindelighed
giver saa faa Fuld, og Midlerne
herimod. *)

Af Postmester Becker i Sena.

Naar den tænkende Landmand, der med Flid og Omhyggelighed driver sin Avling, betragter den i fuld Kraft staaende Sæd og bemærker, at hvert frugtbringende Korn af Udsæden har skudt 2, 3 eller 4 Straae, og at hvert Ax bærer 20 til 30 Kjerner, saa maa han vistnok falde i den største Forundring over, at han desuagtet ikke avler mere end i det høieste 10 Fuld; thi antager man blot, at hver nedlagt Kjerne skjød 2 Straae, og hvert af disse igjen bar 25 Kjerner, saa fik man jo 50 Fuld; og altsaa spildes efter denne Regning $\frac{4}{5}$ af Udsæden. Til at fremkalde et saa betydeligt Tab maae naturligviis mange forskjellige Årsager samvirke, og disse vil man snart opdage ved at betragte den sædvanlige Fremgangsmaade ved Saaening, Høsten, Lærkning o. s. v.

1) Med Hensyn til Saaeningen, da vil den omhyggelige Landmand vel saaledes forberede sin Jord, at den er istand til jævnt at optage Saaesæden; men han vil maaskee efter gammel Sædvane

*) Af Samme.

begaae den Feil, at besaae den ellers kraftige og vel-tilberedte Uger for tykt, hvorved det ene Sædeforn forhindrer det andet fra tilbørligen at sæste Rod og udbrede sig. Sæt at det fra gammel Tid af har været Brug, at besaae en Uger, som tidligere ikke har været saa godt behandlet, med en Skjeppe Sæd, saa vil den samme Uger, bedre dyrket, nu tage tiltakke med den halve Udsæd og bære rigere Afgrøde, end om den havde faaet sin fulde Udsæd. Da man nu sædvanligen pleier at beregne Afgrøden efter Udsæden, saa vil man kunne sige om denne Uger, som efter $\frac{1}{2}$ Skjeppe Saaesæd har givet 10 Skjeeper, at den har givet 20 Fold, medens den med sin fulde Udsæd og samme Afgrøde kun havde givet 10 Fold. Jorder af ringere Beskaffenhed, eller saadanne, som ere blevne behandlede efter den sædvanlige Slendrian, give ofte kun 5 à 6 Fold, og man er meget tilfreds, naar man i Gjennemsnit kan have 7 Fold. Men kan man vel vente andet, naar man seer hvor skjodesløst saadanne Marker blive behandlede? naar de af efterladne Tjenestefolk eller skjodesløse Hovriebønder snarere blive flaaede end tilbørligen gjennemploiede? hvor Harven aldrig bruges tilstrækkeligen og Tromlen ofte slet ikke? Halvdelen af Saaesæden paa en saadan Uger maa falde saa dybt, at om Kjernerne end spire, saa ville de dog i tørt Veirlig ikke være istand til at skyde igjennem Jorden, som bedækker dem, og i Væde ville de raadne; og den anden Halvdeel vil

fomme til at ligge saa høit og blottet, at Vaarvins den snart vil tilintetgjøre den Spire, som en Regn kan have fremlokket.

2) Naar Saaesæden ikke med Nøiagtighed forteres og renses, saaledes at alle gølge Kjerner fraslilles, da vil meget af den slet ikke skyde op, og meget af det, som kommer op, vil ikke opnaae sin fulde Modenhed; og Ufrudtet, saavel det, der allerede ligger i Jorden, som det, der hidbringes tilligemed Saaesæden og Gjødningent, vil da snart tage overhaand.

3) Saa snart Sæden er strøet paa Jorden, bliver den ogsaa strax truet af smaae og store Fjender. De første ere Duerne, som endog under Saaeningen med stor Behændighed opsamle Sæden baade foran og bagved Harven; og selv efterat baade Harve og Tromle ere gaaede derover, vedblive de at opkradse de spirende Kjerner, og ophøre ikke dermed førend den tilbageblevne Saaesæd har fæstet Rod og begyndt at skyde op. Imedens nu Landmanden med Velbehag overskuer sin grønnende Sædemark, indfinde sig ofte Muus og andet Utoi, som gjennemroder Jorden og fordærver de unge Spirer. Men hvor Jagtretten endnu hævedes med fuldkommen Strængighed og baade stort og smaat Vildt bliver fredet, der er Sædemarkernes Ødelæggelse uundgaelig; thi ikke alene søge Harer og Høns deres Næring derpaa baade Sommer og Vinter, men det graadige Kronvildt styrter ofte Flokkeviis derover, og anretter skrækkelig Ødelæggelse.

4) Ofte lider Sæden af ugunstig Veirlig; Vintersæden af formegen Væde og Barfrost; Vaarsæden af kolde og tørre Vinde. Solregn og indfaldende Honningdug forknytter Sæden i Bærten, naar den Brand, som derved sættes, ikke affkylles af en paafølgende Regn. Men naar det allerede i Uxstaaende Korn belades dermed, saa bliver det Faldmodent: det vil sige: Straaet visner hen, og da al Vegetation paa engang ophører, saa maae Kjernerne tørres, og modnes derfor førend de have naaet deres Fuldkommenhed. Man høster saaledes det saakaldte Kommenkorn. Desuden ere Markerne hele Sommeren udsatte for Hagelbyger, Slagregn og Storme, hvilke nedslaae og afpidste megen Sæd.

5) Førend vi høste, tage endnu Muus og Spurve deres Deel.

6) Ere endelig disse heromtalte Farer, om ikke alle, saa dog tildeels, overstaaede, og den modne Sæd indbyder til Høst, saa indfinde de leiede Meiere og Hoveriesfolk sig paa Marken med deres Leer og Segler, hugge og skjære og rive Sæden saa usorgsigtigt af, at, især i hedt Veir, de bedste Kjerner rasle af og mange Ux brækkes. Maae den afmeiede Sæd, formedelt det deri værende Græs, ligge en Tidlang paa Skaar, og det falder i Regn, saa spirer Kjernen og bedærves. Blive Regene endelig bundne, men efter gammel Sædvane sammen:

slæbte til Hob, istedetfor sammenbaarne, rystes endnu mere af. Al den Tid Sæden nu staaer i Hob inden den kan tages hjem, er den udsat for Veirliget og Fuglene. Nu begynder da Indagningen. Regene kastes paa Bognen med en Fork, slænges af Læggeren frem og tilbage, inden de komme i deres Leie, som om det var Halm, der blev læsset. For at kunne pakke ret meget paa Bognen, bredes det første Lag over Haverne saaledes ud, at Hjulene under Rjorselen uafsladeligen slide paa Regene; ikke at tale om, at et saa overdrevent Læs ofte kaster Bognen om. Har endelig Bognen naaet Laden, saa gaaer det ikke bedre til ved! Afslæsningsen, fornemmeligen der, hvor man ikke kan kjøre ind i Laden med Læsset, men maa stikke hvert enkelt Neg gennem en Tvist, som endda undertiden er saa lille, at Regene ikke kunne komme derigjennem uden at støde paa.

7) Ligger Kornet nu Vinteren over i en efter gammel Skik bygget Lade, hvor Røtter og Muus allerede i flere Aar have havt deres Ophold, saa fortære disse vistnok en Tiendedeel af Sæden. Hvor der ikke er desto bedre Opsigt ved Lærskningen, lade Lærsterne ofte meget blive siddende i Halmen. Og saaledes begaaes endnu maaskee mange Feil, som ikke nu falde mig ind; men allerede af de her anførte Exempler, om de end kun for en Deel finde Sted, bliver det klart, hvorledes et saa uhyre Sædtab kan

opstaae, at man af en Ager, som kunde give 50 til 100 Fald, kun faaer fra 4 til høist 10 Fald. At raade Bod paa disse Ufuldkommenheder i Aalsbruget vilde vistnok være til uberegnelig Fordeel for Landmanden, men den faste Vedhængen ved gammel Skif og Sædvane er altid til Hinder for enhver Forandring, er den end nok saa fordeelagtig. Vi ville imidlertid forsøge at udfinde de Betingelser, hvorunder en større Afgrøde kan opnaaes, og at tænke paa Midler til at formindste den Skade, som et saa betydeligt Sædtab forarsager.

Til 1. Den sædvanlige Bearbejdning og Gjødning alene synes ikke at være tilstrækkelig til at vedligeholde vore Marker i stedsevarende frugtbar Stand, og at gjøre dem stikkede til at frembringe og fuldkommengjøre Planterne, men Jord, Vand, Luft og Solvarme maae samvirke til at udvikle Plantestoffet; derfor bør Jorden saameget som muligt stilles blot for Atmosfæren, hvilket bedst skeer ved hyppig Bearbejdning og passende Afvexling af Sædarter. Naturligviis maa man ogsaa fra Tid til anden komme Ageren tilhjælp med forskjellige Gjødningsmidler, som igjen maae vælges efter de forskjellige Jorders særegne Beskaffenhed. Saaledes vil f. Ex. det hidsig Hestemøg være nyttigt for en kold, leret Jordbund, da derimod vel afgjæret, fedt Røsmøg vil gjøre den bedste Tjeneste paa hidsig Kalkbund eller paa mager Sandjord. En muldrig Mosegrund, som lider af Suurhed, maa vækkes og brins

ges i Virksomhed ved Kalkmergel, medens den altfor hidfige Kalkjord forbedres ved et Lag Leersmergel.

Jo dybere Jordkorpen gennemtrænges af Atmosfæren og svangres med Næringsstof, desto større er Agerens Frugtbarhed; paa en Ager altsaa, som ved lang Dyrkning er udtømt, maae man derfor anvende Reoploining, for at faae ny Jord op. Hvor dette, paa Grund af Jordsmonnets naturlige Beskaffenhed og det flette Underlag, ikke er anvendeligt, der maa man hvert 3die til 6te Aar føre et Lag ny Jord paa Ageren fra et eller andet Sted, hvor saadan Jord kan undværes.

Med denne Fremgangsmaade have Altenburgerne bragt deres Marker, hvis naturlige Frugtbarhed er overhovedet temmelig ringe, til en saa høi Grad af Cultur og Frugtbarhed, at de, efter Schmalz's Beskrivelse af det altenburgske Landvæsen, regelmæssigen høste 20 til 25 Fold af Hvede, og 16 til 18 Fold af Rug.

Et fortrinligt Middel til at forøge Agerens Frugtbarhed, er Tverploining. Det er derfor meget tilraadeligt at pløie snart paa langs og snart paa tværs, fordi Jorden derved overalt bliver løsnet og blandet, som og Ukrudtet derved bedst udryddes. En smal Ager, som ikke kan drives paa tværs, maa snart kastes ud, snart kastes sammen, saaledes at den kastes sammen hvergang den skal besaaes. Saaeningen, dette Landvæsenets Mesterstykke, bør

altid skee ved dertil vel oplærte og øvede Folk, og aldrig, som dog nogle Steder er indført, ved Lærkere eller endog Hoveriarbeidere, som maae faae et vist Antal Skjepper om Dagen. Disse tragte almindeligviis blot efter at faae udsroet deres Quantum, de spille saaledes Saaesæden og fordærve Ugeren ved at overdynge og radsaae den, medens derimod den omhyggelige og øvede Sædemand vil passe at fordele Sæden saa jævnt*), at ofte $\frac{1}{3}$ Deel af Saaesæden spares og Ugeren sættes istand til at give langt fuldkommere Afgrøde. Sædens Nedhævning maa skee paa langs og tværs, og fortsættes til Jorden er smuldret, men dog, saavelsoy Tronning, kun foretages naar Jorden er fuldkommen tør.

Til 2. Saaesæden maa være reen og fuldkommen moden. Men for at faae ganske fuldkomment og velmodnet Korn, maa man hertil vælge en særegen, fuldkommen reen Uger, som maa behandles meget omhyggeligt og ligesom havemæssigt. Først naar al Sæden er rigtigt moden maa den høstes, og det med al muelig Forsigtighed. De opbundne Neg maae strax aftærskes, forend de endnu have begyndt at svede, og den derved erholdte Sæd, efterat være rensat, opbevares paa et luftigt Sted til Saaetiden. Unfselig var det, om der henimod Saaetiden foranstaltedes visse Sædmarkeder under speciel Op-

*) For at Ugeren kan modtage Sæden fuldkommen jævnt, er det naturligviis nødvendigt at harve førend man saaer.

figt, hvor man kunde kjøbe eller omtuske Saaesæd, hvilket jo er meget fordeelagtigt, især naar man saaledes kunde erholde hver enkelt Sædart fra den Egn, som, ifølge sin Localitet, er den meest gunstig.

Til 3. Med Hensyn til Duerne, da er Skyden det eneste virksomme Middel til at holde dem borte, og, hvor saadant ikke er tilladt, kan kun en Lov, som befaler, imod Straf at holde disse Dyr indespærrede til visse Tider, nemlig i Saaetiden og Høsten, sikke Landmanden mod deres Nadelæggelser. Jagtrettens Indskrænkelse med Hensyn til det vovrige stort og smaat Vildt er hidtil kun forblevet ved et frontt Ønske. — Imod andre Fiender, som Muus, Snegle og alle andre Slags Orme har Landmanden mange Midler ihænde, naar han blot tilstrækkelig har lært disse naturlige Fiender at kjende. Musene er det ikke saa let at faae Bugt med; ganske at udrodde dem synes næsten umuligt formedelst deres store Frugtbarhed. Flere Midler ere forgjæves anvendte imod dem, men gavnligt er det dog befundet, hyppigt at tromle, eller at drive en Saarestof i sluttet Masse over de af Muus gjennemrodede Agre, da Hullerne derved tilstoppes og Jorden trykkes til omkring Sædplanten. Ogsaa imod Sneglene kan man anvende Tromlen, naar den tilsaade Mark er tør; desuden kan man besirøe den endnu fugtige Sæd med Salt, Aske eller ulæsket, pulveriseret Kalk. Hvo, som ofte gjøder sine Marker med

Møddingsband, vil derved befrie sig fra alle Slags Orme og Utsi, som derimod ved frisk Gjødning formeres.

Til 4. Imod Veirligets skadelige Indvirkning kan man mindre beskytte sig; dog kan man meget lempe sig efter Omstændighederne. Saaledes f. Ex. hellere opsætte Pløining, Saaening og Harvning, end at forrette saadant i fugtigt Veir; da en sildig Saaening bringer mindre Tab, end naar Sæden bliver nedæltet i Jorden. Har Sæden, om Vinteren, lidt af Barfrost og Rødderne ere blevne blottede af Vinden, saa, maae disse, saasnart det lader sig gjøre, igjen befæstes ved Hjælp af Tromlen. Er derimod Jorden, efter en vaad og sølet Vinter, saa fast bundet, at Vegetationen hindres, eller Sæden ved Oversvømmelse er bleven belagt med Mudder, saa maae, saasnart Jorden er tør, Harven sættes i Bevægelse og bruges saalænge til Jordkorpen er fuldkomment løsnet. Ageren kommer rigtignok derved til at see ud, som om den var gennemrodet af Eviin, men jevnes meget ved Tromlen, som strax maae følge efter for igjen at trykke Rødderne fast, og den heldige Virkning af denne Fremgangsmaade vil, især efter paafølgende Regn, snart spores.

Dersom indfaldende Honningdug ikke afvaskes ved en paafølgende Regn, saa har den sædvanligt Meeldug til Folge, og Sæden er da fordærvet. Da dette imidlertid fordetmeste indtræffer først i Julii,

faa er det raadeligst strax at afhugge den deraf bestadigede Sæd til Fodring, og igjen besaae Marken med Fodervæxter. Det samme kan man gjøre naar Sæden er saa hagelslagen, at der intet Haab er om, at den igjen kunde trives. Af den af Slagregn nedflaaede Sæd maae man vel vogte sig for at tage Saaesæd, da ofte meget af den er fordærvet.

Til 5. Angaaende Udryddelsen af Snegle, Muus &c. er ovenfor talt, og med Hensyn til Spurbene er vel det kraftigste Middel at skyde saar mange som muligt og derved forjage de øvrige.

Til 6. For enhver Landmand, især paa Volds-gaarde, hvortil der ikke gjøres Hoverie, er det af Bigtighed itide at betinge sig de til Høsten nødvendige Arbeidere, for at ingen Standsning af Mangel herpaa skal finde Sted. Blandt de forskjellige Accorder, hvorpaa man pleier at indlade sig med saadanne Folk, synes det at burde anbefales den Huusbonde, som ikke altid selv kan være tilstede ved Arbeidet, hellere at tilstaae dem en vis Andeel af den høstede Sæd, end at betale med Penge; deels fordi han saaledes befries for den rene Pengeudgift, men fornemmeligen fordi han da er mere sikker paa at hans Sæd bliver ordentlig meiet, bundet og sat i Hob, og i det Hele behandlet med mere Omhyggelighed, idet Arbeiderens Fordeel er knyttet til hans egen. For Bonden derimod, som selv med sin Familie deeltager i Arbeidet, kan det maaſtee være

fordeelagtigere at give alle sine Folk Kost og Løn. Afmeiningen med Løe er at foretrække for Brugen af Seglen, baade fordi Arbeidet gaaer raaskere fra Haanden og mindre Stub bliver staaende, men ogsaa fordi der, naar ellers Meieredet bliver brugt med duellig Haand, afhugges mindre Sæd end med Seglen. At opbinde Sæden umiddelbart efter Meieren sparer meget Korn, og Høstarbeidet bliver saaledes paa eengang færdigt indtil Indagningen; men hvor dette ikke, formedelst meget Grønt i Bunden, lader sig gjøre, og hvor Skaarene endog undertiden efter indtruffen Regn maae vendes, for at blive gjennemtørrede, der maae dette saavel som Opbindingen og Sammenbæringen skee med yderste Forsigtighed. Under stærk Lørke og Hede er det nødvendigt at hele Høstarbeidet foretages om Natten, medens Sæden er gjennemtrukken af Duggen, da i modsat Fald det meste Korn vilde blive paa Marken. Middelmædig Bland vind bør foretrakkes for stort, da den forholdsmæssig større Kraft, som maae anvendes ved at binde, sammenbære, sætte og læsse dette sidste, gjør det vanskeliggere at behandle det lempeligt; Baandet brister let, og Regn skal da gjennemgaae den samme Tortur nok engang. Ikke at tale om det Tab, som nødvendigviis maae forarsages, om en saadan Hob, bestaaende af stort Bland, bliver gjennemtrukken af Regn, da saa sædvanligviis Alt maae looses og atter bindes. Ved Rundhobene eller Epidshobene hænder en saadan Gjen-

nemløben rigtignok ikke saa let som ved Tværhobene, hvorfor ogsaa hine ere at foretrække for disse. Med Hensyn til Høstvognene, da kunne disse vist ogsaa paa mange Steder indrettes paa en hensigtsmæssigere Maade. Den Beføstning, det vilde medføre, indvendig at beklæde alle Høstvognene, ligesom de, der bruges til Kaps og Koebrug, vilde vistnok erstattes ved det derved besparede Korn. Forresten maae der ved Indtagningen være nøie Opsigt med, at Regene behandles med den størst mulige Forsigtighed og Lemfældighed baade ved Opsikningen, Lægningen og Afstæningen. Af Bigtighed er det dernæst at Sæden pakkes saa fast som muligt sammen i Laden, at ikke Rotter og Muus skulle faae deres Gang derigjennem. Regene i underste Lag maae alle stilles paa Rodenden og paa deres Top lægges da de øvrige Lag horizontalt, saaledes at i Udkanterne altid Rodenderne vende mod Bæggen.

Lil 7. Før Indhøstningen maae Laden godt udluftes, feies og renses, og Udgangen saavidt muligt spærres for Utoi. Da dette imidlertid ikke fuldkomment lader sig gjøre i de efter gammel Skik byggede Lader, saa maae man være betænkt paa en bedre Bygningsmaade og mere hensigtsmæssig Indretning af Kornlader. Til en saadan Bygning maae man vælge en frie Plads, og ikke afdele det indre Rum ved Loftet eller Skillerum. En Lade maae være rummelig og luftig. Iøvrigt skalde man heri efterligne Englænderne, der, i den Over-

beviisning, at det i Luften staaende Korn holder sig længere og bedre end det i Lader Indpakkede, sætte den største Deel af deres Sæd i Stak. Man finder ofte 20 til 30 Stakke i en Stakkehøve, hver paa 1500 til 2000 Neg, og hertil er anlagt ordentlige Stilladser, som altid blive staaende. Et saadant Stillads bestaaer af 6 tre Fod høie Søiler af støbt Jern, anbragte paa et Steengulv, og over hvilke igjen lægges et stærkt Bræddelad, fra hvis Midte en Stang, befæstet ved 6 Stiver, og saa høi, at den naaer en Fod ovenover Stakken, er lodret opreist, for derpaa at befæste Taget. Paa dette Stillads blive Negene med en saadan Noiagtighed og Behændighed sammenstuvede, at Stakken ofte kan staae i flere Aar uden mindste Skade; thi Søilernes Glathed sikkrer en saadan Stak for Angreb af Rotter og Muns. — Endelig udfordres ogsaa et jævnt, fast Loegulv, og hos Tærskeren fornemmelig tre Egenstaber: Værlighed, Kraft og Behændighed.

Kløverets Spharvning*).

Der gives i Landbøesenet mange nyttige Ting, som vel ere bekjendte, men dog sjældent eller aldrig blive

*) Af Samme.

bragte i Anvendelse. Saaledes forholder det sig f. Ex. med Opharvningen af Kloveret om Foraaret; kun saa tør begynde hermed, af Frygt for den Forstyrrelse, Planterne derved synes at lide, men hvo, som engang har erfaret den heldige Virkning, en saadan Behandling har paa Klovermarken, vil ikke let igjen give slip derpaa.

Kloveret vil, ligesaavel som andre Væxter, have en løb og for Ukrud renset Mark, hvilket ikke alene bevirkes ved mange Planter's Hynning, men ogsaa ved Opharvning, hvor, som paa Sædemarker, Hynning ikke kan anvendes. Man lade Harven gaae over Engen for at opkradse Jordkorpen, og Græsvæxten vil derefter vise sig meget kraftigere. Lucerne; og Esparsettemarkerne blive vel overalt overtrukne med en dygtig Harve. Mange Landmænd tilraade endogsaa en saadan Behandling efter hver Slæt.

Meget almindelig er den Skik, saa tidligt som muligt om Foraaret at opharve Hvede og Rug for at skaffe den friskt Jordsmø; men endnu oftere opharves Baarsæden, som Havre, Byg og Hirse, saa og Kartofler og Hvideroer; og dog undlades alt dette igjen paa andre Steder ganske, af Frygt for at det mueligen kunde skade Afgrøden. Man seer heraf, at Moden ogsaa heri har sit Spil. Naar der imidlertid overhovedet, og det endog ved de meest kjelne Planter, ikke finder nogen Betænkelighed Sted mod Markernes Opharvning, saa maa

enhver Vanskelighed falde bort med Hensyn til Kløveret; thi dette fordrer en tilbørligen rensset Jord, og faaer den sædvanligt, naar Ukrudet ellers ikke har taget alt for stærkt Overhaand. Derfor saer man og gjerne Kløver i saadanne Agre, som have baaret Kartofler, Raal eller andre Værter, som pleie at blive hyppede. Kløveret har desuden en stærk og dybt nedgaaende Rod, med mange Smaarødder, saa man aldrig behøver at frygte for, med Harven at optrække det; og skulde end een og anden Rod blive spaltet af Harvetanden, da kunde dette vel ikke gjøre stor Skade. Til Opharvningen maa man bruge dygtige Jernharver, og foretage Arbeidet om Foraaret, saasnart Kløveret har begyndt at skyde, og Jorden endnu er nogenlunde fugtig. Hvo, som vil gjøre det rigtigt godt, bestrøer først Kløvermarken med kort Gødning, som da bliver godt fordeelt ved Harven.

Baarsædens Dyrkning.

(Af Professor Pohl.)

Ved Agerdyrkingen begaaes i Almindelighed mange Feil, som let vilde undgaaes, naar man trængte mere ind i Kundskaben om Planternes Natur, istedetfor at man ofte kun bygger paa nedarvede Regler. Bende

vi saaledes vor Opmærksomhed til Vaarsæden, saa paatrænger sig os strax dennes Forskjel fra Vintersæden; men hvori ligger nu egentlig denne Forskjel? Enhver veed, at f. Ex. Vinter- og Sommerrug ere een og samme Planteart, og dog saaer man ikke Sommerrug, naar man vil dyrke Vinterrug. (At man kan forvandle den ene Sort til den anden, ville vi nu ikke her videre drøfte.) Heri ligger nu da ogsaa Grunden til at vi maae udfinde, fremsille og bevise Forskjellen; thi at vide denne Forskjel er af hoieste Vigtighed for den Landmand, der ikke gjerne begaaer nogen Feil i sin Drift, idet de Forholdsregler, som han efter Tid og Omstændigheder maae anvende paa og bevise for de særegne Tilfælde, beroe derpaa. Uden Beviis maa Intet antages i Landhuusholdningsvidenskaben, som altid er Erfaringen underordnet. Meningen ligner en taaget Rat, hvor man mere føler end seer, støder paa og farer vild.

Som vi paa et andet Sted have anmærket og beviist, skyder Vintersæden, Hveden og Rugen, strax fra Spiren af nogle lodrette Rødder, som ofte gaae en Fod dybt, og almindeligviis saa dybt, som Jorden er løs og forsynet med nærende Dele. Her er det altsaa nødvendigt, at Jordkorpen bliver løsnet saa dybt, som muligt, for at Rødderne kunne trænge dybt ned og Sæden derved sikkes i en haard Vinter. Saameget om Vintersæden, som der er nødvendigt for at anstille en Sammenligning mellem

den og Vaarsæden. Endnu har jeg dog herved at erindre, at Vintersædens lodret staaende Efteraarsrødder visne hen om Foraaret, naar Sommervæxten begynder, og Vintersæden træder nu i samme Forhold, i hvilket Vaarsæden fra først af befinder sig. Altsaa adskiller Vaarsæden, som Rug, Byg*), Havre og Hirse, sig nærmest fra Vintersæden kun derved, at hiin ikke som denne skyder to Slags Rødder, men strax træder i Sommervæxt. Vaarsædens Rødder ere stærke, marvfulde, med mange Smaarsødder, og udbrede sig fra Planten i alle Retninger. De stærkeste have Havre og Hirse; derfor taale disse ogsaa en mindre skjørnet Jordbund, som nylig brækket Grønsvær, og give ofte en forbausende Afgrøde der, hvor man af Byg ikke vilde avle Saaesæden igjen. Den Dybde, hvortil Vaarsædens Rødder skyde, er afhængig af Jordens Bestanddele, Bearbejdning og af Veirliget. I en løs og særdeles porøs Ager sænke Rødderne sig overalt dybere end i haard og fast Jord. I Almindelighed viser Erfaring, at Sommerødderne sjeldent eller aldrig trænge 3 Tommer dybt i Jorden, om denne ogsaa er af den løfeste Beskaffenhed, saasom Sand og tørt liggende Lørvebund; men 2 Tommer kan man i alt Fald antage som Middeldybden. Paa svær Leerjord skyde

*) Med Hensyn til Winterbyg har jeg ikke haft Leilighed til at undersøge, om det, ligesom Winterrug og Hvede, skyder de omtalte Efteraarsrødder.

Lverrødderne næsten horisontalt ud fra Hovedroden. Det er endog forekommet mig, som om Rødderne af den tidlige Udsæd, der nemlig skeer i en koldere Temperatur, mere sænke sig i Dybden, end udbrede sig til Siderne. Men om denne Jagttagelse er grundet, tør jeg ikke bestemt paaftaae af Mangel paa tilstrækkelige Kjendsgjerninger; imidlertid vilde den være af stor Vigtighed for Praxis, da visse Forholdsregler vilde støtte sig umiddelbart derpaa.

Da nu Baarsædens Rødder aldrig trænge dybt i Jorden, saa er det unyttigt, ja endog skadeligt at bearbejde Ageren dybt. Her maa jeg dog, for ikke at blive misforstaaet, forudsikke den Bemærkning, at det er nødvendigt her at gjøre Forskiel imellem dybt Jordsmon og dyb Tilberedning. Et dybt Jordsmon er, som alt for længe siden er beviist, overalt nyttigt; det skaffer Jorden en gunstigere Temperatur og forbedrer dens physiske Egenkab. Endogsaa paa de Bærter, hvis Rødder aldrig trænge dybt ned, som f. Ex. Baarsæden, har det dybe Jordsmon en heldig Indflydelse, idet den overflødig Bæde synker dybt ned og saaledes bliver uskadelig for Planten, og indtræder derimod en tør Periode, saa holder en saadan Ager sig længere fugtig. Men Tilberedningen maa rette sig efter de forskjellige Afgrøder, hvormed Marken skal besaaes, da det vilde være unyttigt, og, oeconomisk betragtet, medføre Tid; og Kraftspilde, at bearbejde ligesaa

dybt til den Sæd, hvis Rødder næsten blive i Overfladen, som til den, hvis Rødder, gaae dybt. Man har ofte forvexlet Jordens Beredning med dens Beredning umiddelbart til Sæd; muligens idet man bestræbte sig for at forbinde begge med hinanden og bevirke dem paa eengang; derved forledtes man til Fremgangsmaader, som, noie regnet, ikke kunne anses for hensigtsmæssige. At man f. Ex. om Foraaret ploiede den, allerede om Efteraaret til Vaarsæd forberedte Mark ligesaa dybt som til Vintersæd, var en Folge af at man oversaae eller ikke kjendte Forskjellen mellem Planternes Væxt.

Til Vaarsæden behøver man kun at behandle Jordsmonnet 2 til 3 Tommer dybt, da den ikke skyder sine Rødder dybere, og denne grunde Ploining er ogsaa tilstrækkelig til at bringe Saafsæden i sit tilbørlige Leie i Jorden. Er Jorden godt tilberedt fra Efteraaret af, saa kan den endog blot ved en dygtig Harvning gøres færdig til at modtage Vaarsæden, idetmindste saadan Jord, som ikke hører til den af Naturen haarde, eller som ved Kjørsel, Dvægdrift o. d. l. er stampet sammen. Som jeg hører, har det alt i flere Aar været Skik i adskillige Egne, idetmindste at tilberede Havre og Sommerrug paa denne Maade, nemlig blot ved med en Harve at jevne den fra Efteraaret af i raa Ploining liggende Uger, derpaa saae og nedharve Sæden som sædvanligt. Endnu bedre anvendes her:il Exsiccatoren, der

gaaer jevnere og dybere end Harven og bringer saaledes Sæden bedre i sit rette Leie*). Det er indlysende, at denne Methode meget fremmer Arbeidet og er derfor oeconomisk; desuden bliver det ved den muligt at besørge al Foraarsæden i den meest bekvæmlige Tid, da man med lige Hestkraft, i lige Tid, kan tilberede omtrent 4 Gange saameget Sædeland med Exstirpatoren, som med Ploven. Den anbefaler sig derfor især i de Egne, hvor man af klimatiske Aarsager meest maa dyrke Vaarsæd, og hvor man ofte, blot for Foraarsarbeidets Skyld, maa holde flere Arbeidsdyr, end der ellers behøves til Driften i det Hele taget. Desuden taber den af Naturen tørre Uger mere af sin, for Vegetationen saa nødvendige Vinterfugtighed, ved at blive bearbejdet med Ploven, end med Harven eller Exstirpatoren. En anden Sag er det med de Ugre, som, ifølge deres naturlige Bestaand, ere for vaade, og hvis Fugtighed det altsaa, især i visse Aaringer, er fordeeltigt at formindste. Men disse komme her kun forsaavidt i Betragtning, som deres megen Væde ofte i den Grad vanskeliggjør Tilberedningen, at Saaningen derved bliver opsat. I et saadant Tilfælde, naar Ploining hverken er tilraadelig eller vel ikke engang mulig, kan dog maaskee Risningen med Harven

*) Erfaringen vil vel snart afgjøre, om man havde end større Fordeel af at lade Exstirpatoren erstatte af de i dette Tidsskrift før omtalte Scarificatorer og Sædbækkere.

udføres, hvilket og bevirker, at Jorden hurtigere tørres. Saaledes betjene Gartnerne sig i de Tilfælde, da Jorden er for vaad til at behandles med Spaden, af en Fork eller Gaffel, hvormed de løsne det øverste Jordlag for at det kan modtage Frøet; for os vil Harven gjøre samme Tjeneste, som Gafflen for Gartneren.

Man veed fremdeles, at mange Ugre efter Pløiningen løbe sammen ved den første stærke Regn, og blive ligesaa faste, som et Logulv. Betænker man nu, at enhver Uger dog er meer eller mindre løs fra Vinteren af, saa kan man jo undgaae al Fare for denne Sammenløben, ved ikke med Pløven at løsne Jordsmonnet i Dybden, hvorved deels den hurtige Udtørring forhindres, og deels saaer Jordsmonnet derved en anden Bestaaffenhed. Den derimod for Vaarsæden nødvendige grunde Bearbejdning af Jordsmonnet vedligeholder dette i dets vinterlige Bestaaffenhed.

Endnu kunde hertil føies den Omstændighed, at en dybtpløiet Uger siden efter, især i stærk Regn, sætter sig, det vil sige, synker sammen. Paafølger denne Synken, naar Sæden alt er i Væxt, saa ligger denne derved, idet en Deel af Planten, som før var i Jorden, nu bliver udsat for den atmosfæriske Luft, især om det falder i Blæst. I dette Tilfælde er det hensigtsmæssigt, saasnart det lader sig gjøre, at lade Tromlen gaae over Marken, for at trykke de løse Planter ned. Sætter Jorden sig der

imod umiddelbart efterat Sæden er lagt, saa danser Overfladen sig til en Skorpe eller Bark, som den spirende Sæd ikke formaaer at gjenembryde, og den indtrædende Misvæxt bliver altid størst der, hvor Jorden var pløiet dybest. Heller ikke er den Omstændighed uvigtig, at den omtalte Risping af Jordskorpen forstyrrer Ukrudtet, idet nemlig det Frø heraf, som ved sidste Pløining kom op i Overfladen, deels allerede skød op om Efteraaret, men den unge Plante siden ødelagdes om Vinteren, deels raadede det uden at komme til at spire, og Ageren blev saaledes renere. Som Beviis herfor tillader jeg mig at henvise til den, for enhver Landmand bekjendte Kjendsgjerning, at der altid spirer langt mere Ukrudt paa de Ager, som ere pløiede om Foraaret, end paa dem, som om Efteraaret bleve tilberedte til Vintersæd. Og man maa ikke troe, at det er Forskjelligheden af Kornet, der foranlediger denne Kjendsgjerning; thi man seer jo om Efteraaret paa Rug- og Hvedemarkerne mange forskjellige Slags Ukrud, som, paa nogle af de haardførere nær, alle ere forsvundne om Foraaret. Og saaledes bliver det klart, hvorfor der ikke blot overhovedet forekommer mere Ukrudt i Baarsæden, end i Vintersæden, men endog saadanne Urter, som man paa selsomme Marker neppe bemærker i Vintersæden.

Endskjondt endelig Baarsæden ikke udgjør nogen særegen Planteart, saa viser der sig dog en Forskiel i Fremvæxten, som igjen afhænger af Tid

og Omstændigheder. Samme er endog underkastet flere Farer end Vintersæden, naar' man ved denne undtager dem, som Vinteren medfører. Der er ydet Vaarsæden en kortere Frist til dens Groening, end Vintersæden. Den voxer hurtigere, og derfor bliver ogsaa enhver Forstyrrelse skadeligere for den, og den forbinder en saadan sjeldent ganske, men bliver tvælsben, kort i Straaet, sætter smaa Ux, som den ikke skyder rigtigt frem, og bærer færre Kjerner.

En Hovedsdelæggelse for Vaarsæden er Jordens Tørhed; jeg siger forsætlig ikke Luftens; thi denne skader sjeldent, og vel endog aldrig, naar ikke tillige Jorden er udtørret. Heraf følger da, at vi gjøre vel i, ved dens Tilberedning at vedligeholde Vinterfugtigheden, som altid bliver staaende i den underste Deel af Jordsmonnet, naar dette ikke forstyrres af Ploven, og meddeler sig det øvre Jordlag, i hvilket Sædens Rødder udbrede sig. Dog maae vi herved bestandigt have Jordsmonnets Forskjellighed for Die, og betænke, at Jordens Uddunstning er større om Foraaret, end til nogensomhelst anden Tid, og at Udtørringen netop afhænger deraf, og endelig, at den Mark, som tidligere var meget vaad, ogsaa tørrer meest sammen, og saaledes bliver desto ubequemmere for Planterne. Havren, som af al Vaarsæd skyder sine Rødder dybest, taaler en haardere Jordbund, men ogsaa fordrer den meste Fugtighed, pleier at vise sig taknemmeligst,

naar man vedligeholder den i en passende, især fra Vinteren bevaret, Fugtighed.

Kort, efterdi Vaarsæden er udsat for større Farer, end Vintersæden, maae vi ogsaa især henvende vor Opmærksomhed paa den, for ved oeconomic Klogskab at afvende Farerne, eller dog, saameget det staaer i vor Magt, formindste dem. Hverken forudsattat Mening eller Sædvanen maa lede vor Fremgangsmaade, men alene den bedre Kundskab kan bringe os til den Regel, som, efter Tid og Omstændigheder, sikkest leder til Maalet.

H e s t e b ø n n e r *).

(Af Schwerz.)

§ 1. Vigtigheden af deres Dyrkning.

Blandt alle Værter ere Hestebønner næst Kornet den vigtigste, og den Landmand, der undlader at

*) J. N. Schwerz har alt længe været bekendt som en af Tydsklands berømte landoconomiske Forfattere. Allerede i Aarene 1807—1810 udgav han i 3 Bind sin høist lærerige Beskrivelse over det belgiske Landbrug, hvoraf Noget er oversat paa Dansk af Werfel; i 1816 tvende lignende Beskrivelser, nemlig over Landbruget i Rieber-Elzass og i Pfalz. Han skildrer med Lid og Varme, anstiller sine Betragt-

dyrke dem, uagtet hans Jord dertil kunde være stikket, kjender ikke sin egen Fordeel. De ere for Tydskland, England og Nederlandene det samme som Mais for de varmere Egne. Ikke med Uret bemærker derfor Koppe, at det er forunderligt, at

ninger med Sagkundskab og Skarpsindighed, og disse hans ældre Arbejder vandt saaledes megen Yndest. Nærmest foranlediget dertil af sin Stilling som Directeur for den Kongl. Würtembergste Forsøgs- og Underviisnings-Anstalt for Land- og Forstvæsen (paa Domainen Hohenheim), har han i en fremrykket Alder udgivet en Veiledning i det praktiske Agerbrug (Anleitung zum praktischen Ackerbau, Stuttgart und Tübingen, 1ster Band, 1823, 2ter B. 1825, 3ter B. 1828; det sidste endnu ikke ganske fuldbendt), et Værk, som efter Kyndiges Dom kan regnes iblandt de vigtigste i den nyere tydske oekonomiske Litteratur, idet den hæderlige Forfatter deri foredrager, med den ham egne Genialitet, sine udbredte, mangeaarige Erfaringer. Da det ikke er oversat paa Dansk og maaskee ei heller kan ventes at blive det, i hvor indholdsrigt det end er, har jeg allerede i dette Tidsskrifts 3die Bind 1ste Hefte leveret en liben Prøve i Stykket "om Valg af Sædskifte", og antager, at flere Brudstykker deraf, efterhaanden meddeelte, ikke ville være Læserne ukjærkomne. I Valget af disse Brudstykker tages naturligviis specielt Hensyn paa Forholdene hertilands; Dyrkningen af en saa fortrinlig Markfrugt som Hestebønner er endnu kun lidet udbredt hos os, skjøndt den uden tvivl vilde lønne sig godt og maaskee især kunde blive af Vigtighed for større Gaarde, hvis Jorder egne sig dertil og hvis Brakmark man ønsker at benytte. Ovenstaaende Afhandling synes saaledes at fortjene særdeles Opmærksomhed.

Udg.

Bønnernes Dyrkning endnu er ganske ubekjendt i Egne, hvor den sikkerligt vilde lykkes. "Paa enhver Mark: eller Engbund", tilføier han, "som overhovedet paa enhver fugtig Leerjord, ere Bønner en fortrinlig Sæd, især naar man dyrker dem i Rader. Umodsigelig give de paa benævnte Jordarter den sikreste og jeg troer ogsaa den største Afgrøde af alle Bælgfrugter".

Det er, som A. Young bemærker, vel Umagen værd for en Landmand at anstille den nøiagtigste Undersøgelse, om han ikke i sine Marker skulde have nogen Jord, som egnede sig for Bønner, om han og hidtil aldrig havde vovet at lægge nogen deri. "Man kan", siger han, "bedømme en Landmands Duellighed efter hans Bønnedyrkning; thi en god Landmand maae dyrke Bønner, hvor de blot ville vore. De udsuge ikke Jorden, og forberede den bedre end nogen anden Frugt til Hvede; de staae uden at gaae i Leie og gjøre altsaa Hestehakken anvendelig; de give Jorden Skygge for Solen; deres Halm har, naar det ellers er godt høstet, høi Værdi som Fodermiddel; med eet Ord, der gives saamange Omstændigheder, der anbefale dem, at enhver Landmand maa beslutte sig, saavidt muligt, til at dyrke dem". Det falder vanskeligt", siger denne store Mand paa et andet Sted, "at drage den høieste Nytte af en stærk og noget fugtig Jordbund uden Hjælp af Hestebønner. Denne Plante forener i sig to Fordele af særdeles Bigtighed. Den ene, at den

kun berøver Jorden meget liden Kraft; den anden, at den maaskee bedre end nogen anden Plante forbereder Jorden til Hvede”.

§ 2. Jordbunden.

Ligesom Urterne ynde et mildt og varmt Jordskjon, saaledes ynde Bønnerne en tung, fast og noget fugtig Jord, paa hvilken de ogsaa ere saameget desto gavnligere, som de ved deres stærke, snoede Rødder skjorne Jorden og ved deres hule Stængler bringe Underlaget i Forbindelse med Luf-
ten. Bønnerne kunne overhovedet kun med Fordeel dyrkes paa de Jorder, som ogsaa ere stikfede til Hvede; og ligesom denne ingen Suurhed taaler, saaledes fordrage Bønnerne heller ingen og blive deraf beladte med Rust. En feed Marskjord, som ved Mundingen af sikre Floder, en fortrinlig Hvedes og Bygjord, som i Elsass, en riig, tør og sund Leerjord, som i Grevskaabet Kent, er Bønnernes Element. Imidlertid forsmaae de i saadanne Egne, som have et fugtigt Clima, heller ikke den sandede Leerjord. Ogsaa kan Agerens Stilling, Underlaget, Veirliget, som og Bønnernes Forgænger, naar denne f. Ex. var en Græsmark, undertiden erstatte det, som Jorden mangler i Fasthed.

I meget fugtige Forsommere ville Bønnerne ligesaalidet trives som Urter og Vikker, naar Jorden, som allerede i sig selv er tilbøielig til Fugtighed, let bliver alt for vanddruffen. I Aaret 1824

bleve de paa en saadan Mark i Hohenheim tildeels ikke et Qvarteer høie, og hvor Vandet havde staaet gik de ganske ud. Paa at hakke og hyppe dem kan der under saadanne Omstændigheder slet ikke tænkes.

§ 3. Bønnernes Plads i Sædskiftet.

Som alle Bælgrugter ere Bønnerne fordeelagtige til at indskyde mellem to langstraaede Halme, og ligesom de groe godt efter enhver anden Sæd, saaledes kunne de og have flere Aar efter hverandre paa eet og samme Stykke, hvorved Jorden bestandigen forbedres, forudsat at den nyder tilbørlig Behandling. Den Gjødning og Høpning, som de udfordre, udjevner de ved den foregaaende Sæds Dyrkning begaaede Feil og virker fordeelagtigt for den efterfølgende Sæd. "Men Culturen upaaagtet", siger Marshall, "saa synes det at ligge i denne Plantes Natur selv, at den i en umaadelig Tid trives paa dyb, leret Jordbund. I Gloucester, hvor Bønnerne nu i Aarhundreder indskydes hvert andet eller tredje Aar, er et Udbytte af 11 à 12 Edr. pr. E. Land intet Usædvanligt, og i Gjennemsnit kan regnes henved 9 Edr.

Efter flereaarigt Klover eller Klovergrønmark, er det fordeelagtigere at nedlægge Bønner end Hvede, og først at lade denne følge efter hine. Om ogsaa nogle Jorder taale den bestandige Afveksling med Bønner og Hvede, ligesom dette skeer i de mere sydlige Lande med Mais og Hvede, og hvilket da

vistnok giver det høieste Udbytte, som Jorden er istand til at yde, saa lader dette sig dog ikke gjøre overalt, og man maa da hvert femte eller syvende Aar skyde engang over dermed. Paa gammel Grønjord, kun eengang pløiet, trives Bonnerne rigtignok godt, men formedelt den vanskelige Behandling finder jeg dem ikke der tilraadelige, med mindre saadan Græsmark har en løs og stjør Jordbund. Paa noget seige Furer kan man ikke bringe dem i Jorden, og en stærk Regn skyller dem bort.

§ 4. Gjødning.

Naar Den, som ingen Gjødning har, ikke bør give sig af med Bonner, undtagen maafkee naar han dyrker Marskland, saa kan derimod Den, som har nok af den, ikke gjøre bedre end atter og atter at dyrke Bonner. Disse medføre ligesom Maisen den Fordeel, at Gjødningen, formedelt deres opret staaende Stængler, ikke foraarsager at de gaae i Leie, og man kan følgelig forcere (sit v. v.) Geilheden hos disse Planter, hvilket altid er til stor Nytte ved Afgrøder, som hyppes. Atten firspændige Læs Gjødning paa 1 Ed. Land er slet ikke formeget til Bonner. Men taale end Bonnerne megen Gjødning, og gjenerstatte de end, som A. Young troer, Gjødningen bedre end nogen anden Plante, saa følger deraf ikke, at de derfor nødvendig udfordre den meste Gjødning, med mindre det skulde være paa en seig eller mager Leerjord, hvor heller intet Andet

vilde voxer uden megen Gjødning. Paa en kraftfuld Jordbund kunne de endog groe uden Gjødning, og paa Jorder, som ere i en tilbørlig Culturtilstand, nøies de med halv Gjødning, og dog kan Hvede og Spelt trives efter dem; rigtignok maa man da være belavet paa et mindre Udbytte af den derpaa igien følgende Vaarsæd, da ingen Jord i Reglen er uudsømmelig. I mange Egne, navnlig i Glocester og Suffolk, gjødes slet ikke til Bønner.

Deraf, og af det, der er sagt i § 1, fremlyser Bønnernes Nøisomhed, om og denne af Mange er bleven dem afvist. Det kan være, at der, hvor man med Magt søger at fremtvinge dem paa en Jord, som er aldeles uskikket for dem, eller hvor man ikke pleier, ikke hypper dem, eller saae dem alt for urimelig tykt, at, siger jeg, Ukrudtet eller Bønnerne der udmarve Jorden; men ved tilbørlig Cultur gjøre de det vistnok meget mindre end alle, saameget roste, Knold: og Rodvæxter.

Saaes Bønnerne tidligt, da taale de ogsaa den ganske friske Gjødning. Bedre er det dog, om denne paaføres om Efteraaret eller om Vinteren og i første Tilfælde nedpløies. Og det er saameget desto ønskeligere, at dette skeer, som de lerede Jorder, der dog ere de egentlige Bønnejorder, tidligt om Foraaret ikke vel kunne befares af Nøgvognen, saa at Bønnernes Saaening vilde blive udsat for længe, til Skade baade for disse og den efterfølgende Sæd. Ogsaa er det mig meer end sandsynligt, at

de Bønner, hvortil der for Vinteren gjødes, give mere Kjerne, end de, hvortil der gjødes umiddelbart for Saaeningen; om de just ikke give saa megen Halm.

§ 5. Agerens Tilberedning.

Ved en saa raa Plante, som Bønnen, gjør man kun saa (maaskee ofte altfor saa?) Complimenter med Jordens Tilberedning; desuagtet arbejder den sig igjennem, om den saa var bleven nedæltet eller endog var bedækket med den seige Grønsvær. Nogle nedpløie Bønner tilligemed Kornstubben, paa hvilken de saaes paa den spredte Gjødning. Her bruges altsaa kun een Pløining, hvilket paa seigt Leer, ved en Sædart, som saa tidligt skal i Jorden, er et umiskjendeligt Fortrin. Andre fælde Stubbene ganske grundt om Efteraaret, men bære sig isøbrigt ad ligesom Hine. Atter Andre pløie for Vinteren til fuld Dybde, bringe Gjødning derpaa om Vinteren og pløie siden denne tilligemed Bønnerne grundt ned. Denne Methode maa af let forklarlige Aarsager vel være den bedste af de tre. Men det er dog altid godt og behageligt at vide, at man, naar man ikke er istand til at foretage det bedre, dog paa nogen Maade kan ad en mindre fuldkommen Wei opnaae sit Maal. En dyb Pløining synes at være meget passende for Bønnernes spiralformede Rødder. I Glocester pløier man for Vinteren til 9—10 Tommers Dybde; vistnok en

herlig Fremgangsmaade overalt, hvor Jorden blot vil tillade det.

§ 6. Saaetid og Quantum.

Man kan vel saae Bøunnerne fra Begyndelsen af Marts indtil Mai, men holder dog overhovedet den tidligere Sæd for den bedste. Englænderne ville endog kun erkjende den tidligere Sæd for god. Der gives vel Aaringer, hvori de sildigt saaede Bøunner slaae an, idet Udfaldet beroer paa hvad Veirlig de have i deres Blomstringstid. Er dette da hedt og tørt, saa tør man ikke gjøre Regning paa at de ville sætte Bølge; det Modsatte skeer, naar Veiret paa den Tid er fugtigt og koldt, hvor ved Afblomstringen kun gaaer langsomt for sig. Men nu kunne snart de Tidlige, snart de Sildige komme med deres Blomster i den dem meer eller mindre gunstige Periode. I det Hele troer man, at de tidligt Saaede mindre lide af Rust og skadeligt Utsæi, vel give kortere Halm, men mere Kjerne end de Sildige. Et vigtigt Hensyn, som taler til Fordeel for den tidligere Saaening, er den derved bevirkede tidligere Modenhed, hvorved Foderet hurtigere og bedre tørres, og hvorved man saaer Tid til fuldstændigere at forberede Marken til Vintersædens Modtagelse.

Hvormegen Saaesæd der skal tages er forskjelligt. Mere udfordres der til de bredsaaede end til de radsaaede. Ved de sidste behøves ikke over 6

Skpr. til en Tonde Land. Vi brugte i Hohenheim ved at saae i hver anden Fure, eller med 2 Fods Afstand mellem Raderne, omtrent 6 Skpr. til 1 Tonde Land. Til bredsaede Bønner tages lige meget i England, Flandern og Kärnthén, nemlig $8\frac{3}{4}$ Skpr. til 1 Tonde Land. De nederlandske Jnddigninger gjøre deri en Undtagelse, da man der bruger 11 Skpr.; ogsaa i Elsass bruger man over $9\frac{1}{2}$ Skpr. til 1 Tonde Land. A. Young anbefaler en tyf Udsæd, og vil have omtrent $14\frac{1}{4}$ Skpr. til 1 Td. Land.

§ 7. Radsaaening.

Om end Bredsaening er ved Bønnerne den meest almindelige, saa er det dog vist, at Radsaaeningen ikke med saa stor Fordeel anvendes ved nogen anden Plante, som ved denne, undtagen der, hvor man ikke hypper dem. I dette Tilfælde vilde jeg naturligvis ikke gjøre de Fordele af Bønneavlen gjældende, som jeg i Begyndelsen af denne Afhandling anførte til dens Nøes. Her kan Ukrudtet kun ved tyf Saaening bekæmpes, men da ville Bønnerne ogsaa sætte færre Bælger og for størstedelen kun give Halm. Hvo, som derfor vil have Glæde af sine Bønner, han maa lægge i bestemt Afstand fra hverandre; hvo, som planter saaledes, han maa hyppe; og hvo, som meget vil lette sig Hyppningen, han maa lægge dem i Rader.

Radsaaeningen skeer i de med Ploosen aabnede

Furer. Den foretages enten ved Hjælp af en Saaekasse med en Tragt, eller ved at nedlægge Bønnerne med Haanden. Det Første gaaer regelmæssigere, det Sidste hurtigere, da man ikke let har saa mange Saaekasser, som tjenstdygtige Hænder til sin Naadighed. Jorden af den næste Fure fylder den tilsaade og dækker Bønnerne; det er altsaa en Selvfølge, at Ploven kun skal gaae grundt.

Hvor langt Raderne skulle være fra hverandre afhænger af Jordbunden. Paa en kraftig Jordbund maae de for Frodighedens Skyld, og paa en ret svær Jordbund for den sildigere Behandlings Skyld, være i længere, og hvor det Modsatte er Tilfældet, i kortere Afstand fra hverandre. To Yderligheder maa man derved søge at undgaae; disse nemlig: ikke at gjøre Mellemrummene for brede, fordi Udbyttet derved formindskes, og ikke for snevre, fordi man derved gjør Anvendelsen af Hestekraft umulig siden ved Hyppningen; en anden Sag er det naar man vil bruge Haandhyppning. Til Hestehyppning udfordres et Mellemrum af halvanden, ogsaa to Fod, i kraftig Jord; til Haandhyppning derimod er en Fods Afstand tilstrækkelig. I sidste Tilfælde bliver altsaa hver Fure tilsaadet, i første kun hver anden. Englænderne betjene sig rigtignok ogsaa af Dobbelttrader, hvor hver to og to ligge hinanden 8 Tommer nær, og derpaa først følger et Mellemrum af 2 Fod. Saadant forudsætter imidlertid, at der hos dem haandhyppes imellem Dobbelttraderne og

at Hestehakken kun anvendes i Mellemrummene. Denne Methode forøger vel Omkostningerne, men giver en større Halmasgrøde og efterlader en særdeles reen Ager.

Den angivne Afstand gjælder imidlertid blot om Raderne og ikke om de i disse staaende Planter indbyrdes. Her kunne Bønnerne lægges 1—2 Sommer fra hverandre, og ville dog formedelst Siderummene have Luft nok. Dog endnu fortrinligere trives Bønnerne, naar man ikke lægger dem i en saadan uafbrudt Række, men, saaledes som i Berkshire, $\frac{2}{3}$ Fod fra hverandre i selve Raden, og da lægger 4—5 Stykker sammen, saa at de danne ligesom smaae Rader. Uarsagen til Fordelen beroer her paa Muligheden af en bedre Gjennemarbejdning ved Høyningen. Englænderne, som store Bønneelskere, foretrække endnu Plantningen for Saaeningen. Mindre for at paanøde mine Landsmænd denne Methode, end for at vise dem, hvor ufortrøden den sande landlige Vindskibelighed er, anfører jeg her den Fremgangsmaade, som man bruger i Gloucester.

Efterat Marken før eller i Begyndelsen af Vinteren er ploiet 9—10 Sommer dybt, og saa tidligt som muligt efter Vinteren afharvet, hvorved Jorden er fuldkommen skjernet og smuldret, skrider man til dens Beplantning med Hestebønner. Man planter deels paa langs, deels paa tværs af Bedene. Ofte bruger man ved dette Arbejde Snor, endnu oftere ingen. Plantningen udføres af Røner; hver

af dem har en Pose med Bønner hængende om Halsen og i Haanden en Plantepind. Denne er en Fod lang og ligner Gartnerens, med den Forskjel, at den har en Knag, imod hvilken Planterstken lægger sin Tommel og Pegefinger. Plantningen gaaer for sig efter Siden, fra Benstre til Høire, og saaledes at Ansigtet vendes imod den allerede beplantede Rad. Man stikker Hullerne ikke mere end en Tomme fra hverandre, giver dem en Dybde af 2 Tommer, og lader i hvert falde en Bonne. Med nogen Øvelse gaaer dette Arbeide meget hurtigt og regelmæssigt fra Haanden. Liniernes Afstand veksler imellem 10 og 14 Tommer. Hullerne dækkes sidens efter med en Riis eller Muldharve*).

Den flanderske Methode ved Bønneplantningen er følgende. Efterat Marken foreløbigen er gjødet og tilberedt, danner Arbeideren med Hakken en to Tommer dyb Rende over Bredden af Ugeren, hvori hans Medhjælper nedlægger en Bonne paa hver 3die til 4de Tomme. Denne Bønnerække dækkes med Jorden af den følgende Rende. Begge Arbeidere beplante paa denne Maade i tre Dage henved 2 Ldr. Land.

Et andet Sted i Brabant dippler eller nedbringer man Bønnerne paa samme Maade som Engs

*) Et Redskab, bestaaende af 3 Bulle, sammensøiede med en Sværbul, og forsynede med Lørneris til Muldens Jevning.

lænderne, men bruger dertil, istedetfor Plantepind, en Bønnetræder, et omtrent 3 Fod langt Stykke Træ, i hvilket ere indsatte 4 Tapper af 2 Tommers Længde og i omtrent 9 Tommers Afstand fra hverandre, hvorved man kan gjøre 4 Huller paa eens gang; Hjælperen kaster 2 eller 3 Bønner i hvert Hul. Arbeidet udføres paa tværs over Agerens Brede.

Netop samme Sted bruger man endnu en særegen Maade ved at bredsaae Bønnerne. Efterat nemlig Marken er pløiet i Bede (det er: smalle Agre af 8 Fods Brede), imedens Furestrimlerne endnu ligge hele, paakjøres Gjødningen og derpaa udsaaes Bønnerne. Ploven kommer nu ikke oftere paa denne Jord, men Ploiestrimlerne kastes ud med Spaden, hen over Bønnerne. Siden blive saadanne Marker lugede, men ikke hyppede.

Hvor jeg end hidtil har søgt Underretning om Bønneavl, har jeg dog aldrig hørt, at de nedbringes med Harven.

§ 8. Pleie.

Kun hvor Agerdyrkningen, eller idetmindste Bønneavl, endnn ligger i Buggen, lader man Bønnerne blive uhyppede. Endog de bredsaadede hyppes i England, Belgien og Württemberg. At dette overalt skeer ved dem, som ere saadede i Rader, følger af sig selv, da man kun saarer i Rader

for desto lettere og sikkrere at kunne hyppe imellem dem.

Man lader ofte en Riisgarve eller sædvanlig Garve gaae forud for den første Hypping. Paa leret Jord er Muldens Jevning gavnlig. Da Marken, efter Bønnernes Redpløining, ikke afharves, fordi man søger at vedligeholde Klumperne til at forhindre Overfladen fra at falde sammen strax efter Sædens Nedbringelse, men saadanne Klumper siden blive haarde og vilde være iveien for den videre Bearbejdning, saa lader man dem blot sløise med en omvendt Garve, saas snart Bønnerne ere over Jorden. Saadant foretages man ved Middagstid eller strax efter, medens Planterne ere noget slappede af Varmen. Man indseer, at Elvningen vilde være overflødig paa let eller efter Saaeningen fuldkomment jevnet Jord.

Med Bredsaeningen faaer Jorden en skarp Garvning 2 til 3 Uger efterat Bønnerne ere lagte. Er saadan Garvning skeet i gunstigt Veirlig, saa kunne tætstaaende Bønner, paa en just ikke altfor ureen Uger, til Nød uindvære Hyppingen. Men man maae da gaae alvorligt tilbærks dermed, med den Fortrosthing, at endog den skarpeste Gjennemgarvning, som der siges, ikke skader Bønnerne. Blive og nogle beskadigede, saa komme de sig dog snart igjen. En meget fuldkommere Behandling medfører naturligviis Hyppingen, som dog derfor ikke ganske udelukker Garvningen, hvilken tvertimod er til Nytte og Lettelse for hiin, især naar Talen

er om bredsaede Bønner, som ikke kunne hyppes uden ved Haandredskaber. Men ogsaa Radbønner kunne med Fordeel harves og derpaa hyppes. Den flittige Elsasfer hypper sine Bønner to Gange uagtet Harvningen. Men paa hvad Maade man end hypper, saa maa den sidste Hypning være tilendebragt før Blomstringstiden. At lade Planterne være uforstyrrede i denne critiske Epoche, er en Regel for alle Bærter.

Paa Den Chanet i England, hvor Bonneavlens vel drives videst, forener man de forskjellige Nærselesmaader. Først gaaer man med Hestehakken paa langs ned imellem Raderne; derpaa harves tværs over Bedene, og tilsidst haandhypses med en 5 Tommer bred Hakke, og begge disse sidste Arbejder gjentages, om dette findes nødvendigt, indtil Marken ligner en Have. Harvningen tværs over Marken maa der lægges vel Mærke til; thi da Hestehakken ikke maa opbryde Jorden i Planteraderne, saa skeer dette ved at lade Harven gaae tværs igjennem Raderne.

Da jeg har angivet den i Glocester brugelige Plantemaade, saa maa ogsaa her anføres Bønnesagerens videre Behandling der. Saasnart Bønnerne vise sig over Jorden, harves den. Ere de opvoxne til en saadan Høide, at man ikke behøver at frygte for at overlæsse dem med Jord, saa hypses der, og det saa nær ved Planterne som muligt. Hver, som hypper, tager to, undertiden tre Bønnes

rader for ad Gangen. Den anden Hypning udsættes saalænge det nogenlunde kan skee; kun at den bliver tilendebragt inden Bønnerne træde i Blomstring. Intet holder man for skadeligere end i denne Tid at foretage sig noget med Bønnerne. Ved den anden Hypning bortluges med Haanden det Ukrudt, som groer paa selve Raderne. Man lader heller ikke det mindste Ukrudt komme frem, fordi de nederste Blomster derved berøves Lys og Luft, forhindres i at sætte Frugt og Marken desuden ved Ukrudtets Fros gjøres ureen for Fremtiden. Denne anden Hypning holde Englænderne for uundgaaelig nødvendig, og paastaae, at uden denne nytter den første intet. Ved den første Hypning nemlig bliver Jorden brudt, ved den anden renses, og skjøndt ogsaa ved hiin det da fremkomne Ukrudt forstyrres, saa kommer ved selve Hypningen en maaskee endnu større Mængde Ukrudtsfros til Live, som uden denne vilde være begravet og gjort uskadeligt. De nederste Blomsters Undertrykkelse, som paa den ene Side bevirkes ved Ukrudtet, kan paa den anden Side ogsaa bevirkes derved, at Bønnerne staae for tæt. Men det er en bekjendt Sætning, at man kun maa vente sig en middelmaadig Bønnehøst, naar Bønnerne ikke fra neden, men blot i Toppen sætte Bælger. Men hiint hindres ligesaameget ved de for tætstaaende, høie, løvfulde Bønnestrængler, som ved Ukrudtet. Gavnligt er det altsaa ved den anden Hypning at fortynde Planterne, hvor det gjøres

fornodent, da Stængerne ellers kun skyde iveiret og blive tynde. Den dobbelte Hynning tilligemed Ukrudtets Afsugning koster i England i Gjennemsnit ikke mere end 4—5 Gylden pr. Tonde Land. Langt billigere, men vist ikke fuldkomment saa godt, udføres Arbeidet med Hestehakken. Man maa altsaa kun der, hvor Haandarbeidet bliver for dyrt, eller hvor man mangler Haandskraft, tage sin Tilflugt til Skuffelploven, og da lade denne gaae to forskjellige Gange igjennem Mellemrummene. Hvo som er forsynet med en god Hypeplov, behøver ingen særegen Skuffelplov, da han, som jeg veed af Erfaring, ligesaa sikkert og godt vil kunne gjøre Arbeidet med hiin.

I Hohenheim gaaer man først Bonnerne over med Riissharven, og siden trækkes Hypeploven ganske grundt gjennem Mellemrummene; derpaa harves tværs over Raderne, og endelig hyppes disse sidste noget stærkere; eller, for noiere at udtrykke mig, Mellemrummene bearbejdes første Gang grundt, anden Gang dybere med Hypeploven. Det senere paa Raderne opkomne ukrudt afuges i Rodsfald med Haanden. Det sidste haaber jeg i Fremtiden at udføre med Haandhakken, men da at lægge Bonnerne, som ovenfor er sagt, radeviis.

Ifølge Erfaring maa jeg advare inod, med Hensyn til Bonnerne ikke at stole for meget paa den blotte Hynning, naar de dyrkes paa en med Rævehale opfyldt leret Mark; men først at rense en saas

dan ved en vel bearbejdet Brak og lade Bønnerne følge efter denne, da vil Ugeren blive reen. 1823 saae vi, uden at ane nogen Ulykke, Bønner i et saadant nylig indtaget Stykke Land, haandhyppede, udlugede Ukrudt, høstede ikke hvad der kunde dække Arbejdet, og saae os endog nødsagede til at brække bagefter. Det kalder man, at tage Tingen forkeert.

At oversiroe Bønnerne, naar de ere en Haandsbred over Jorden, med Affald fra Saltværker, er et fortrinligt Middel til at sikke dem imod Rust; man skulde derfor fornemmelig i Nærheden af Saltlinerne lægge sig efter Bønneavlens, hvilket jeg ogsaa saae i Egnen af Grevskabet Mark.

Den største Sjende, Bønnerne have, bestaaer vel i det hæslige sorte Utoi, som først viser sig paa Toppen af Planten, og derfra udbreder sig nedad over hele Stænglen, berøber Planten al Saft, forværer de alt satte Bælger og hindrer Tilvæksten af nye, sammentrækker Bladene i Ruller og giver den hele Plante et sygt Udseende. Hvorfra dog dette væmmelige Utoi? Om Bestjæringen, som man anbefaler derimod, hjælper noget, derom tvivler jeg næsten, da Utoiet ofte er der tidligere end man kan bestjære, eller allerede har trukket sig dybere ned end man tør bestjære. Men Bestjæringen har andre Fordele til Følge, som gjør dens Anvendelse høist tirraadelig. Ligesom Urter og Bitter, saaledes vedblive ogsaa Bønnerne at vore endnu længe efter at deres nederste Bælger have dannet sig.

Denne vedholdende Fremvoxen, det løvfulde, ofte med Utsi beladte Hoved, og de unyttige eller lidet betydende Blomster, som vise sig op imod Spidsen, unddrage de nederste allerede dannede Frugter en Deel af deres Safter, hindre de noget sildigere, men dog altid frugtbare mellemste Blomster i at sætte Bælger, og forhale hele Plantens Modenhed, hvorved da ogsaa nødvendigt Høstarbeidet forsinkes til Skade for Hveden. Alle disse Onder forebygges man ved Beskjæringen eller Kapningen. Man udfører denne med en lang Kniv, lille Sabel eller en gammel Lee, som man fastgjør i lige Linie til et Haandgreb eller Skaft. Tiden til Beskjæringen er naar de nederste Bælger danne sig. Man lader Toppene falde til Jorden, og saaledes gaaer Arbeidet let og hurtigt fra Haanden, især ved radsaaede Bønner. Beskjæringen fremmer Bælgernes Modenhed saa meget, at den indtræder fjorten Dage før, og bidrager meget til Foderets hurtigere Lørring.

Endnu en slem Fjende af Bønnerne fandt jeg i Elsaf, men ogsaa kun der, i *cuscuta europæa*, Hørsilke, "Dröffel" (det sidste Navn sandsynligviis af "erdrosseln"). Denne forhadte Væxt overvælder og qvæler i egentlig Forstand Planterne. Hynninngen hjælper intet imod den, da den først sildigt skyder frem. Men da denne Plante truer ikke blot Bønnerne, men ogsaa Hørren og især Kleveren, og forplanter sig ved en utrolig Mængde Frø, saa vil enhver, der ikke vil have sin Mark ødelagt, vel ikke

betænke sig paa at afmeie og anvende som Grønts foder de dermed besatte Bønneagre, om disse end skulde indtage en heel Mark.

§ 9. Høsten.

Et kjøligt, mere fugtigt, end tørt Veirlig, altsaa en langsom Udvikling af Blomsterne, lover en god Bønnehøst. I vedholdende hedt Veirlig tørres Blomsterne uden at sætte Bælger. Man maa ikke lade Bønnerne blive altfor modne, fordi de ellers faae sorte Pletter, og man bør derfor høste dem, naar de fleste Bælger blive sorte. Tidligt indhøstede Bønner give et hvidere Meel og ere meget skikede til at blandes i Brødfornet. De eftermodnes desuden ret godt i Straaet.

Paa mange forskjellige Maader høster man Bønnerne; sædvanligst med Leen, naar de ere kortstænglede og med Seglen naar de ere lange. I første Tilfælde lader man dem ligge nogle Dage paa Skaar for at veires; sammenbringer dem derpaa med en Høtyv i Smaabunker, og lader dem saaledes blive fuldkomment tørre, hvorefter de opbindes og indages. I andet Tilfælde, eller ved langstænglede Bønner, stiller man strax 3 til 4 Bunker skraat imod hverandre, saaledes at de danne en huul Kogle, som øverst i Toppen omvindes med nogle Halmstraae, og saaledes forblive de staaende indtil de skulle bindes og indages. Er Veiret gunstigt, saa opneges de huggede eller afkaarne Bøn-

ner bedst strax paa de Halmbaand, hvormed de skulle bindes; efter 3 til 4 Dage bindes de og sættes sammen; eller ogsaa neger og binder man dem strax; men lader dem da ligge 10 eller flere Dage førend de sættes sammen. Denne sidste Maade er den, som bedst af alle forebygger at noget gaaer tabt.

Da Bønnerne, naar de bindes, aldrig ere ganske tørre, og ei heller maae være det for at de ikke skulle falde af, saa maa Bindet gjøres smaat, ikke over 8—10 Tommer i Gjennemsnit, hvortil alt saa en enkelt Rug; eller Hvedehalmsslængde er tilstrækkelig.

Den tidlige Opbinden har ogsaa den Fordeel, at man kan stille Bundterne i Rader, pløie derimellem, derpaa sætte Reglerne paa det Pløiede og pløie det Øvrige, hvorved meget vindes med Hensyn til Agerens betimelige Tilberedning til Hveden.

§ 10. Afgrøde og Værdi.

Marshall angiver for Gloucester i Gjennemsnit for hver Tonde Land g. M. 8,5 £d. og holder 11,3 £d. ikke for nogen overordentlig Høst.

A. Young antager for Suffolk	8,5 —
Samme for Kent	11,3 —
Samme østlig Reise	10,95 —
Samme sydlig Reise	8,4 —
Samme nordlig Reise	10,59 —

Samme efter egen Erfaring	11,8 Ed.
Westflandern i Gjennemsnit	8,4 —
Inddigningen nedenfor Antwerpen	12,8 —
Lurzer i det Salzburgske efter tyveaarigt Gjennemsnit	8,0 —
Hohenheim 1823	8,9 —
Gjennemsnit af anførte Angivelser	9,8 —

Hvormeget en vaad Aargang bidrager til Bønnernes Fremvæxt, bevidner Koppe, som paa en Jordlod, der, formedelt sin ringe Leerholdighed neppe fortjener Navn af Leerjord, i Aaret 1826 høstede 11 Ed. pr. Lønde Land. Dr. Bürger siger, at hans høieste Afgrøde af Hestebønner aldrig har oversteget 12,5 Ed., men at han af Balske Bønner ofte har høstet 12,5 til 17, ja engang næsten 22 Ed. pr. Lønde Land.

Sammenligne vi det ovenanførte Medium for Bønnerne, med det for Urterne = 5,5, og for Vikkerne = 6, saa vil Resultatet, hvad Quantiteten angaaer, blive betydelig til Gunst for Bønnerne; hvoraf følger, at disse blandt alle Bølgfrugter give det største og sikreste Udbytte.

Hvad angaaer Bønnernes Værdi, saa sætter man dem i Elsaf lige med Bygget, hvilket dog er for lavt anslaaet. Antages de nærende Dele af Bygget til 0,675, saa indeholder en Hectoliter, som veier 132 Pd., 86 Pd. Næringsstof. Anslaaes derimod de nærende Dele af Bønnerne efter lige Maal, hvilket er det ringeste muligt, saa indeholder en Hectoliter, som veier

198 Pd., 127 Pd. Næringsstof, altsaa $\frac{1}{3}$ mere end Bygget. Ifølge heraf vilde 2 Ed. Bønner i Prisen kunne veie op mod 3 Ed. Byg, saafremt ikke Bygget var skicket til et mangfoldigere Brug, f. Ex. til *M.* At imidlertid en Skjeppe Bønner er mere værd end en Skjeppe Byg, det bevise Gjensnitspriserne i et Land, hvis Drik alene bestaaer i *M.*, hvor altsaa Bygget vist ikke nedsættes under sin Værdi. Dette Land er Belgien, navnlig Vestflandern. Der forholder Middelpriisen paa Bønner sig som 9.

paa Byg	8.
— Havre	6.
— Rug	10.
— Hvede	16.

Ifølge heraf vare Bønnerne $\frac{1}{2}$ mere værd end Bygget og $\frac{1}{3}$ mere end Havren, hvilket vist er det mindste, som man til Gunst for de første kan antage, da en Ed. Havre kun veier 8,2 *Æpd.*, en Ed. Byg kun 11,2 *Æpd.*, men en Ed. Bønner 15,6 *Æpd.*

Bønnerne give, ved at blandes med andet Meel, et hvidere og lettere Brød. De tjene til Næring for Heste og Malkesæer, og til at fede Saar og Sviin med. Paa Grund af deres næsten dobbelte Vægt, behøves til Hestefoder ikke over det Halve af Havrationen efter Maal. Kun for unge Heste, som arbeide lidet eller intet, ere de ikke tilraadelige, men desto tjenligere ere de for Heste, som arbeide stærkt. Til dette sidste Brug og til at

fede Eviin, ere de i Elſaß udelukkende beſtemte. I Nederlandene troer man neppe, at en Bede kan fedes uden Bønner. De ere et ganſke fortrinligt Melkefoder. En Landmand i Elſaß forſikrede mig, at een Skjeppe Bønner gav mere og bedre Melk, end 10 Skpr. Kunkelroer. Man ſætter Bønnerne foreløbig en halv Dags Tid i Blod, blander dem med Vøner eller Hakkelse, og beſugter denne Maſſe noget.

Efterat jeg for flere Aar ſiden bekiendtgjorde Ovenanferte, har jeg i Hohenheim havt Leilighed til at overbevise mig om Bønnernes fortrinlige Nytte, iſær deres Fordæielighed for Hornqvæget. Da Koe:forraadet henimod Foraaret 1822 var gaaet op, lod jeg Køerne gives kogt Foder, og da dertil ikke havde andre Ingredientſer end Halmhakkelse og Raps:ſkulper, toges noget ringe Byg til Hjælp. Dette, ſjøndt forſt oplødt i koldt, ſiden i varmt Vand, gik for ſtorſte Dele ufordsiet gennem Dyrenes Larmekanal. Da derimod Bønnerne traadte iſtedet, fandtes ikke ringeſte Spor af Kjerne i Gjødningen, naagtet de kun udblødes i koldt Vand.

Det har ret glædet mig, ved hiin Bekiendtgjørelſe, at have bevæget en af vore fortrinligſte tydiſke Landmænd til lignende Forſøg, og finder det henzigtſmæſſigt at meddele dette her.

"Ogſaa jeg", ſiger Dr. Schweizer i de ſaa høiſt intereſſante landoekonomiſke Meddelelſer ("Mittheilungen aus dem Gebiete der Landwirthſchaft") 2det Bind S. 303, "har overtudet mig om, at

Bønnerne ere et for Hornqvæget meget nærrende og behageligt Foder. I Aaret 1816, dette for alle Landmænd sørgelige Aar, mislykkedes næsten aldeles mine Kartofler, som jeg tilfældigviis havde lagt i min vaadeste Mark. Bønnerne derimod, som havde et ligesaa vaadt Veie, lykkedes ganske fortreffeligt og gave 16 Fold. Det var mig derfor høist ubehageligt, at jeg kun havde belagt et lille Stykke og ikke min hele Kartoffelmark med Bønner, istedetfor Kartofler. Da disse slap, benyttedes Bønnerne til Fodring, og jeg fandt dem saa gavnlige, at jeg i de følgende Aar oftere gjorde Brug af dem. Dagen før de skulde bruges, lod jeg dem sætte i Støb og derpaa komme i det med Hakkelse og Dekoft blandede Kartoffel: og Koefoder, og da den hele Masse befugte med Suppe af Dlietager og saaledes lægge for Køerne. Disse søgte Bønnerne med Begjærighed og syntes at befinde sig særdeles vel ved dette Foder. Jeg troer at have bemærket, at 1 Skp. Bønner fuldkomment kan veie op mod 5 Skpr. Kartofler. Det vil altsaa vel lønne Umagen, hvert Aar at belægge et Stykke Land med hine, blot til Fodring for Hornqvæget".

Til Heste, Faar og Sviin er det ganske overflødig at udbløde Bønnerne, og for de to første Dyr vil det sandsynligviis snarere være skadeligt, end gavnligt. Sædvanlig kaster man dem utørskede for Heste og Faar, hvilke sidste ikke engang forsmaa de tykke Stængler. "Jeg kjender", siger det mekten:

borgske Landvæsens værdige Veteran, Geheime-Hofraad og Professor Karsten, "intet bedre Fodermiddel for Heste. En glatstrøget Skjeppe Bønner giver dem flere Kræfter, end to topmaalte Skjeeper Havre. I Begyndelsen gjorde jeg alle slags Forsøg dermed. Jeg lod dem skraae, men det var mig baade for farligt og for kostbart. Jeg lod dem udblødes, men Hestene vilde ikke ret vænne sig til dem. Det syntes, som om de ikke kunde faae dem ud af Tænderne. Endelig lod jeg dem opfodre blandede med Hakkelse, og nu aade de dem med den største Begjerlighed. Jeg har fodret de treaarige Plage, saavel som de øvrige stærkt arbejdende Heste med Bønner, og de bleve ligesaa raske og letfodede, som med den bedste Havre".

"I dette sørgelige Aar — 1806 — da Rugen overalt er mislykket, yde Bønnerne mig et fortræffeligt Surrogat for Brødkorn. 3 Dele Rug og 1 Deel Bønner give et Meel, hvoraf Brødet er langt bedre og mere velsmagende end det af Rugmeel alene. I samme Forhold forbedre Bønnerne ogsaa Hvedemelet, som ved denne Blanding bliver langt bedre, ikke alene til al Slags Madlavning, men ogsaa til det fineste Bagværk, og holder sig længere end af den bedste Hvede. Jeg vil derfor i Fremtiden altid bruge denne Blanding, saavel i Rugen, som Hveden" *).

*) I Würtemberg søges Bønnerne meget af Bagerne.

”Den udtørskede Bønnehalm er en lækker Føde for Heste, Hornkvæg og Saar. De sidste fortære den lige indtil de tykkeste Stængler. Jeg lader al Bønnehalmen skjære tilligemed det andet Straa: foder og lægge for Kærne, som befinde sig meget vel derved”.

Kun den af Insecter besudlede, af Røst angrebne, ved lang Udestaaen paa Marken og ved slet Veirlig sildigt eftermodne Bønnehalm har ingen Værd som Fodermiddel.

Chinesisk Dliereddike.*)

I.

(Af Pastor Marthiansen i Steffenshagen.)

Dyrkning af Dlieplanter anbefaler sig vistnok i Almindelighed ved deres Afgrøde og deres Værdie mere end Kornet. Alligevel dyrkes, saavidt jeg veed, i Mecklenborg fornemmelig kun to Dliearter i det Store, nemlig Winter- og Sommerraps, hiin især i større, denne i mindre Afsættelse. Men Forfrysningen, saavel som den Skade, Bildtet forarsager, og allermeest de Ødelæggelser, Insecter volde, synes hist og her at gjøre Folk mere og mere kjede

*) Af: Neue Annalen der Mecklenburgischen Landwirthschafts-Gesellschaft, 18ter Jahrgang; 1832.

af at lægge Vind paa den ellers meget fordeelagtige Vinterravs.

Forsrybningen skal kunne afværge ved at saae Frøet midt i Juli i Plantebed, og i Slutningen af September eller Begyndelsen af October flytte Planterne ud i Rader paa Marken og hypp dem om Foraaret, hvorved Afgrøden skal blive langt større, end efter Bredsaaning. Noagtige sammenlignende Forsøg hermed vare meget at anbefale. Imod Bildtet har jeg ikke fundet noget bedre Middel, end i Høstens Tid at oversprøite Planterne, om det end kun var i Yderkanten rundtomkring Marken, med en, med Vand fortyndet, Tobaksolie, (hvortil ogsaa den Tobakksaus, som ved Rygningen samler sig i Svandaafen gjør samme Nytte) — hvis Lugt, som varer hele Vinteren, er høist modbydelig især for Storbildtet. (Ogsaa Pii og Frugtræer beskyttes imod Bildtet ved intet bedre end ved dette Middel, hvis Virkning varer længere, end Bestrygelsen med Fleskesvær, og skader ikke Træerne). Men at modvirke Insecterne, deri er Menneskefløgt svagest. Noget hjælper det vel, om Foraaret at lægge Hyldegrene mellem Planterne, eller at bestrø disse med Salmiak, blandet med Kalk.

Efter omhyggeligen anstillede Forsøg synes den chinesiske Oliereddike (*Raphanus sativus chinensis annuus oleiferus*) mig at være frie for alle disse Ulemper. Skjøndt nedstammende fra China, er den dog fuldkomment climatiseret hos os. J

Foraaret 1831 fik jeg fra Heidenheim i Baiern et Pund af dette Frøe af Hr. Andrea, fordeelagtigen bekendt i det oeconomicke Fag, især ved sine heldige Forsøg med at tilberede et brugeligt Garn af Basten af *Trifolium melilotus officinalis flore albo*, og at udvirke fortræffelig Madolie af chinesisst Oliereddike, (hvorfor han ogsaa har faaet Belønning af det kongelige Selskab i München.) Den egentlige Saaetid er fra Begyndelsen til Midten af April, men jeg fik desværre først Frøet den 2den Mai, og bredsaaede deraf 20 Lod i den nyligt gjødede Brak, radsaaede 8 Lod i reen, kraftig Bygjord og 4 Lod i en Mistbænk til Udplantning.

Det Første blev kun maadeligt, formedelst de mange paa Algeren værende Jordklumper, vel ogsaa formedelst den, Olievæxter saa skadelige, friske Gjødning, og fordi Algerkaal siden tog Overhaand; ogsaa det fra Mistbænkens Udplantede slog feil, sandsynligviis formedelst den da indtrufne Tørke. Derimod groede de 8 Lod i Bygjorden særdeles frodigt, og modnede, tilligemed det, der var saaet i Brakjorden, allerede den 6te August. Den hele Afgrøde udgjorde 70 Pd., hvoraf det i Brakmarken Udsaaede kun gav $\frac{1}{2}$. Altsaa har det hensigtsmæssigt dyrkede Frø 200 Fold.

Ifølge dette Resultat anbefaler jeg nu Dyrkning af denne Væxt paa følgende Maade.

I den første Halvdeel af April, — thi Rattet

frost skaber ikke denne Plante,*) — drager man, paa en vinterlagt, klart afharvet, kraftig Jord, som allerede i foregaaende Efteraar maa være pløjet to Gange, med en tilbørligt betyngtet Harve, hvis Tænder staae 9—10 Tommer fra hverandre og Skjære $1\frac{1}{2}$ Tomme dybt, smaae Furer, i hvilke man enkeltviis stroer Kjernerne, 6—7 Tommer fra hverandre; derpaa gaaer man Ugeren over paa langs med en almindelig Harve. Naar Planterne have opnaaet en Høide af 4 Tommer, hyppes de, ligesom Kartofler.

I August eller Slutningen af Juli, naar Stænglerne for største Delen ere hvide, afmeies de og blive liggende paa Skaar, indtil Frøkaplerne ere godt tørrede; derpaa indtages det og, om muligt, tørstes strax. Det rensede Frø maa blive liggende 14 Dage udbredt paa et luftigt Sted, kastes derpaa sammen i Bunke og atter efter 4—5 Dage udbredes det paany for at afdunste og tørres. Da er det fuldkomment færdigt baade til at gjemmes og til Oliepresning.

Hvad nu angaaer Olien af dette Reddikfrø, saa har jeg selv endnu ikke havt nogen Erfaring

*) Den holdt sig i dette Efteraar ubeskadiget i 3 Graders Kulde, og har senere ogsaa lykkeligt overstaaet en gennemtrængende Frost af 11 Gr. R. Jeg har nemlig gjort et lille Forsøg med at saae dette Frø om Efteraaret og dyrke det som Vintersæd, som de Herrer Dr. Reichenbach og Prof. Rössig have anbefalet i de oekonomiske Hefter.

derom, og Andres Angivelser ere saare afvigende, alt efter de forskjellige Fremgangsmaader og anvendte Maskiner, maastee ogsaa i Forhold til Frøets, ved Cultur og ydre Omstændigheder, forandrede Qualitet. Deri stemme imidlertid Alle overeens, at dette Frø, med Hensyn til Oliepresning, langt overgaaer vore samtlige Olieplanter, som Dodder, Hamp, Hør, Balmue, Raps, Roer &c. Chineseerne, for hvem vi vistnok endnu staae langt tilbage i Kunstflid, skulle udbringe det Halve af dette Frøes Bægt i Olie. Dertil ville vore almindelige Oliestampere, om hvis Ufuldkommenhed Oliefagernes Fedme vissynligt vidner, vel aldrig bringe det. Dog, hvorfor skulde vi ikke til dette Diemed ligesaaret kunne indrette fuldkomnere Oliepresser, som dette allerede er skeet med Vorpresserne?

Ifølge Angivelse i de oeconomiske Hefter 1802, fik den lærde Mathematiker de Grandi, som paa Anmodning af det mailandske patr. Selskab dyrkede dette Frø, af 3 Pd. 4 Lod Udsæd 583 Pd. Frø, og af 553 Pd. Frø 200 Pd. Olie. Med Hensyn til Benyttelsen af denne Olie siger han paa et andet Sted, at den, naar den anvendes til Lamper, brænder uden at dampe, med lysere Flamme, næsten engang saa sparsomt, som anden Olie. Ogsaa forsikrer han, at den som Madolie har en fortrinlig Smag, endog for de ved frisk Olivenolie forvante italienske Læffermunde. Det samme paastaer og den fortjenstfulde Kammerraad Frege i Leipzig, som

af det fint stødte Frø vil, ved den første, folde Presning, have faaet den fineste Olie af en sod, behagelig Smag, og federe end Provenceolien. Men langt anderledes faldt det Resultat ud, som den, som duelig Chemiker agtede Apotheker i Croplin, Hr. v. Santen, paa min Anmodning har paataget sig at udfinde. Han foretog Oliens Fraskillelse paa to Maader, nemlig ved Presning og ved at uddampe den med Svovlæther. Ved den første Methode, naar den isvrigt udføres med kold og ikke altfor stærk Presning, fremtræder Oliens Eiendommelighed i Lugt og Smag vistnok tydeligst. Min fremkom, efter Hr. v. Santens Erklæring, ved denne første Procedure en Olie "af tyk Beskaffenhed, gul Farve og roeolieagtig Lugt og Smag, og udgjorde kun en fjerde Deel af Frøets Vægt." Om Rigtigheden af denne Angivelse har jeg fuldkomment overbeviist mig, men dog fundet den herskende Smag af denne Olie meget mild og sod. Desuden maa jeg gjøre opmærksom paa, at det ikke var Hr. v. Santen om at gjøre, ved sine Forsøg at udfinde Oliens Godhed, men blot dens Mængde. Thi, som bekjendt, maa Frøet presses to Gange, naar man vil stille den bedre Olie fra den flettere og prøve sammes Godhed. Kun ved den første, sagte, folde Presning faaer man den bedre eller saakaldte Jomfruolie; ved den anden Presning udtrykkes tillige de slimede, harpixagtige Dele, som gjøre Olien grumset, og især fra Frøkaplerne med:

bringer Plantens eiendommelige Lugt og Smag, her den roeagtige. Den sikreste Maade at faae reen Olie af dette Frø, er at affkalle Skulperne paa en Rølle for Presningen, hvilket kan skee uden Vanskelighed, formedelst dette Røddikfrøes Størrelse. Iøvrigt fik Hr. v. Santen, ved Uddampning med Ether, over $\frac{1}{3}$ af Frøets Vægt i Olie, hvorimod der af vore almindelige Olievæxter, selv de meest oliegivende, kun kan udbringes $\frac{1}{4}$ eller i det høieste $\frac{1}{3}$ Deel.

II.

(Af Vice-Præsident v. Bülow paa Gr. Kelle.)

Efterat Frøhandler Jeppe i Kjøbenhavn havde, paa min Anmodning, overladt mig $\frac{1}{4}$ Pd. Frø af Olie-Røddiker, til et lidet Forsøg i min Have, udsaaedes dette Frø midt i Mai Maaned d. A. paa $2\frac{1}{2}$ □ Rode, og gav et fuldkomment tilstrækkeligt Antal Planter.

I en, 30 Aar gammel, Afhandling over denne Plantes Dyrkning*), hedder det vel: "I meget feed Jord, f. Ex. i Haven, trives og voxer den beundringsværdigt godt og lover megen Frugt, men

*) "Vollständiger Unterricht über den, für Deutschland wichtigen Anbau des Chinesischen Delrettigs und über die Bereitung des Oels aus demselben. Aus dem Italienischen von Franciscus di Grandi. Mit Kupfern. Leipzig, bei J. E. Hinrichs 1802".

idenefter falder den hen ad Jorden, formiedelst dens altfor spæde Stængler, og svarer ikke til det første Haab, som den gav".

Jeg havde imidlertid dengang intet andet Sted til Disposition end Haven, og da Jorden ikke nyligt var gjødet, saa haabede jeg, at den Skade, hvorfor man havde advaret, ikke her vilde være at befrygte. Forvrigt var det valgte Sted tilfældigviis reolet og indeholdt en Blanding af Sand, Leer og Mergel, hvori dog sidste var overveiende. Planterne vare i Begyndelsen og i længere Tid meget vantrevne, bleve ogsaa stærkt angrebne af Jordlopper, hvorfor jeg, saavel nu, som dengang, er af den Tro, at den valgte Plads ikke var for feed. Men da nu Jordlopperne toge saaledes Overhaand, at mange Planter ganske visnede og de Dvrige bleve meget forgnavede, saa at jeg maatte frygte for, at dette mit første Forsøg ganske vilde mislykkes, saa tog jeg endelig, tvertimod mit tidligere Forsæt, min Tilflugt til at anvende Gips. Allerede saa Dage efterat Gipsen var strøet, viste sig dens gode Virkning; Jordlopperne vare forsvundne, Vegetationen blev med hver Dag kraftigere og inden kort Tid stode Planterne i den største Frodighed, skjøde stærke Stængler med lange Sidegrene, og bedækkede Jordfladen fuldkomment.

Efter fuldendt Blomstring lod det store Antal af Vælger haabe en rigelig Afgrøde; men den, i hvin Advarsel angivne flemme Følge af, hertil at

vælge Havejord, fremtraadte desværre ogsaa her i Virkeligheden; thi Bælgerne vare næsten alle tomme eller havde kun nogle enkelte Kjerner, hvorfor jeg efter $\frac{3}{4}$ Pd. heller ikke avlede mere end 17 Pd. reent Frø. Havde Skulperne været fulde, og hver havt 8—10 Kjerner, som skal være det sædvanlige, saa vilde sandsynligviis denne Oliereddikens Afgrøde paa ligestort Stykke have overgaaet Rapsens. Upaatvivelig var Planternes altfor store Frodighed Skyld i, at Skulperne havde sat saalidet Frø.*) Stedet var imidlertid, som alt er bemærket, ikke nyligt gjødet, men kun reolet, for at skjærne Jorden, som var saa stærkt leret, at den var yderst vanskelig at behandle og at Havefrugter ikke vilde trives i den; hvorfor man da maa tilskrive Oliereddikernes Yppighed enten Rølegravningen eller Gipsningen. Imidlertid er det unægtelig en stor Ubefaling for Oliereddikens Dyrkning, at man omhyggeligen maa holde den borte fra feed Jord, da Rapsen tvertimod ikke kan faae Jorden feed nok, naar den skal give et rigeligt Udbytte. Kun ved videre, ofte gjentagne Forsøg vil en, for dette Klima passende Behandling af den omhandlede chinesiske Plante kunne udfindes. Ungaaende denne Plantes store Omfindtlighed har jeg her

*) Efter Sigende skulle vore Rebbiker, i feed Havejord, ligeledes kun bære meget lidet Frø, og Skulperne næsten blive ganske tomme, ligesom Tilfældet var med Oliereddiken.

intet bemærket, meget mere, som ovenfor er omtalt, det Modsatte. I Italien skal Oliereddiken blive fuldkomment moden 4 Uger efterat den er saaet; her forlængedes dette Tidrum med nogle Uger, men jeg oppebiede ogsaa den Tid, da de fleste Skulper vare fuldkomment modne, hvilket nok kan lade sig gjøre, naar man saa blot tager sig iagt for ikke igjen at vente alt for længe, da isaafald de først modnede Skulper falde af.

Skjøndt Resultatet af dette mit første Forsøg just ikke har været saa meget gunstigt, saa synes dog deraf at fremlyse, at Oliereddiken, rigtigt behandlet, vil være ligesaa givtig som Raps. Men denne Sandsynlighed hæves næsten til Visshed, naar man betænkter, at Kjernen af den første, idetmindste tilsyneladende, er dobbelt saa stor, som af den sidste; at altsaa Oliereddikens Kjerne har betydeligt Fortrin, naar der tillige tages Hensyn til Størrelsen af Areal, som besaaes med begge disse Værter; thi, bedrog Diemaalet mig ikke, saa var der paa det Sted, hvor dette Forsøg blev gjort, ligesaamange Oliereddikeplanter, som der paa lige Glade maatte staae Rapsplanter. Jeg kan vel ikke med Sikkerhed indestaae for denne og nogle andre Paastande; thi gjentagne Forsøg og sikre Erfaringer maa først hæve alt dette til Kjendsgjerninger, førend man kan paastaae at have tilforladelige Grundsætninger; men under den Forudsætning, at det nyligt omtalte Forhold imellem Frøets Størrelse og det Rum,

som Planten indtager, var fuldkomment rigtigt, vilde man deraf kunne drage følgende meget vigtige Slutning. Med 1 Pd. Oliereddikfrø f. Ex. kunde man, ifølge det første her gjorte Forsøg, besaae 10 □ Roder, og naar Rapsfrøet rækker dobbelt saa langt, vilde man med lige Quantum af samme kunne besaae 20 □ Roder; gav nu sidste en Afgrøde paa 200 Pd., første derimod kun paa 100 Pd., saa var dog alligevel beggeß Givtighed lige.

Men ere end begge kun lige givtige, eller staaer endog Oliereddiken heri noget tilbage for Rapsen, hvilket dog ikke er sandsynligt, saa har dog de førstes Dyrkning betydelige Fortrin for den sidsteß, som f. Ex.:

1) Rapsen, — thi efter alle hidtil gjorte Erfaringer kan her kun være Tale om Vinterraps, — lider ofte meer eller mindre af ugunstigt Veirlig om Vinteren og det har været Tilfældet, at den næsten ganske er gaaet bort. En saadan Fare er Oliereddiken, som Sommerfrugt, slet ikke udsat for, og skjøndt den stammer fra et varmt Klima, skal den dog heller ikke være omfindtlig mod Niim eller Foraars-Nattefrost.

2) Skulperne paa Rapsen springe let op, hvor for et stort Sædtab altid er uundgaaeligt ved denne, og et endnu større at befrygte, naar man ikke i Høsten behandler den med næsten pedantisk Forsigtighed. Derimod aabne Oliereddikens Skulper sig

aldrig af sig selv, og først naar de ere fuldkomment tørre kan Kjernen tørstes af dem.

3) Kapskøsten falder i en meget ubeleilig Tid, og da den umiddelbare Uftærskning, af nylig anførte Aarsager, maa forbindes dermed, saa udfordrer den saamange Menneſter og Heste, som kun sjeldent, uden Skade for de samtidige, ligesaa vigtige Arbejder, saasom Høst og Brakpløining, kunne undværes fra disse. Men endnu større bliver den almindelige Forlegenhed, naar der i en saadan Kapskøst indtræffer blot en nogenlunde vedholdende Regn, som Juli Maaned ikke saa sjeldent fører med sig. Alle disse forstyrrende og Tab bringende Ulemper har man ikke ved Oliereddiken; er den blot saaet midt i Mai Maaned, saa indtræffer dens Modnen efter fuldendt Kornhøst; den meies da blot og bliver derpaa liggende nogle Uger paa Marken, indtil Skulperne ere fuldkomment tørrede, og skulde Vintersaaeningen endnu ikke være tilendebragt, naar den skal indages, saa at Folk ikke kunde have til at udtærste den strax, kan den uden Fare sættes ind i Laden.

4) Endelig indfalder ogsaa Kapsaaeningen i August Maaned, altsaa i den travleste Kornhøst, hvilket er meget ubeleiligt, naar Kapsavlen er noget betydelig; thi Smaapartier, som ikke give et forholdsmæssigt betydeligt Udbytte, kunne ikke her komme i Betragtning. Oliereddikens Saaening medfører derimod ikke usædvanlige Besværigheder, og skeer paa en Tid, da al den øvrige Baarsæd besør-

ges i Jorden, og Landmanden altsaa er forberedt paa saadanne Arbeider.

J foromtalte Afhandling siges endvidere, at denne chinesiske Oliereddike har megen Lighed med vor indenlandske Reddike, eller de saa almindeligen bekjendte Radiser, og da nu Forfatteren ikke ytrer sig bestemt om Frøet af de sidste er ligesaa olieholdigt, som den Førstes, men dette derimod maa betvivles, saalænge indtil det Modsatte bevises, saa maa man omhyggeligen vogte sig for en Forveksling af Frøet. Jeg lod derfor ogsaa, ved mit første Forsøg i Haven, Oliereddiken faae langt fra den indenlandske. Til Slutningen siger Forfatteren endnu ordret Følgende: "Man kan ikke fastsætte nøiagtige Regler til Adskillelse i alle Tilfælde. Skulperne paa den chinesiske Oliereddike ere længere end paa vor indenlandske, og indeholde flere Kjerner, der ere større og sødere. I hver Skulpe finder man sædvanlig 9—10, dog har man undertiden fundet indtil 18 i dem. Kjernerne af vor Reddike ere ægdannede og deres Skal eller Hud af en rød Farve, der falder noget i det Orangegule eller Castaniebrune. Oliereddikens Kjerner ere derimod for det meste sphæroidisk sammentrykte og Overhudens Farve mørk kastaniebrun med hvide Smaahaar, som danne et lysegraat Overtræk. Disse Omstændigheder afgive et saa mærkeligt Adskillelæstegn, at et midelmaadigt Syn er tilstrækkeligt til at skille dette Slags fra de øvrige. Man maa imidlertid be-

mærke, at Kjerneerne af Oliereddiken, saalænge de endnu ikke ere rigtigt modne, ligne i Farve dem af vor indenlandske Reddike".

Mine Jagttagelser over denne Gjenstand ere følgende:

1) Skulperne paa de af mig forsøgte Oliereddiker vare ligeledes længere, end de, paa de her i Haven værende Radiser, — Reddiker var her ikke, — og første havde rigeligen faaet det angivne Antal Kjerneer, naar ikke Plantens altfor store Frodighed havde hindret deres Uddannelse.

2) Mit Oliereddikfrø er ikke ganske eensformet. Vel have de fleste Kjerneer den betegnede flade Form, i forskjellige Afvigelser, som f. Ex. rundlindsedannet, tilsyneladende kantet o. s. v., dog ere ogsaa nogle aflangrunde, med Fordybninger fra nedenaft opad, som ikke krummede Agurker. Det dermed sammenlignede, her voxende Radisefrø var ikke ægdannet, men forstørstedelen rundt, sammentrykt, lindsformet. Om dette Frø er ganske ægte og ublandet, kan jeg ikke vide; men det beviser dog, at den sammentrykte Form ikke hos os er noget characteristisk Kjendtegn paa ægte chinesisht Oliereddikfrø. Meget forskjellig finder man imidlertid begge Frøarters Dannelse, naar man betragter dem igjennem et Forstørrelsesglas.

3) I Smagen af begge fandt jeg just ikke nogen mærkelig Forskjel, men jeg har ogsaa kun prøv-

vet enkelte Kjerner, og maaskee kan den angivne Forskjel i Smagen kun mærkes ved Nydelsen af større Qvantiteter.

4) Farven af mit Oliereddikfrø er vel ogsaa i Almindelighed mørkere, end Radisernes, alligevel findes der dog enkelte lyse Kjerner blandt hiint, og mørke blandt dette.

5) De omtalte hvide Smaahaar kunne ikke skjælnes med blotte Næse, og jeg har, i Mangel af et stærkere Forstørrelsesglas, blot kunnet betjene mig af en Loupe. Ved denne kunde jeg kun see de hvide Pletter, som sandsynligviis frembringes ved Haarene, tydeligere end med blotte Næse, men tydeligen at skjælnes de hvide Haar selv, vilde ikke lykkes mig. Mange Kjerner vare ganske bedækkede dermed, andre halvt eller endnu mindre, og nogle, dog kun faa, syntes at være ganske glatte. I blandt det hermed sammenlignede Radisefrø fandtes imidlertid ligeledes nogle Kjerner med hvide Pletter, og jeg kan altsaa kun i Oliereddikfrøets mørkere Farve finde et Udskillelsetegn.

Hvad Forfatteren af titomtalte Afhandling medder angaaende den Jord, der er skicket for Oliereddiker, kan, formedelst den store Forskjel paa det italienske og vort Klima, ikke anvendes her. Han siger nemlig: "Det sædvanligt saakaldte lette og nogenlunde fugtige Jordsmon er det, som Oliereddiken, saavel som alle vore øvrige indenlandske Rødder og overhovedet alle Røer, yndes"; men hos os

Iyffes Røddiker og Roer slet ikke paa fugtige Jor-
der, som, godt gjødede og merglede, ere fortrinlig
skikkede for Raps. Jeg troer derimod, at Oliered-
diken her, med Undtagelse af det ufrugtbare Sand,
vil trives godt paa enhver tilbørligt skjernet Jord,
og maaskee fortrinligt paa vor gode Middelfjord.
Her havde den en høi, tør, men dog særdeles
løs Jord.

Enhver vegetabilisk Gjødning skal være at fore-
trække for den af Hornkvæget, og Arbeidsdyrenes
ganske at forkaste. Sidste er vistnok især med Hens-
syn til Italiens hede Klima, dog troer jeg at kunne
uddrage af alt dette, at al frisk animalisk Gjødning
maa ansees for aldeles upassende, ligesaavel til
Oliereddiker, som til vore Gulerødder. Forelobigen
siger Forfatteren, at naar Jorden ikke har tilstræk-
kelig Kraft, og en Gjødning altsaa er nødvendig,
saa maa denne altid skee om Efteraaret før Saa-
ningen, og Marken derefter i ethvert Tilfælde pløies;
dernæst maa den saa igjen om Foraaret ved to nye
Pløininger tilbørligen skjernes og renses fra Ukrudt.
Grøet saaes paa sidste Pløining og Marken jævnes
derpaa med Tromlen. Herefter at dømme, maa
Jorden i Italien enten være meget let eller dog
renere end hos os; thi efter min Anskuelse vil Sæd-
furen her, om der end er gaaet to Pløininger forud,
ikke ganske kunne undvære Harven. Vist er det
vel, at Oliereddikens Grø, ligesaaalidet som andre
lignende Planter, maa bringes dybt ned, men ens

hver Landmand, som er vant til at omgaaes med Raps og Kleberfrø, vil ogsaa let vide at rette Saaingen af hiint efter sin Localitet.

Planternes Afstand fra hverandre maa ikke være mindre end $2\frac{1}{2}$ og ikke større end 5 Tommer. Som allerede bemærket, have de mange og lange Sidegrene, men om nu ogsaa disse, uden synlig Skade, vore i hverandre, saa vilde en tyk Udsæd, især paa kraftig Jord, ikke være raadelig. Jeg fandt det her brugte Forhold $\frac{1}{4}$ Pd. paa $2\frac{1}{2}$ □ Rode, altsaa 1 Pd. paa 10 □ Roder, meget passende. Hvorledes Frøet bør saaes, nævnes ikke. Her behandlede den omtalte Ubetydelighed ligesom andet Havfrø, men i det Store maatte man vel saa det enten med smaae Haandkast, eller blot med 3 Fingre, alt eftersom Saaemanden gaaer hurtigere eller langsommere og har meere eller mindre vidt Kast. I de stærkt befolkede Lande, hvor endog Kornet luges, er det vel Skik at hyppe og luge Oliereddiken eengang, men dette vilde her, af Mangel paa Hænder, ikke være udførligt, naar Dyrkningen skeer i det Store, hvorom kun Talen kan være her. Jeg troer heller ikke, at saadant her vilde være nødvendigt, da Oliereddiken, paa ellers reen Jord, ved sin hurtige Væxt, ikke lader Ukrudtet komme op. Agerkaal og vild Raps vilde vel ikke let holdes borte, men heller ikke gjøre betydelig Skade, fordi det vilde være let for Tærskeren, at rense en Frøbunke fra de lange Skulper af den første, og Frøet

af den sidste ligeledes giver Olie, og i Nødsfald kan frasigtes, da det er mindre end Reddikefrø. Givtigheden af dette Sidste angives af den italienske Forfatter til 5 Kubbi — 32 Rander — paa en mailandsk Rode. Angaaende dets Olieholdighed, siger han, at man ved omhyggelig Udpresning altid faaer mere end $\frac{1}{3}$, og undertiden endog det Halve af Frøets Vægt i Olie. Over Oliens Godhed gjøres følgende interessante Bemærkning: "Da Olien efter første Presning af den chinejske Reddike er sund og som Madingredientis saa behagelig, at selv Pattebørn nyde den med Fornøielse, og tillige er langt sparsommeligere at brænde, end Olivenolie, idet den varer dobbelt saalænge, brænder ligesaa klart og oser mindre, saa burde den ikke gjælde mindre, end o. s. v." Til alle disse gode Egenstaber føies endnu et andet Sted, at Oliefagerne ere meget gavnlige for Qvæget; og atter et andet: at Dyrkningen af denne Reddike udfordrer kun lidt Gjødning, udsuger ikke Jorden, og kan derfor gjerne skee i Brakmarken.

Bed denne Reddikes Dyrkning har man i Italien Hindringer at bekjæmpe, som man ikke her fjender til; man tør saaledes der ikke saae Frøet paa Jorden, som ikke en Deel af Dagen ere beskyggede, men ganske udsatte for Solstraalerne, da Planterne der maatte vandes, om de ellers ikke reent skulde hentørres; ogsaa maa disse tilstræffelig beskyttes imod Søvinde, der ellers have en me-

get skadelig Indvirkning paa dem; desuagtet dyrkes Oliereddiken der hyppigt og i Marken.

De Grandi havde først den Lykke, at faae nogle Kjerner af samme, og da han lidt efter lidt formerede disse saaledes, at Planten kunde dyrkes i det Større, blev han beæret med flere Præmier af det patriotiske Selskab i Mailand, til sikkert Beviis paa, at Sagens Bigtighed var blevet anerkjendt. De i hiin Afhandling givne udførlige Forskrifter angaaende Oliens Udpresning, har Forfatteren vedføiet en Aftegning af en hensigtsmæssig Stampe- og Pressemaskine.

Efterkrift.

Ifølge den af Udgiveren indhentede Underretning, har den chinesiske Oliereddike været dyrket som botanisk Plante i den botaniske Have her i Kjøbenhavn siden Aaret 1793, men dette kan naturligviis intet Resultat afgive, forsaavidt der spørges om denne Plantes Værd i oekonomisk Henseende. En af vore Botanikere har havt den Godhed, desangaaende at meddele mig Følgende: "Jeg er ganske af den Formening, at Planten vil lykkes her tillands ligesaa vel som Rapsen, men under hvilke Omstændigheder, maa D. Hrr. Landmænd ved Forsøg afgjøre. Hvad dens Natur overhovedet angaaer tillader jeg mig blot at anføre mine Bemærkninger: 1) Den er upaa-

tvivlelig af hele Raalslægten den Plante, der drager mindst Næring ud af Jorden, men derimod meest af Atmosphæren; som Folge deraf meget afhængig af Temperatur og Fugtighed. 2) Mineralst Jord synes den tjenligst, animalst Gjødning derimod skadelig, da denne kan foranledige en frodig Væxt i Blade og Stængler, men liden Rjerne. 3) Efter Jords Bestaaffenhed maa Udsæden rette sig, da en for tæt eller tynd Udsæd vil virke ufordeelagtigt paa Frugtbarheden. 4) Den har fremfor Vinterrapsen tvende udmærkede Egenstaber: at den nemlig er en Sommerfrugt, og at den langt fra ikke behøver den omhyggelige Behandling ved Jadhøstningen, da Frøet ikke uden ved Vold skiller sig ved Frøhusene (Skulperne); derimod troer jeg nok at Skulpen let falder af ved en voldsom Behandling. Som tredie Egenstøb kan vist uden for al Tvivl hensættes, at den, under lige Omstændigheder med Vinterrapsen, giver langt mere Olie. 5) Derimod troer jeg vist at den i kolde og fugtige Sommere, især hvis Jorden er for gøbtig, kold eller fugtig, vil fortfare med at voxe, som idetmindste er Tilfældet med Hovedarten: den almindelige Radise, og at den, som Folge heraf vil have det noget varmere og tørrere end Rapsen. Derfor jo tidligere man kan faae den jo bedre; men som sagt Forsøg maa her afgjøre det Rette. Disse Bemærkninger om Olieradisen beder jeg Dem kun at betragte som theoretiske Ideer og ei for noget afgjort praktisk.

Paa min Reise afvigte Sommer i Tydskland
faae jeg følgende Planter dyrkede til Oliepresning:

Balmue, forskjellige Afarter, Vinter- og Som-
merraps og Dodder.

Uf disse udfordrede Balmuen og Vinterrapsen
god, kraftig Jord; Sommerrapsen mindre god,
og Dodder blev dyrket paa den allersletteste Jord,
hvor intet Andet med Held kunde dyrkes.

Dodder (Leindodder, *Myagrum Sativum* Lin.;
Camelina Sativa) faaes hos Booth i Hamborg til
15 Mk. Cour. pr. 100 Pd".*)

*) Et lidet Quantum Frø af den chinesiske Oliereddike er-
hidforfrevet fra Hamborg, saa at danske Landmænd,
som ønske at gjøre Forsøg dermed, her kunne erholde det.
Udsalget deraf har Urtekræmmer Tørgen D. Schmidt,
boende paa Hjørnet af Frederiksberggade og Vestervold
Nr. 18. — Unfskeligt var det, om hine Mænd vilde
behage, i sin Tid at meddele Landhuusholdnings-Selska-
bet Resultaterne af deres Forsøg med denne Plante.

u d g.

Landøkonomiske Blandinger, udtagne af fremmed Litteratur.

Prøver af Alb. Blochs Meddelelser.

Som practisk; theoretisk Landmand og systematisk Skribent i Faget har ingen siden Thaer tildraget sig den Opmærksomhed i Tydskland, som Albrecht Bloch.

Jeg har derfor anseet det for nyttigt fra Tid til anden at meddele i Tidsskriftet saadanne Bemærkninger fra hans Haand, for hvilke jeg kan formode, at den danske Landmand vil have nærmest Interesse, og det vil saaledes ikke være upassende, idet jeg hermed gjør Begyndelsen, at forudsikke Blochs Fortale til de 3 Bind, han fra 1830—33 har udgivet under Titel: "Mittheilungen landwirthschaftlicher Erfahrungen, Ansichten und Grundsätze".

"Nærværende Værk i 3 Bind indeholder det Videstværdigste af alle mine landøkonomiske Forsøg og Erfaringer, samt deraf flydende Grundsatninger, som jeg har erhvervet og tilegnet mig. Det er min oprigtige Troesbekjendelse om, hvorledes jeg, efter en uafbrudt 40aarig Praxis, nu tænker over de Gjenstande jeg foredrager, hvad jeg anseer for Godt, hvad der er lykkedes mig og hvad der har flaaet mig feil.

Ved den store Forkjærlighed, jeg som Landmand

havde for mit Sag, med Lyst til Fremmskridt og til at gjøre alle Slags Forsøg, kunde det ikke feile, at Meget mislykkedes, at mangen ivrig forfulgt Plan kostede Offre uden anden Løn, end Berigtigelsen af mine Ideer og Grundsætninger. Jeg undseer mig ikke ved aabenhjertig at tilstaae hvor jeg har feilet og gjort Misgreb; jeg holder det endog for Pligt at tale herom paa sit Sted, at gjøre opmærksom derpaa og advare. Vort Sags store Omfang tillader altfor mange vildledende Afveie; Meget, for ikke at sige det Meste, kræver for lang Tid til at vi kunne være istand til at drage et rigtigt Resultat af vor Erfaring; Tiden, og med den vort Liv, har altfor raske Binger, og jeg skulde derfor være af den Tro, at vi ældre Laadmænd kunne stifte den største Nytte for Nutid og Fremtid, ikke alene ved at anbefale det Gode, men isærdeleshed ved en aaben Tilstaaelse af vore stufede Forventninger og de Feil eller Misgreb vi have begaaet.

Det er ikke mit Forsæt, ved de i nærværende Bærf meddeelte Erfaringer og udtalte Grundsætninger, at modsigre Andres, langt fortjenstfuldere Mænds, Meninger og foredragne Lære, men kun at fremstille, paa hvilken Standpunkt vi nu staae i den landoekonomiske Praxis, og hvorledes en Mand, som fra tidligste Ungdom med stor Lyst og Udholdenhed opoffrede sig til Landvæsenet, nu efter en mangeaarig uafbrudt Praxis dømmer om landoekonomiske Forhold, og hvad han under sine Bestræ-

belfer og utrættelige Forskning har anseet for Godt, og for værd at efterligne eller at dadle. Af mine nedskrevne Erfaringer har jeg i de 10 sidste Aar ud-
draget samtlige Gjenstande, der ere omhandlede i
mit Værk, og ikke alene benyttet dem til Underviis-
ning, men isærdeleshed til mine Fremtids Studia.
Jeg har behandlet enhver Gjenstand som et opkastet
Spørgsmaal, og søgt at besvare samme, hvilket
forekom mig at lette saavel Foredraget, som Ester-
søgningen af enkelte Gjenstande.

I alle Beregninger, hvor det kom an paa at
bestemme Værdien af et landligt Produkt, har jeg
betjent mig af en idealk Mynt, idet jeg har sams-
menlignet dem alle tilhobe med Værdien af Rug.
Denne Maade har jeg, især naar Talen er om
Fremtiden, fundet mere hensigtsmæssig, end Bereg-
ning efter klingende Mynt. Ved Maal og Vægt
har jeg antaget det nu her i Schlesien nylig ind-
førte Preussiske, men til Lettelse ved Sammenlig-
ninger hosføiet i Slutningen af Værket en Reduc-
tions-Label.

Schierau d. 1ste Decbr. 1829.

Albrecht Bloch".

Om Winter-Raps.

Jeg holder det kun tilraadeligt at dyrke Raps
i det Store for saadanne Avlsbrug, hvis Jorder
ere overmaade frugtbare og indeholde stor Gjøds-
ningskraft. I enhver anden Bedrift, der ikke er i
Besiddelse af denne Rigdomsfylde, finder Rapsdyrk-

ning kun Sted, til Skade for de øvrige Markfrugter og Qvægablen, da den kun forskaffer Eieren en tilsyneladende temporair, men ikke nogen varig Fordeel.

En uforholdsmæssig Dyrkning af Raps, saavel som af alle saadanne Væxter, hvilke kun afgive lidet til Gjødskning, men en desto større Penge-Indtægt, egner sig i Almindelighed, og med Undtagelse af berørte Tilfælde, bedst for Forpagteren og en saadan Landmand, der staaer i Begreb med at forlade sin Eiendom; thi disse Frugter give i de sidste Aar af Driften undertiden et Middel ihænde, til at drage en større reen Indtægt af Jorden, end den, Sæd-Dyrkning kan forskaffe, naar det ikke er os tilladt at sælge Halmen.

Raps giver lidet Straae, som tilmed har en ringe Værdi; men beregne vi Gjennemsnits-Prisen paa Raps, iberegnet Straaets Værdi, og sammensligne dermed Gjennemsnits-Prisen paa andre sikke Sædarter, som Vinterhvede eller Rug inclusive Straaet, bortfalder, i Almindelighed taget, den overveiende Fordeel ved Rapsen.

Raps kræver en kraftig, muldrig, tilbørlig bindende og stærkt gjødet Jord, hvis Underlag er modtageligt for det overflødige Vand.

Dens sædvanlige Plads er Brakmarken, hvor den dyrkes foran Hvede eller Rug. Er nu den Jord, som bærer Raps, i høj Grad bindende eller vandholdig, lykkes Vintersæd efter Raps ofte for-

trinlig; i modsat Fald giver den en betydelig ringere Indtægt, end naar den dyrkes i selve Brakken.

Marken maa, naar Rapsen skal saaes, almindeligviis i August Maaned, være vel gjennearbejdet og Jordsmonnet klart, men ingenlunde pulveriseret. Radsaaes Rapsen, sparer man den halve Udsæd og sikkrer sig Indtægten mere end ved Bredsaaning. Er Udsæden steet for tyk, maa Harven bruges i samme Dieblik man bliver det vaer paa den opkommende Sæd; derimod har det Tid til Efteraaret med at fortynde, da de optagne Planter kunne anbringes, hvor Rapsen staaer tyndt.

Vinterrapsen er en usikker Frugt, og har mange Fjender. Den lider ofte af Vinterfugtighed, Jordlopper, Raalorme og Glimmerbøsser, hvilke i Blomsstringstiden sætte sig i Blomsteret og kunne tilintetgjøre det bedste Haab om en god Høst.

Dyrke vi Rapsen paa Jord, som ganske egner sig for den, kunne vi i Gjennemsnit gjøre Regning paa, at den i 5 Aar kun fuldkommen vil lykkes de 3. Naar den, efterat være omhugget, er bleven saa tør, at den lader sig tørste, gjør man bedst i saa hurtigt, som muligt, at foranstalte dette, og bringe den, helst uden at sammenbindes, med Forsigtighed til sit Bestemmelsessted. Pakkes den utærsket sammen i Laden og bliver flere Dage liggende i denne Tilstand, tager den Varme til sig, til Skade for Frø og Straa.

D m H v e d e.

Det er altid et godt Tegn paa en rigtig Cultur, naar Jordsmonnet, efterat have modtaget sin bestemte Bearbejdning til Sæd, med Lethed lader sig smuldre af Harven i smaa Dele. Al Pulveriseringen, eller Jordens Forvandling til Støv, virker skadelig, isærdeleshed under den sidste Bearbejdning til Sæd. Jorden berøves herved den mekaniske Form, som den bør have for at trække Frugtbarhed til sig fra Atmosphæren og taber saaledes i Kraft. Det er desuden den Grad af Forraadnelse, som bevirkes ved en god Cultur, og som uden at udtørre Jorden eller gjøre den pulveragtig, forsætter den i en sprød, mild og løs Tilstand, det er denne, og ikke Jordens Pulveriseringen, som tilveiebringer Frugtbarheden, og bevirker at de dyrkede Afgrøder lykkes.

Dyrkes Hvede efter en forangaaende Sædart, maa Jorden alt til denne have modtaget sin fuldkomne Behandling, saaledes, at der til Hveden kun pløies eengang. Er denne forangaaede Sæd ikke fuldkommen lykkedes, saaledes, at der til Hveden skulde behøves mere end een Pløining, da kan man i Almindelighed ikke gjøre Regning paa en fuldkommen Høst. Ved den gjentagne Pløining og Harvning bliver Jorden for smuldret og tør, og hindres i den ovennævnte Forraadnelse, hvorimod den ved een Pløining kun, at sige i det nævnte Tilfælde, faaer Tid at sætte sig til Saaeningen, ligesom den og, idetmindste for en Deel, gjenvinder den Egenskab,

at holde paa Fugtigheden, hvilken den forangaaende Sæd har berøvet den.

Hveden ynder en tynd Bedækning af Jord; havde man det i sin Magt, at bringe Sæden idet høieste 1 Tomme dybt i Jorden, vilde dette være det anstændigste Leie for Sædefornet; kommer dette til at ligge for dybt, bliver Planten svag og sygelig, de første Trevlerodder, som Korret skyder i Dybden, hændse snart efter, og Planten nødes til at skyde nye Rodder ved Overfladen af Jorden, hvorved den naturligtviis maa svækkes meget. Der som vi efter en Udsæd undersøgte de svage, kummerlige Planter, vilde vi som oftest finde, at Sædefornets for dybe Leie er Skyld heri. Det er ikke det vanskeligste at fordele Sædefornet paa Marken temmelig ligelig; men at skaffe det sit forønskede Leie i Jorden, er neppe endnu til Fuldkommenhed lykkes Nogen, og heri ligger ogsaa Aarsagen, hvorfor vi maae bruge 3 Gange saamegen Udsæd imød hvad man ellers havde nødig.

Aarsagerne til en mindre fuldkommen Høst ere som oftest:

- a. En upassende Jordart.
- b. En upassende Plads i Sædomløbet.
- c. Ufuldkommen, umoden høstet, Saaesæd og en for tyk Udsæd.
- d. At Sædefornet enten bringes for dybt, eller ikke dybt nok ned.
- e. For sildig Saaening.

f. En urigtig Behandlingsmaade af Jorden, og
g. En Mark, der er saa ureen, at Ukrudtet, af
Harvning uagtet, ikke kan skjules.

Kornbrand er den Sygdom, hvorved Kornet i
Aret kun for endeel angribes af Brand. Støvbrand
derimod, hvorved samtlige Korn i Aret forvandles
til brandet, forrustet Støv. Det er sjeldent at man
i Aret, der have Kornbrand, finder enkelte sunde Korn,
men det er aldrig Tilfældet i dem, som indeholde
Støvbrand. Ligesaalidet finder man brandede og
sunde Aret paa et og samme Skud, dette er et ta-
lende Beviis for, at Uarsagen til Brand kun maa
søges i Sædekornet eller i selve Jorden, som giver
det Næring. Sædvanligviis tilskriver man Sædes-
kornets Ufuldkommenhed Uarsagen til denne Syg-
dom, ligesom det og er Tilfældet, at Saaesæd fra
en brandet Mark atter overfører denne Sygdom
paa andre Steder osv. osv.

J alt dette kan jeg dog ikke være enig, da Er-
faring ofte har viist mig, at Ager, som engang ere
disponerede til denne Sygdom, avle Støv og Korn-
brand, om man end har brugt den meest udsøgte
Saaesæd. Derimod kan man igjen finde Ager, som
slet ingen Disposition have hertil, og hvor der hver-
ken kommer Støv eller Kornbrand, Udsæden være
saa enten god eller slet.

Jeg maa være af den Formening, at Uarsag
til Brand i Hveden kun alene ligger i Jorden, og
at baade Korn og Støvbrand kun fremkommer un-

der visse herskende Forhold, i saadan Jord, som indeholder mange uopløste Jerndele. Hveden hører til de Plantearter, som fortære en stor Deel opløst Jern, ja det synes endog, som om denne Egenkab fremmer Plantens Væxt. Paa en stærk jernholdig Mark, der isvrigt er kraftig og velgjødet, staaer Hveden i Almindelighed i Begyndelsen meget yppig. Men befindes der i Jorden mange raa Jerndele, som opløse sig just paa den Tid Sæden begynder at spire og Planten at faae Liv, saa tager den mere Jern til sig end den har godt af, og Følgen er Brand.

Bliver en Ager, som indeholder mange raa Jerndele, gjødet om Efteraaret ved Saaetid i varmt og fugtigt Veirlig, saa begunstiger Gjødningen Jernets Opløsning, og Følgen bliver sædvanlig Stovbrand. Er Veirliget derimod om Efteraaret ikke gunstigt for Jernets Opløsning, foregaaer denne sædvanligviis først om Foraaret, Planten er da alt kraftig, Aret har allerede dannet sig i Straaet, Jernet kan ikke mere virke aldeles forstyrrende, alligevel blive Kornene ufuldkomne og angrebne af Røst, hvilket er Kornbrand. Flere Forsøg med jernholdig Jord, hvilke jeg har anstillet paa Mark og i Have, bekræfte denne min Hypothese.

For altsaa at undgaae Brand, maa man faae sin Hvede i Jord, som er fri for uopløste Jerndele, ikke pløie dybere til Hveden, end Jorden forhen har været cultiveret, Gjødningen maa udføres saa tidlig

muligt for tilbørlig at blandes og itide at kunne opløse det raa Jern. Det er dog at formode, at umodent, ufuldkomment Sædeforn paa en jernholdig Mark maa formere de brandige Ur, thi de formere Antallet af svage Planter, og saadanne ere just meest udsatte for Sygdommen. Gjerne vil jeg iøvrigt indrømme, at der kan gives andre Aarsager til Brand i Hvede, men alle de Forsøg, jeg har anstillet paa Marken og i Haven med jernholdig Jord og Syre, stemme deri overeens, at man ved Hjælp af disse Dele og Gjødning kan frembringe Støv og Kornbrand i Hvede.

Har Jorden om Foraaret sat Skorpe og tørt Veirlig eller Barfrost forarsaget Nidsfer, er Unvensdelsen af Harven fordeelagtig, naar et heldigt Veirlig følger ovenpaa. Ligeledes er det og nyttigt at tromle den Hvedejord, som har en huul Beliggenhed, der ved Frosten er hævet iveiret. Bedre var det dog, naar Hveden om Foraaret hverken havde Harven eller Tromlen nødvendig. Aarsagen til at Vintersædskjorden om Efteraaret og Vinteren sætter sig formesget og bliver for fast, og i Foraaret faaer Nidsfer, hvilken Tilstand altid bevirker et minus i Indtægten, ligger sædvanlig i en urigtig Dyrkningsmaade; Jorden kan enten være for stærk pulveriseret og udtørret, eller den forangaaende Sædgyrning have berøvet Jorden den mechaniske Egenkab, som den nu i samme Aar behøver til Vintersæden. Gik Hveden altid sin rette Plads, vilde man, i de fleste Tilfælde,

fra Udsæd til Høst ikke have nødig at røre den hverken med Harve eller Tromle.

D m R u g.

Af alle Sædarter er Rugen usfridig den fortrinligste; paa kraftfuld muldrig Jord, som kan holde paa Fugtigheden og har et gjennemladende Underlag, giver den den største Høst af Korn og Straae, saavel efter Vægt som Volumen. Den høieste og sikreste Indtægt giver Rugen i reen Brak; men mangler Jorden bindende eller vandholdig Egenskab, lykkes den bedst i Jord efter flere Aars Hvile og Afbenyttelse til Græsgang; er Jorden derimod meget bindende, ligger sidt uden gjennemladende Underlag, lykkes Rugen bedst efter en forangaaende Sæd, f. Ex. Erter eller Bikker, og er det nu tilmed et vaadt Aar, da lykkes den bedre saaledes, end i den rene Brak, men dette er og det eneste Tilfælde, hvor en forangaaende Sæd dyrkning kan virke fordeeltigt paa den følgende Rug. Læger man i det samme Aar en Afgrøde foran Rugen, og Jorden ikke har et Dvermaal af Fasthed og Fugtighed, berøves den den Grad af sammenholdende og fugtig Egenskab, som Rugen forlanger for ganske at lykkes. Jorden bliver for tør, for pulveragtig, den sntter sig ikke fast nok til Rugens Rod for at beskytte denne mod ugunstigt Veirlig, kolde Vinde, stærk Frost og Hede. Dette er sagt med Hensyn til naar vi attraae den høieste og sikreste Indtægt

af vor Rugjord; isvrigt kan Rugen gjerne give en passende Indtægt efter en forangaaende Sæd; er Jorden blot muldrig, lykkes Korn og Straae efter Omstændighederne ret godt, i modsat Tilfælde maa man gjødske middelmaadig. Rugen giver i 3die, 4de ja 5te Aar efter Gjødsning endnu en antagelig Høst, naar kun Jorden har gammel Kraft og nydt Hvile, helst som Græsgang, 1 à 2 Aar før den bruges til Rug. Der Kraft, Jorden kan have tabt ved en forangaaende Sæd, erstattes i de fleste Tilfælde ved eet Aars Hvile fra Ploven, Jordens Egenkab selv maa isvrigt bestemme, om eet eller to Aars Hvile er fornøden, og det Antal af Aar Jorden har hvilet i samt den foregaaende Behandling vil saaledes igjen bestemme, hvor ofte der skal ploies til Rugen fra 1 til 4 Gange; men man vogte sig nøie for at skade ved en altfor omhyggelig Cultur, thi kunne 3 Ploininger være tilstrækkelige, skader den 4de. Den høieste Indtægt kan og kun forventes, naar den forangaaende Cultur og Underlaget tillader en Ploining paa 7 à 8, ja flere Sommer. Paa let Jord ynder Rugen at nedbringes 2 Sommer, paa alle andre Jordarter kun idet høieste 1 Somme.

Det minus i en mindre fuldkommen Høst, som Aarets Veirforandringer kunne foraarsage, kan i aarligt Gjennemsnit ikke beløbe sig til mere end $\frac{1}{20}$ af en aldeles fuldkommen Høst; det Øvrige gaaer paa en urigtig Culturs Regning; er Dyrkningen altsaa fuldkommen i sin Orden, kunne vi i 20 Aar med Sik-

ferhed gjøre Regning paa en fuldkommen Rughest i 19 Aar.

Honningdug bestaaer af en klæbende, sødsmaagende Substantz, som kommer ud fra Rugplanten selv, og det kun da, naar en Standning har fundet Sted i Værten, og varmt frugtbart Veir følger derpaa. Isærdeleshed er dette Tilfældet, naar et frugtbart Efteraar begunstiger Rugens Vækning, og vi derefter faae et tørt, ufrugtbart Foraar. Planterne kunne ikke uddannes af Mangel paa Varme og Fugtighed; de staae i en kummerlig Vegetation. Naar de nu begynde at skyde, blive Skuddene ulige, og indtræffer der nu i Blomstertiden, eller strax derpaa, varmt Veirlig med frugtbar Regn, saa strømmer et Overmaal af Frugtbarhed fra Atmosfæren og Jorden over i den svage Plante. Det foregaaende frugtbare Efteraar gav Leilighed til, at Rugplanterne kunde sætte stærke Rødder, som ikke nu staae i rette Forhold til den kummerlige Plante; Rødderne indsuge med Begjerlighed Livskraften og tilføre Planterne den, hvis Bædskfar da springe, og den Saft kommer frem, som vi kalde Honningdug. I saadanne Aargange ere Kornene langt ufuldkomnere, og Straaet faaer heller ikke sin behørig Længde. Som Dvægfoder har det imidlertid ingen skadelig Virkning, selv Bierne samle Honning af det, og muligt Sygdommen heraf har faaet sit Navn.

Com et Beviis paa at denne Saft ikke kom:

mer fra Atmosfæren, men avles i Planten selv, tjener den Omstændighed, at Sygdommen kun findes hos Vinter- og Sommerrug, men uden at angribe andre Planter, der kunne staae derimellem.

Naar Moderkornet fremkommer paa Rugen, skeer det sædvanlig, naar Veirliget er ufrugtbart paa den Tid Kornet dannes, og der da paa eengang indtræffer frugtbart varmt Veirlig ovenpaa. Avenes svage Korn formaae ikke at tage imod den Masse af Næringsfaster, som i det frugtbare Veir strømme til, de skaffe sig derfor en Udvei hist og her i Avene, og Næringsfasten danner nu den Udvæxt, som kaldes "Moderkorn," sædvanlig 3 à 4 Gange sværere end et fuldkomment Rugkorn, og indeholder et blaaligt Meelstof. Mængde heraf giver et slet, smagløst, blaasort Brød. Honningdug og Ansats til Moderkornet ere sædvanlig forenede, den første lader sig kun tilsyne en Tidlang isorveien.

Eneglebid forarsage visse Uargange i mange Egne stor Skade paa Vintersæden, især hvor den dyrkes paa løse, porøse Jorder efter forangaaende Sæd; findes efter denne mange uforraadnede Rødder; begunstiger dette Sneglens Formerelse. Om Dagen, naar Solen skinner, er Sneglen i Jorden, men efter Solens Nedgang anfalder den Planterne, og skjuler sig først om Morgenen i Jorden igjen, naar Duggen svinder. Keen Brak og Anvendelse af en stærk Kalk- eller Aske-Gjødning er det bedste Middel imod Sneglene. En deraf angreben Mark

reddes kun ved at udstrøe tør Aske af Løv eller Brænde, hvoraf i det mindste bruges pro Morgen (180 □ Roder) henved 8 Edr. Sneglene ere for smaae og Ugrene i Almindelighed for jævne til at Tromlen kan hjælpe, og at jage Gaard:Vænderne ud paa saadanne Steder lader sig vel neppe udføre, da de formodentlig foretrække Sønnen om Natten.

Dersom man høster sin Rug ved fuldkommen Modenhed, er et betydeligt Cædtab dermed forenet, hvilket endmere forøges, dersom Regnveir indtræffer før Sæden bliver bunden; Tabet indeholder desuden de fuldkomne og bedste Korn. Den ikke aldeles fuldmoden høstede Rug modstaaer bedre ondt Veir, Straaet er kraftigere og ikke dunkelgult, Kornet sidder fastere i Axet og falder ei saa let ud, det faaer en lysere, smukkere Farve, giver et hvidere Meel og er bedre Handelsvare, hvilke Fordele mange Gange opveie hvad der ellers kunde indvendes derimod, f. Ex. en vanskeligere Reentærstning osv.

(Fortsattes).

Hesteavl i Tydskland.

(Af „oekonomische Neuigkeiten, 1833“).

Øst: Preussen og Lithauen ere de Provindser af det preussiske Monarkie, i hvilke der tillægges de fleste Heste. I Aaret 1826 var deres Antal 330,140 Stk., som i Gjennemsnit udgjorde 470 paa □ Milen, hvilket man ikke finder i noget andet Land i Europa. Herefter har Westphalen de fleste Heste,

240 pr. □ Mil. Vestpreussfen 250 og Brandenburg 240 osv. I hele Monarkiet var dengang 1,402,348 Heste, hvoraf omtrent fra 250 til 280000 vare Hopper, bestemte til Bedækning, og de 45000 af disse ved Stutteriehingste.

En Kunstig Maade at fremvirke KoeKopper.

(Af Samme).

Naar En er død af de naturlige Kopper medens Materien endnu er flydende, eller og naar en saadan Syg lider i betydelig Grad, og hans Bærelse ikke har været udluftet, tager man, enten strax efter den Døde, eller henimod den 14de Dag fra den Syge, det uldne Sengeteppe, medens det tilgavns er gjennemtrængt af Smitten, ruller det sammen paa den endnu varme Seng, vikler det i et Stykke Lærred og bringer det til en ung Koe; man til dette Niemed har affondret; her udbreder man det over Koen og befæster det ved For- og Bagbenene, saaledes at det ikke kan rystes af. Efter Forløb af 24 Timer kan man igjen lægge det paa en anden Koe o. s. v., ifald man ønsker at underkaste Flere Forsøget. Herpaa spændes Teppet ud foran Koen, langs med Koe:Krybben eller Gammen, saaledes at den kan indaande Uddunstningen, der nu stiger nedfra opad. Efter nogle Dage bliver Koen syg og faaer Feber, henimod den 4de, 5te Dag af Sygdommen bryde smaa Blegne frem paa Yveret og andre Dele af Legemet, hvilke paa sædvanlig Maade

uddanne sig til Koeopper og fyldes med Vædste, hvilken nu som den ægte Vaccine kan anvendes til Vaccination for Mennesker den 4de à 6te Dag efter at de ere udbrudte og saaledes afgive en virkelig Beskyttelse mod de naturlige Kopper. Naar et saadant uldent Teppe, som ovenbeskrevne, ruller fast sammen og strax endnu paa den varme Seng vikles i et Linnedstykke med Papiir endnu udenom, som slutter godt, og derpaa pakkes tilbørlig fast ind i en lille Kasse, kan det over i to Aar beholde Smitten ved sig, og naar det bevares paa et køligt skyggefuldt Sted, hvis Temperatur ikke er under 0 og ikke over + 10° Reaumur, kan det til enhver Tid tjene til at fremvirke Kopper paa Kær.

Den sorte Erfurtste Røddike.

(Af Gamme.)

Den sorte, store, lange Vinterreddike (*raphanus niger* Lin.) dyrkes isærdeleshed i Erfurt og forsendes derfra aarlig i stor Mængde til Udlandet. Allerede Plinius omtaler den saaledes, at han ligner dens Størrelse ved smaae Børns. Dens Dyrkningsmaade i Erfurt er simpel. Paa det Beed, som endnu i samme Aar skal bære Raalarter og Ugurker — thi man vælger et Stykke Jord, som i nogle Aar efter hinanden har baaret disse Grønsager — saer man Frøet mellem Pindse og St. Hans Dag, kort efter en dygtig Regn; Frøet saes i smaae Huller, 1 Tomme dybe og med 1 Alens Mellemrum, 4 à

5 Korn i hvert; om kort Tid vise de smaae Planter sig og skyde stærk og frodig iveiret. Falder ingen Regn paa den Tid, maae Hullerne gjennestrækkes af Vand før Frøet lægges og bedækkes med Jord, hvorefter man i vedholdende Lørke flittig maa komme til Hjælp med Vanding.

Der foregaaer ofte Bedragerie med Frøet, hvorimod man maa vide at sikke sig.

I Erfurt modnes denne Reddike i September, men man gjør bedst i at lade den staae til Slutningen af October, for endnu sildig at kunne nyde og forsende af den. Man maa med Forsigtighed og Omhu løfte den af Jorden, at den ved Salg eller Forsendelse kan beholde sin smukke Form og sit gode kraftfulde Udseende. Det optagne Forraad opbevares i Kjelderer i tørt Strandsand Vinteren over, og tjener til at nydes paa mangehaande Maader; den skjæres i smaae Skiver mellem Brunskars, eller rives derimellem med et eget Instrument, og spises som en velsmagende kraftig Salat. Den bruges som Sennop til kogt Drefjød. Den opvarmer Maben, og, skaaret i runde Skiver med Salt eller Sukker paa, er den et herligt Lægemiddel til at vække den tabte Lyst til Spise og Drikke. Den har andre gode Egenskaber i Virkning tilfælles med Kommen, hvilken den dog overgaaer. Mod Hæshed, Hoste og Kathar skaffer den Hjælp og Lindring; man tager nemlig en ikke altfor stor Reddike og udhuler i Midten foroven en Fordybning af Stor-

relse som en Balsod og fylder samme med stødt, hvidt Kandisukker, hvilken Saft man uddrækker, naar Sukkeret er smeltet. Efter gjentagen Nydelse er det Onde hævet, og hvo som eengang har brugt denne Kuur forlader den ikke.

Paa Grund af disse Egenskaber forsendes aarlig den Erfurtske Reddike til Gotha, Weimar, Arnstadt, Langensalza, Mühlhausen og mange flere Steder. Den maa omhyggelig skjælnes fra den sorte, haarde Tidlig; eller Sommerreddike.

Om Runkelroens Dyrkningsmaade i Tydskland.

(Af Samme; med et Par forudskikkede Bemærkninger af Oversfatteren.)

Imedens det franske Continental-System herskede under Keiserdømmet, spogede man i Frankrig med Sukkerets Tilberedning af Runkelroer, og hvo som attraaede at insinuere sig hos Keiseren, lagde sig efter denne Plantes Dyrkning. Napoleon skal endog altid have haft hængende ved Kaminen i sit Bærelse et Stykke Sukker af Runkelroer. Senere har man dog bragt det betydeligt videre, og for Tiden er der af Hr. Brome Chèvalier i Paris opfundet en ny Maade at raffinere dette Sukker paa, hvorefter der istedetfor 5 à 6 pCt. Sukker nu bekommes $10\frac{3}{10}$ pCt., ligesom og selve Runkelroens dyrkningen i Frankrig skal drives godt og i det Store.

Lægger man imidlertid Mærke til hvad der i

de senere Aar er passeret i Sukkerørets Hjem, at f. E. Negerflaverne i det engelske Vestindien inden 10 Aar kunne vente deres Frihed, og at de hade Arbeidet ved denne Høst isærdeleshed, saa er den Formodning ikke urimelig, at det kunde gaae baade her og paa andre Steder, som det er gaaet paa Hayti (St. Domingo). Saalænge Negerne paa denne De vare Slaver, frembragtes her aarlig 200 Millioner Pd. Sukker, nu Hayti udgjør en Fristat, henter den sit Forbrug af Sukker fra Jamaica og Cuba. Hvad vilde der under saadanne Omstændigheder blive af Europas Trang til Sukker, og hvad af de mange Sukkerraffinaderier? Hamborg havde f. Ex. f. A. 200 Sukkerraffinaderier og forarbejder aarlig over 95 Millioner Pund raat Sukker. Disse Hensyn kunne, ikke urimelig, fremme Forsøgene af Runkelroens Sukker-Fabrikation i Europa. I Frankrig lader det til at gaae heldigt hermed; i Tydskland derimod ikke endnu, hvilket vil kunne bemærkes af nedenstaaende Oversættelse, og Forhandlingerne i det Würtembergske Kammer af 16 Febr. 1833, hvor det Spørgsmaal forekom, om Fabrikationen af Runkelroe-Sukkeret burde understøttes, da Udbyttet langtfra ikke svarede til de derpaa fra Statens Side anvendte Bekostninger? Naafaldende er det, at man har grebet sig saa stærkt an med at oprette Raffinaderier i Preussen, Østerrig, Böhmen, Mæhren o. fl. St., da Kyndige ere enige i, at det mindre heldige Udfald af Fabrikationen, som

oftest, er en Følge af Munkelroernes flette Bestaffenshed, og altsaa af et i denne Henseende slet Ugerbrug.

Jeg har saameget hellere valgt nedenstaaende Winne, som det kaster noget Lys over den tydske Ugerdyrknings Tilstand, hvor Trevangsbruget finder Sted — og der, hvor Statsstyrelsen ikke har kraftigen virket gennem sin Tids fagdygtige Mænd, er dette nok almindelig endnu, ligesom de nyere Tidens Erfaringer ogsaa bevise, at intet har den kraftigt indgribende og hurtige Virkning til et forbedret Ugerbrug, som de Regjeringsforanstaltninger, der fremkaldes af en klog og luttret Anskuelse. — Det forekom mig tillige, at de isvrigt almindelige Grundsætninger, som her fremdrages, kunne for Tiden være anvendelige paa den sig i Danmark omgribende fristende Lyst til Rapsavl, hvor Mængden synes at ville bringe i Forglemmelse, at Rapsdyrkning altid bør være en Følge af et forbedret Ugerbrug, men aldrig kan lede til dette, men til det Modsatte.

Doversatteren.

Blandt nyere Foretagender i Landvæsenfaget gjør for nærværende Tid Sukkerets Tilberedning af Munkelroer Fordring paa den største Opmærksomhed, og i Almindelighed seer man med spændt Forventning efter Resultaterne af de i Nærheden bestaaende Sukkerfabrikker.

Hvor vigtigt det er, at dette Foretagende

maatte lykkes, saavel for det almindelige Vel, som for Landvæsenet isærdeleshed, er let at indsee. Betydelige Summer gaae aarlig ud af Landene til det Fjerne for dette Product, hvilke ved dets hjemlige Fabrikation kunne bespares, ligesom ogsaa herved en Mængde Mennesker skaffedes Erhverv og Beskæftigelse. De Landstrækninger, hvorpaa nu avles Roer, optage Pladsen for Cæd, hvis høiere Priis, ved en mindre Dyrkning, muligt herved, til Gavn for Producenterne, kunde fremtvinges.

For uden Tab at kunne indføre Sukkerfabrikation er den første Betingelse, at avle gode Roer og til billig Productionspris, og i de fleste Tilfælde er det hele Foretagende afhængig heraf, forudsat at man til den egentlige Fabrikationsforretning har en Mand med tilstrækkelig Kundskab og Indsigt. Men den blot practisk dannede Landmand savner hyppig rationelle Kundskaber, og det falder ham svært at bringe enkelte Forskrifter i Udøvelse og forene dem til et stemmende Heelt med de øvrige Grene af hans Bedrift. Hvad nytter det ham, at der bydes en Recept for ethvert vanskeligt Tilfælde, naar dog Hovedbegrebet om en hensigtsmæssig Bedrifts Organisation i det Hele mangler ham? De fleste Skrifter, der ere udfomne om Runkelroedyrkning, indeholde for største Deel practiske Anviisninger til Bredsaening, Radsaening, Plantning o. s. v., omtale fremdeles, at hertil udfordres et noget bindende, muldricht, ikke fugtigt, og reent Jordsmøn,

som er skjort og har en 10 Tommers Dybde. Alle disse Anviisninger, paa den dybe Pløining nær, som egen og Andres sørgelige og advarende Exempel affkræfter de Fleste fra, følger vor ikke rationelle Landmand punktlig, og skjøndt de vilde have ledet den Rationelle til det forønskede Resultat, saa avler dog bemeldte Landmand kun flette Røer. Efter hans Overbeviisning vælger han det bedste og reneſte Stykke Jord han eier; han holder det for godt og reent, men kun i Sammenligning med sine øvrige og Naboernes Jorder. Han gjødſker i sin Nøisomhed ret godt, men ogsaa forholdsviis, kort sagt, han iagttager alle Forſkrifterne for Runkelroens Dyrkning, og dog lykkes hans Nøie ikke, dog kan han ikke glæde sig over sit Arbeide. Den sædvanlige Landmand, som uden videnskabelig Beileidning ikke godt kan fjerne sig fra den engang bandede Bei, og som saaledes paatvinger sit Trevangsbrug Sukkerroens Dyrkning, og anviser den sin Plads i Sommersædsmarken, vil aldrig med Fordeel kunne avle denne Røe. Den, som, hvilket hyppigt er Tilfældet, bruger mange Tønder Land til et Storqvægs Underholdning, og formedelst en indskrænket Foderdyrkning maa kummerlig nære det Vinteren igjennem med Halm og en Haandsfuld Hø, han kan ikke eie muldrigt, dybt gjennemgjødte og reent Jordsmon; hans Gjødning rækker neppe til at holde det gjødte Jordsmon frugtbart i 4 Tommers Dybde, Ufrudtet kan ikke qvæles af den tyndtſtaaende Sæd,

og paa alle hans Marker finder man det i talrig Mængde. Kommer nu hertil at man ikke forstaaer at bruge de Ugerredskaber, der udfordres til Dyrkingen af denne Plante, og lader de Arbeider, der skulle faae Bugt med det overhaandtagende Ufrugt udføre ved Haandarbeide, gjør dette denne Roes Dyrkning endnu kostbarere.

For at sætte Misgrebene i et klarere Lys, anbefores den Maade, Landmanden i Almindelighed bruger at dyrke Sukkerroen paa, og de Hindringer, han paa denne Wei har at kæmpe imod, og først da skrides til en kort Fremstilling af en hensigtsmæssig Dyrkning. Jeg vælger helst denne Form, fordi det i flere Tilfælde er fordeelagtigere for den Landmand, som søger Oplysning, naar han i videnskabelige Skrifter tillige bliver gjort opmærksom paa de Afveie, paa hvilke saamange paa forskjellig Wiis vandre.

Bed den Methode, strax at lægge Frøet i Rader paa Furen i Trevangsbrugets Sommermark, har jeg fundet følgende Bemærkninger at gjøre: efterat Hveden, hvortil der i det forangaaende Brakaar gjødsledes, var bleven høstet, blev Stubben styrtet og derefter pløiet 2 Gange førend Frøet blev lagt. Begge sidste Pløininger skete enten i Foraaret, eller og den første strax i Efteraaret og dybere end sædvanlig, den anden derimod i Foraaret. Frøet blev nu paa den tildeels raa Fure lagt saaledes, at der mellem 2 Rader altid blev en Pløiestrimmel ubesat, eller ogsaa blev der, paa den oppløiede og jevnhar-

vede Uger, draget Linier med Juretrækkeren en Aen fra hinanden, og i de derved dannede Render blev Frøkorntet lagt og trykket let ned, en halv Aen fra hinanden. Denne Maade gaaer hurtigt fra Haanden, og Koerne overlades nu Naturen. Men Veiret maa være tørt eller fugtigt, kommer Ufrudtet dog altid paa den urene Uger før til Groening end Koerne, og eftersom Uargangen og Jordsmonnet er til, voxer det freidigt og skjuler inden kort Tid den hele Mark. At harve vilde være om ikke umusligt, dog et besværligt Arbeide; thi inden man kom til Enden af 2den eller 3die Noeager, vilde den første igjen paany være bevoxet med Græs. Arbeidet vilde være længe og koste betydeligt, man efterlader det derfor ofte og giver derimod smaae Grundbesiddere Tilladelse til at benytte det Brugbarste til deres Huusdyr og udsætter saaledes Markens Rensning forresten til den Tid Koerne skulle behaffes. Desværre voxer disse kun langsomt i Trængselen af det omstaaende Ufrud og i Skyggen heraf antage Bladene en gul Farve. Endelig kommer Behaknings-Tiden i Juni eller Juli og tager sin Begyndelse med de Planter, som allerede ere saa fl'emmelige, at de tydeligt kunne bemærkes af Arbeiderne. Dette er et betydeligt Arbeide, hele Overfladen er tilgroet med ofte $\frac{1}{2}$ Aen høit Græs, og paa sine Steder ere store Strækninger saa svært bevoxede med! Tidfler, at man ikke kan gaae derover, uden Frygt for at stikke sig i Venene. Endelig bliver Arbeidet sær-

dig, dog ikke uden at bruge Haandhafften. Man skrider nu til at efterplante, deels paa de tomme Steder, hvor Froet ikke har spiret, deels der, hvor Arbeidernes Uagtsomhed under Behakningen har tilintetgjort Planten, og de tomme Steder ere ofte ligesaa mange, som de med Planter besatte. Efterplantningen tager meget bort af den Tid, Hoet gjør Fordring paa, og Skjondt man iler og desbaarsag ikke anvender den fornødne Forsigtighed, bliver man ofte først særdis i Slutningen af Juli Maaned. Ved Behakningen bliver ikke hyppet, da Planterne ikke have den fornødne Hvide, og Marken bliver saaledes enten liggende i sin flode Stikfelse til Høst, eller faaer i alfsld en enkelt Hypping, dersom Koerne inden August Maanedes Udgang have saa store Blade, at de ikke bliv: tildækkede ved Hyppingen, hvilket alligevel maa blive Tilfældet med Efterplantningen. Betragter man endnu engang Mængden af disse forskjellige Arbeider, bliver det indlysende, at uagtet Jorden er skjornet i Overfladen ved Behakningen, maatte den dog ved den bestandige Trampen, Plantning, Hakken, selv ved Behakningen og Efterplantningen, være gjort liig et Logulv og det saar meget mere naar man i travl Høst er gaaet til Høbjergningen, og derpaa under eller efter en Regn igjen fortsætter Plantningen og Behakningen; Hyppingen bliver da ufuldkommen og Døen ubetydelig, Skjondt der ofte i tørre Sommer og i Leerjord maa 6 stærke Trækoer for en Plov for at faae dem af

Jorden. Disse betydelige Hindringer, især den kostbare Dyploining, finder vel kun især Sted ved den udtørrede Leerjord, imidlertid er der dog med ovennævnte beskrevne Dyrkningsmaade, selv paa mildere Jord, forbundet saa store Besværligheder, at Koernes Productionspræis ikke svarer til deres Godhed.

Med Bredsaaning paa Jorder, der staae nær ved saa slet Cultur, gaaer det endnu værre; den fornødne Harvning og Planternes Sorykning m. v. forøger og forsinker Arbeidet endnu mere, Jorden fasttrædes og Koerne mislykkes.

Fremfor disse tvende Metoder har det, selv paa ureen Jord, mangehaande Fortrin at plante ud paa Marken med Planter, der paa et andet Sted ere opelskede. Skjøndt Arbeidet gaaer noget langsommere, kan Marken dog tilbørlig renses medens Planterne groe til; disse tilvorne Planter raade siden ogsaa bedre med Ufrudtet, meget Arbeide og Planternes Sorykning undgaaes længer hen. Dog har jeg ved denne Methode fundet følgende at udsætte: Udplantningen skeete ved usvede Folk, Planterne vare satte for nær hinanden, de lange Rodder krummedes i Jorden, ja jeg har endog seet, at de tynde krumboiede Rodender stak frem af Jorden ved Siden af Bladene. — Det er ikke alene en forvildet Jord og uforholdsmæssig store Kulturomkostninger, men isærdeleshed Mangel paa Plantenæring, som staaer Koernes heldige Fremgang iveien i saadanne Ulsbrug. Foder og Gjødning ere væsentlige For-

nødenheder, og saalænge disse tvende Materierialier ikke ere forhaanden i tilstrækkelig Mængde, bør det kun være et fromt Ønske at indføre nye Industriegrene.

Her opstaaer det Spørgsmaal, om ikke Sukkerfabrikationen selv byder et Middel til et fuldkomnere Ugerbrug, da der efter Koesaftens Udpressning erholdes saavel Material til Foder, som til Gjødning. Dette kan dog kun under en fuldkommen Koedyrkning besvares bejaende.

Førend man bestemmer sig for at oprette en Sukkerfabrik, maa altsaa det øvrige Landvæsen være i sin Orden, og under saadanne Omstændigheder gaaer jeg nu over til de egentlige Kultur- Arbejder ved Koedyrkingen.

Efterat have udseet sig den Jord, som ved Beliggenhed og Jordsmon er meest skicket til Koeavl, inddeler man den, med Hensyn til det aarlige Forbrug, i bestemte Fald. Koehøsten vilde vel falde rigeligst ud naar denne Bæxt dyrkedes strax efter stærkt gjødfede Foderurter, men for ikke at forrykke Vintersæden fra sin Plads, dyrkes Kunkelroen først efter denne, og har Jorden hidtil været i god Kultur, dyb og muldrig, vil Kunkelroens heldige Bæxt og Fremgang alligevel ikke lade noget tilovers at ønske.

En af de 2 følgende, med hinanden forbundne Dyrkningsmaader anseer jeg for hensigtsmæssigst.

Strax efterat Hveden er høstet, styrtes Stubben meget let, og omtrent 5 Uger derefter pløies 2den Gang til fuld Dybde. Ukrudtet har nu Tid til at komme frem før Vinteren, og bliver saaledes udryddet, deels af Frostene, deels af Harven i Foraaret. Man slipper nu aldeles for Foraarspløining og bruger blot den af v. Glick forbedrede Beatsonske Scarificator. Med en Sædafgrøde kommer meget Ukrudt til Modning, dette bliver nu formedelst Scarificeringen ikke igjen bragt til Overfladen, til Gavn for Koerne og betydelig Besparelse med ellers fornødne Harvninger. Nu deler man sin Koemark i to Dele, og i den af disse, som er mindst tilbøielig til Ukrudt, lægger man sit Frøe i den behørig Afstand saa tidlig om Foraaret som muligt; dog før end dette skeer, maa man have udsaaet tilstrækkeligt Frø til Udplantning i sin Tid paa det andet Koestykke af Marken. Denne Udsaaening maa skee paa et Stykke Jord, der er gravet om Efteraaret, som er muldrig og ligger for Middagssoelen. Medens nu disse Planter voxe til, bliver den endnu ubesatte Deel af Koemarken efter Fornødenhed scarificeret, og naar Planterne ere tjenlige udplantes de her.

Medens man er beskæftiget hermed, og endnu tidligere, vise allerede Planterne sig over Jorden paa det første Koestykke; hvor der nu skulde mangle Planter, enten fordi et enkelt Frø har savnet Spireevne, er blevet tildækket med formegen Jord, eller og anden Uagtsomhed skulde have fundet Sted ved

Lægningen, der er det nu Tid med det samme at plante efter med disse større Planter; thi vilde man hertil bruge dem, der paa samme Stykke hist og her i Raderne kunde staae for tætte, ville disse sidste ved denne Omplantning blive overvoxede af de andre, og da de saaledes end mere ved Hjøvningen vilde overlæsses med Jord, opstod herved efter Omstændighederne et større eller mindre Tab. Paa samme Tid vil det og nu være fornødent at bruge Skuffelploven mellem Raderne, og, naar Planterne have naaet en passende Størrelse, at stille dem, som staae for tætte, fra dem, der skulle blive staaende*). I det Hele taget ville Roerne nu snart voxte til, saa at der med tilbørligt Mellemrum kan anvendes 2de Hjøvninger i Løbet af Sommeren.

Paa denne Maade ville Haandarbejderne ved Sukkerroens Dyrkning bedst fordeles, og være endte inden Kløverhøsten falder.

Skrevet i Bøhmen d. 28de Decbr. 1832.

J. Stark.

En Roe-Sukkerfabrik ved Siden af et sædvanligt fladt Markbrug forekommer mig som naar en Betler stoltserer omkring med en guldtresset Hat. Det passer ikke sammen og vil tilsidst medføre et større Tab, om ikke det Heles Fald.

*) At have brugt Saaebøren, som faaes hos Mechanicus Bøeg, vilde nu her vise sig arbejdsbesparende.

Dverf.

Udsbruget maa først sættes i ordentlig Kulturstand, før man kan tænke paa forædlede Producter; Brakken maa affattes, der maa avles tilstrækkelig Fodring og derved mere Gjødning, først da kan man med Tiden lægge sikker Grund til en Sukkerfabrik. Dette er den naturlige, eneste sande Maade at forskaffe sig Roer paa til billig Priis, og altsaa ogsaa til med Fordeel at kunne fabrikere Sukker; og saalænge man ikke slaaer ind paa denne Vej, ville de nylig opstaaede Sukkerfabriker arbeide med Tab, indtil de tilsidst staae tomme.

E. André.

En lille Marsag Kan have store Sølger.

(Af Samme.)

Paa en Forretningsreise i Aaret 1833 kom jeg gennem en Bye, i hvis Nærhed der var et betydeligt Stutteri. Af en Samtale i Gæstgivergaardens erfarede jeg, at flere end 28 Hingster og Hopper vare omkomne i mindre end 9 Uger, uden at man kunde forklare sig Marsagen til Sygdommen og den hurtige Dod, eller finde noget Spor til samme. Den tilforordnede Overdyrlæge fra Hovedstaden havde i al denne Tid — istedetfor selv noie at undersøge Hestene, Foderet, og hvad der ellers kunde lede til at opdage Sygdommen og udfinde Curen — siddet den meste Tid af Dagen ved Skrivebordet, eller ved Bordets Glæder, og forresten søgt at udgrunde Marsagen til Sygdommen og

dens Gang hos de ved Stutteriet ansatte Officiantere, hvorom han havde opskrevet hele Bøger Papir; men de arme Dyr døde ligesaagodt nu som før. Som en stor Ynder af Heste, og ikke ukyndig i Veterinairfaget, interesserede denne Historie mig, og jeg besluttede selv at besøge Stutteriet. Jeg henvendte mig der strax til en bedaget Staldkarl, der stod og lænede sig op til en Lade, og fortalte ham hvad jeg havde hørt i Gjæstgivergaarden. Deeltagende svarede han, at det virkelig forholdt sig saaledes, uden at Noget af dem kunde opdage Aarsagen til Sygdommen, som varede i 3—4 Timer, hvorpaa Dyret under heftige Mavesmerter strækkede Hals og Been ud og døde. Jeg lod mig nu oplyse om Fodringstiden, og hvorlænge derefter det kunde være, at en eller anden Hest yttrede Tegnet til Sygdommen, og for det 3die, om man havde undersøgt Foderet og Høet? Svaret lød: at der fodredes Kl. 3 om Morgenen o. s. v. og at Sygdommen, naar den indfandt sig, rigtignok gjerne yttrede sig strax efter en Fodring. Høet blev sjelden undersøgt; dog havde man ved denne Leilighed efterseet enkelte Bundter i Stalden.

Jeg lod mig derpaa vise op paa Høloftet for at tage hele Beholdningen i Omsyn, og fandt Høet sundt, veltugtende og tørt. Dog ved næriere Undersøgelse opdagede jeg Aarsagen til den hele Ulykke. Mellem det brede Græsstraæ, og selv fastklæbet til samme, fandtes hist og her enkelte Dyr af et eget

mig ubekjendt Slags, liig Skalbede Snegle, brune af Farve, tørre at føle paa, indvendig kjødagtige og af Størrelse som en udvoxet, skaldet Havesnagl. Paa det mørke Loft kunde jeg ikke lægge Mærke til videre, og det var en Forseelse af mig, at jeg ikke medtog et Exemplar. Paa mit videre Spørgsmaal, om der i Høhøsten havde været mange Orme at see, fik jeg til Svar, at der dette Aar havde været meget Utoi paa Engene. Det var altsaa meer end rimeligt, at Hestene, ved at have nedslugt disse Dyr, havde paadraget sig Døden.

Hadde nu den lærde Herre, istedetfor at svede sig fordærvet ved Skrive- og Spisebordet, anstillet en ordentlig Foder-Examen, vilde han snart have opdaget Aarsagen til Sygdommen, skaanet en Mængde herligt Papis, der bedre kunde have været anvendt, den hele Undersøgelses-Commission kunde have tilendebragt deres Arbeide paa et Par Dage, og betydelige Beføstninger været sparede.

Jeg kundgjør dette Tilfælde af en dobbelt Grund, for at vise:

1) at stor Lærdom og Forraad af Theorie ikke kan nndvære slet og ret Menneskeforstand og Praxis for sikkert og hurtigt at naae Maalet, og

2) for at bringe i Erindring, hvor vigtigt det ved Stutterierne, og ved Qvægfodring i Almindelighed, er, noie at have Opmærksomheden henvendt paa selve Foderet, der har en saa væsentlig Indsydelse paa Dyrenes Sundhed og Velværen.

Maatte kun denne sande Fortælling tjene til at
stærpe Biddet!

L***.

Middel mod Orme: Ødelæggelser.

I vindstille Veir lægger man ved Foden af de
angrebne Træer en Hoben smaat Straae, blandet
med Svovltraade eller smaae Stykker Svovl, og
tænder Ild deri; men af og til maa man kaste en
Smule befugtet Straae derimellem, at Ilden ikke
skal slaae ud, men vedligeholde en jevn Røg. Naar
det saaledes har røget en halv Times Tid, falde
Ormene fra Træet i Ilden. Bliver der nogle til-
bage, maa Operationen gjentages.

Oversætterens Tillæg.

Disse Orme forlade tidlig om Foraaret deres
Æg og skjule sig mellem Træets Blade og Bloms-
ter, som de omspinde. Naar Træet staaer i Knop-
per, bore de sig ind i disse allerede i varme April-
dage. Er det tidlige Foraar varmt og fugtigt, saa
Knopperne udfolde sig raask, ere de mindst farlige.
Man har foreslaaet mange Midler mod dem, saa-
som: fra Juni til September at grave af og til
omkring Træerne i $\frac{1}{2}$ Alens Dybde, hvilket turde
være et af de virksomste Midler, da Puppen, som
paa den Tid ligger et Par Tommer i Overfladen,
bliver bragt saa dybt ned, at den vanskelig udvikler
sig. Fra Slutningen af Octbr. til medio Decbr.

tilraades ogsaa at ombinde Stammerne med Papir: og Læderstrimler, som oversmøres med Fuglelim. Naar nu den vingeløse Hun:Sommerfugl, som har udviklet sig, vil op i Træet at lægge sine Æg, klæber den fast paa Stammen og omkommer. Man maa fra Tid til anden gjentage Oversmørselsen.

Paa en dobbelt Stige, med en stor Pose om Livet, kan man og i passende Veirlig i Novbr. og Febr. Maaneder stryge Grenene rene for Næderne, som man samler i Posen og siden opbrænder. Man maa ved denne Operation ikke bryde sig om, ifald enkelte Grene skulde gaae i Løbet. Endelig maa man ikke udrydde Spurvene, og flittig opmuntre Børn til at fange Sommerfugle og samle Pupper.

Man har anbefalet som et simpelt Middel til at befordre unge Træers frodige Væxt, i April og November Maaneder at skrabe Ureenlighed, Mos og død Bark lemfældig af med Mosskraberen af Træe, og siden børste Stammen og de fortrinligste Grene med en vaad Børste, eller gnide dem med grove uldne Lapper. Træets Uddunstning befordres herved, og man sætter det istand til gennem alle dets ydre Dele at indsuge Fugtighed og Varme. Man kunde vistnok ogsaa soie hertil, at Insecterne paa denne Maade ganske sikkert forstyrredes, især om den anvendtes noget tidligere om Foraaret.

Grangé's Plov.

(Af Centralblatt für Landwirthschaft und verwandte Gewerbe, 1835.)

Grangé's Plov har gjort stor Opsigt i den nyeste Tid ved de store Fortrin man har tillagt den. Opfinderen er en Bondeskarl ved Navn Grangé i Herrol i Departementet Vogeserne. Ploven har det Eiendommelige ved sig, at den gaaer i Jorden i lige Dybde uden at behøve Styrrer, samt at den ved Vendingerne kan føres over Jorden uden at gribe i.

Af Ugerdyrkningselskabet i Nancy blev Grangé tilkjendt en Medaille i Guld, og Landhuusholdningsforeningen i Carlsruhe forskrev Ploven selv. Men hvad modtog den? Et Uhyre paa 4 Centner, som end ikke i letteste Jord kunde trækkes af mindre end 4 Heste, altsaa kun brugelig i den allersværeste Jord, hvor den da rigtignok gik uden at styres. I denne Anledning skrives fra et Dievidne: "Grangé er atter vendt tilbage til landsbrugelig Plov og bærer stittig den ham nu for sin Opfindelse tildeelte Decoration af Vreslegionen."

I Deconomische Neuigkeiten 1834

berettes, at Grangé's Fortjenester i ovenmeldte Anledning vare almindelig anerkjendte i Frankrig og Tydskland, og at flere Landhuusholdningsforeninger havde meddeelt ham Medailler, foruden at den franske Regjering havde ladet ham tilfille 3000

Franker til Opmuntring og Fremskridt paa den begyndte Bane. Derimod meddeler bemeldte Tidsskrift for samme Aar paa et andet Sted, hvorledes man ikke havde været tilfreds med, at Grangé alt havde forskaffet den i hans Hjem brugelige Plov en lettere og sikrere Gang, hvilket var forekommet for simpelt. Man forlangte at Grangé's Plov skulde i enhver Henseende være den bedste af alle Plove. En Titel, som: "den nye mærkværdige Plov, der ingen Fører behøver", dette var dog noget, som kunde gjøre Opsigt og lade formode noget Vidunderligt. Den stakkels Grangé blev nu, uden vistnok selv at have forestillet sig Sagen tydelig, ligesom imod sin Villie draget rask med af hans Beundrere, og maatte forfærdige en Plov efter en ganske ny Construction, kun med een Stjert og en Aas, som i Forening med Forkjærren skulde danne et ubevægeligt Heelt, der skulde arbejde bedre end alle andre Plove, lægge en jævnere og dybere Strimmel, vende Jorden bedre og gaae uden Fører.

Hr. Huzard — Sønnen — har i de franske Ugerdyrknings-Annaler 1833 ladet indrykke en interessant Afhandling over den Grangé'ske Plov, efterat have bivaanet en Prøve, som blev foretaget i Nærheden af Paris.

Saalænge, siger han, Ploven ikke stødte paa nogen Hindring, gik den fortreffelig, men aldrig saasnart kom der noget iveien, førend dens Gang ogsaa blev aldeles slet, naar man ikke greb fat paa

Stjerten. Grangé støttede sig snart paa Nafsen, snart stillede han Forkærren til venstre, snart til højre, og trættede sig derved mere, end ifald han havde holdt paa Stjertene af en Plov. Trods al hans Flid og Noie varede det dog længe inden Ploven igjen fik sin regelmæssige Gang og havde imidlertid leveret flet Arbeide. De tilstedeværende Bønderkarle loe, da de saaledes saae Ploven dandse paa den løse lave Jord ved Paris; men da han i et Jordsmon, der var fuldt af Steen, pløiede 7—8 Sommer dybt uden at holde ved den, indrømmede de, at dette kunde deres Plov ikke gjøre, og de vare de første, der greb fat paa Stjerten for at bringe Ploven atter i Juren, naar den gjorde en Afvigelse. Men uheldigviis fandt de da, at dette foraarsagede dem langt mere Umage end med deres egen Plov, hvis Naf bevægede sig frit paa Forkærren. Heraf følger, at Grangé's Plov kan udføre godt Arbeide, og gaae uden Styrer i svært og dybt Jordsmon til en Jureddybde af idetmindste 5 Sommer, NB. naar ingen Hindring stiller sig iveien for den, men bringes den udaf sin ordentlige Gang, er dens Arbeide flettere end enhver anden Plovs, og der behøves langt mere Tid og Umage end ellers til igjen at bringe den i sin forrige Stilling. Dens regelmæssige Gang uden Styrer er saaledes et ugrundet Haab, og det bedste Raad man kan give Grangé er: atter at lægge sin bevægelige Naf paa Forkærren og give Ploven 2 Stjerte igjen, samt lade den

fædvanlige Plov beholde hans første hensigtsmæssige Forbedringer.

Efterat der paa flere Steder er talt for og imod Grangés Plov, synes man dog tilsidst at være bleven enig om, at den i Almindelighed er bedst i sin første Skikkelse, og at den ny construerede kun i meget concrete Tilfælde, og med stort Offer af Arbeidskraft, er anvendelig.

Over denne Plov er særskilt udgivet en Bog*).

Mærkelig forsøget Jordværði.

(Af Zeitschrift für die landwirthschaftliche Vereine, 1833.)

Som et Exempel paa, hvor høit saavel Grundværði, som Jordindtægt kan stige, anføres følgende, passeret i Nærheden af Indsenderen:

En Mills Bei fra Friedberg i Storhertugdømmet Hessen Darmstadt ligger Flækken Oberrosbach, umiddelbar i Læ af Bjergkjæden Taunus, der herfra stiger iveiret. Paa Skraaningen af dette Bjerg købte Smedker Rosbach i Begyndelsen af dette Aarhundrede en halv Morgen Land for 2 Gyllden, et Jordsmon, der formedelt dets Ufrugtbarhed kun var lidet agtet. Her plantede han 18 vilde

*) Ved den i Septbr. 1834 foranstaltede offentlige Industri-udstilling her i Hovedstaden saaes ogsaa den Grangéske Plov, baade i Model og i naturlig Størrelse. Den eigner sig vel meest for Marskland, og skal være brugt ved Prees og nogle andre Steder i Holsteen, men med hvad Held er mig endnu ubekjendt.

Udg.

Kirsebærskud, hvilke han sidenhen forædlede med udsøgte, især tidlige Arter af Kirsebær. Nu, efter et Forløb af 30 Aar, ere disse 18 Kirsebærtræer, under vedvarende omhyggelig Pleie, saaledes voxet til, at Planterens Enke, efter Fradrag af Udgifter, har aarlig i Gjennemsnit ikke alene 35 Fl. i Indtægt, men er for Grundeindommen selv endog bleven budet 400 Gylden, uden at ville sælge den.

Denne Lykke har bevirket, at ikke alene andre Grundeiere forstørstedelen have forædlet de paa denne Bjergskraaning alt tidligere fremvoxede vilde Kirsebærtræer, men endog der have anlagt mange nye Planteskoler, saaledes at Flækken Oberrosbach alt er bleven saa berømt for sine Kirsebær, at Frugthandlerne fra Egnen af Marburg i Syrstendømmet Oberhessen tilvende dette Sted en aarlig Indtægt af 2500 Fl. for Kirsebær, som de hente herfra. Mange fattige Familier finde ogsaa Fortjeneste ved at plukke og i det Smaa affætte Kirsebær, og saaledes er nu ved Jordblanding og omhyggelig Dyrkning disse forhen lidet agtede Grundstykker stegne til en betydelig Værdi.

B...

Arabiske Geste.

(Af Deconomische Neuigkeiten, 1834.)

Følgende Esterretninger ville forhaabentlig ikke være uvelkomne, ifølge den almindelige Interesse som det arabiske Hestetillæg saameget gjør sig for

tjent til, isærdeleshed som Forædlings-Princip for det europæiske Hestetillæg.

Det høie Trin, det engelske Stutterivæsen staaer paa, skyldes alene arabiske Skikke. Det ligner næsten et Under, naar man betragter den hurtige og almeenudbredte Forbedring og høie Forædling, der er foregaaet med Heste; Opdrættet paa Landet i de preussiske Stater, hvilket man alene kan tilskrive Indførelsen af arabiske Heste i de herved saa berømt blevne Stamstutterier i Tracene og Neustadt og derved erholdte fortreffelige Stutterihingste. Würtemberg følger samme Forædlings-Princip. Det overordentlig gunstige Resultat af Søgningen efter arabiske Heste fra Hr. Baron v. Sechtig til Lengyeltóthi*) i Ungarn har ogsaa godtgjort, at man

*) For 8 Kar siden overtog Baron F. denne Besiddelse i flet Tilstand med 2500 ordinaire Faar og neppe 100 Køer, og nu staaer der over 200 Heste, 500 Køer og over 10,000 forædlede Faar. I Spidsen for Hestene stod den berømte Hingst El Bedavi, som den ellers for den engelske Hest saa indtagne Baron Biel erklærede for Continentets ypperligste Hingst. Den blev i sit 11te Kar solgt til den franske Regjering for 1450 Ducater; desforuden folgtes til samme en 4 Kars Hingst og 5 ældre Hopper for 50,000 Franker og paa samme Dag afhændedes for det meste til ungariske Godseiere og Forpagtere 2aarige Hingstfæl for 200—300 Dukater, samt en 20 Stkr. 2aarige og ældre Hopper fra 100 til 400 Ducater.

kun paa arabiske Heste kan grunde Varigheden af et forbedret og forædlet Heste-Tillæg.

Det er en almindelig udbredt, men urigtig, Mening, at Arabien er særdeles rig paa Heste. Hesteavlen er kun indskrænket til faa frugtbare Græsgange, og de Beduiner, som beboe Landstrækninger af ringere Godhed, holde kun sjelden Heste. De fleste findes paa Arabiens, Syriens [og Mesopotamiens frugtbare Sletter og ved Bredden af Euphrat. I hele Arabien fra Euphrat og den syriske Grændse til det røde Hav og det indiske Ocean kan idethsieste regnes 50,000 Heste. Den skønneste Race af ægte arabisk Blod træffer man i Syrien, og især i Haurans Sletter; her kjøber man fra første Haand de meest udmærkede Heste i selve Arabernes Leire, der her ved tidligt Foraar findes opslaaede. En Beduine (fra Mesopotamien, thi disse og Kurderne have alene flere Heste, end alle arabiske Stammer tilsammentagne) beqvæmmer sig vanskelig til at sende en god Hest til et fjernt Marked, med mindre han er forvisset om at kunne sælge den. I Almindelighed kan man antage, at kun Den kan forskaffe sig Heste af første Rang, som gjør sig den Uleilighed at kjøbe dem paa første Haand. De bedste Racer komme sjelden til det indiske Marked i Bosra (Basfora). De ere her kjøbte paa anden Haand af arabiske Hestehandlere. Damaskus er ellers det Sted, hvorfra man bedst driver Handelen, og naar en europæisk Magt ønsker, til en forbedret

Hesteavl, at forskaffe sig ægte Arabere, maa den her etablere et Huus til at opkjøbe disse. Kun faa ægte Arabere af god Race, og endnu mindre af den bedste, ere hidtil komne selv til England, de fleste ere Berbere, Egyptere eller flette Syrier. I Syrien gives der 3 forskjellige Hesteracer: den ægte Araber, Turkmanen og Kurden, hvilken er en Blanding af de 2 første; Araberen er for det meste lille, men næsten altid udmærket smukt skabt.

Beduinerne inddele deres Heste i 5 forskjellige Slægter, som efter Sagnet skulle nedstamme fra Profetens 5 Yndlingshopper: Laens, Manekene, Kohenl, Saklawy og Diulff. Fra disse 5 Hovedracer udledes en Mængde forskellige Familier. Enhver Hest der hører til en af disse Hovedracer, og udmærker sig ved Hurtighed og Skjønhed, kan atter stifte en ny Familie, som opkaldes efter den. Saasnart der fødes et Føl af ædel Race, tilkaldes sædvanlig nogle Vidner, i hvis Nærværelse der bliver udstedt en Attest, der tilkjendegiver dens Lød og Mærker, samt Navnet paa dens Fader og Moder, som f. Ex.:

"I den barmhjertige Guds Navn alle Skabningers Herre! Fred og Betsignelse over Muhamed og hans Familie og Tilhængere til den yderste Dag, og Fred over alle dem, som læse denne Skrift og forstaae dens Betydning:

Nærværende Document betræffer det graabrune Hingstføl med fire hvide Søkker, kaldet Obeyan, af

Saklawys ædle Race, dets Hud er blank, og reen som Melk, og det ligner Hine, om hvilke Profeten sagde: "Et ædelt og stolt Spand Heste er en sand Rigdom" og om hvilke Gud har sagt: "de vare Stridshingste, som tidlig om Morgenens styrtede ind i Slaget og sprængte imod Fjenden med prustende Næseboer", og Gud har talt Sandhed i denne uforlignelige Bog. Faderen til dette Føl er den fortræffelige Brune, kaldet Merdschan, af Racen Koheylan; Moderen er den berømte hvide Saklawy-Hoppe, bekendt under Navnet Dscherna. Nærværende graabrune Saklawy-Føl er nu kjøbt af Choschrun, Emehyts Søn, af Stammen Zebæa, en Aneser-Uraber. Efterat have taget alt nøie i Diesyn, sværge vi ved vort Haab om evig Salighed, ved vore Punge og ved vor Scheiks, Heste-Besidderens, Wiisdom, at benævnte graabrune Føl er ædlere endnu end dets Fader og Moder.

Dette bevidne vi efter vor bedste Skjon ved dette kraftige og fuldkomne Document. Takket være Gud, Allskabningens Herre!

Skrevet d. 16de Setår i Karet 1223".

Bidnernes Navne.

Egentlige Stamtabler gives ikke, da man forudsætter, at enhver Uraber ved Tradition kjender det rene Blod hos hele Stammens Tillæg. Ogsaa gjøres det sjeldent fornødent, da Tusinde kunne bevidne den ægte Fødsel. Kun naar en Hest skal

bringes til et stort Marked i Nærheden, bliver et Stamtræ udfærdiget.

Araberne ride næsten idelukkende Hopperne, og sælge Hingsterne til Stæderne i Nærheden og til Fellahs s: Ugerdyrkerne. Prisen paa en arabisk Hest i Syrien er fra 100 til 200 Gylde. De meest Udmærkede, hvoraf der i en heel Stamme ikke gives over 5 eller 6 og i den hele Orken til Grændserne af Syrien neppe 200, gjelde imidlertid paa rette Sted fra 500 til 2000 Gylde. Af disse sidste er maaskee endnu ikke endog kun een Eneste kommet til Europa. Den nederlandske Consul Maasseyk kjøbte i Aleppo 20 arabiske Heste til Napoleon, men han gav ikke over 800 til 1000 Gylde for Stykket, medens man ikke mangler Exempler paa, at selv en Araber har betalt en berømt Hest med 5000 Gylde. En Emir, Maalyk, eiede en Redschid-Hoppe, for hvis halve Liv han havde givet over 4000 Gylde. Naar en Unese har en Hoppe af udmærket Race, lader han sig nemlig meget sjelden bekvemme til at sælge den, uden at forbeholde sig det Halve eller Totrediedele af Eiendomsretten. Har han solgt det Halve, tager Kjøberen Hoppen med sig, men indgaaer den Forpligtelse, at reservere Sælgeren det første Hoppeføl, eller ogsaa selv at beholde dette og levere Moderen tilbage. Har Araberen kun solgt en Trebiedeel af sin Hoppe, tager Kjøberen denne med sig, men maa tilbagegive Sælgeren i sin Tid Hoppefollene for 2 Aar, eller et af

disse og Moderhoppen. Handeler af dette Slags ere hyppige, og derfor ere og berømte Heste for detmeste fælleds Eiendom for 2 eller flere Arabere. Undertiden sælges ogsaa Hopperne under den Betingelse, at det Halve af det Bytte, den Mand gjør der rider dem, tilfalder Kjøberen. Den Ærbødighed Beduinerne vise udmærkede Heste, grændser til Forgudelse. Et Exempel maa tjene til at oplyse Europæerne om hvad der ellers vilde forekomme dem utroligt: En Trop Druser tilhest angreb i Sommeren 1815 et Antal Beduiner i Hauran og drev dem tilbage til deres Leir, hvor nu hine af den overlegne Magt bleve angrebne og slagne saa nær som Een, der undskydede. Vel forfulgte flere af de hurtigst ridende Beduiner ham; men hans Hoppe, skjøndt allerede trættet, vedblev at rende i flere Timer med samme Hurtighed, og kunde ikke indhentes. Førend nu Beduinerne opgave Jagten, raabte de til ham: at de vilde skjanke ham Livet og fri Afmarsch, naar han blot vilde tillade dem at kysse Vandet paa hans herlige Hoppe. Da han vægrede sig herfor, holdt de op at forfølge ham og raabte: Gaae da, og naar Du har vasket Fodderne paa din Hest, da drif Vaskvandet!

Beduinerne lade ikke deres Hopper bedække, før de have fyldt deres 5te Aar. De Fattige, som rrænge til Pengene for Søllene, kunne i Almindelighed kun oppebie det 4de Aar. Dette Folk lader aldrig et Føl, som fødes, falde paa Jorden, de op-

fange det i deres Arme og kjærtegne det flere Timer medens de vaske og stryge de spæde Lemmer, og omgaaes i det Hele dermed, som kunde det være et Barn. Sidenefter sætte de det paa Jorden og udspeide med en særdeles Opmærksomhed dets svage Skridt, idet de slutte fra deres tilkommende Ledsaagers første Bevægelser til dens tilkommende Fortrin og Feil. Umiddelbar efter et Føls Fødsel binde Araberne med en Traad dets Øren sammen over Hovedet, for at bevirke at de faae en smuk spids Stilling; tillige trykke de Halen iveiret, og træffe ogsaa andre Forholdsregler for at det kommer til at holde den i opret Stilling. Føllet bliver hos Moderen i 30 Dage, derefter vænnes det fra og overleveres enten til Kjøberen af Moderen, ifald han har forbeholdt sig en Deel af Eiendomsretten, eller Eieren selv opammer det med Kameelmælk. I 100 Dage efterat det er vænt fra, gives det ingen anden Næring end denne, selv Vand maa det ikke faae at drikke. Herefter gives det daglig en bestemt Portion Hvede, som koges i Vand, først kan en Haandfuld, lidt efter lidt bestandig mere, hvorhos Mælken dog bestandig endnu bliver Hovednæringen. Dette varer undertiden 100 Dage, i hvilke det bliver Føllet tilladt, at afæde det om Tallet voxende Græs, og at drikke Vand. Er nu denne Periode ogsaa overstaaet, gives Korn, og slaer Kameelmælken til, da hver Uften ogsaa af denne.

Enhver Anese, der bringer et 2 eller 3 Aars Føl

til Marked i Syrien, forsikkrer at det aldrig har faaet andet end Kameelmælk, hvilket er en aabenbar Usandhed, da de arabiske Føl i den syriske Orken aldrig blive nærede med Mælk længer end de første fire Maaneder. Redschid:Araberne give deres Heste hverken Korn eller Hvede, men lade dem afgræsse Orkenens Urter, og drikke saameget Kameelmælk de ville, hvortil de dog endnu føie en Deig af Daddeler og Vand. De Rige give deres Heste endog Kjød, baade raat og kogt, og især naar de skulle gjøre en lang Reise. Den tyrkiske Statholder truede engang en Mand i Hamah i Syrien med at ville berøve ham hans Yndlingshest, hvorpaa denne i 14 Dage i Træk ikke gav Dyret andet end stegt Svinnekjød; herefter blev det i nogen Tid saa vildt og ustyrligt, at Bedkommende frafaldt sit Ønske.

Araberne holde deres Heste hele Aaret igjennem i det Frie, aldrig, selv i Regntiden, seer man en Hest under Eierens Telt, hvilket saa ofte er Tilfældet hos Turkomannerne. Hesten, som Rytteren, vænnes til Aarstidens ugunstigste Veirlig, og under en ikke forfinet Pleie er Sygdom meget sjelden blandt Hestene. Indtræffe Sygdomme, hæves de ved Brænden. I Egypten saae den berømte Reisende Johann Ludwig Burkhart — hvem disse Optegnelser skyldes — en Hest, der havde den Bane at ville bide, og som paa en meget besværlig Maade blev afvænt hermed. Man lod den et Par Gange bide i et Stykke hedt Bedekjød, hvorefter den aflod

med denne slemme Bane. Araberne strigle sjelden deres Heste, og have de gjort et stærkt Ridt nd, ride de saa langsomt som mueligt hjem. Fra det Dieblif en ung Hest er bleven brugt til Ridning, der sædvanlig finder Sted efter det 2det Aar, kommer Sadeln sjelden af Ryggen. Vinteren over gives den et Dækken, om Sommeren aldrig. De Arabere, som ikke eie Sattel, bruge et udstoppet Lammeskind, og sædvanlig rides der uden Stigboile, ligesaaalidet bruger man Løile, men styrer kun ved Grimen. Den arabiske Hest er overordentlig sagtsmodig, og har kun sjelden Feil, den behandles aldrig som Slave, men som sin Herres Ven. De Kunstere, man i Europa bruger for at besnære Høsbere, ere fremmede for Araberne; man kan ubekymret forlade sig paa deres Ord. Selv den simple Omstændighed, at kjende en Hests Alder paa Tænderne, er der kun Faa der veed. Jeg saae engang en Hoppe i Munden — fortæller bemeldte Rejsende — og strax troede Eieren og hans Venner at jeg vilde forhyre den; men da de hørte at man paa denne Maade kunde kjende en Hests Alder, forlangte de strax at jeg ogsaa skulde syne deres Tænder og sige dem deres Alder. Araberne have den Overtro, at mange Heste forud ere bestemte til Ulykke, og at der tidlig eller sildig forestaaer deres Eiere visse Ulykkestilfælde, som ere antydede ved bestemte Tegne paa Hestens Liv. Saaledes betyder en hvid Plet paa den høire Side af Halsen paa en Hoppe, at

den skal finde sin Død ved et Landsestød; er den hvide Plet paa et af Laarene, saa befrygter Eieren, at hans Kone vil blive ham utro, og desforuden sættes Mandens Rettroenhed i Miscredit. Og saaledes gives der mere end 20 slemme Tegn af dette Slags, hvilke idetmindste have denne ene positive Virkning, at Hestens Priis nedsættes $\frac{1}{2}$ under dens virkelige Værdi.

Araberne brænde aldrig Tegn paa deres Heste, men af det hede Jern, hvoraf de betjene dem til at helbrede Sygdomme, findes undertiden Spor, hvilke de Ukyndige have anseet for et tilstøttet Mærke.

Rodoure Mark, i Efteraaret 1835.

C. Luno.

Undersøgelse af Landboens Krav paa at maatte brænde Brændeviin.

Dette Anliggende er, som man kunde formode, bragt paa Bane i den første roeskildste Stænders forsamling, og da det interesserer især Jyderne, vil det vel yderligere blive omhandlet i den viborgske. Enhver Skjerv til Vænnets Belysning antages derfor at være velkommen, følgelig ogsaa nærværende Noticer og Betragtninger med deres Resultater.

I ældre Dage var der nok intet Baand paa Brændeviinsproductionen; thi lige indtil hen-

imod Slutningen af det syttende Aarhundrede var det hverken Landboen eller Kjøbstad:Indvaaneren formeent at brænde Brændeviin. Fordn. af 4 Juni 1689 indeholdt det første udtrykkelige Forbud mod almindelig Brændeviinsbrænden paa Landet. Ved forskjellige senere Anordninger blev hiin stærket; men igjen modificeret ved Fordn. af 3 Mai 1768 angaaende Forpagtning af Rettigheden til at drive Landbrænderi, hvilken Fordn., som blandt andet stadfæstede den, "civile og militaire Betjente, Proprietairer, Forpagtere, Præster, Degne ic.," indrømmede Frihed til at brænde til egen Huushold, — dog saa Aar efter atter blev ophævet, nemlig ved Fordn. 2 September 1773, som stærpedes ved Fordn. af 26 April 1776. Fordn. af 2 August 1786 emanerede kun for ved mere passende Midler at søge hine Forordningers Hensigt opnaaet. Af disse Anordninger, isærdeleshed af Præmisserne til de i 1773 og 1776 udfomne, fremlyser, at Grundene til Forbudet fornemmelig vare: at raade Bod paa den Sødernes Fordærvelse og paa den Formindskelse i Consumtions:Intraderne, som Landbrænderierne formeentes at have foranlediget, samt at hæve disses ufordeelagtige Indflydelse paa Kjøbstædernes Næring.

Forbudet har nu i en Række af Aar bestaaet, og skjøndt dets Gavnlighed ofte er bestridt, saa bør dog erkjendes, at det ad en sikker Wei i Krig og Fred har forskaffet Statskassen en betydelig og

nundværilig aarlig Indtægt, som altid promte indkommer og hvis Ydelse ikke har været byrdefuld, samt at det har været et væsentligt Middel til at opretholde Landets Kjøbstæder, isærdeleshed de mindre.

Udskillige formene derfor, at der vilde voves meget ved nu at ophæve Forbudet. Imidlertid ville maaskee de fleste Stemmer forene sig om, at en Forandring maatte ansees ønskelig. For denne Mening kunde især anføres:

1) At det ikke burde nægtes Noget at gjøre sig sine Producter saa nyttige som han bedst veed, og at Producenten endog synes nærmest til at forædle dem, i det mindste til egen Brug.

Herimod kan dog indvendes, at da det ikke bør være Staten ligegyldigt, hvorledes Forædlingen opnaaes, saa fordrer det almene Vel, at denne Sætning maa lide Indskrænkning forsaavidt det raa Materials hensigtsmæssige Tilvirkning kræver ikke blot en konstmæssig Behandling, men ogsaa særegne Apparater, som ikke hver Mand kan forudsættes at være i Besiddelse af. — Dlbrygning er en simplere Sag end Brændeviinsbrænding, og dog hører det jo næsten til Undtagelser at faae godt *Ol* i en Landhuusholdning. Stadfæster ikke Erfaringen, at Brændeviin, hvor den tilvirkes paa Landet til Huusbrug, er endnu slettere end *Ollet*? — Naar Korn forvandles til *Finkel*, kan man dog ikke sige, at det forædles. Nei; den naturligste

Forædling, som Kornet bør opnaae ved Landmandens Omsorg, bestaaer i: at det bliver saa reen og god Handelsvare som muligt. Affaldskorn, hvoraf man ikke faaer meget, hvor Jorden dyrkes tilbørligt og god Saaesæd nedlægges, kan altid finde passende Anvendelse uden netop i Brændeviinskjedlen. — Vel kan det ikke nægtes, at ogsaa Brændeviin fra vore Provinds: Kjøbstæder ofte er maadeligt Gods. Men heri skeer dog efterhaanden Forandring til det Bedre, muligt som Følge af den Dueligheds: prøve, Brændeviinsbrænderne skulle aflægge, vel og tildeels formedelst Brænderiafgifternes Regulering, som indeholder et Slags Opfordring for disse Næringsbrugere til at benytte hensigtsmæssige Apparater.

2) At en mangeaarig Erfaring har viist Banstuelighed af at overholde Forbudet mod Brændeviinsbrænden paa Landet, fornemmelig i Jylland, og at det er af største Vigtighed at der omsider gribes passende Forholdsregler mod Smugbrændingen; thi denne Lovovertrædelse, der oftest forbliver ustraffet, er ikke blot imod Statskassens Interesse og til Fornærmelse for Kjøbstæderne, men den virker ogsaa til at sløvgjøre Sandfen for Lovens Hellighed og bidrager ikke lidet til at nedbryde Moraliteten blandt Almueen, i det den aabner Veien for Besiddelser, hvis skadelige Følger for Giveren som for Modtageren ere iøinefaldende. Lavttænkende Mennesker fristes til at søge Fortjeneste enten som Angivere eller ved

at tiltræne sig Douceurer for at fortie Næstens Lov: overtrædelse. Ulydige og overherige Tjenestefolk finde et betryggende Skjul mod Huusbondens Røvelse i Trudselen om at angive ham; Avind, Hævngjærrighed og alskens Ondskab finder i slige Angivelser en velkommen Sysselsættelse. Mange af de Jidsvaader, som indtræffe paa Landet og hvis egentlige Anledning ikke kan udfindes, skyldes maaskee Smugbrændingen deres Oprindelse.

Imidlertid burde man dog ikke tvivle paa at denne i saa mange Henseender skadelige Ustkik lod sig forebygge; Muligheden deraf kan i det mindste godt gøres ved Exempler fra andre Steder, saasom Langeland. — Smugbrændingen drives fornemmelig i de Egne af Jylland, hvor der gives vidtloftige Politiedistricter, og der kan det vel have sine Banfseligheder at hæmme den, især da den muligt paa flere Steder har i en Række af Aar været upaataalt, og den desuden, saalænge der ikke sættes Grændser for Misbrugen, maaskee snarere tiltager end aftager under Nutidens for Agerbrugerne mindre heldige Conjuncturer, og tillige som Følge af det Forhold, hvori Brænderi: Afgifterne staae til de lave Sædpriser. Endog efter en lav Beregning kan det antages, at Bonden, ved selv at brænde, er i Stand til, om endog en Deel formedelst mindre rigtig Behandling gaaer til Spilde for ham, af 1 Tønde Rug at udbringe et ulige større Quantum Brændeviin, end han, ved i Kjøbstæderne at sælge Rugen, igjen for samme, under en lav Priis, kunde indløse; des:

uden beholder han selv Affaldet og undgaaer Kornets Transport til Kjøbstaden. De i Almindelighed simple Medskaber kræve kun liden Beføstning, og selve Productionen saa godt som ingen, i det mindste ingen cøtant Udtælling.

I hvilken Grad Smugbrændingen øves i Jylland kan følgende Sammenstilling (hvorved vi ville lade Kjøbenhavn være ganske udenfor Beregningen) bidrage til at oplyse:

Brænderi: Afgifternes samlede Beløb ndgjorde i 1834 for Kjøbstæderne i Østifterne (Kjøbenhavn undtagen), med en Befolkning, i Stæderne og paa Landet, af 553,918 Mennesker . . . 334,902 Rbd.

Dersom nu Brændeviinsforbrugen er forholdsvis omtrent den samme i Jylland som paa Øerne, saa skulde Jylland, med sine 525,942 Mennesker, have ydet i Brænderiafgifter omtrent 317,480 Rbd. Men disse Afgifters virkelige Beløb

i samme Aar var for Jylland kun . . . 90,320 —

Her er altsaa for denne Provinds et Minns af over 227,000 Rbd., hvori dog maa fradrages hvad der er erlagt i Consumtionsafgift af det andenstedsfra til Provindsen indførte Quantum Brændeviin; men Beløbet deraf er vist ikke større, end at den Slutning kan af disse Talstørrelser alligevel uddrages: at Statskassens Tab ved Smugbrændingen i Jylland er meget betydeligt. — En klækkelig Nedsættelse i Brænderi: Afgifterne vilde formentlig kunne bidrage noget til at formindske

Smugbrændingen, i det Brænderne i Kjøbstæderne da kunde sælge Brændevinen til billigere Priis. Men herved moder den Indvending, at dersom Statskassen kunde undvære nogen Deel af sine Indtægter, da var der andre Afgifter, som til det almindelige Bedste langt hellere maatte ønskes nedsatte eller endog ganske ophævede, saasom Udforselstolden af visse indenlandske Producter, der ere søgte Handelsvare, f. Ex. Uld. Man vilde dog muligt herved erindre, at ved Afgifts-Nedsættelsen vilde Brændeviinsproductionen i Kjøbstæderne maaskee tiltage saa betydeligt, at Statskassens Deficit derved dækkes. Men hertil kan igjen svares, at saalænge ingen synderlig udenrigsk Affætning habes for Brændeviin, var en saa forøget Production af denne Artikel ei engang ønskelig. — Efterhaanden som flere større og bedre indrettede Brændeviinsværker fremsstaae, saavel i Provinds-Kjøbstæderne som — med erhvervet Tilladelse — paa Landet, vil Smugbrændingen derved noget modarbeides. Skærpede Forholdsregler kunne maaskee iøvrigt være nødvendige. Naar det isærdeleshed indskærpedes vedkommende Embedsmænd, at det er Kongens alvorlige Villie, at denne skadelige Misbrug udryddes, tør man vist haabe, at de ville vise al den Nidkjærhed i Opfyldelsen af deres Pligter, som til Hensigtens Opnaaelse er fornøden. *)

*) Det kan her bemærkes, at man i Irland skal have truffet den Forholdsregel, at ethvert Sogns Beboere deel-

3) At Brændeviinsbrænding sandsynligviis kan drives fordeeltigere paa Landet, end i Kjøbstæderne, hvortil formeentligen følgende Omstændigheder bix Drage: a) Landmanden avler selv Sæden og kan i alt Fald have den for bedre Kjøb end Kjøbstædmanden, formedelst den kortere Transport. b) Brændeselet, der som oftest kan være Løv, er ogsaa bedre Kjøb paa Landet. c) I Henseende til Vandet, som har betydelig Indflydelse paa Brændevinens Godhed, have vi sædvanligen større Valg paa Landet, end i Stæderne. d) Folkelønnen er i Almindelighed paa Landet billigere for den, der holder sit Brænderi i stadig Drift, og bortfalder endog som en særskilt Udgift for den, der kun afbenytter Brænderiet, naar han ikke for sine Folk har nogen anden Bestjættigelse. e) Brændeviinsbrændingen iværksættes med størst Held om Vinteren og Foraaret. Denne Omstændighed kan Landmanden benytte til sin Fordeel,

tage i Udrebelsen af de Multer, som dicteres naar Smugbrænding finder Sted i det paagjældende Sogn. Her ved synes man vel at opfordre Vedkommende til at anmeldte naar og af hvem Misbrugene udøves. Men at affstraffe alle Beboerne i et Sogn for en Lovovertrædelse, hvori maaskee ikkun en Enkelt eller nogle Faa havde gjort sig skyldige, vilde være ubilligt, med mindre man bemundigede dem til at inquirere hos hverandre, hvilket synes lidet passende, ikke at tale om at saadant kunde afftekomme megen Ulempe. Desuden var det vel muligt, at Niemedet endda kunde forfeiles, f. Ex. ved Assuranceforeninger som de afskillige Smugbrændere i Jylland skulle have indgaaet.

men ikke altid Brændeviinsbrænderen i Kjøbstaden, hvis Interesse ofte kræver at han brænder hele Aaret igjennem. f) Forsaavidt der er Spørgsmaal om Fordelen ved Feedning af Kreaturer, der ernæres ved Affald fra Brænderierne, da kan den vel antages at ballancere i Kjøbstæderne og paa Landet. Men som Fodringsmiddel er Affaldet, i Almindelighed betragtet, af større Vigtighed for Landmanden, som formedelt den bedre Pleie, han derved kan yde sine Kreaturer og den større Besætning, han derved kan holde, sættes i Stand til at forøge og forbedre sin Gjødning, hvilken, uden anden Transport end fra Gaarden til Ugeren, er paa det Sted, hvor den til det Heles Fordeel hensigtsmæssigere anvendes end paa Kjøbstædjorder, som maaskæ snarere behøve Kalk eller Mergel. Gjødningsmæssens Forøgelse er en nødvendig Betingelse for et fremstøridende Avlsbrug og for raade Jorders Opdyrkning, og maa overalt ansees af større Værd for Landmanden end for Kjøbstædmanden, da hiin kan forudsættes at drive sin Avling som Hovedbeskæftigelse, med mere Indsigt og i større Omfang end denne. Det eneste, som den sidste har forud for den første, med Hensyn til Affaldets Benyttelse, er den Fordeel Spolen forskaffer, naar ved dens Hjælp frembringes Mælk, hvis Salg dog ikke er nogen væsentlig Indtægtskilde undtagen for Brændeviinsbrænderne i de større Stæder. g) Kartoffelbrænderier kunne, formedelt Transportens Besværlighed og

Vanstfeligbeden ved Kartoflernes Opbevaring i Stæderne, kun paa Landet drives med Held. Saalænge Brænderierne indskrænkes til Kjøbstæderne, bliver der altsaa mindre Brug for denne Væxt, hvis Dyrkning i landoekonomisk Henseende er af Vigtighed. Ogsaa fra den statsøkonomiske Side betragtet, er Kartoflers Anvendelse i Brænderierne særdeles ønskelig, da derved en betydelig Mængde Sæd kunde spares og det sælgelige Overskud af Danmarks Kornproduction foreges, saa meget mere som til Frembringelsen af den Sæd, der udfordres til et vist Quantum Brændeviin, kræves et større Areal, end det, der behøves til Dyrkningen af de Kartoffer, som kunne give det samme Quantum Brændeviin.

Hvad der altsaa især skulde tilraade en Forandring i den bestaaende Lovgivning om Brændeviinsbrænding, er den Betragtning, at denne Næringsvei drives nok saa fordeeltigt paa Landet som i Stæderne, og at det altsaa i statsøkonomisk Henseende kunde synes mindre rigtigt at forbyde dens Udøvelse hist. Imidlertid møde vi i denne Sag vigtige Vanstfeligbeder og Betænkligbeder, som ere af den Natur, at de opfordre til megen Vaersomhed, hvilket man ogsaa synes at have erkjendt, saa ofte Sagen tilforn har været bragt paa Bane.

A) For det Første bør nemlig Kjøbstædernes Lærv ikke ganske tabes af Sigte; thi den omhandlede Næringsvei, som nu i lang Tid har været forbeholden disse, er for mange af dem bleven

af Bigtighed. Dersom Brændeviin kunde finde nogen betydelig Uffætning i Udlandet, da vilde Frygten for at Kjøbstæderne skulde skades ved en uindskrænket Brændings; Tilladelse, tildeels bortfalde, og denne var da forsaavidt tilraadeligere som Fortjenesten ved Kornets Forvandling til Brændesviin da ogsaa kom Landbrugerne tilgode. Men da Brændevinens Production maa begrændses af dens Forbrug og Uffætning, og da der i næsten alle fremmede Stater hersker et directe eller indirecte Forbud mod denne Artikels Indførsel, saa maa Productionen ordentligviis beregnes alene paa Landets egen Forsyning.*) Kjøbstæderne ere mere end tilstrækkelige i Stand til at producere det Qvantum, som dertil udfordres, og Brænderierne paa Landet behøve saaledes ikke at fremfalde for at tilfredsstille en Søgning eller raade Bod paa et Savn, som Kjøbstæderne ei formaae at dække. Fordelen ved det paa Landet tilvirkede Brændeviin maa derfor i Almindelighed søges paa Kjøbstæderbrændernes Beføstning, og skulde disse forarmes, da maatte saadant ytre en uheldig Tilbagevirkning paa de øvrige Kjøbstædindvaanere, som tildeels for-

*) Det kan endog antages, at der fra de egentlige danske Provindser, hvorom kun her er Tale, udføres aarlig et mindre Qvantum Brændeviin, end dertil indføres. Saaledes var i 1834: Udførslen til fremmede Steder og Hertugdømmene kun: 769 Dreheveder; Indførslen (ad den lovlige Wei) derimod 1541 Dreheveder.

Kaffes Erhverv ved hine; saaledes vilde isærdeleshed ogsaa Kjøbstædmøllerne lide Skaar i deres Næringsvei, eftersom Formaling af Korn til Brændeviin kan antages at udgjøre en vigtig Deel af deres Maling.

Desuden er det ikke blot Fortjenesten paa Korns nets Forædling til Brændeviin, der aftager, naar Brænderier vorde anlagte paa Landet; derved indskrænkes ogsaa Leiligheden til ved Brænderiernes Affald at føde Kreaturer, som affaste en væsentlig Fordeel hvad enten de holdes til Malkning eller opfedes til Salg, og som derhos forstaafe Gjødning for Kjøbstædernes Ugerbrug, hvilket nu for Tiden paa mange Steder udgjør en af Borgernes betydeligste Erhvervsilder. Hente end Kjøbstæderne, isærdeleshed de jydskke, en Deel af den Brændeviin, de sælge, fra Glensborg, saa have de dog ogsaa derpaa nogen Fordeel, og denne maa aftage alt eftersom Landbrænderier opstaae.

Vel er Kjøbstæderne ingensinde udtrykkeligen meddeelt nogen Eneret til Brændeviinsbrænden, hvorimod deres hidtil havde udelukkende Besiddelse af denne Næringsvei kun har været en indirecte Folge af de Forbud imod Landbrænderier, der i en tidligere Periode ansaaes nødvendige, og som altsaa, naar forandrede Conjuncturer maatte gjøre det tilraadeligt, atter kunne hæves, uden at saadant liges frem kunde siges at medføre noget Indgreb i Kjøbstædernes Rettigheder.

Men i Tillid til de givne Lovbestemmelser have

Brændeviinsbrænderne i Stæderne dog anskaffet sig Eiendomme, indrettede til deres Næringsbrug, og saavel Eierne, som de, der have udlaant Penge i sige Eiendomme, vilde udsættes for et betydeligt Tab, naar de førstes Næringsvei ophorte eller indskrænkedes; thi at Brændeviinsstederne i Byerne derved vilde falde i Priis er en Selvfølge; ja Indfyldelsen maatte ogsaa yttre sig paa de øvrige i Kjøbstæderne liggende faste Eiendomme, for hvilke der kunde ventes mindre Betaling, naar Antallet af de ledige Bygninger forøgedes ved Brænderiernes Nedlægning.

Kjøbstædernes Opretholdelse og muligste Velstand er derhos af største Vigtighed ogsaa for Landboerne, hvis Stilling for en Deel afhænger af hines Forfatning.

Da Handelen er for adskillige Kjøbstæder aftagen, og de Haandværkere, som Bonden har nodig, næsten overalt findes paa Landet, er Brændeviinsbrænden nu for Tiden den fornemste, om ikke den eneste Næringsvei i mange af de mindre Kjøbstæder, isærdeleshed i Sjælland og Fyen. Følgerne af denne Erhvervsagreens Udøvelse paa Landet synes derfor at maatte blive end mere ødelæggende for disse Kjøbstæder, af hvis Indvaanere mange maaskee endog vilde udsættes for aldeles Forarmelse. — Vel er det saa, at de Kjøbstæder, der alene eller fornemmelig bestaae ved Brændeviinsbrænden, kun slet opfyldte deres Bestemmelse, som maa anses at være, paa en for

Staten i det Hele og Landboerne i Særdeleshed fordeelagtig Maade, at omsætte disses Producter med andre dem fornødne Vareartikler. Seer man hen til mange af vore Kjøbstæders maadelige Forsætning, da overbevises man let om, at de, som Handelspladse, kun stifte saare lidet Gavn for Staten; Brændeviinsbrænden er en Hovednæringsvei for største Delen af Kjøbmændene, som kappes om at misbyde Landmanden, naar han skal sælge sine Producter, eller rettere, omtuske dem med Fornødenhedsvare, der som oftest ansættes ham dyrere end Billighed fordrer. Skulde end en og anden af de fattigere og for Handel maadeligt situerede Byer ikke længere kunne bestaae som Kjøbstad, da blev det vist intet Nationaltab om den ophørte at være det. Saalænge disse subsistere ved Brændeviinsbrænderi, ere de til mere Skade end Gavn for Bonden, og for den lavere Klasse i Byerne, især for Tjenestefolkene, som i disse Kjøbstæder finde alt for megen Leilighed til Udsvævelser, efterdi de der bosatte Kjøbmænd ofte forbinde Krohold og Udskjænkning med deres egentlige Næringsvei. Fra denne Side kunde der saaledes synes at være mindre Grund til at bære nogen særdeles Omhu for sige Kjøbstæders Opretholdelse, naar der er Spørgsmaal om at føie en Foranstaltning, der sigter til at gavne den for Staten vigtigste Borgerklasse — Algerdyrkerne. — Men maa det end inddrømmes, at Landet vilde være bedre faren ved omsider at komme

til at besidde nogle faa Kjøbstæder, som vare Sæde for driftige og med fornøden Dannelselse udrustede Handlende, for duelige Fabrikanter og Haandværkere, end en Mængde Smaasteder, der kun bestaae ved Brændeviinsbrænden, kan det dog paa den anden Side heller ikke nægtes, at det vilde være haardt for de Paagjældende, dersom en pludselig og forstyrrende Indgriben i den hidtil bestaaende Tingenes Orden udsatte en Mængde Familier for at forarmes.

Naar imidlertid Tilladelsen til at brænde paa Landet indskrænkes til Værker af en vis Størrelse og naar Afgiften blev omtrent liig den, der maa svares af Kjøbstædbrænderierne, med hvilke Landsbrænderierne concurrere, — kan det antages, at Forandringen i alt Fald just ikke vil gaae hurtigt for sig, da der til saadanne Anlæg udfordres en ikke liden Capital, og de derhos ere forbundne med nogen Risiko, især forsaavidt Brændevinens Uffærming angaaer, siden i det mindste en stor Deel af Landsboerne sandsynligviis vilde vedblive, som hidtil, at tage deres Brændeviin fra Kjøbstæderne, hvor de alligevel jævnlig have Vrinde i Anledning af deres øvrige Fornødenheder.

Med denne, ikke pludselige, men kun succesfive Forandring i den nu bestaaende Tingenes Orden, erholdt Kjøbstædbrænderne en Frist, hvori de kunde ordne deres Anliggender. Forsaavidt de ikke ere forarmede, kunde det ventes, at flere af dem vilde

anvende deres Formue og Flid paa andre Indu-
strie og Erhvervsgrene, der kunde være nyttigere for
dem selv og Samfundet, end Brændeviinsbrænden
og Bertshuusshold. De, der allerede ere nedfunkne
i Armod, stode i alt Fald ikke til at redde, om og-
saa Stillingen forblev uforandret. De fleste øvrige
Kjøbstædborgere i de smaa Byer have hidtil havt
deres vigtigste Ressource i Uolsbruget, og den be-
holdt de fremdeles.

Paa Bornholm skal den frie Brændeviinsbræn-
den ingen ugunstig Indflydelse have paa Dens
Kjøbstæder, hvis oekonomiske Forfatning maaskee
endog er bedre end de fleste Kjøbstæders i de andre
Provindser, og hvad Brændeviinsbrænden isærdeles-
hed angaaer, drives denne Næringsvei maaskee med
mere Kraft i hine end i disse. Under nærværende
Omstændigheder kan vel ikke heraf uddrages noget
Resultat i Hensende til de Folger, en Forandring
vilde have for de øvrige danske Kjøbstæder; thi for-
uden at Landboerne paa Bornholm ingen Brændes-
viin maae sælge (hvilket Forbud strængt overholdes),
svares aldeles ingen Afgift af Brændeviinsproduc-
tionen der paa Den, hvoraf følger, at de bornholms-
ke Kjøbstæder kunne undersælge alle andre, som ei
nyde denne Frihed. Saavidt vides, udføre de der-
for ogsaa Brændeviin i stor Mængde; især til
Sverrig og Norge. Imidlertid burde dette ikke la-
des ubemærket, med Hensyn til, at forandrede Hans

delsforhold muligt i Liden kunde forstaafe vore Kjøbstæder Fordele, som de nu savne.

Noget have troet, at Kjøbstædernes og Landets Interesse kunde forenes saaledes, at hine forbeholdtes Fabrikationen i det Store, og den videre Forædling af den paa Landet tilvirkede Brændeviin. Men dette lader sig ikke vel opnaae, da Kjøbstædbrænderierne, naar de skulle concurrere med Brænderierne paa Landet, vanskeligen kunne drives med Kraft saalænge de mangle Affætning til Udlandet; desuden ere neppe mange af de nuværende Brænderier i Stæderne saa vel indrettede, at Brændevine kunde i saadanne Bærker bringes til nogen høj Grad af Forædling, hvilket i alt Fald var en nødvendig Betingelse for Productets Affætning til fremmede Steder.

B) En vigtig Hindring for en fuldkommen Ophevelse af Forbudet mod Brændeviinsbrænden paa Landet er fremdeles de paa denne Næringsvei hvilende Afgifters Uindværlighed for Statskassen. Herved kan nu i Forbigaaende bemærkes, at der ikke let er nogen Gjenstand, der mere egner sig til Beskatning, end Brændeviin, som fortæres i selve Landet; thi den horer langt fra ikke iblandt de absolutte Fornødenheder, og dens sparsomme Brug er Folket tjenligst. Da det ikke er Brændeviinsbrænderen, men Consumenterne, der bære Afgiften, og denne altsaa fordeles paa Mange, bliver den næsten umærkelig for hver Enkelt. Dens rigtige Oppes

borsel kan nogenlunde controlleres og ingen Nestancer paadrages. At Brændeviin ikke er i alt for ringe Priis, er desuden langt mere til Gavn end Skade. — Det samlede aarlige Beløb af de Afgifter, som hvile paa Brændeviins Consumptionen (Formaerings- og Brændingsafgiften) er betydeligt; det udgjorde (brutto) i Aaret 1834:

for Kjøbenhavn	351,557 Rbd. Solv.		
— Sjællands øvrige Kjøbstæder	191,085	—	—
— Fyen og Smaaøerne	143,817	—	—
— Jylland	90,320	—	—

Tilsammen 776,779 Rbd. Solv.

Neppe har Statskassen ad andre Veie en lignende Indtægt, som tilveiebringes med saaliden Byrde for Nationen som denne.

En af Aarsagerne til at Brændeviinsbrændingen blev forbeholden Kjøbstæderne, var, at denne Indtægts Tilveiebringelse der kunde bedst sikres ved Hjælp af Controllen. Blev en almindelig Brændingsstilladelse givet, og Kulde-Statens Indtægt af de mange store og smaae Brænderier, som da vilde opstaae paa Landet, indvindes ved en Forbrugsafgift, hvis Storrelse altsaa blev afhængig af deres Benyttelse, maatte de nødvendigen sættes under Opsyn. Man forudsaae, at Soldpersonalet i Kjøbstæderne ikke tilgavns kunde føre dette Opsyn, med mindre det blev betydeligen forøget, og Lønningerne til Soldvæsenets Betjente samt Rejs- og Omkostninger og Diætpenge for dem vilde da opsluge en stor Deel

af Afgiftens Beløb. Justits-Embedsmændene paa Landet kunde neppe udføre dette Hverv i Forening med de mange Forretninger, der alt paaligge dem, mindst naar de havde vidtloftige Jurisdictioner. Dette forsøgede Arbeide kunde vel i alt Fald ei billigen paalægges dem uden Godtgjørelse. Hvors Iedes end Controlsen indrettedes, vilde den fra Statens Side kræve store Opoffrelser og dog blive yderst ufuldkommen, og for Eierne af de mindre Brænderier vilde det blive saare trykkende at udrede Reisesomkostninger og Diætpenge til Soldbetjentene hvers gang Værket ønskedes taget under Forsøgling eller Seglene atter skulde løses. — Næmmere vilde det vistnok være, om Afgiften fastsattes til et vist aarligt Beløb i Forhold til Værkets Størrelse, uden mindste Hensyn til, hvormegen Brændeviin deri tilvirkes. Men denne Afgiftsform vilde være til stort Tab for Statskassen og for Rjbstædbrænderen, med mindre Afgiften fastsattes i Forhold til hvad der i Brænderiet kunde produceres naar det stadigen afbenyttedes hele Aaret igjennem; men Afgiften vilde da opløbe til en saa stor Sum, at vist Ingen kunde underkaste sig saadan Betingelse. — Ved at lægge Afgiften paa Hartkornet, hvorved den forvandlede fra en Forbrugsstat til en directe Skat, kunde der imod al Control med de deraf følgende Ulemper bortfalde. Dette Skridt vilde desuagtet ingenlunde være raadeligt. Den visse Folge deraf vilde tidligt eller sildigt vorde den, at alle Brænderier i Rjbst

stæderne forlagdes ud paa Landet, hvor de kunde drives under gunstigere Vilkaar. Skulde nu Brænderiafgifterne forvandles til en directe Skat, og deres aarlige Beløb, anslaaet til 770,000 Rbd., fordeles lige paa det fri og ufri Hartkorn, som, Bornholms undtaget, er 362,973 Tdr. Ager og Eng samt 9650 Tdr. Skov og Møllestyld, da vilde naturlig den nye Afgift blive over 2 Rbd. pr. Tonde Hartkorn. Der er ogsaa foreslaaet, at Delingen kunde skee efter Kjobstædernes og Landets Folkemængde, saa at kun den Deel af Afgiften, der falder paa Landboerne, efter det Forhold, hvori disses Antal staaer til Stædernes Folketal, burde fordeles paa Hartkornet; men Afgiften for Landboerne vilde endda blive over 9 Mark pr. Td. Hartkorn. Imod denne nye Byrde paa det allerede noksom belastede Hartkorn vilde Skatteyderne sikkert protestere. Alle de, som ikke agtede at brænde Brændeviin, opnaaede af denne forsegede Udgift ingen anden Fordeel, end at de kunde kjøbe Brændevinen noget billigere. — Da isvrigt Skatterestancerne kunde formodes at ville stige betydeligt ved en saadan Forhøielse af Hartkornsskatterne, feiler man neppe meget ved at antage, at Brænderiafgifternes Ligning paa Hartkornet vilde i sine Folger omtrent være det samme som disses Afgifters fuldkomne Ophævelse. Hertil kommer, at ved denne Ligningsmaade blev Brændeviinsbrænding saa at sige fremtvungen, i det uidentificeret

Mange vilde befatte sig dermed i den Tanke, herved at faae nogen Opreisning for Skatteforøgelsen.

I Distrikterne eksisterer der iblandt Landboerne neppe noget almindeligt Ansættelse om uindskrænket Brændingstilladelse, saaledes som uden tvivl Tilfældet er i Jylland. Der kunde og anføres Udskilling for, at denne Provinds burde indrømmes Tilladelsen, om den end nægtedes Derne; saasom: at Ugerbrugget der staaer paa et lavere Trin og trænger til ethvert Ophjælpsmiddel; at Landmanden i Hedeegnene som oftest har saa lang og besværlig Vej til Kjøbstaden, at Kornets Transport derhen lønner sig slet, medens det maaskee *) kunde indbringe ham mere ved at forvandles til Brændeviin; at han sædvanligviis lider af Foder- og Gjødningsmangel, som dog noget kunde afhjælpes ved Brændeviinsbrænding; at Brændselmaterialet (Lyng og Torv) haves i Overflodighed i disse Egne; at den skarpe Control, som blev nødvendig til det nu bestaaende Forbuds strænge Overholdelse vilde medføre flere Ulemper og forholdsviis større Bekostninger i Jylland end paa Derne formedelst Landets Udstrækning og ringere Folketal; at de jydsk Kjøbstæder vilde lide mindre ved en almindelig Brændingstilladelse,

*) „Maaskee“ thi fra Smugbrændingens Fordeelagtighed vil man dog vel intet Beviis hente, men maa erindre, at ingen Afgift deraf ydes og at desuden neppe alle ere Lovens Overtrædere, saa at Forbelen bliver des større for disse.

end de i de øvrige Provindser, fordi Brændeviinsbrænden allerede nu er en mindre vigtig Erhvervsgræn for hine som Folge baade af Smugbrænding og af Brændeviins Indsmugling fra Hertugdømmene. — Alt dette uagtet vilde det dog være høist betænkeligt at frigive Næringsveien alene for Jylland; thi hvad maatte Folgen deraf blive? Brændeviinsproductionen vilde efterhaanden aftage i de øvrige Provindser og Næringen drage sig til Jylland, hvor den kunde drives under langt fordeelagtigere Vilkaar og hvor altsaa Brændevinen maatte kunne leveres til meget billigere Priser. Dens Indsmugling fra Jylland til Nerne var det neppe muligt at forhindre; saavel Næringsbrugerne her som og Statskassen vilde derved paaføres Tab. Forsaavidt Landbrænderier kunde virke til Jordernes Forbedring og Ugerbrugets Fremme, burde man desuden snarere ønske dem anlagte i de bedre, end i de ringere Egne af Landet, eftersom Gjødningen forholdsvis frembringer en langt større Virkning paa gode end paa maadelige Jorder, og Udgangen til Gjødningsmassens Forøgelse burde selvfølgelig — Sagen betragtet fra den land- og statsøkonomiske Side — helst lettes for de bedre Jorder, saalænge disse endnu ikke ere hævede til den høist mulige Gjødningskraft.

C. Som Grund for at fraraade en uindskrænket Brændingstilladelse anføres fremdeles de betænkelige Følger, som denne vilde have i Henseende til Sæde-
 igheden blandt Almuen. Om denne ved saa mange

Leiligheder omhandlede Gjenstand ere Meningerne meget deelte. — I Folge Manges Erfaring er umaadelig Nydelse af berusende Drikke en Last, som Bonden i Almindelighed ikke gjør sig mere skyldig i end andre Stænder. De forbedrede Skoleindretninger, den deraf flydende større Oplysning blandt Almuen, maaskee ogsaa den større Frihed, Bonden nu nyder, fremfor tilforn, saavel som et bedre Exempel fra de høiere Klasser, ere Omstændigheder, som antages at have bidraget til at give hans Character et ædlere Sving og derved til at meddele ham Afstye for hiin Last. Desuden er det en Erfarings Sandhed, at denne Last snarest udvikler sig i Krostuerne. — Den flæviske og den bornholmske Almue skal ligesaalet som den danske Almue overhovedet være hengiven til Drukkenskab; det samme ville Stedkyndige paastaae at gjælde om Bønderne i de Egne, hvor der brændes i Smug. Hvad Bornholm angaaer, da er det nok afgjort, at Forbrugen af Brændeviin er langt større der paa Den, end i andre Dele af Riget; thi medens der vel i det høieste fortæres 50 Potter om Aaret i en Bondesgaard af Middelsstørrelse, i de Egne, hvor der ikke brændes, kan man antage, at i hver Bondesgaard paa Bornholm bruges aarlig imellem 320 og 365 Potter Brændeviin (en Pot daglig); at den bornholmske Bonde desuagtet ikke er drikkældig, skal hidrøre fra de færre Kroer der findes. Derimod er det ikke saa sjældent, at Fruentimrene, hvilke i Al-

mindelighed varetage Brænderiet, forfalde til Brændeviinsdrik. Det samme vil man have sporet paa de Steder, hvor der brændes i Smug og hvor denne Omstændighed har en høist uheldig Indflydelse paa Børneopdragelsen, samt bidrager til, at andre vigtige Sysler forsømmes, især Huusfliden, som alligevel skal være i god Gang blandt den bornholmske Almue. — Vilde vi i denne Sag hente Erfaringer fra Udlandet, da behøve vi ikke at gaae længere end til Rabolandet Sverrig, hvor Brændeviinsbrændingens Frigivelse har, ifølge de paalideligste statsøkonomiske Forfatteres Vidnesbyrd, foranlediget ei blot en stor Forøgelse i Brændevinens Brug, men ogsaa, at Drikfældighed mere og mere udbreder sig og truer med at blive en Nationalulykke. Den Frigivelsen skulde kunne ventes at føre til mindre betænkelige Resultater i Danmark, vilde vi lade hensestaae uafgjort; men sæt endog, tvertimod slige Erfaringer, at der fra Moralitetens Side aldeles intet var til Hinder for at meddele en uindskrænket Tilladelse til Brændeviinsbrænden, saa maatte dog vel dette Skridt allerede være noget betænkeligt under den rimelige Forudsætning, at Forbrugen af Brændeviin vilde, som Folge af en saadan Tilladelse, betydeligen tiltage. I de fleste Bondehusholdninger bruges nu itkun saare lidet Brændeviin hvor dette skal kjøbes, og jo mindre der af denne Artikkel forbruges i Landet, desmere Korn havees tilovers til Udførsel. Naar

Brændeviin desuden ikke kan erkjendes for at være en Nødvendigheds-Artikkel, uden forsaavidt Banen har gjort den dertil, saa burde man snarest ønske dens Brug meer og meer indskrænket.

Hvad der desuden taler kraftigt imod en almindelig Brændingsfrihed er den Forøvelse af Sæd og Brændsel, som den vilde have til Folge. — Mange ville vel have denne Frihed anseet som et Middel til Agerdyrkningens Fremme; men heri kan vist ingen indsigtsfuld Landmand være enig. Man betænke blot, at naar det var tilladt hver Bønde at brænde Brændeviin, blev det kun til egen Brug. Til at forsyne sit Huns med denne Artikkel behøver han i det høieste dertil at anvende 6 à 8 Edr. Korn om Aaret, og med Affaldet deraf kan han ikke føde eet Hoved mere; dette Affald er alt for ubetydeligt til at kunne virke til Gjødningens Forøgelse, selv naar Bonden ved Dranken lokker sit Qvæg til at æde den flette Halm, som det ellers vilde forsmaae og hvorved Qvæget i det høieste fyldes, men ikke næres. Havde virkelig Brændingsfriheden en saa gunstig Indflydelse paa Agerdyrkingen, som Mange troe, da maatte man og vente at finde denne paa et høiere Trin i de Egne, hvor det er almindeligt at brænde; men er ikke netop det Modsatte Tilfældet? — For den bornholmske Bønde er Brændingsfrihed muligt et Gode; men dog kun saalænge indtil han behandler sine Jorder paa en planmæssigere og bedre Maade end hidtil; da vil snart Vigtigheden af Drankens

Anvendelse til Føde for Hestene bortfalde, og han vil bedre finde sin Regning ved at fodre disse med den for dem sundere Havrehakkelse. For Landmanden i de øvrige danske Provindser frembyde sig og andre langt sikkrere Midler til Algerbrugets Ophjælpning end Brændeviinsbrænden, nemlig Indførelsen af en bedre Sædfolge, Brakfrugters og Foderurters Dyrkning, kort Anvendelsen af et fortrinligere Algerdyrknings-System. De gavnlige Exempler, som hist og her i denne Henseende ere givne af indsigtsfulde og driftige Landmænd, maae vel efterhaanden bidrage til at bortfjerne de hos Bonden dybt indgroede Fordomme mod alt hvad der afviger fra Fædres Skikke. Skulde Bonden desuden bære de Afgifter, som ere lagte paa Brændeviinstilvirkningen, da er det indlysende, at de Fordele, denne yder ham saalænge den drives som en ubeskattet Haandtering, vilde aldeles ophøre, ja forvandle sig til et aabent bart Lab for ham.

Forsaavidt man ved at anbefale en almindelig Brændingsfrihed tager Hensyn til Kartoffelbrænderiets Gavnlighed, bør ikke forglemmes, at disse alene blive fordeelagtige, hvor de kunne drives i det Store. Naar Medskaberne ikke ere godt indrettede og naar ikke den muligste Omhu iagttages ved Tilvirkningen, give Kartoffler en affkyelig Brændeviin. Man feiler identviis ved at antage, at denne Frihed vilde være et virksomt Mittel til at befordre Kartoffelaavlen iblandt Bønderne; thi den Bønde,

som ved denne Udsø Fordeelagtighed fra den landsøkonomiske Side betragtet, ikke seer sig opfordret til at dyrke Kartofler i Marken, vil nok ligesaa lidet befatte sig dermed om han end havde Brønderi. — Ved at tale om Kartoffelbrønderier, maae vi iøvrigt erindre om, at ligesaa lidet som det nu gjældende Beskatningssystem, der er baseret paa, at Korn anvendes i Brønderierne, kan gjøres anvendeligt paa hine, saalidet lader sig for dem udfinde en anden og særskilt Beskatningsmaade, som kunde sikre Afgiftens rigtige Erløggelse. Denne mislige Omstændighed gjør det neppe sandsynligt, at Kartoffelbrønderier ville for det første komme i Gang hos os, selv om end større Landbrønderiers Anlæg tillades; noget, som jo vistnok kunde ønskes anderledes.

Sammenfatte vi nu alt det Foregaaende, saa fremgaaer deraf, at Kjøbstædernes saavel som Statskassens Interesse, i Forbindelse med Hensynet til Moraliteten iblandt Landalmuen, maa opfordre Regeringen til den yderste Vaersomhed i at skride til nogen omfattende Foranstaltning, der havde total Kuldkastelse af det i denne Sag Bestaaende til Følge. At saadan Vaersomhed ogsaa viseligen er iagttaget, derom vidner den Kongelige Resolution, som under 19 August 1835 emanerede, efterat den Forestilling, der i Maret 1826 blev afgiven af den Commission, som i October 1824 blev nedsat til at gjøre Forslag om hvorvidt en Forandring i de nugældende Lovbestemmelser for Brøndeviinsbrønding kunde være

hensigtsmæssig — var foredragen Hans Majestæt. Ifølge samme Resolution skal der om Bevillinger til Landbrænderiers Anlæg indgives Ansøgning igjennem General Soldkammer og Commerce-Collegiet, som derom skal indhente Betænkning fra Rentekammeret og det danske Cancellie, og vil det dernæst i hvert enkelt Tilfælde komme an paa Hans Majestæts allerhøjeste Resolution, hvorvidt Bevillingerne kunne, efter forekommende Omstændigheder, være at meddele, naar saadanne Anlæg, efter de locale Forhold, skjønes at kunne blive til væsentligt Gavn for Landmanden, uden at derved gjøres Kjøbstædernes særdeles Afbræk i deres tilvante Næring, hvorfor de i Almindelighed ikke kunne ventes bevilgede i en kortere Afstand end een Mil fra nærmeste Kjøbstad, og naar tillige behørig Control fra Consumptionsvæsenets Side med deslige Landbrænderier maatte være mulig." — Vi forudsatte, at mange Landboere have næret Haab om, at en ved almindelig Lov hjemlet Tilladelse til slige Anlæg vilde vorde meddeelt, og dem tilfredsstille saaledes denne Resolution ingenlunde. At paa den anden Side mange Kjøbstædbrændere ere satte i Skræk ved Resolutionen, vise de Petitioner, som fra den Kant ere indgivne. Men disse Næringsbrugeres Frygt synes ubefoiet; thi de kunne vist, være overbeviste om, at hine Regjeringscollegier ville paa det nøieste undersøge og overveie, hvorvidt de "forekommende Omstændigheder" i nogen særdeles Grad tale en Ansøgers Sag, og ikke

overile sig med dens Afgjørelse i hans Favør. Selv den ene, men vigtige Omstændighed, at Landbrænderiet maa for Controllens Skyld være i Nærheden af Kjøbstaden, medens det for denne sidste Skyld helst maa være fjernet fra den, vil i mange foldige Tilfælde frembyde Vanskeligheder, der synes uovervindelige. — Afgiften af nye Landbrænderier fastsættes til 48 Sk. pr. Tonde Mæskernu for hvert 5te Dogn. For een Brænding betaler Brændeviinsbrænderen i Kjøbstaden omtrent en lige Afgift; men da en Brænding meget vel kan fuldføres i 4 Dogn, saa er det klart, at et Landbrænderi, især naar det var i forceret Drift, vilde slippe med en meget lempeligere Afgift end Kjøbstadbrænderierne, hvortil der er saa meget mindre Anledning som Landmanden er fri for flere Lyngder, der hvile paa Kjøbstadborgeren. Det ligger saaledes i Sagens Natur, at Udsigten til at opnaae Tilladelse til Landbrænderiers Anlæg neppe kan være stor, undtagen maaskee forsaavidt overveiende Grunde skulde hist og her kunne retfærdiggjøre en Tilhidesættelse enten af Statskassens eller af Kjøbstædernes Interesse.

Overgangen til en ny Tingenes Orden vilde, efter det for Udviklede, bedst skee ved tilladt Anlæg af store Landbrænderier hist og her, helst fjernede fra Kjøbstæderne. For slige Brænderier taler desuden: a) at alene ved dem kan det raa Materials Forædling iværksættes paa den fuldkomneste og meest besparende Maade, medens en stor Mængde Sæd

og Brændsel gaaer til Spilde ved de smaae; b) da det er at vente, at hine Brænderier især vilde vorde anlagte paa Gaarde, der besiddes af Mænd med større Dannelsse og Formue, end sædvanligen findes hos Bonden, tør man gjøre Regning paa, at de indrettes og bestyres paa hensigtsmæssigste Maade; c) kun ved store Brænderiers stadige Drift kan erholdes den Mængde Affald, som udfordres, naar deraf skal drages væsentlig Nytte i Uvlsbruget, og navnlig naar man ved Affaldets Hjælp vil iværksætte en planmæssig Fædning af Kreaturer; d) det er alene de store Brænderier, som kunne taale at bære Afgiften, og kun med disse kan Control fores og saaledes Statskassens Indtægt nogenlunde sikres; e) forsaavidt disse Brænderier anlægges paa mindre Gaarde, hvor der ikke avles saa megen Sæd, som der forbruges i Brænderiet, kunde Omegnens Beboere der finde Uffætning for en Deel af deres Kornvare, som de ellers maatte føre til en ofte flere Mile fraliggende Fjæbstad. Erholdt de end en noget høiere Priis her, end naar de solgte Sæden i deres Egn, saa undgik de paa den anden Side den længere Transport. — Den citerede Resolution fastsætter som Minimum for Brænderiernes Storrelse: Mæsketar paa i det mindste 8 Tønder. I midlertid er det at ønske og haabe, at hvis Landbrænderier tillodes anlagte, de da i Almindelighed maatte blive mere end dobbelt saa store, saasom med en Rjedel paa 6 Tønder og Mæsketar paa 24 Tønder; thi

et Brændeviinsværk paa 2 Tønder's Rjedelrum vil ikke i tilbørlig Grad frembyde de nysansorte Fordele. Kun i Smugbrænder;Egnene kunde maaskee et Antal lovlige Brænderier af sidste Størrelse ønskes anlagte, da de ulovlige vilde ved dem snarere underkues, end ved enkelte større. — Lad endog slige mindre, men tilladte Brænderier fremstaae i Jylland i saa stort Antal, og saa fjernede fra Kjøbstæderne, at stadig Control ikke med dem lod sig føre; det vilde dog neppe skade Statskassen, eftersom de dog altid vilde give den nogen Indtægt, imedens Smugbrænderierne, hvilke de jo paa en Maade traadte i Stedet for, slet ingen yde. At faae de sidste undertrykte, og derved omsider en Grændse sat for den Demoralisation, de udbrede, og for de andre store Ulemper, de føre med sig, burde her være Hovedsagen, - og for at naae dette Maal maatte man identviis saae meget hellere tilside sætte andre Betragtninger som en mangeaarig Erfaring synes at have viist, at det for Brændeviinsproductionen gjældende Beskatningsystems strengt punktlig Anvendelse i en stor Deel af denne Provinds møder praktiske Vanskeligheder, som maaskee for det første ikke lade sig beseire paa anden Maade.

Ifølge den uforkastelige Sætning: at jo større Frihed der hersker i nyttige Næringsveies Udøvelse, jo bedre er det, burde man iøvrigt ønske den Tid ikke alt for fjern, da Forholdene maatte gjøre det muligt at indrømme den danske Landbostand i Al-

mindelighed Afbenyttelsen af de Fordele, som hensigtsmæssige Brænderier paa Landet kunne afgive. *)

Det italienske Raigræs. **)

I.

Det italienske Raigræs (*Lolium perenne italicum*), siger den schweizeriske Ingenieur Frey, adskiller sig fra engelsk Raigræs (*Lolium perenne*) kun ved sine bredere, saftigere og lysgrønne Blade, men udmærker sig fremfor dette ved en meget yppigere Vegetation, som man allerede bliver vaer saasnart det udsaaede Frø begynder at løbe op. Allerede det første Aar giver det den rigeligste Afgrøde; thi medens det engelske Raigræs kun giver to Slæt, kan man slaae hiint fire Gange. Man regner 12 Pd. Frø

*) Dette var nedskrevet før end Udgivelsen af: „Bemærkninger og Forslag i Anledning af Brændeviinsbrænderiernes Tilstand i Kjøbstæderne og paa Landet i Thyland, af Overauditour Ræder, Borgermester i Horsens.“ De Anskuelser, som fremsattes i dette, om Forfatterens nøie Kundskab til Forholdene vidnende Skrift, stemme i det Væsentlige overeens med de her udtalte.

**) Af Pohl's Archiv, 43de Bind.

til en Dags Ploieland, og saer det helst efter Korn. Saasnart nemlig dette er indhøstet, ploier man Stubben ned, afharver Algeren og saer Raaigræsset, som da nedbringes med Harven og derpaa tromles. Marken faaer da i Esteraaret en saa tyk Grønsvær som en gammel Eng, og overgaaer, ved sin tilkommende Høstafgrode, alle Enge. Man kan ogsaa saae samme om Foraaret i godt tilberedet Jord, ofte ogsaa mellem Lucerne eller blandet med andre Græsarter. Det fortjener at blive almindeligt dyrket, da dets søde Halm og Blade er en meget behagelig Føde for Kvæget.

II.

En Godseier i Nærheden af Leipzig forskrev i Foraaret 1832 et Parti italiensk Raaigræsfrø fra Hr. Frey i Basel, ledsaget af en skriftlig Meddelelse, hvori det blandt andet hedder: "Det italienske Rye-Cras eller *Lolium perenne cristatum* v. *italicum* adskiller sig fra det engelske (*Lolium perenne*) ved sin sukkerholdige, søde Halm, sine lysegrønne, saftige Blade, sine graalige Ax og sin høie, hurtige Væxt, hvorved det overgaaer alle andre Græsarter. — Dets Saaetid er fra Foraaret til om Esteraaret. Saaer man det om Foraaret kan man endnu samme Aar have to rigelige Slæt. Det, som saaes om Esteraatet i den ploiede og afharvede Stubmark, giver næste Aar en omtrent 10 Dage tidligere Høst og dobbelt saa stor Afgrode som en

gammel Græsmark. — Det groer fortrinlig godt mellem Lucerne og Klover (formodentlig det røde?), Skjøndt det voxer endnu hurtigere. Vi have her (i Schweiz) havt tre Slæt til Høe og een til Grøntfoder. — Til at forbedre gamle Græsmarker med er det meget godt. Man harver disse om Foraaret med Jernharver og besaaer dem med omtrent 6—7 Pd. Frø paa en Magdeburger Morgen. — Dog, vil man saae det for sig alene, maa man omtrent tage 16 Pd. Frø til en Magdeburger Morgen, og skeer Saaeningen om Foraaret, endnu noget mere, da en noget tyk Udsæd er bedre. Jorden ploies og afharves, hvorpaa Frøet saaes, naar man venter Regn, og fastrykkes med Tromlen. — Det trives i alle Jordarter, dog ynder det fortrinlig dyb, noget fugtig, men dog ikke vaad Engbund.”

For fuldstændingen at kunne besvare det Spørgsmaal: ”hvilken Jordart i Omegnen af Leipzig der meest egnede sig for denne saa høit priste Græsart?” besaaede den omtalte Godseier:

No. 1. $\frac{1}{2}$ Ager temmelig høit liggende og tør, ugjødert Hvedejord af anden Klasse, efter sædvanlig Tilberedning med Plov og Harve;

No. 2. $\frac{1}{2}$ Ager nogenlunde fugtig, forhen med Spaden reolet Engbund;

No. 3. $\frac{1}{4}$ Ager vel nærved Vand, men dog høit og tørt liggende Græsmark, hvis Grønsvær, for at spare Tid og Bekostning, blot blev vendt

med Ploven, men derpaa ved stærk Harvning forberedt til at optage Frøet.

See vi nu hen til Udfaldet, saa maa man ikke lade ubemærket, at Foraaret i denne Egn var usædvanligt tørt og ugunstigt for enhver Græsarts Væxt, hvilket Hø og Efterslætten paa alle Græsmarker desværre viste. Udfaldet var, at

No. 1, hvor der var faaet under særdeles tørt og stormende Veir, Resultatet desuagtet, med Hensyn til de hele Aaret hvist ugunstige Forhold, var lovende.

No. 2. Var afgjort det bedste. Det halve af Græsset her blev flaaet midt i Juni og lagt grønt for Køerne, som skulle have fortæret det med megen Begjærlighed. Den anden Halvdeel, som og hele No. 1 og 3, blev staaende urørt til henimod Slutningen af September, fordi man lagde særdeles Vægt paa at faae det størst mulige Quantum indenlandsk Frø til fremtidige Forsøg.

Med Hensyn til Froavlen gav No. 1 $\frac{1}{2}$ Dresdener Skjeppe. Derimod led No. 2 og 3 saameget af Musene, at Folkene forlode den dem givne Anviisning, særskilt at affjære Frostraaene. Man var derfor glad ved, dog at faae saameget Frø tilovers af den Baselske Transport, at man dermed næste Aar kunde gjøre et Forsøg, nemlig paa en Halvager nogenlunde fugtig Eng, og ganske efter samme Tilberedning, som ved No. 3.

Det under No. 2 omtalte Stykke, som var flaaet, skjed igjen meget stærkt, og, uagtet den det af Musene tilsoiede Skade, bragte det midt i October de i Efterflåtten fandte Straae til Fromodnen.

Den Omstændighed, at Huusbonden den Sommer var nogle Dage bortreist, tillod ham ikke personlig at iagttage og noie at kontrollere Forsogene. Han manglede desuden ogsaa Tid til at udforske, hvorvidt dette Raigræs er beslagtet eller maaskee endog identisk med det engelske Raigræs, hvilket sidste den i Faget ellers meget kompetente Dr. Bürger (i sin Lehrbuch der Landwirthschaft 2det Bind) udtryffeligt forsikrer, rigtignok i Modsigelse med andre Stemmer.

Noget af det Frø, som omtalte Godseier ved Leipzig havde faaet fra Basel, overlod han igjen til en Ven i Westphalen, der saaede dette henimod Slutningen af April, deels i Marken deels i Haven, og hvis Forsøg faldt ulige bedre ud end hiins. Hos Westphaleren stod den anden Slæt ikke blot fyldigere, men endogsaa hoiere end den første Slæt i No. 2 og 3 hos Leipzigeren. Dette kan, næst Hensyn til Jorden, ene tilskrives den Omstændighed, at Veirliget var i hiin Egn hele Aaret igjennem meget vaadt, altsaa ganske det Modsatte af hvad det var her. Det synes altsaa, at hans egne umiddelbare Erfaringer tale for den flersidigen bestredne Mening: at en nogenlunde fugtig Plads er meest

passende for det italienske Raigræs som for alle dermed beslægtede Værter.*)

Nyopfundne Tærskemaskiner.

I.

Amerikansk transportabel Tærskemaskine.

(Meddeelt.)

En saadan hidbragtes af Hr. Skibscapitain Nabe for et Par Aar siden fra New-York, i hvis Omegn den allerede dengang skal have været meget udbredt, skjøndt Opfinderen kort iforveien havde taget Patent derpaa.

Grundlaget, hvorpaa Maskinen hviler og er opført, udgjør tvende Bjælker, der enten lægges paa Jorden eller nedgraves saaledes, at den øverste Flade bliver lige med Jorden. I første Tilfælde maa Mellemrummet til Bjælernes Hvide opfyldes

*) Ifølge mig meddeelt Underretning, tillægges dette Raigræs megen Berømmelse i Mecklenborg, hvor det næsten har fortrængt det engelske Raigræs, da hiint kommer tidligere, har bredere Blade og giver større Afgrøde; men Prisen paa Frøet er endnu meget høi. Muligt kan til Forsaaret erholdes smaae Quantiteter deraf tilkjøbs hos Urtekræmmer J. D. Schmidt paa Hjørnet af Frederiksberggade og Westervold.

med Jord eller Gjødning, for at Hestene beqvemt kunne gaae derover. Paa den ene af disse Bjelker findes fastgjort Hestegangen, hvis Radius eller Træfarm naaer hen til Maskineriet paa den anden Ende, eller det egentlige Tærsteapparat. Forbindelsen imellem Hestegangens Hjul og Tærsteapparatet skeer ved en lang Jernaxel, der dækkes og beskyttes ved Planker, som i Form af en lang Kasse ere fastgjorte til ommeldte Bjelker, mod hvilke Axlen ligger parallel.

Tærsteapparatet eller den egentlige Tærstemaskine, som samlet optager et hoist ubetydeligt Rum, neppe saa stort som en almindelig Qværn til Haandkraft, drives ved den lange Jernaxel, hvorpaa er fastgjort et lidet Ramhjul, der ved Drev og en bred Rem sætter den store Tromle i Bevægelse, idet Remmen gaaer over en lille Valse, der er fastgjort paa Tromlens Axe. — En anden mindre Tromle sættes ogsaa derved i Bevægelse. Disse Tromler ere besatte med noie afpassede Jernpigge, som bevæge sig mod hinanden, idet Piggene gribe i hinandens Mellemrum. Under den store Tromle er, som paa andre Tærstemaskiner, anbragt en concav Bund, der her er besat med lignende Pigge, hvis Stilling mod Tromlens modarbeidende Pigge er saa noie beregnet, at Halmen, uagtet Tromlens store Force, synes heel og ubeskadiget at flyve igjennem, og kun ved lang Tæd, f. Ex. naar Rugen er af 3 Alens Længde, kan det hælde sig at noget svøbes om Tromlen. Sæden lægges, som ellers, paa et Bord,

hvorfra den føres mod Tromlerne, der formedelst Piggene gribe den, føre den ned mellem sig, og da Tromlerne have en forskjellig Hurtighed, en forskjellig Størrelse, og arbeide mod hinanden, skeer Sædens Tærkning ved Piggernes Indvirkning. Erfaring har viist ved det hidbragte Exemplar, som benyttes paa det, Hr. Kapitain Rabe tilhørende Landsted Skovrød ved Hirschholm, at Maskinen tærsker aldeles reent og at Halmen ikke beskadiges. Den tærsker i Timen 4 à 5 Tønder Havre og Byg.

Forskjellen mellem denne Maskine og andre bestaaer altsaa deri, at Sæden ei afflaaes ved Pleiler, der ere anbragte paa en Tromle, men at den afrives og afsnides ved ovenmeldte hurtigt arbejdende Piggens Indgriben mod hinanden.

Til at lade Maskinen gaae, udfordres ikke mere Kraft, end hvad 2 gode Arbeidsheste kunne afgive. Til at betjene Maskinen behøves en Mand til at binde Halmen og et Fruentimmer til at tage fra; et til at lægge for og et Barn til at lange til. Naar Hestene ere stadige og villige, behøves Ingen til at kjøre dem, da de gaae af dem selv.

Hvad der især maa anbefale denne Maskine er deels det ubetydelige Rum den optager, og deels dens Construction, der er saa simpel, at enhver Bonde selv kan sætte den sammen, stille den ad og rette de Mangler, der mulig ved Brugen kunne fremkomme.

II.

Haandtærskemaskine, opfundet af Hr. Kammer-
raad Bang.

(Efter Handels- og Industrie-Tidenden, d. 9 Januar 1836.)

”For omtrent et Aar siden lod Kammeraad Bang til Noragergaard til Forsøg forfærdige en Haandtærskemaskine, som ikke havde de tvende forreste Valser, ved Hjælp af hvilke Sæden trækkes ind i selve Maskinen, og som gjøre at denne ikke alene bliver tungere at bevæge, men ogsaa bliver mere sammensat og kostbar. Dens indvendige Bredde er 19 Tommer; den er omtrent 5 Qvarteer hoi; hviler paa et Lød, 3 Qvarteer fra Gulvet, saaledes, at den udtærskede Halm kan falde paa en Rist, der støtter sig umiddelbart op til Lødet, saaledes som paa de almindelige Tærskemaskiner. Denne Haandtærskemaskine kan, uden at den behøver at stilles ad, tilligemed alt hvad der horer til samme, transporteres paa en Bondevogn, og strax opsættes i enhver Bondeloe. Efter de Forsøg, som ere anstillede med denne Haandtærskemaskine, har det vilst sig, at der med 4 Mand og 1 Dreng kan tærskes fra 4 til 5 Tonder Rug om Dagen, og af Byg $2\frac{1}{2}$ Trave i Timen, alt fuldkomment saa reent som man kan tærske med Pleil eller paa nogen af de større Tærskemaskiner. Efter samme Construction forfærdiges nu ten Tærskemaskine til at trækkes af een Hest; men ligeledes til at kunne transporteres

fra et Sted til et andet, og uden Vanskelighed opsættes ved enhver Bondegaard; at den da vil kunne udrette ligesaa meget som den almindelige Lærskemaskine, der gaaer ved 3 Heste, og som betjenes af 6 til 7 Mand, forventes ifølge de Resultater, den lille Maskine har leveret. En saadan Lærskemaskine kan forfærdiges af enhver somhelst duelig Landsby: Smedker eller Tømmersmand, og vil ikke koste over 100 Rbd. i complet Stand naar den skal gaae ved Hestekraft, og 60 Rbd. ved Haandkraft. Maskinen afbenyttes af en af Nøragergaard's Bønder, og flere Bestillinger af Bønder ere allerede gjorte paa denne Lærskemaskine."

Tobaksdyrkning i Ungarn.

(En Meddelelse til Landhuusholdnings-Selskabet.)

Paa en Reise, jeg i de sidste 1½ Aar havde den Lykke at kunne foretage med Hensyn til Vand- og Møllebygningssvæsenet, idet Hans Majestæt Kongen dertil Allernaadigst understøttede mig, kom jeg ogsaa til Ungarn, for at see de skønne Donau:Reguleringsger, og at lære de betydelige Sumpudtørninger at kjende. I Pressburg havde jeg den Ære, at gjøre Bekjendtskab med en Godsbesidder, Oberstuhlfriecher og Ablegat fra Ugocher:Comitat, Hr. Ladislaus Szentpali v. Homorod St. Paul, der efter den almindelige Mening avler den bedste Tobak i Ungarn. Med den største Beredvillighed opfyldte han mit Ønske, at gjøre mig bekjendt med hans Fremgangsmaade, idet han gav mig følgende Meddelelser:

God Muldjord (en noiere Angivelse eller Analyse kunde jeg ei erholde) gjennemgraves godt 1'

dybt, hvorpaa lægges en Jordblanding, ogsaa $\frac{1}{2}$ ' tykt, bestaaende af 2 Dele Sand, 1 Deel lædsket Kalk og 1 Deel Kulstov med Aske, helst af Træe. Efterat denne Jordblanding er vel sammengrabet med den underliggende Muldjord, idet der graves 1' dybt, gjødes 300 Kvadratfavne med et østerrigsk Centner Salt. Af Saltet afhænger Tobakkens Aroma, og endnu mere af samme vilde, efter Gødsbesidderens Paaastand, betydeligt forhøje samme.

I Begyndelsen af Februar saaes Frøet i Mistbænke, der vel maa beskyttes mod Kulden. Efter 10 til 12 Uger har man Planter, som kunne sættes. En Time før Omsætningen vandes Mistbænken, og Planten udtages nu med en Gaffel, for at saa megen Jord som muligt følger med, og de fine Rødder ei bestadiges. Paa een Kvadratfavn sættes kun 4 Planter. Plantningen maa ske om Aftenen, og, hvis man om Natten kan frygte Dium eller Frost, maae de bedækkes til Solens Dvgang. Naar Planterne have fæstet Rødder, og dette viser sig ved en mærkelig Væxt, maae de hakkes og holdes reise for Ufrud. Eidestuddene affjæres stedse, saa at kun de Blade blive tilbage, som udskyde umiddelbart fra Stammen. Naar Stammen er 3' høi og Bladene 10" lange, hvilket sædvanligt er Tilfældet i Midten af August, kan man meget godt bringe disse hurtigt til Modenhed, idet man neden paa Stammen afskræller Barken rundt om i en Brede af 2". I Begyndelsen af September ere Bladene sædvanligt modne, hvilket kjendes derpaa, at de begynde at faae gule Pletter paa Overfladen. De afbrydes nu i Middagsheden, trækkes paa en Snor, og hænges 3 til 4 Dage paa et skyggefult Sted i Lufttræk, indtil de ere ret visnede; dernæst hænges de saalænge i Solen, uden at turde faae Regn eller Dug, til de ere ret tørre, og opbevares nu paa Snore paa et tørt Loft indtil Februar, da de bindes i Bundter.

Naturligviis affjæres Blomsterknopperne for

Blomstringen. Lader man imidlertid Blomsterne fremkomme, affjærer disse, og tørrer dem for sig, da give de, skaarne med anden Tobak, en rigtignok luxuriøs, men formedelst sin Aroma meget behagelig Pibe Tobak.

Som aldeles ukyndig i Landvæsenet, kan jeg ingen Mening have derom, hvorvidt disse Meddelelser for os kunne være nyttige. Da imidlertid vort Klima ei er meget strængere end det ungarste;*) da en Sandmergel sandsynligviis vilde virke som den anførte Blanding, naar dertil fattes Kulstøv; da endeligt Blanding med Saltvand, Gjødning med Tang og de sig i mange Egne, som i Marstegnene, befindende Saltdele, kunde muligen erstatte Tilføringen af Salt; saa har jeg ei troet det overflødigt at benytte den bequemme Leilighed, til at erholde disse Meddelelser.

Skulde det Høie Landhuusholdnings-Selskab finde disse Bemærkninger nogen Opmærksomhed værd, vilde det særdeles glæde mig, at have kunnet bidrage noget til Tobakskavlens Fremme her i Landet.

Kjøbenhavn den 2den April 1835.

Erhbødigst

S. C. Rabell,

polytech. Candidat i Mechanik.

*) Ifølge Sagkyndiges Yttring er dog Klimatet i Ungarn ikke lidet forskjelligt fra det i Danmark; Sommeren er især meget varmere og tørere og Luften klarere hist end her. — Men det var alligevel muligt, at den ovenomhandlede Fremgangsmaade kunde med Held anvendes ogsaa her i Landet, i hvilken Henseende Forsøg i det Smaa vilde være at anbefale. — Ifølge Hr. Candidat Rabells Opgivende holder Frøet sig et Par Aar. Udg.

Landhuusholdningssekskabet angaaende.

Vebtagne Bestemmelser for Sekskabets Virksomhed.

I det Sekskabet for et Par Aar siden tog den Beslutning, indtil videre ikke, som tilforn, at udsætte visse theoretiske og praktiske Præisopgaver, og derom at lade udgaae aarlig Kundgjørelse, — indskrænkede det sig til, at udstede en almindelig Opfordring, hvori det gjorde opmærksom paa, at det fremdeles, efter Evne, vil søge at bidrage til Landhuusholdningens Fremme, og at alle Forslag og Anmeldelser, sigtende til at naae dette Maal, ville være Sekskabet kjærkomne. I Henhold dertil bemærkedes i Dets sidst kundgjorte Aarsberetning:

1.

Sekskabet vil især lade det være sig magtpaa- liggende at virke paa den agerdyrkende Klasse ved at understøtte Laane: Bogsamlinger i Provindserne, drage Omfarg for Uvlstarles og Agerdyrkeres praktiske Dannelse og paa andre Maader søge at udbrede nyttige Kundskaber; fremdeles ved at fremme Indførelsen af forbedrede Landbrugsredskaber og gode Sædearter; ved at opmuntre og understøtte til hensigtsmæssigt Jordbrug, m. v.

2.

Til passende Bidrag af de Skrifter, som Sekskabet, til Almue: Oplysnings Fremme, pleier at uddele, have de Laane: Bogsamlinger, som ere eller blive oprettede for et Eogns, Pastorats eller større Districts Beboere, fortrinlig Udgang. I Begjæringer derom ønskes oplyst, hvilke Bøger Samlingen allerede maatte indeholde; saa og de Forsholdsregler, som træffes for at sikke Samlingens Vedligeholdelse og Afbenyttelse til Bedste for den paagjældende Commune. — Til de Laanebibliotheker,

som Selskabet allerede tidligere har understøttet, kan forventes yderligere Bidrag af passende Bøger, naar der meddeles Selskabet paalidelig og tilfredsstillende Underretning om deres nuværende Tilstand, Bestyrelse og Afbenyttelse.

3.

Iblandt de Lærlinger, som ved Selskabets Foranstaltning sættes i Tjeneste hos duelige Jordbrugere for praktisk at dannes til flinke Avlskarle og Algerdyrkere, kunne baade Bønderønsner og Andre vente Antagelse til en af de sædvanlige Skiftetider (1 Mai og 1 November), forsaar vidt Pladser ere ledige, og de, som attraae saadan Antagelse, dertil findes stikkede. I Begjeringer, som derom indgives til Selskabet og som bør være ledsagede af anbefalende Vidnesbyrd, maatte oplyses den Søgendes Alder og, dersom han er værnepligtig, tillige hans Lægds- og Kulle-Nummer. Ingen Værnepligtig, som er fyldt 21 Aar, kan komme i Betragtning til at antages. I Læretiden, som er 3 til 4 Aar, anviset Selskabet Lærlingerne en ny Tjeneste hvert Aar, for at de kunne have Leilighed til at gjøre sig bekjendte med gode Avlsbrug i Landets forskjellige Egne. De tjene i Læretiden uden Løn, men faae Huusly og Kost hos deres Huusbønder. Ifølge de derom fastsatte allerhøieste Bestemmelser, ere de værnepligtige Karle, som Selskabet i den ovennævnte Hensigt udvælger, fritagne for Udskrivning til Krigstjeneste ved den staaende Hær, ikke blot saalænge de, som Lærlinger, tjene under Selskabets Tilsyn, men ogsaa efterat Læretiden er udloben og Selskabet da har dimitteret dem.

4.

De Kornrensningsskaffiner, Svingplove og andre Redskaber, som Selskabet lader forfærdige, søges fornemmelig udbredte ved at overlades imod nedsat Betaling til usformuende,

men fremadstræbende Landmænd, som derom melde sig med tilforladelige Oplysninger om deres Jordbrugs Tilstand. Af saadanne Mænd kunne saa mange flere nyde Godt af denne Foranstaltning saalænge Selskabet, til slige Medskabers Anskaffelse, oppebærer fra Fonden ad usus publicos det temporaire Penge-Tilskud, som i endeel Aar har været det forundt.

5.

Betingelserne for den Understøttelse, som Selskabet yder til Bønderjorders hensigtsmæssige Dyrcning, ere i det Væsentlige følgende: at Sædkistet, som Vedkommende selv foreslaae, indrettes enten efter Bøvedriftens eller det overkaarne Kobbelsbrugs Regler; at Jorderne enten omhyggeligen behandles med fuld Brak, eller dyrkes med Brakfrugter, i det mindste eengang i Sædoms løbet, at Sommerstaldfodring saavidt muligt anvendes, at de Paagjældende underkaste sig Tilsyn med de indgaaede Forpligtelses noiaagtige Opfyldelse. — Begjeringer om denne Understøttelse maae ledsages med et Kort eller Afriids af den Søgendes Mark, paa hvilket samtlige Lodder, hvori denne er indeelt, maae være tydeligt affatte og betegnede med Nummer; hvorhos maatte medfølge dertil svarende fuldstændig Driftstabel, som viser, hvorledes disse Lodder agtes dyrkede saavel i Dvergangsaaarene som siden. Iovrigt maae slige Begjeringer indeholde fuldkommen paalidelige Esterretninger om Jordernes Beskaffenhed, Udskiftning, Areal, Hartkorn, Velisgenhed, nærværende Drift, Besætningen, de Søgendes Formuestilstand, o. s. v. Naar disse Oplysninger fattes, kunne Ansøgningerne ikke ventes at komme under Betragtning.

Fortrinligt Hensyn tages til de Bønder, som foruden at indføre en god Drift, tillige ville merge. — Huusmænd, som dyrke deres Lodder med Røer, kunne fortrinnsviis gjøre Regning paa Hjælp til

en forbedret Drift. Skolelærere maae i den Henseende staae tilbage for Huusmænd, med mindre de ved Pløining med Røer give et godt Exempel for andre Dyrkere af Smaalodder.

6.

Da det for Selskabet er vigtigt at erfare de Fremskridt, som gjøres i Landbruget, vil Selskabet med Erkjendtlighed modtage paalidelige Undragender ikke blot om eufelt Mands mønsterværdige Fremganger i hans landoekonomiske Virkefreds, men saa om nye og bedre Fremgangsmaader, som de Egnis Agerdyrkere anvende med Held i een eller anden Green af deres Haandtering.

Naar hine Foretagender indberettes for at belønnes, bør Anmeldelsen derom, ifølge Selskabets Love, være bekræftet af tre Attestanter, som efter deres personlige Erfaring bevidne det Anmeldtes Rigtighed og af hvilke Attestanter i det mindste den ene maa være geistlig eller verdslig Embedsmand eller og Selskabets Medlem.

Alle Undragender maae, naar Vedkommende ønske at faae dem afgjorte i den første Halvdeel af det næste Aar, være indkomne inden Udgangen af det løbende Aar.

Valgmøde den 23 December 1835.

Hr. Conferentsraad og Generalprocureur Dr. Sted, der efter Tour frafraadte som Selskabets Medpræsident, blev atter gjenvalgt til denne Post for de næste 3 Aar. — Ligeledes gjenvalgtes til Medlemmer af Selskabets Commissioner de samme Mænd, som dertil udvalgtes i Mødet d. 17 Decbr. 1834; (see dette Tidsskrift, 4 Bind, S. 175.)